

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของ
พระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

A MODEL OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN ACCORDANCE WITH
THE SANGHA DEVELOPMENT IN PETCHABOON PROVINCE

นายชนะยุทธ เกตุอยู่

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนา
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

นายชนะยุทธ เกตุอยู่

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Model Of Human Resource Development In Accordance With
The Sangha Development In Petchaboon Province

Mr. Chanayut Ketyoo

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัด
เพชรบูรณ์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายชนะยุทธ เกตุอยู่)

- ชื่อคุณิพนธ์:** รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ผู้วิจัย:** นายชนะยุทธ เกตุอยู่
- ปริญญา:** พุทธศาสตรคุณิบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์:**
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช ป.ธ.๗, พธ.บ. (เศรษฐศาสตร์), ร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), Ph.D. (Political Science).
รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุยะพรหม ป.ธ.๔, พ.ม., พธ.บ., (มนุษยสังคมวิทยา) M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)
- วันสำเร็จการศึกษา:** ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๕ รูป/คนโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง พิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นสำคัญ ร่วมกับการสนทนากลุ่มเฉพาะ เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต แบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันทั้งในด้านข้อมูล ด้านแนวคิดทฤษฎี และด้านผู้วิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงเอกสารเพื่อให้เกิดความถูกต้อง

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ๑) ด้านการศึกษา ได้แก่ การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชน ๒) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ โครงการค่ายพุทธบุตร โครงการธรรมะสู่โรงเรียน ๓) ด้านการพัฒนา ได้แก่ การนำบุคคลนั้นมาเป็นตัวอย่างในการพัฒนาบุคคลอื่น การให้รางวัล เกิดจากผลของศึกษาและฝึกอบรม ทำให้เกิดความสงบ

เรี่ยร้อยในชุมชน เกิดความไม่ประมาทในกิจวัตรประจำวันความขัดแย้งลดลง และเกิดความรักความสามัคคีมากยิ่งขึ้น

๒. การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมมี ๓ องค์ประกอบได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ที่สามารถบูรณาการนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ หลักศีล นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม หลักสมาธินำไปสู่การพัฒนาจิตใจ และ หลักปัญญา นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้

๓. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ๑) รูปแบบการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาพบว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากตนเองด้วยการควบคุมกายวาจาใจมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมนำไปสู่การพัฒนาผู้อื่นและสังคม ๒) รูปแบบการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่าสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามวันสำคัญต่างๆ ให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษามาเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาพฤติกรรม เกิดแนวคิดที่ถูกต้องและมีเหตุผล ๓) รูปแบบการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การจัดกิจกรรมให้มีความสนุกสนานมีการยกย่องบุคคลดีเป็นตัวอย่าง และการให้รางวัล ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตาม การชี้แนะให้เห็นถึงความไม่ประมาทในชีวิต และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและสังคม

Dissertation Title: A MODEL OF HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT IN ACCORDANCE WITH THE SANGHA DEVELOPMENT IN PETCHABOON PROVINCE

Researcher: Chanayut Ketyoo

Degree: Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Supervisory Committee:

Asst. Prof. Dr. Panya KlayDesh B.A. (Economic), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Political. Science.).

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaprom B.A. (Sociology), M.A. (Politics), Ph.D. (Political. Science)

Date of Graduation: 27 March 2017

ABSTRACT

Objectives of this Research were 1) to study condition of human resource development in Petchaboon province to study applied concepts, theory and Buddhadhamma relating to the human resource development, 2) to study applied concepts, theory and Buddhadhamma relating to the human resource development and 3) to propose a model of human resource development in accordance with Sangha development in Petchaboon province.

Methodology was the qualitative research collected data from document and in-depth-interviewing 25 key informants, purposefully selected on the model for human resources development in Petchaboon Province. Data were also collected from participants in focus group discussion, analyzing data by triangulation by comparing findings of data, concept and theory and researcher with data from document for confirmation

Findings were as follows:

1. The condition of human resource development according to Buddhadhamma in Petchaboon Province was that; 1) education; teaching morality in schools and social service for public benefits, 2) training; Buddhaputra, sons of Buddha, camping activities and Dhamma to schools, and 3) Development; setting good example from model persons and rewarding and precaution resulting from

education and training that brought peace and order in community, mindfulness in daily activities. This practice reduced conflict and increased more love and harmony.

1. Concept and theory of human resource development consisted of 4 elements; education, training, morale enrichment, accident prevention and safety precaution that can be effectively integrated in human resource development. Buddhadhamma related to human resource development are Tisihhka; Sila, precepts, for behavioral development, Samadhi, meditation, for mental development and Panna, wisdom, for body of knowledge development.

3. A model of human resource development in accordance with the Sangha development in Petchaboon Province revealed as follows; 1) model of education in line with Buddhism indicated that development began with self by controlling body, speech and mind, living livelihood with reasons leading to others and society development, 2) model of training according to Buddhism revealed that community participation in occasional activities on important days, using education as good basis of understanding, of behavioral development and right and reasonable concept, and 3) model of Development according to Buddhism was that there should be joyous activities, honoring good persons as examples and rewarding to help people have good morale to follow examples and indicated that guideline for mindfulness in life and daily activities induced peace and happiness for self and society.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ก็ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จาก รศ.ดร. สุรพล สุขะพรหม และ ผศ. ดร. ปัญญา คล้ายเดช ที่อนุเคราะห์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางช่วยเหลือ แก้ไข จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบดุष्ฎินิพนธ์พิจารณาและป้องกันดุष्ฎินิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย พระครูสังฆรักษ์ เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ศ.ดร. บุญทัน ดอกไธสง รศ.ดร. สุรพล สุขะพรหม รศ.ดร. สมาน งามสนิท รศ.ดร. สุรินทร์ นิยะมางกูร ผศ.ดร. ปัญญา คล้ายเดช ผศ.ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล และ อาจารย์ พลเอก ดร. รุจ กสิวุฒิ ที่เมตตาให้คำแนะนำ ขอขอบพระคุณ ขอกราบขอบพระคุณพระครูสังฆรักษ์ เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร. ดร. ยุทธนา ปรานีดี ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร ที่เมตตาตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) จนสามารถไปใช้ได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปริยัติพัชรโกวิท เจ้าอาวาส วัดทุ่งสมอ พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ เจ้าอาวาสวัดห้วยไผ่ พระอธิการอนงค์ อนงคโน เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน พระอาจารย์นิคม ขมจิตโต ตลอดจนพระวิทยากรอีก ๖ ท่าน จาก ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ที่มีได้เอ่ยนาม ขอขอบพระคุณ กำนัน บุญท่า สอนบุญมา กำนันตำบลแคมป์สน ผู้ใหญ่บ้าน วีระศักดิ์ วีระพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านแคมป์สน หมู่ ๔ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย คุณประไพบุญมา อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า และ คุณทินมณี สกุลมานันท์ รวมทั้งกลุ่มพุทธศาสนิกชนอีก ๑๐ ท่านที่มีได้เอ่ยนาม ที่ได้เมตตาให้โอกาสในการสัมภาษณ์เชิงลึกจนสำเร็จไปได้ด้วยดี

ผลบุญกุศลที่เกิดจากประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา มอบให้ พันเอกสมมุต์ เกตุอยู่ พันเอกหญิง สุวนิตย์ เกตุอยู่ ผู้ให้อุปการเลี้ยงดู ให้ความรู้ ความเข้าใจอันดีมาโดยตลอด คณาจารย์ ที่ได้แนะนำสั่งสอนสรรพวิทยาการต่างๆ ให้สามารถนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกท่านในการสนับสนุนตลอดมา ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้ อภิบาลรักษาทุกท่านให้สมบูรณ์ด้วยจตุรพิธพรชัย ประสงค์สิ่งใดอันเป็นไปด้วยชอบ ประกอบด้วยธรรมแล้วไซ้ร้ ก็ขอให้สิ่งเหล่านั้นจงพลันสำเร็จสมดังเจตน์จำนงตามความมุ่งมาดปรารถนา พิพัฒนาสทาพรทั้งในชาตินี้ ในชาติหน้า ตลอดจนชาติอย่างยิ่ง สมดังมโนเรศด้วยกันทุกท่านทุกประการเทอญ

นายชนะยุทธ เกตุอยู่

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฑ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	
๒.๑.๑ คำจำกัดความของรูปแบบ	๑๑
๒.๑.๒ องค์ประกอบของรูปแบบ	๑๓
๒.๑.๓ การสร้างรูปแบบ	๑๗
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	
๒.๒.๑ คำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๑๙
๒.๒.๒ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๔
๒.๒.๓ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๒.๔ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๘
๒.๓ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	
๒.๓.๑ คำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๔๘
๒.๓.๒ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๔๙
๒.๓.๓ ทิศนะแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา	๕๑
๒.๓.๔ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๖๕
๒.๓.๕ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๖๘
๒.๔. ข้อมูลทั่วไปโดยสังเขปของตำบลแคมป์สน (พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย)	
๒.๔.๑ ข้อมูลทั่วไปโดยสังเขปของตำบลแคมป์สน (พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย)	๗๑
๒.๔.๒ ข้อมูลสภาพรวมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	๗๒
๒.๔.๓ ข้อมูลทางสังคมของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย	๗๒
๒.๔.๔ สภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	๗๒
๒.๕. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๕.๑ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา	๗๔
๒.๕.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์	๗๘
๒.๕.๓ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๘๑
๒.๖. กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑. รูปแบบการวิจัย	๙๔
๓.๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	
๓.๒.๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews)	๙๔
๓.๒.๒. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๙๖
๓.๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
๓.๓.๑. แบบสังเกต (Observation Form)	๙๗
๓.๓.๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews Form)	๙๗
๓.๓.๓. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form)	๙๗
๓.๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล	
๓.๔.๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research)	๙๗
๓.๔.๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการพัฒนาศาสนาพุทธศาสนิกชน	๙๘
๓.๕. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)	
๓.๕.๑. การจัดการข้อมูล	๙๙
๓.๕.๒. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการพัฒนาศาสนาพุทธศาสนิกชน	๑๐๐
๓.๕.๓. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๐๐
๓.๕.๔. นำรูปแบบร่างจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๐๐
๓.๕.๕. นำข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่มเฉพาะมาวิเคราะห์	๑๐๐
๓.๕.๖. นำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณชน (Public Hearing)	๑๐๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาศาสนาพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเพชรบูรณ์	
๔.๑.๑. การสังเกตการพัฒนาศาสนาพุทธศาสนิกชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	๑๐๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑.๒. ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๐๗
๔.๑.๓. ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๖๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนกับหลักพระพุทธศาสนา	
๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการฝึกอบรมกับหลัก ไตรสิกขา	๑๗๕
๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการศึกษากับหลัก ไตรสิกขา	๑๗๖
๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนากับหลัก ไตรสิกขา	๑๗๘
๔.๓ การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	
๔.๓.๑ ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ	๑๘๐
๔.๓.๒ รูปแบบร่างแรกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ	๑๘๑
๔.๓.๓ รูปแบบร่างที่สองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ	๑๘๖
๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๙๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	
๕.๑.๑ สรุปสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๒๐๔
๕.๑.๒ สรุปการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๐๙
๕.๑.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	๒๑๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	
๕.๒.๑ สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๒๑๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๒.๒ การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒๒๒
๕.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังคมพัฒนา ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๒๒๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๓๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๒๓๓
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ	๒๓๕
๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป	๒๓๕
บรรณานุกรม	๒๕๐
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๕๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๕๘
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสังเกต	๒๘๔
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๘๗
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๙๑
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๙๖
ภาคผนวก ช ภาพถ่าย การสัมภาษณ์เชิงลึก	๓๐๗
ภาคผนวก ซ ภาพถ่าย การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ	๓๑๖
ภาคผนวก ฌ ภาพถ่าย กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๓๑๘
ประวัติผู้วิจัย	๓๓๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	๑๒
๒.๒	๑๖
๒.๓	๑๘
๒.๒	
๒.๔	๒๒
๒.๕	๒๕
๒.๖	๒๗
๒.๗	๓๐
๒.๘	๓๒
๒.๙	๓๔
๒.๑๐	๓๖
๒.๑๑	๓๗
๒.๑๒	๓๘
๒.๑๓	๔๐
๒.๑๔	๔๑
๒.๑๕	๔๓
๒.๑๖	๔๖
๒.๑๗	๔๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๒.๑๘ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๔๙
๒.๑๙ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๕๑
๒.๒๐ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขา	๕๕
๒.๒๑ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักไตรสิกขาเพื่อ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๕๘
๒.๒๒ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขา	๖๑
๒.๒๓ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับจุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขา	๖๔
๒.๒๔ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้าน พระภิกษุ	๖๖
๒.๒๕ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในด้านทัศนะของพุทธศาสนิกชน	๖๘
๒.๒๖ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๗๑
๒.๒๗ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา	๗๗
๒.๒๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๘๐
๒.๒๙ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๘๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ องค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler)	๒๘
๒.๒ กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย	๔๓
๔.๑ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการฝึกอบรมกับหลักไตรสิกขา	๑๗๖
๔.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการศึกษากับหลักไตรสิกขา	๑๗๗
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา กับหลักไตรสิกขา	๑๗๘
๔.๔ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา	๑๗๙
๔.๕ ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๘๐
๔.๖ รูปแบบร่างแรกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (Primary Model)	๑๘๕
๔.๗ รูปแบบร่างที่สองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (Secondary Model)	๑๙๐
๔.๘ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (Synthetic Model Cover)	๑๙๒
๔.๙ รูปแบบสัมมาที่ศน์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๙๔
๔.๑๐ รูปแบบทักษะนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๙๗
๔.๑๑ รูปแบบปัญญา ๓ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์	๒๐๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

๑.๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ม.อ. (บาลี) ๑๔/๒๐/๑๐๐ = มัชฌิมนิกาย อุปริยตปิฎก พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๔ ข้อที่ ๒๐ หน้าที่ ๑๐๐, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖/๑๐ = ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๖ หน้าที่ ๑๐

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	สตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.จ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)

๑.๒. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อที่ใช้อ้างอิงคัมภีร์อรรถกถา ใช้ระบบระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี) ข้อ / หน้าที่ ตัวอย่างเช่น ขุ.ธ.อ. (บาลี ๔/๓๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ขุททกนิกาย อัมมปทัฏฐกถา เล่มที่ ๔ หน้า ๓๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

อง.ทุก.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย มโนรณปุรณี	ทุกนิบาตอฎฐกถา	(ภาษาไทย)
-----------	-------	---	--------------------------------------	----------------	-----------

๒. คำย่อในภาษาอังกฤษ

ibid. Ibiden เรื่องเดียวกัน

P. page. หน้า

Vol. Volume เล่ม

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย นับตั้งแต่ ฉบับที่ ๑ จนถึง ฉบับที่ ๑๐ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยืด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ – ๙ และการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศ และการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน

ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) สังคมไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นในหลายด้าน และสามารถปรับตัวรับมือกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบอยู่ระหว่างร้อยละ ๖๖ - ๖๘ มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหายาเสพติดที่สูงขึ้น รวมถึงสุขภาพของคนไทยลดลงจากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหาสอดคล้องกับการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ที่ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของ ประเทศไทยเข้มแข็งและเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗.๘ ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๕.๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และหดตัวลงร้อยละ ๒.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการ

บริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย^๑

การพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมในแก่นคนในสังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^๒

ยุทธศาสตร์และเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะให้คนไทยมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม มีจริยธรรม ปลูกฝังความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน

การดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ทุกภาคส่วนจะต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อน ให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ พัฒนาศักยภาพประชาชน ให้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรองรับกับความเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่ดี และพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาคนในยุคปัจจุบัน หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ต้องมีการพัฒนาแบบบูรณาการร่วมกับการพัฒนาชุมชน องค์กร สังคมและประเทศชาติรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลทางธรรมชาติ^๓

ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีประโยชน์ มีสติปัญญาสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเอง ผู้อื่น

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า (๑).

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙**, หน้า ๒ – ๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๑, ๑๘.

ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและการบริหารงานในองค์กรต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายจนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงควรกระทำก่อนการพัฒนาสิ่งอื่นๆ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องเน้นคนเป็นหลัก เพราะคนถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาในทุกด้าน ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแบบสากล แต่เพียงประการเดียวนั้นย่อมกระทำไม่ได้ เพราะคนเก่งอาจนำความเก่ง ความรอบรู้ที่ไม่ถูกต้องไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมอันดีงามที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างไม่มีสันติสุข ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนาคนให้มีทั้งคุณภาพ และคุณธรรมไปพร้อมๆกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กันไป เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นทั้งคนเก่งและคนดีที่สังคมต้องการ

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ได้วางยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาจังหวัด ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) มี ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การส่งเสริมเกษตรปลอดภัย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่ม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความมั่นคงของคนและชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ : เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ^๕

จากรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทยปี ๒๕๕๔ พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ประสบปัญหาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาความยากจน ๒. ปัญหาคุณภาพชีวิต ๓. ปัญหาสุขภาพ ๔. ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ๕. ปัญหาการว่างงาน ๖. ปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนน ๗. ปัญหาอาชญากรรม ๘. ปัญหายาเสพติด ๙. ปัญหาการขาดการปลูกฝังจิตสำนึกในด้านคุณธรรมจริยธรรม และ ๑๐. ปัญหาความขัดแย้ง^๕

^๕ สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, (เพชรบูรณ์ : สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๕๘), คำนำ.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

ปัญหาดังกล่าวนั้น เกิดจากมนุษย์เป็นสาเหตุ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขก็ย่อมทวีความรุนแรงเป็นปัญหาในระดับชาติ จังหวัดเพชรบูรณ์จึงได้ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดจากมนุษย์ โดยกำหนดไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความมั่นคงของคนและชุมชน อันมีเป้าประสงค์ ๔ ประการ คือ

๑. เศรษฐกิจของจังหวัดมีการขยายตัวในอัตราที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน

๒. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรมและการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๓. สังคมและชุมชนมีความเข้มแข็ง อยู่เย็นเป็นสุข ความเหลื่อมล้ำลดลง

๔. เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางพลังงาน^๖

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ และเป้าประสงค์ที่ ๒ คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรมและการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นว่าการที่จะสามารถพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความมั่นคง ควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรม จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นการดำเนินการของพระสงฆ์ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของสังฆมณฑลหลายแห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว วัดทุ่งสมอ วัดห้วยไผ่ เป็นต้น ซึ่งในสังฆมณฑลดังกล่าวนี้ต่างก็มีพระนักพัฒนาที่สามารถนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพระสงฆ์และบุคลากรของสังฆมณฑลเหล่านั้นมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา โดยการนำพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตที่แตกต่างให้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในด้านการให้การศึกษา การสอนจริยธรรม การพัฒนาจริยธรรมในด้านการประกอบอาชีพ เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาจริยธรรมแบบองค์รวม ทั้งการพัฒนาในด้านพฤติกรรม และกระบวนการทางความคิด โดยชักนำให้ประชากรในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันทางด้านพระพุทธศาสนา ทั้งในด้าน พิธีกรรม ทางด้านสาธารณกุศล และการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งทำให้ชาวชุมชนมีการพัฒนาเชิงจริยธรรม มีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ มีจิตอาสาที่จะมาช่วยกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้สถาบันสงฆ์และชุมชนในพื้นที่มีความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

เหตุผลในการที่ผู้วิจัยได้พิจารณาพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในพื้นที่นั้นติดต่อกันเป็นระยะเวลาาน และได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางด้านพระพุทธศาสนาตามโครงการของสังฆพัฒนาในหลายโอกาส สังเกตเห็นว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ ชาวชุมชนได้นำหลักพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ครอบครัวมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความพอเพียงในการเป็นอยู่ มีจิตใจฝักใฝ่ในธรรม โดยจะพบเห็นชาวชุมชนดังกล่าว เสียสละ แรงกาย แรงใจ และปัจจัยต่าง ๆ ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจ มีจิตอาสาในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีความสมัครสมานสามัคคีพร้อมเพรียงกันในกิจกรรมทั้งปวง

จากเหตุผลที่กล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลออร์ (Leonard Nadler) ร่วมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ผลงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยอาศัยสังฆพัฒนาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสังคมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓. คำถามที่ใช้ในการวิจัย

- ๑.๓.๑ สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างไร

๑.๔. ขอบเขตในการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

- ๑) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีรูปแบบ
- ๒) ข้อมูลแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) การพัฒนา (Development)
- ๓) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ หลักไตรสิกขา (Three Fold Training) ได้แก่ ศีล (Precept) สมาธิ (Concentration) ปัญญา (Wisdom)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) การพัฒนา (Development) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ๑) หลักศีล มีผลทางด้านพฤติกรรม ๒) หลักสมาธิ มีผลทางด้านจิตใจ ๓) หลักปัญญา และสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยสามารถนำมาเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑) รูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) รูปแบบการฝึกอบรมเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓) รูปแบบการพัฒนาเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

- ๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเผชิญหน้า โดยผู้สัมภาษณ์สอบถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถาม (Interview Guideline) ที่วางไว้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากองค์กรสงฆ์ องค์กรด้านการปกครอง และองค์กรทางการศึกษา ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้ ๑) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน ๑๐ รูป ๒) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน และ ๓) พุทธศาสนิกชน จำนวน ๑๐ คน จากพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key

Informants) ซึ่งผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) ผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้แก่ ๑) กลุ่มพระนักวิชาการ ๕ รูป ๒) กลุ่มนักวิชาการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๕ คน โดยการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้ ผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์จากวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มาร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปในการสร้างรูปแบบ (Synthetic Model) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

เหตุผลในการที่ผู้วิจัยได้พิจารณาพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย เนื่องจากเป็นพื้นที่สีแดงจากการสู้รบกันระหว่างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กับเจ้าหน้าที่รัฐมาก่อน และ เป็นพื้นที่ที่ยากแก่การเข้าถึง จึงเป็นพื้นที่ซ่อนตัวของผู้ต้องโทษคดีสำคัญ อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ตะเข็บชายแดน ซึ่งล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบค้ามนุษย์ ปัญหายาเสพติด การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และลักลอบขนส่งสินค้าเถียงภาษี จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ที่มีประชากรเบาบาง เป็นที่อาศัยของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ที่มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย จึงปราศจากความผูกพันในระดับครอบครัว กอปรกับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา จึงทำให้เกิดความแตกต่างทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อ เกิดความขัดแย้งจากการแย่งพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่ด้อยพัฒนา แต่ในปัจจุบันกลับกลายเป็นพื้นที่ที่เจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมมากขึ้น ทำให้ปัญหาต่างๆ ลดลง มีความเจริญทางด้านต่างๆ มากขึ้น ประชากรในพื้นที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งแตกต่างจากในอดีตอย่างรวดเร็ว ส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างที่เห็นอยู่นี้ น่าจะเป็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเป็นต้นเหตุ เนื่องจากพระสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกลจักรสำคัญในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นต่างๆ ล้วนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการช่วยเหลือกันของประชากรในพื้นที่ ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยาเสพติดลดลง ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ต่างก็มีวุฒิการศึกษาจากสถาบันเดียวกันคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แม้จะต่างวิทยาเขตหรือวิทยาลัยสงฆ์ แต่ก็มีรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากองค์กรสงฆ์ องค์กรด้านการปกครอง และองค์กรทางด้านการศึกษา ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อจังหวัด ที่ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนบ้านห้วยหมาก ชุมชนบ้านแคมป์สน ชุมชนบ้านทางแดง ชุมชนบ้านเหล่าหล้าอันเป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ถึง มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๐ รวมทั้งสิ้น ๓๕ เดือน

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง กระบวนการ หรือระบบวิธีคิด เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกันในด้านกิจกรรมหรือโครงการที่มีความสำคัญในการนำมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๒ การพัฒนา หมายถึง คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า

๑.๕.๓ รูปแบบการพัฒนา หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการที่นำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

๑.๕.๔ ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กลุ่มประชากรในสี่ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ชุมชนตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นกลุ่มบุคคลมีความรู้สึกนึกคิด การดำรงชีวิต ผลประโยชน์และผูกพันตามเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

๑.๕.๕ ทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ หมายถึง พุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาโดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ประกอบด้วย รูปแบบการศึกษาเชิงพุทธ ความรู้ความสามารถในด้านการคิด การพูด และการกระทำ รูปแบบการฝึกอบรมเชิงพุทธ กิจกรรมหรือโครงการที่มีผลในการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการคิด การพูด และการกระทำ และรูปแบบการพัฒนาเชิงพุทธ กระบวนการที่สืบเนื่องจากผลของรูปแบบการศึกษาและฝึกอบรมเชิงพุทธ มีผลทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม

๑.๕.๕ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนา หมายถึง หลักการ วิธีการ รวมไปถึงกิจกรรมและโครงการที่พระสงฆ์นำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑.๕.๗ พระสังฆพัฒนา หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ดำเนินการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

๑.๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๒ ทำให้ได้รู้และเข้าใจการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑.๖.๓ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำมาเป็นรูปแบบ (Synthetic Model) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งจะนำไปเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดุชนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของบททวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
 - ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - ๒.๓ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
 - ๒.๔ ข้อมูลทั่วไปโดยสังเขปของตำบลแคมป์สน (พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย)
 - ๒.๕ บททวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย
- ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

ดุชนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวได้ว่าเป็นการนำศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาบูรณาการร่วมกับหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นความสอดคล้องและมีความเกี่ยวเนื่องกัน แต่การที่จะสามารถนำศาสตร์ทั้งสองมาบูรณาการร่วมกันนั้น จะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้มีคำจำกัดความของรูปแบบไว้หลายทัศนะดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ คำจำกัดความของรูปแบบ

รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักของระบบรูปร่างนี้ ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป^๑ รูปแบบอาจถือเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้ง่ายขึ้น^๒ โดยที่รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง^๓ ในขณะเดียวกันคำว่ารูปแบบ (Model) มีความหมายหลายประการ ในที่นี้หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนหรือกิจกรรมในระบบ^๔ อาจกล่าวไว้ในทางศึกษาศาสตร์ว่า รูปแบบคือความสัมพันธ์ของตัวแปร เป็นกรอบของความคิด เป็นการแทนความคิดออกมาเป็นรูปธรรม^๕

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎี วิธีการ หรือ หลักการ ที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเอง เพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีความเกี่ยวเนื่องกันในทุกส่วนของข้อมูล และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้ นำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายสถานการณ์ ช่วยให้สามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งในทัศนะผู้วิจัยนั้นเห็นว่า รูปแบบหรือที่บางท่านเรียกว่า

^๑ Willer, R.H., **Leader and leadership process**, (Boston: Irwin/McGraw – Hill, 1967), p. 15.

^๒ Stoner, A.F., & Wankle, C. and other, **Management**, 3rd, (New Delhi: Prince – Hill, 1986), p. 12.

^๓Hausser, D. L., **Comparison of different models for organizational analysis. In organizational assessment perspective on the measurement of organizational Behavior and the quality of work life**, (New York: John Wiley & Son, 1986), p. 12.

^๔บุญชม ศรีสะอาด, "รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน", **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔), หน้า ๒๔.

^๕สมหวัง พิริยานุวัฒน์, **การวิจัยเพื่อหารูปแบบ,ในสรุปรายงานการบรรยายพิเศษ ท้องแดนการวิจัย ครั้งที่ ๒**, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยคุศศาสตร์ ร่วมกับภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), อัดสำเนา.

แบบจำลองนั้น คือโครงสร้าง (Structure) วิธีการ (Processor) ไปจนถึง พฤติกรรม (Behavior) ที่มีความเกี่ยวเนื่อง (Connection) สอดคล้องกันในระหว่างหลักการหรือวิธีการไปจนถึงการปฏิบัติที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ (Applied) เพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆทั้งในด้านการปฏิบัติหน้าที่ การแสวงหาความรู้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ซึ่งรูปแบบนั้นมีการจำแนกประเภทไว้หลายทัศนะดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของรูปแบบ

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Willer (1967, p. 15.)	รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักของระบบรูปนัย ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป
Stoner and Wankle and other (1986, p. 12.)	รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้ง่ายขึ้น
Hausser (1986, p. 12.)	รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง
บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๒๔, หน้า ๒๔.)	คำว่ารูปแบบ (Model) มีความหมายหลายประการ ในที่นี้หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ฯลฯ
สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (๒๕๒๙, อัดสำเนา.)	อาจกล่าวไว้ในทางศึกษาศาสตร์ว่า รูปแบบคือความสัมพันธ์ของตัวแปร เป็นกรอบของความคิด เป็นการแทนความคิดออกมาเป็นรูปธรรม

๒.๑.๒ องค์ประกอบของรูปแบบ

การที่จะสามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบให้มีความเหมาะสมนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เพราะการที่จะกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบได้อย่างถูกต้องนั้นจะต้องถึงอยู่กับปรากฏการณ์ต่างที่จะนำรูปแบบไปใช้ ในขณะที่เดียวกันรูปแบบต่าง ๆ นั้นล้วนแต่มีองค์ประกอบด้วยกันทั้งนั้น การสังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (System approach) กับหลักการตามสถานการณ์ (Contingency approach) ประกอบด้วย ๑) สภาพแวดล้อม (Environment) ๒) เทคโนโลยี (Technology) ๓) โครงสร้าง (Structure) ๔) กระบวนการจัดการ (Management process) ๕) การตัดสินใจสั่งการ (Decision making)^๖ หรืออาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบ(System approach) อาจประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) ระบบกลไกของรูปแบบ ๔) การดำเนินงานของรูปแบบ ๕) แนวทางการประเมินผลของรูปแบบ และ ๖) เงื่อนไขของรูปแบบ^๗ หรือหากประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ก็จะเรียกว่าเป็นองค์ประกอบของรูปแบบที่ดี ได้แก่

๑) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบใดๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบรูปแบบต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา ขึ้นมาก็เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น

๒) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆบนฐานคิดของทฤษฎีและหลักการใดบ้าง เช่น หลักการประการหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ "หลักร่วมกันรับผิดชอบ" หมายความว่าคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เกี่ยวข้องทุกต้องร่วมกันรับผิดชอบ เป็นต้น

๓) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบและระบบงานของรูปแบบเพื่อเป็นกลไก

^๖ Brown, W.B., & Moberg, D. J., **Organization Theory and Management: Approach**, (New York: John Wiley and Sons, 1980), pp. 16 - 17.

^๗ วีระ ฤทธิเจริญ อ่างใน สมาน อัครภูมิ, **การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก**, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า ๒๐.

ในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดการโครงสร้างองค์การ การตั้งคณะกรรมการและทำงานต่างๆ และที่จำเป็นอื่นๆ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันของระบบ เหล่านี้เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

๔) วิธีการดำเนินการของรูปแบบ โดยการทำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๕) แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือ ในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่า เป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนด แนวทางในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไปได้

๖) คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการ ออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

๗) ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้น ผู้ออกแบบควรระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อ ป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นต้น^๕

ยกตัวอย่างเช่น หากจะกล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ก็จะพบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ ๙ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ปรัชญาและหลักการศึกษาคือต่อเนื่อง ๒) กลุ่มเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๓) จุดมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๔) โครงสร้างระบบบริหารของการศึกษาต่อเนื่อง ๕) หลักสูตรการ เรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง ๖) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๗) สื่อการศึกษาและแหล่ง เรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง ๘) การติดตามและประเมินผลของการศึกษาต่อเนื่อง ๙) การเทียบ ระดับและเทียบโอนผลการเรียน^๖ หรือ รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การบริหาร

^๕สมาน อัครภูมิ, การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า ๕๕.

^๖มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔: กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓, (สกลนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๕๓): ๖.

และการจัดการศึกษา ๒) หลักสูตร ๓) การจัดการเรียนรู้ ๔) การประเมินการเรียนรู้ ๕) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา ๖) การบริหารและการจัดการศึกษา ๗) กลุ่มเป้าหมาย ๘) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน^{๑๐}

สรุปว่า ทักษะที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบนั้น นักวิชาการอาจทักษะที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถจำแนกเป็น ทักษะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกอันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี กลุ่มเป้าหมาย หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น และสภาพแวดล้อมภายในอันเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ เช่น การตัดสินใจสั่งการ หลักสูตร เป็นต้น ซึ่งการที่จะสามารถสร้างรูปแบบที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องพิจารณาทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน จึงจะสามารถสร้างรูปแบบที่ดี สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง เช่น การพัฒนาแนวคิดทฤษฎี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กร หรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์ในเชิงระบบ ไม่สามารถแยกส่วนประกอบได้ การที่จะสามารถนำรูปแบบไปดำเนินการในด้านต่างๆ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมไปถึงบุคคลทั่วไปโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล จะเห็นได้ว่าการที่จะสามารถสร้างหรือพัฒนารูปแบบให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับภารกิจ เช่นหากมีความปรารถนาที่จะสร้างหรือพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาสร้างหรือพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างถูกต้องนำไปสู่การสร้างรูปแบบในลำดับต่อไป

ตารางที่ ๒.๒ สรุปทักษะแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ

ชื่อนักวิชาการ	ทักษะแนวคิด
Brown and Moberg	สังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับ

^{๑๐}อัมพร พงษ์กัสนานันท์, “การพัฒนาแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษาศุภวิชิต*, สาขาวิชาการศึกษานักใหญ่, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

(1980, pp. 16-17.)	<p>หลักการตามสถานการณ์ (Contingency approach) ประกอบด้วย ๑) สภาพแวดล้อม (Environment) ๒) เทคโนโลยี (Technology) ๓) โครงสร้าง (Structure) ๔) กระบวนการจัดการ (Management process) ๕) การตัดสินใจสั่งการ (Decision making) หรืออาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบ(System approach) อาจประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ คือ</p> <p>๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) ระบบกลไกของรูปแบบ</p>
ธีระ รุญเจริญ อ่างใน สมาน อัครภูมิ (ม.ป.ป., หน้า ๕๕.)	<p>องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบ(System approach) อาจประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ คือ</p> <p>๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) ระบบกลไกของรูปแบบ</p>
สมาน อัครภูมิ (ม.ป.ป., หน้า ๕๕.)	<p>๗ องค์ประกอบของรูปแบบที่ดี</p> <p>๑) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๒) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ๓) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ</p>
มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร (๒๕๕๓, หน้า ๖.)	<p>รูปแบบมีองค์ประกอบ ๙ องค์ประกอบ ได้แก่</p> <p>๑) ปรัชญาและหลักการศึกษาต่อเนื่อง ๒) กลุ่มเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ๓) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ฯลฯ</p>
ตารางที่ ๒.๒ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ (ต่อ)	
ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
อัมพร	พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ

พงษ์กัสนานันท์ (๒๕๕๐, หน้า ๒๗๔ – ๒๗๕.)	ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
--	---------------------------

๒.๑.๓ การสร้างรูปแบบ

รูปแบบถือได้ว่าเป็นภาพรวมขององค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้มีความเหมาะสมต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันละกันและมีความเกี่ยวเนื่องกันในเชิงระบบดังที่นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น ทั้งในด้านคำจำกัดความของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ และลักษณะของรูปแบบที่ดี ซึ่งการที่จะสร้างรูปแบบและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิผลได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับพลวัตของรูปแบบ หมายความว่า จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้ วิธีการสร้างไปจนถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะนำรูปแบบมาใช้ เพราะรูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถกำหนดประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถขยายความประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้กว้างขวางขึ้น สามารถบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ใหม่ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การสร้างรูปแบบจึงจำเป็นต้องศึกษาการสร้างรูปแบบ โดยการนำข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย โดยต้องมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง และประเมินผลหลังจากนำรูปแบบไปใช้งานจริง^{๑๑} ในขณะเดียวกัน การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง เพื่อให้สามารถขยายผลนำไปสู่การสร้างแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นนั้นต้องมีลักษณะที่สำคัญประกอบด้วยความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้าง ทำให้สามารถกำหนดประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถขยายความประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้กว้างขวางขึ้น สามารถบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ใหม่ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป^{๑๒}

^{๑๑} บุญส่ง หาญพาณิชย์, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๑๒} อำนวย ฤๅตระกูล, เอกสารประมวลความรู้ เรื่อง หลักทฤษฎี แนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗.

สรุปได้ว่า การสร้างรูปแบบนั้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกันในเชิงกระบวนการซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในเชิงลูกโซ่ (Chain) ทั้งในเชิงโครงสร้าง (Structure) และกระบวนการ (Processor) และการปฏิบัติหรือพฤติกรรม (Behavior) ถึงจะสามารถสร้างประสิทธิผล (Effectiveness) ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรผู้นำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ได้ ในลำดับต่อไปจะขอเสนอเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีการพัฒนามาจากการบริหารงานบุคคลและนำไปสู่การสร้างทุนมนุษย์ในอนาคต ดังนั้นก่อนที่จะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ จะต้องนำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ก่อน ซึ่งสามารถจำแนกองค์ความรู้ออกเป็น ๒ แนวคิด คือ ๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล และ ๒) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดอันจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาได้อย่างเหมาะสม สามารถนำเสนอรูปแบบเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตารางที่ ๒.๓ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
บุญส่ง หาญพานิช (๒๕๔๖, หน้า ๙๓.)	การนำข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย ฯลฯ

ตารางที่ ๒.๓ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
อำนาจ เกาตระกุล (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๗.)	การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง เพื่อให้สามารถขยายผลนำไปสู่การสร้างแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นนั้นต้องมีลักษณะที่สำคัญประกอบด้วยความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้าง ทำให้สามารถกำหนด

	<p>ประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถขยายความประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้กว้างขวางขึ้น สามารถบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ใหม่ๆตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป</p>
--	---

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความจำเป็นที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพที่ด้อยกว่า จะต้องได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งความเจริญในกระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญมาในการพัฒนาในทุกๆระดับ

๒.๒.๒ คำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการกระทำในเชิงสร้างสรรค์เป็นวิธีการหรืออุปกรณ์ที่นำไปสู่การสร้างบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นอุปนิสัยของบุคคล สามารถปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรตลอดจนดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีสำคัญ เพราะความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์ หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ องค์กรนั้นก็ย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จได้มากกว่าองค์กรที่มีทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพด้อยกว่า ดังนั้น การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคคล จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำขึ้นเพื่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมิใช่การได้ให้ คำจำกัดความไว้ดังต่อไปนี้

คำว่า "พัฒนา" เป็นคำกริยา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร ดังนั้น "การพัฒนา" ก็คือการทำให้เจริญ "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้เจริญขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่เจริญขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง คำว่า "ทรัพยากร (Natural resource)" มาจากรากศัพท์ ทรัพยากร + อากร = ทรัพยากร^{๑๓} หรือ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อ

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊ค จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๐๓.

จัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงานให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับอนาคต^{๑๔} ดังนั้น “การพัฒนา” ก็คือ การทำให้เจริญ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้เจริญขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่เจริญขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง^{๑๕} “ทรัพยากร” คือ สิ่งที่มีคุณภาพ (A useful thing or quality) อาจมีรูปร่าง เช่น เงินตรา สมบัติพืชสวนและอาจจะไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่น ปัญญาเป็นทรัพย์ ส่วนอากร แปลว่า บ่อเกิดหรือที่เกิดทรัพยากร จึงหมายถึงสิ่งทั้งปวงที่มีคุณภาพและเป็นบ่อเกิดหรือที่เกิดแห่งทรัพย์ เช่น ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติอันอาจนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้^{๑๖} “มนุษย์” เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ได้แก่ สึกษา หรือศึกษา คือการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนามนุษย์ที่ฝึก ศึกษา หรือพัฒนาแล้ว เชื่อว่าเป็น “สัตว์ประเสริฐ” เป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดีงามและเว้นสิ่งไม่ดีด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดิ^{๑๗} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การบริหารกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อดึงดูด (Attract) พัฒนา (Develop) และธำรงรักษา (Maintain) กำลังคน ให้ปฏิบัติงานให้ได้ผลสูง รวมไปถึงการมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศขององค์กรโดยผสมผสานความต้องการเจริญรุ่งเรืองระหว่างการพัฒนาบุคคลและการพัฒนาองค์กร^{๑๘} เป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง กิจกรรม ที่จัดจะกำหนดให้สิ้นสุดในเวลาที่เหมาะสม และสามารถสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างดี ซึ่งกิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรและสังคม ตอบสนองความต้องการของการพัฒนาดนในองค์กรและสังคม^{๑๙} ทรัพยากรมนุษย์ คือ ความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของคนที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือให้บริการที่

^{๑๔} อำนวย แสงสว่าง, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๖.

^{๑๕} วิชญาภา เมธีวรฉัตร, “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุณวิบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๔ – ๒๕.

^{๑๖} บุญคง หันจางสิทธิ์, **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากร**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๙), หน้า ๔๗.

^{๑๘} Harrey & Bowin, **Human Resources and Technology**, (Manchester University UK: Human Resource Employment And Devopment (volume 2)), p. 6.

^{๑๙} Nadler, Leonard, **Designing training program: The critical events model**, (Reading, Mass: Addison - Wesley, 1982), p. 12.

เป็นประโยชน์^{๒๐} เป็นการศึกษาของบุคคลที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิชาชีพ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจในเรื่องความอยากรู้ อยากเห็นของบุคคลนั้น^{๒๑}

คำว่า "พัฒนา" แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร ดังนั้น "การพัฒนา" ก็คือการทำให้เจริญ "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้เจริญขึ้นหรือการ เปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่เจริญขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง คำว่า "ทรัพยากร (Natural resource)" มาจากรากศัพท์ ทรัพยากร + อากร = ทรัพยากร^{๒๒} หรือ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงานให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับอนาคต^{๒๓}

สรุปว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการยกระดับศักยภาพ ความสามารถ ไปจนถึงคุณธรรมของบุคคลในองค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ ทำให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถือว่ามีสำคัญดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

ตารางที่ ๒.๔ สรุปทัศนะแนวความคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ราชบัณฑิตยสถาน	คำว่า "พัฒนา" เป็นคำกริยา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร ดังนั้น

^{๒๐} Frederick Harris Harbison, *Human Resources as the Wealth of Nations*, (New York: Oxford University Press, 1973), p.1.

^{๒๑} Russell C. Swanbury, *In Service Education*, (New York: G.D. Putmen Sons, 1968), p. 47.

^{๒๒} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊ค จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๐๓.

^{๒๓} อำนวย แสงสว่าง, *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยวิสุทธิ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๖.

(๒๕๔๖, หน้า ๕๐๓.)	"การพัฒนา" ก็คือการทำให้อัจฉริยะ "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้อัจฉริยะขึ้นหรือการ เปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่อัจฉริยะขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง คำว่า "ทรัพยากร (Natural resource)" มาจากรากศัพท์ ทรัพยากร + อากร = ทรัพยากร
อำนาจ แสงสว่าง (๒๕๔๐, หน้า ๒๙๖.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินขององค์กร
วิชญาภา เมธีวรฉัตร (๒๕๕๗, หน้า ๒๔ - ๒๕.)	“การพัฒนา” ก็คือ การทำให้อัจฉริยะ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้อัจฉริยะขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่อัจฉริยะขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง
บุญคง หันจางสิทธิ์ (๒๕๔๑, หน้า ๑.)	“ทรัพยากร” คือ สิ่งถือว่ามีคุณภาพ (A useful thing or quality) อาจมีรูปร่าง เช่น เงินตรา สมบัติพิสดานและอาจจะไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่น ปัญญาเป็นทรัพย์ ส่วนอากร แปลว่า บ่อเกิดหรือที่เกิดทรัพยากร จึงหมายถึงสิ่งทั้งปวงที่มีคุณภาพและเป็นบ่อเกิดหรือที่เกิดแห่งทรัพย์ เช่น ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติอันอาจนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้

ตารางที่ ๒.๔ สรุปทัศนະแนวคิດเกี่ยวกับคำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนະแนวคิດ
----------------	-------------

<p>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๓๙, หน้า ๔๗.)</p>	<p>“มนุษย์” เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ได้แก่ สึกษา หรือศึกษา คือการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา มนุษย์ที่ฝึก ศึกษา หรือพัฒนาแล้ว ชื่อว่าเป็น “สัตว์ประเสริฐ” เป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดีงามและเว้นสิ่งไม่ดีด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดิ์</p>
<p>Harrey & Bowin (volume 2, p. 6.)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการบริหารกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อดึงดูด (Attract) พัฒนา (Develop) และธำรงรักษา (Maintain) กำลังคน ให้ปฏิบัติงานให้ได้ผลสูง รวมไปถึงการมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศขององค์กรโดยผสมผสานความต้องการเจริญรุ่งเรืองระหว่างการพัฒนาบุคคลและการพัฒนาองค์กร</p>
<p>Nadler, Leonard (1982, p. 12.)</p>	<p>การจัดกิจกรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง กิจกรรม ที่จัดจะกำหนดให้สิ้นสุดในเวลาที่เหมาะสม</p>
<p>Frederick Harris Harbison (1973, p. 1.)</p>	<p>ทรัพยากรมนุษย์ คือความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของคนที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือให้บริการที่เป็นประโยชน์</p>
<p>Russell C. Swansbury (1968, p. 47.)</p>	<p>การศึกษาของบุคคลที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องเทคนิค และวิชาชีพ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจในเรื่องความอยากรู้ อยากรู้เห็นของบุคคลนั้น</p>

๒.๒.๒ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เรื่ององค์ประกอบของระบบ ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่ คน เงิน และวิทยาการ กระบวนการ

แปรสภาพ ซึ่งได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา และปัจจัยนำออกซึ่งได้แก่ คนที่มีคุณภาพ^{๒๔} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ (Chain circle) ตั้งแต่การวางนโยบายกำหนดแผนงาน อัตรากำลังคน การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพให้คนในองค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องมีขวัญกำลังใจ และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในองค์กร มีความจงรักภักดีจนกระทั่งพ้นสภาพ^{๒๕} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายให้สร้างสมความรู้ความสามารถทักษะความชำนาญและคุณธรรมจากแหล่งความรู้ที่สามารถจะหาได้โดยมีเป้าหมายที่การได้เครื่องมือในการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตตนเองและครอบครัว เพื่อให้สามารถอยู่รอดและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มุ่งให้มนุษย์อยู่รอดและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสภาพแวดล้อมของสังคมเป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือตามปกติวิสัย^{๒๖}

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญมาก ยิ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ประกอบด้วยสิ่งเร้าจากความเจริญในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดความเหมาะสม มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมความรู้ความสามารถ ทักษะความชำนาญและคุณธรรม โดยมีเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
----------------	-------------

^{๒๔} David Easton, John G. Gunnell, Luigi Graziano, *The Development of Political Science: A Comparative Survey*, (New York: Routledge, 1991), อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร., เอกสารประกอบการสอน : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

^{๒๕} ธงชัย สมบูรณ์, *การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ปราชญ์สยาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๒๖} เสน่ห์ จัญโต รศ.ดร., *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*, พิมพ์ครั้งที่๗, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๙-๑๘๐.

<p>Davis Easton ผศ. ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ (๒๕๔๗, หน้า ๑๒.)</p>	<p>ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่ คน เงิน และวิทยาการ กระบวนการแปรสภาพ ซึ่งได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา และปัจจัยนำออกซึ่งได้แก่ คนที่มีคุณภาพ</p>
<p>ธงชัย สมบูรณ์ (๒๕๔๙, หน้า ๑๑ - ๑๒.)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ (Chain circle) ตั้งแต่การวางนโยบายกำหนดแผนงาน อัตรากำลังคน การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพให้คนในองค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องมีขวัญกำลังใจ และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในองค์กร มีความจงรักภักดีจนกระทั่งพันธภาพ</p>
<p>รศ.ดร.,เสนาห์ จุ้ยโต (๒๕๔๗ , หน้า ๑๗๙ - ๑๘๐.)</p>	<p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายให้สร้างสมความรู้ความสามารถ ทักษะความชำนาญและคุณธรรมจากแหล่งความรู้ที่สามารถจะหาได้โดยมีเป้าหมายที่การได้เครื่องมือในการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตตนเองและครอบครัว เพื่อให้สามารถอยู่รอดและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มุ่งให้มนุษย์อยู่รอดและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสภาพแวดล้อมของสังคมเป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือตามปกติวิสัย</p>

๒.๒.๓ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่จำเป็น โดยเฉพาะในปัจจุบันถือเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าหรือที่เรียกว่าสังคมโลกาภิวัตน์เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการ องค์กร การที่องค์กรจะสามารถปรับตัว ดำรงอยู่ และเจริญเติบโตได้นั้น ต้องอาศัยบุคลากรของ องค์กรเป็นสำคัญ โดยต้องพยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและศักยภาพในการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ขีดความสามารถ ศักยภาพ และทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปตามทิศทางที่ องค์กรต้องการ พร้อมกับส่งเสริมให้บุคลากรที่มีศักยภาพและพัฒนาการได้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่

การงานโดยองค์การจะต้องสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีความสำคัญต่ออนาคตของบุคคลและองค์การ^{๒๗} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ สมรรถภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมในการแสดงออกมาให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ในองค์การ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี ดังนี้

๑) เพื่อเพิ่มปริมาณงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาจะมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานของตนเองสูงขึ้น

๒) เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานให้มีความเป็นมาตรฐาน โดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ย่อมสามารถทำให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

๓) เพื่อลดต้นทุนในการบริหารจัดการ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานขององค์กรลดน้อยลง สามารถนำเงินไปพัฒนาด้านอื่นได้อย่างทั่วถึง

๔) เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรมีทักษะ และรู้จักขั้นตอนที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานแล้ว ก็จะทำให้การเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานลดลง

๕) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยทั่วไปเมื่อมนุษย์ได้มีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วทำเรื่องนั้นเป็นเวลานาน จะเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากปฏิบัติงาน ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้เรียนรู้ และเกิดทักษะในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน^{๒๘}

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ ศักยภาพ ทักษะ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันถือเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องยกระดับศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดย

^{๒๗} ณีฐพันธ์ เขจรนันท์, ผศ., ดร., *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๗ – ๑๕๙.

^{๒๘} มัลลี เวชชาชีวะ, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), ๒๕๒๔), หน้า ๔๙.

อาศัยการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้สูงขึ้น เกิดความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารขององค์กรลดลง การเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานลดลง เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของงานให้มีความเป็นมาตรฐานต่อไป

ตารางที่ ๒.๖ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

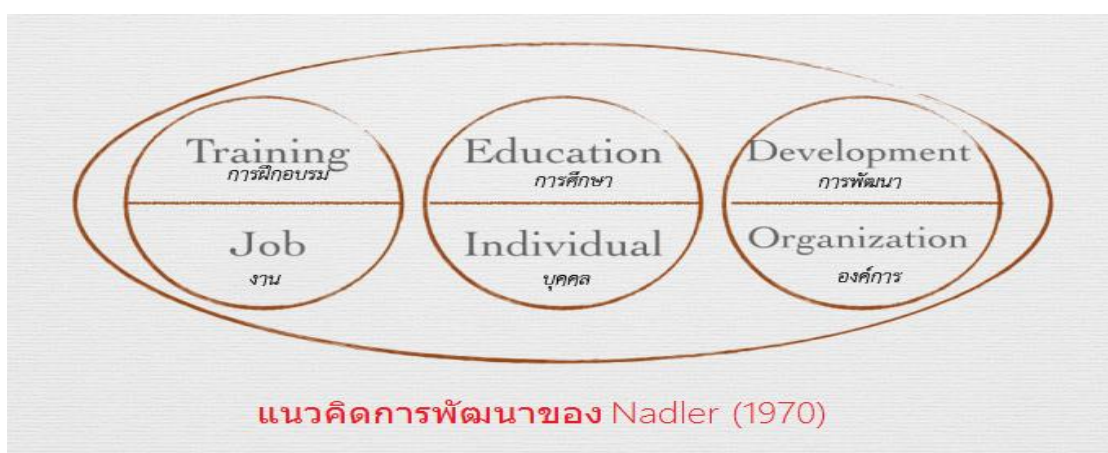
ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ผศ.ดร. ณีภรณ์พันธ์ เขจรนันท์ (๒๕๔๕, หน้า ๑๕๗ - ๑๕๙.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่จำเป็น โดยเฉพาะในปัจจุบันถือเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าหรือที่เรียกว่าสังคมโลกาภิวัตน์เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการองค์การ การที่องค์การจะสามารถปรับตัว ดำรงอยู่ และเจริญเติบโตได้นั้น ต้องอาศัยบุคลากรขององค์การเป็นสำคัญ
มัลลี เวชชาชีวะ ๒๕๒๔), หน้า ๔๙.	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ สรรพภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมในการแสดงออกมาให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ในองค์การ

๒.๒.๔ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อตนเอง บุคคล องค์กร หน่วยงาน และสังคมโดยรวมของประเทศชาติอย่างมาก เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังคมพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler)

ลีโอนาร์ด นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยนัทเลอร์ได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีการจัดชุดของกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวต้องออกแบบไว้เพื่อจุดประสงค์หรือเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในองค์การและเกิด

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร^{๒๙} โดยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ประกอบด้วย ๓ รูปแบบหลัก คือ ด้านฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) สามารถนำเสนอแผนภาพองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ องค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Nadler's Concept of HRD Model, 1970)^{๓๐}

จากองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ประกอบด้วยรูปแบบของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับสิ่งที่เป็เป้าหมายหลักที่ต้องการพัฒนาดังนี้

๑) งาน (Job) หมายถึง งานในปัจจุบัน (Current or present job of the individual) ที่บุคลากรทำอยู่ ถูกจัดไว้คู่กับการฝึกอบรม (Training) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานขณะนั้น มีความพร้อมในการทำงาน เช่น การฝึกอบรมภาคทฤษฎีในห้องบรรยาย การฝึกปฏิบัติจริงในที่ทำงาน (On - the - job - training) การฝึกอบรมทางไกล (Distance training)

๒) ปัจเจกบุคคล (Individual) การพัฒนาบุคลากรโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ในลักษณะให้การศึกษา (Education) เป็นการสร้างการเรียนรู้เพื่องานในอนาคตที่เป็นไปตามเป้าหมายการเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนด (Future but identified job the individual) ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรให้พร้อมในการไปรับงานหรือตำแหน่งใหม่นั้นเอง

^{๒๙} Leonard Nadler, *Corporate Human Resource Development*, (New York: American Society for Training and Development, 1980), pp. 4-5.

^{๓๐} Leonard Nadler, *Developing Human Resource*, (Houston: Gulf Publishing Company, 1970), อ้างใน ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๒.

๓) องค์กร (Organization) การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำให้ดียิ่งขึ้นให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ในกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เน้นไปยังตัวองค์กร เพื่อให้องค์การปรับตัวอยู่ได้ในทุกสถานการณ์ นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ใช้คำว่า การพัฒนาองค์กร (Organization development) และยังได้ใช้คำว่า การพัฒนา (Development) กับการพัฒนาปัจเจกบุคคล ในความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กับบุคลากรที่นอกเหนือจากการฝึกอบรมและการศึกษาอีกด้วย ซึ่งการพัฒนาบุคคลมิได้เน้นทั้งงานในปัจจุบันและงานในอนาคตเป็นการเฉพาะ ในความหมายของการพัฒนาในบริบทนี้ คือ การเรียนรู้เพื่อการเติบโต ก้าวหน้าทุกๆ ไป ทั้งในเรื่องความรู้ความสามารถ ทักษะ ทักษะที่เสริมให้บุคคลชาญฉลาด รอบรู้ ทั้งในงานและชีวิตส่วนตัวมากยิ่งขึ้น^{๓๑}

จะเห็นได้ว่าตัวแบบกรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ นัทเลอร์ (Leonard Nadler) จะมุ่งเน้นในเรื่องของแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีอยู่ ๓ ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และด้านการพัฒนา (Development) ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเชิงแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูลเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Leonard Nadler (1980, pp. 4-5.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีการจัดชุดของกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวต้องออกแบบไว้เพื่อจุดประสงค์หรือเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร

ตารางที่ ๒.๗ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ต่อ)

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Leonard Nadler ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (๒๕๕๖, หน้า ๑๔๒.)	กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นประกอบด้วย ๓ รูปแบบหลัก คือ ด้านฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และการด้านการพัฒนา (Development)
ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (๒๕๕๖, หน้า ๑๔๓.)	จากองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ประกอบด้วยรูปแบบของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับสิ่งที่เป็นเป้าหมายหลักดังนี้ ๑) งาน (Job) ๒) ปัจเจกบุคคล (Individual) ๓) องค์กร (Organization) การพัฒนา

๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการฝึกอบรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีนั้นต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งมุ่งเน้นที่ตัวตนของทรัพยากรมนุษย์ ให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งวิธีการฝึกอบรมนั้นเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นให้ทรัพยากรมนุษย์มีความรู้ (Knowledge) มีทักษะ (Skill) มีความสามารถ (Ability) และมีทัศนคติ (Attitude) ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมให้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน ดังที่ นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ สร้างประสบการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ การทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร^{๓๒} ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องทำความเข้าใจในกระบวนการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกอบรม จึงขอกล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

(๑) คำจำกัดความของการฝึกอบรม

^{๓๒} Leonard Nadler, Corporate Human Resource Development, pp. 4-5.

การฝึกอบรม คือกระบวนการที่จะใช้เสริมความรู้ (Knowledge) ทักษะในการทำงาน (Skill) และความสามารถ (Capacity) ของบุคคลในสังคมหนึ่ง^{๓๓} การฝึกอบรมเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้ที่ระบบ รวมถึงการจูงใจบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และมีคุณลักษณะที่ต้องการในงาน^{๓๔} อาจกล่าวได้ว่าการฝึกอบรม คือกรรมวิธีในการที่จะเพิ่มความสามารถในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และการแสดงออก^{๓๕} หรืออีกประการหนึ่งการฝึกอบรมก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและเกิดทักษะจากประสบการณ์ตลอดจนเกิดเจตคติที่ดีและถูกต้องต่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่มีผลต่อความเจริญขององค์กร ตรงตามเป้าหมายของโครงสร้างที่ปรากฏในระบบงานเหล่านั้น^{๓๖}

จากคำจำกัดความของการฝึกอบรมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะ เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานโดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการสร้างประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ยังอาจจะครอบคลุมถึงการพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถกล่าวถึงความสำคัญหรือประโยชน์ของการฝึกอบรมได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของการฝึกอบรม

^{๓๓} Frederick Harbison; Charles A. Myers, **Management in the Industrial World: An International Analysis**, (New York: McGraw Hill, 1959), pp. 320 – 323.

^{๓๔} Mikovich, G. T. and Boudreau, J.W., **Human Resource Management**, (USA: Richard D. Irwin, Inc, 1991), p. 20.

^{๓๕} UNITED STATES DEPARTMENT OP AGRICULTURE Library, "**Personnel administration publications, Library List No. 33**, (Washington D.C: UNITED STATES DEPARTMENT OP AGRICULTURE Library, 1947), pp. 10 – 20.

^{๓๖} อำนวย เดชชัยศรี, **นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒.

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Leonard Nadler (1980, pp. 4-5.)	การฝึกอบรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ สร้างประสบการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ การทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร
Frederick Harbison and Charles A. Myers (1959, pp. 320 – 323.)	การฝึกอบรม คือกระบวนการที่จะใช้เสริมความรู้ (Knowledge) ทักษะในการทำงาน (Skill) และความสามารถ (Capacity) ของบุคคลในสังคมหนึ่ง
Mikovich, G. T. and Boudreau, J.W (1986, p. 20.)	การฝึกอบรม คือ กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้ที่ระบบ รวมถึงการจูงใจบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และมีคุณลักษณะที่ต้องการในงาน
สมัชชาข้าราชการพลเรือนสหรัฐอเมริกาและแคนาดา (Civil Service Assembly of the United States and Canada) (1947, pp. 10 – 20.)	ให้ความหมายว่า การฝึกอบรม คือกรรมวิธีในการที่จะเพิ่มความสามารถในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และการแสดงออก

(๒) ความสำคัญและประโยชน์ของการฝึกอบรม

กล่าวได้ว่าการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ต่อยอดจากการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นวิธีการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความเหมาะสมตามสถานะและโอกาสของบุคคล แต่การที่จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันได้ในองค์กรหรือหน่วยงานนั้น จะให้ความสำคัญเพียงแต่การศึกษาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะการฝึกอบรมมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กร กอปรกับยุคปัจจุบัน เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงตามกระแสเทคโนโลยี ความสำคัญของการฝึกอบรมจึงมีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยกระบวนการทางกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ อย่างพอเพียงที่จะปฏิบัติงาน ความสำคัญของการฝึกอบรมมี ๔ ประการดังต่อไปนี้

๑. องค์กรมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่องค์กรกำหนดไว้ก็คือ บุคคลในองค์กร จำเป็นต้องมีหน่วยงานสอนให้เขาได้เรียนรู้งานเพื่อความเข้าใจงานอันนำไปสู่ความรวดเร็วในการทำงาน และยังเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

๒. ผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานนั้นก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ

๓. งานในองค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องมีการปรับสิ่งต่างๆ ให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะงานหรือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี จำเป็นต้องฝึกอบรมให้บุคคลในองค์กรสามารถทำงานใหม่ได้อย่างดี

๔. บุคคลในองค์กรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาโดยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อทำงานไปนานๆ ความเฉื่อยชา ความเซ็งจะเกิดขึ้น ฉะนั้นองค์กรจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ^{๓๗}

ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลประกอบด้วยประโยชน์ ๖ ประการดังต่อไปนี้

๑. ช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ๒. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ๓. ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติ (๔) ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ๕. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้ปฏิบัติงาน โดยวิธีการเพิ่มคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานที่มีอยู่จำกัด แทน

^{๓๗} พะยอม วงศ์สารศรี, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๗.

การเพิ่มปริมาณหรือเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงาน ๖. ช่วยยกระดับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายขององค์กร^{๓๘}

สรุปว่า การฝึกอบรมนั้นมีประโยชน์ทั้งต่อทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนองค์กร การฝึกอบรมช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นการยกระดับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายขององค์กร ซึ่งบุคคลที่จะทำหน้าที่จัดการฝึกอบรมได้นั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในการบริหารจัดการองค์กร รวมทั้งความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ที่จะนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การที่จะตัดสินได้ว่าการฝึกอบรมในแต่ละโอกาสนั้นมีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์และองค์กรหรือไม่นั้น จะต้องอาศัยการประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการฝึกอบรม

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๓๘, หน้า ๑๔๗.)	<p>ความสำคัญของการฝึกอบรม ๔ ประการ</p> <p>(๑) องค์กรมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ</p> <p>(๒) ผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานนั้นก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ</p> <p>(๓) งานในองค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ ฯลฯ</p>
Kenney and Reid (1986, p. 20.)	<p>ประโยชน์ของการฝึกอบรมไว้ ๖ ประการ</p> <p>(๑) ช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน</p> <p>(๒) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงอื่นๆ</p> <p>(๓) ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติ ฯลฯ</p>

^{๓๘} Kenny, J. and Reid, M., **Training Intervention**, (Great Britain: Institute of Personal Management, 1986), p. 20.

(๓) วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรม เป็นการพัฒนาความรู้อันมีผลสืบเนื่องจากการศึกษา การฝึกอบรม เป็นวิธีการอีกรูปแบบหนึ่งที่แต่ละองค์กรมีความคาดหวังที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพขององค์กร และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ ๖ ประการดังต่อไปนี้

๑. พนักงานใหม่ที่เข้าทำงาน จะต้องมีความรู้ก่อนการทำงาน
๒. เพื่อการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าและมีชื่อเสียงขององค์กร ทำให้องค์กรมีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขัน
๓. องค์กรจะดำรงอยู่จะต้องมีความเจริญก้าวหน้า การขยายกิจการ ทั้งในด้านการขยายการผลิต การบริการเติบโตกว้างขวาง
๔. ปัจจุบัน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ไม่เชิงซ้ำเหมือนสมัยก่อน
๕. เป็นการสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้มีชีวิตจิตใจ บรรยากาศในองค์กรให้มีชีวิตจิตใจ บรรยากาศสดใสเพื่อประสิทธิภาพของการอยู่ทำงานร่วมกันในองค์กร
๖. องค์กรต้องวางแผนพัฒนาตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ พนักงานที่จะฝึกอบรม พนักงานที่ทำประโยชน์ให้กับองค์กรให้เต็มที่^{๓๙}

สรุปได้ว่า การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถให้กับบุคลากรขององค์กร ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ แต่การฝึกอบรมนั้นจำเป็นต้องมีความเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการหวังผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันจะนำไปสู่การพิจารณาแนวคิดการฝึกอบรมดังต่อไปนี้

^{๓๙}ดูรายละเอียดใน ทรัพย์มณี สุทธิโพธิ์, "การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรระดับบริหารในโรงงานอุตสาหกรรม ขอนแก่น", รายงานการศึกษาพิเศษ, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑ - ๑๒.

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปทัศนคติแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนคติ
ทรัพย์มณี สุทธิโพธิ์ (๒๕๔๕, หน้า ๑๑ -๑๒.)	วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ๖ ประการ (๑) พนักงานใหม่ที่เข้าทำงาน จะต้องมีความรู้ก่อนการทำงาน (๒) เพื่อการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าและมีชื่อเสียงขององค์กร (๓) องค์กรจะดำรงอยู่จะต้องมีความเจริญก้าวหน้า ฯลฯ

(๔) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการฝึกอบรม

การฝึกอบรมนั้นถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความแตกต่างกันระหว่างองค์กร แต่มีความสำคัญมากในยุคปัจจุบัน เพราะความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้นมีผลทำให้ผู้บริหารองค์กรต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการฝึกอบรมให้มีความทันสมัยเหมาะสมต่อสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง จึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ความสำเร็จในการจัดการฝึกอบรมจึงนับว่ามีส่วนขึ้นอยู่กับวิธีการที่จะใช้ถ่ายทอด และการสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตื่นตัว มีความพร้อม และเต็มใจที่จะได้รับการฝึกฝนซึ่งปัจจุบันวิธีการใช้ในการฝึกอบรมนั้นมีอยู่ ๗ วิธีดังต่อไปนี้

๑. การบรรยาย (Lecture) การบรรยายจะเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดในการสื่อความหมายทำให้เกิดการคล้อยตามเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับฟัง

๒. การประชุม (Conference) การประชุมเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการฝึกอบรมพนักงานที่มีความรู้ (Knowledge worker) และผู้บริหารตั้งแต่ระดับกลางขึ้นไป เพราะการประชุมจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นระหว่างกัน

๓. การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) การฝึกอบรมในรูปแบบนี้จะจัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่สมมติขึ้น ให้เหมือนกับอยู่ในสถานการณ์จริงที่สุดเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

๔. การใช้กรณีศึกษา (Case study) วัตถุประสงค์สำคัญของการใช้กรณีศึกษาก็คือเพื่อต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประมวลประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการ วิเคราะห์ ปัญหาที่ซับซ้อนภายในระยะเวลาที่จำกัด เพื่อให้เกิดความชำนาญ และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

๕. การสาธิต (Demonstration) การสาธิตเป็นวิธีการฝึกอบรมที่ใช้กันมานาน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายไม่ซับซ้อนและสามารถเห็นผลได้ระยะสั้น เพราะเป็นการฝึกอบรมโดยแสดงจากตัวอย่างจริง

๖. การสัมมนา (Seminar) การสัมมนาเป็นวิธีการฝึกอบรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพนักงานที่มีความรู้ (Knowledge worker) และผู้บริหารของแต่ละองค์กรผู้จัดการมีการ

กำหนดประเด็น ที่จะพิจารณาและเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างเสรี

๗. การฝึกงานในสถานการณ์จริง (On the job training) การฝึกอบรมวิธีนี้มักจะใช้กับพนักงานใหม่ หรือบุคลากรในระดับปฏิบัติงานโดยมีการสอนงานและให้ทดลองปฏิบัติในสถานที่จริง ซึ่งมักจะเป็นโรงงานหรือสำนักงานเพื่อให้พนักงานเกิดความคุ้นเคยกับสภาวะแวดล้อมและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว การฝึกอบรมในลักษณะนี้อาจจะใช้ชื่อที่แตกต่างกัน เช่น การฝึกอบรมทางเทคนิค (Technical training) การฝึกความชำนาญ (Skill training) หรือการสอนงาน (Job instruction training)^{๔๐}

สรุปว่า การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่ง เพราะเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านความสามารถและสติปัญญา ผลที่จะเกิดตามมาคือ การพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพ รวมถึงการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผลที่เกิดจากการฝึกอบรม จะช่วยสร้างผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กร สร้างการมีส่วนร่วม นำไปสู่การพัฒนาด้านต่างๆ ต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๑ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการฝึกอบรม

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
รศ. ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๔๖, หน้า ๒๗๗ – ๒๘๑.)	การฝึกอบรมนั้นมีอยู่ ๗ วิธี (๑) การบรรยาย (Lecture) (๒) การประชุม (Conference) (๓) การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) ฯลฯ

๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษานั้น นัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งเน้นเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศีลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน และเป็นการเตรียมคนสำหรับการเลื่อนตำแหน่ง^{๔๑} ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาจึงขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

^{๔๐} ธงชัย สันติวงษ์ รศ., การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชุมช่าง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๗ – ๒๘๑.

^{๔๑} Leonard Nadler, Corporate Human Resource Development, pp. 4-5

(๑) คำจำกัดความของการศึกษา

การศึกษาหรือการเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ณ สถานการณ์หนึ่งๆ อันมีเหตุผลจากการมีประสบการณ์ซ้ำ ๆ ในสถานการณ์นั้นๆ ของผู้แสดงพฤติกรรม^{๔๒} การศึกษาหรือการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของพฤติกรรมหรือแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรู้แสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน^{๔๓} หรือกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ โดยการเรียนรู้อาจเริ่มจากกระบวนการคิด หรือการรับรู้ในสิ่งใด ๆ และพัฒนามาเป็นความรู้^{๔๔}

สรุปได้ว่าการศึกษา เป็นกลไกหลักที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการแสดงออกต่อผู้อื่นในทางที่ดีหรือชั่วนั้นขึ้นอยู่กับความรู้หรือวิทยาการที่บุคคลได้รับ เนื่องจากผู้กระทำหรือบุคคลเมื่อได้รับการศึกษาแล้วก็จะเลือกสรรพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ตนต้องการในทางที่เป็นบวกหรือลบก็ได้ เพราะผลจากการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้สอน สื่อ และผู้รับการสอน ซึ่งการศึกษามีความสำคัญและประโยชน์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ สรุปทัศนคติเกี่ยวกับคำจำกัดความของการศึกษา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนคติ
Leonard Nadler (1980, pp. 4-5.)	การศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งมั่นเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศิลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน และเป็นการเตรียมคนสำหรับการเลื่อนตำแหน่ง

^{๔๒} Bower, G. H., & Hilgard, E. R., **Theories of Learning**, 5th ed., Englewood Cliffs, (NJ: Prentice – Hall, 1981), p. 11.

^{๔๓} Mcshane, S.L., Von Glinow, M.A., **Organizational Behaviour: The power of People and Leadership in What the Best MBAs Know**, (New York: McGraw-Hill, 2005), p. 93.

^{๔๔} Debra L. Nelson, Ph.D., James Campbell Quick, **Organizational Behavior: Science, The Real World, and You**, 8th ed., (Texas: Casebound Published, 2013), p. 184.

ตารางที่ ๒.๑๒ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของการศึกษา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Bower, G. H., & Hilgard, E. R (1981, p. 11.)	การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ณ สถานการณ์หนึ่งๆ อันมีเหตุผลจากการมีประสบการณ์ซ้ำ ๆ ในสถานการณ์นั้นๆ ของผู้แสดงพฤติกรรม
Mcshane S.L.&Von Glinow M.A. (2005, p. 93.)	การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของพฤติกรรม หรือแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรู้แสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน
Debra L. Nelson James &Campbell Quick (2013, p. 184.)	การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ โดยการเรียนรู้อาจเริ่มจากกระบวนการคิด หรือการรับรู้ในสิ่งใด ๆ และพัฒนามาเป็นความรู้

(๒) ความสำคัญของการศึกษาและประโยชน์ของการศึกษา

การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เพราะการศึกษา (Education) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ โดยมุ่งหมายให้ทรัพยากรมนุษย์มีพื้นฐานในการเริ่มทำงาน เริ่มประกอบอาชีพ และความรู้พื้นฐานนี้ส่วนใหญ่จะได้จากระบบการศึกษาของชาติและสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นต้น ซึ่งการศึกษา (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) สอนให้มีความรู้ความสามารถใน ๓ เรื่องต่อไปนี้

๑. ความรู้ในการจัดการ (Know - How) ๒. ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem - Solving) ๓. ความรับผิดชอบ (Accountability)^{๔๕}

และการศึกษานั้นก่อให้เกิดประโยชน์ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

^{๔๕} ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, ดร., การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๖), หน้า ๖๘ - ๖๙.

๑. มีความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น ๒. สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพของตน ๓. นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองอย่างมีคุณภาพ ๔. ได้ทดสอบความสามารถของตนเองจากสิ่งที่ได้ศึกษามา^{๔๖}

สรุปได้ว่าการศึกษามีความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์มากเพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาจะสามารถดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีปกติสุข เกิดความรักความสามัคคีในสังคม ในทางกลับกันผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการศึกษาในสิ่งที่ผิดก็จะเกิดปัญหาขึ้นต่อตนเองและสังคม เกิดการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ดังที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ แต่เมื่อมองในมิติที่เป็นคุณประโยชน์แล้วก็ทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างทรัพยากรมนุษย์กับการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ สรุปทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนคติ
ดร. ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (๒๕๕๖, หน้า ๖๘ - ๖๙.)	การศึกษา (Education) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ โดยมุ่งหมายให้ทรัพยากรมนุษย์มีพื้นฐานในการเริ่มทำงาน เริ่มประกอบอาชีพ และความรู้พื้นฐานนี้ส่วนใหญ่จะได้จากระบบการศึกษาของชาติและสังคม
สำนักการศึกษา ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช (๑๖ ก.ย. ๒๕๕๘.)	ประโยชน์ของการศึกษา ๔ ประการ (๑) มีความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น (๒) สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพของตน (๓) นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองอย่างมีคุณภาพ (๔) ได้ทดสอบความสามารถของตนเองจากสิ่งที่ได้ศึกษามา

^{๔๖} สำนักการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, **ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ**, เอกสารออนไลน์, แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th/study/sumrit/Learn2558/LEARN6.html>, [๑๖ ก.ย. ๒๕๕๘].

(๓) วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์ทำให้เกิดผลงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งสามารถกำหนดได้ตามองค์ความรู้หรือศักยภาพของบุคคลผู้ได้รับการศึกษา ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษานั้นสามารถแผ่ขยายไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม วัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นงานในอนาคตของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้แบบกว้างๆทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง ในระยะต่อมาแนวคิดการจัดการศึกษาได้แปรเปลี่ยนไปโดยมุ่งเน้น ๔ ด้านได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางปัญญา^{๔๗}

จะเห็นได้ว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เมื่อนำมาการบูรณาการให้เข้ากับทักษะหรือสถานะของตน ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการศึกษามาพัฒนาสิ่งต่าง ๆ หรือกิจการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับความเจริญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีองค์ความรู้ในลักษณะใหม่ ๆ ที่จะต้องใช้สติปัญญาในการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ผศ. เกื้อจิตร ซีระกาญจน์ (๒๕๕๑, หน้า ๖.)	แนวคิดการจัดการศึกษาได้แปรเปลี่ยนไปโดยมุ่งเน้น ๔ ด้านได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และ พัฒนาการทางปัญญา

(๔) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่จะต้องได้รับการศึกษา เนื่องจากมนุษย์มีสถานะที่ต่างจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีค่ามากที่สุดในโลก การที่จะพัฒนาสิ่งต่างๆให้เกิดประสิทธิผลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อน เพราะเป็นกลไกหลักที่จะนำไปพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป กล่าวได้ว่าการศึกษาคือตัวชี้วัดต่อความสำเร็จของทรัพยากรมนุษย์ เพราะ ในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นการศึกษานับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบผลสำเร็จ เพราะการศึกษาทำให้คนพัฒนาขึ้นได้ และการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา

^{๔๗} เกื้อจิตร ซีระกาญจน์, ผศ., การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

ทรัพยากรมนุษย์ การศึกษามีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยต่างๆ จะต้องช่วยผลิตกำลังคนให้แก่ประเทศ การศึกษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษากลายเป็นตัวถูกกำหนด ไม่ใช่เป็นผู้กำหนด และเราควรมองว่าขณะนี้เราขาดกำลังคนด้านไหนบ้างเราก็ให้ความสนใจพิเศษ^{๔๘} การศึกษาเป็นกระบวนการที่พยายามทำให้บุคคลพัฒนาด้านความสามารถ ความคิด ทักษะและพฤติกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคลากร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร^{๔๙} การศึกษาเป็นแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาบุคคลในแง่เดียวนั้นย่อมไม่สามารถสร้างความสมดุลในด้านการบริหารจัดการองค์กรได้ ในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับการพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้การพัฒนามีความหลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต^{๕๐}

สรุปว่า การศึกษานั้นเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทุกระดับ เป็นการพัฒนาความรู้ทั้งในด้านสติปัญญาและคุณธรรมให้สามารถดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพ รวมไปถึงการที่ส่วนร่วมในสังคมอย่างมีปกติสุข การจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้อย่างดีจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเริ่มต้นด้วยแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการศึกษาเพราะเป็นแนวคิดที่มีความผูกพันกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการฝึกอบรมที่ถือเป็นแนวคิดในเชิงกระบวนการภาคปฏิบัติ และมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลในกลุ่มความรู้ความสามารถตามสายงานหรือแผนกเดียวกันดังจะนำเสนอในลำดับต่อไป

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๖ - ๗.

^{๔๙} ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ รศ., การจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่ ๑๑, พิมพ์ครั้งที่๒, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๖.

^{๕๐} โชคชัย สุเวชวัฒนกุล การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร, (โครงการบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗.

ตารางที่ ๒.๑๕ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้าน
การศึกษา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๓๙, หน้า ๖ - ๗.)	ในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นการศึกษานับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำ ให้องค์การประสบผลสำเร็จ เพราะการศึกษาทำให้คนพัฒนาขึ้นได้ และ การศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
รศ. ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ (๒๕๔๓, หน้า ๒๓๖.)	การศึกษาเป็นกระบวนการที่พยายามทำให้บุคคลพัฒนาด้านความสามารถ ความคิด ทักษะและพฤติกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงานของบุคลากร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การ
โชคชัย สุเวชวัฒนกุล (๒๕๔๒, หน้า ๑๗.)	ในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ร่วมกับการพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้การ พัฒนาที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการพัฒนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) เป็นกระบวนการ
ปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน (Not focus on a job)
แต่มีจุดเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่การต้องการ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์การใน
อนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว^{๕๑}
ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาจึงขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

(๑) คำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การที่บุคคลใดจะสามารถพัฒนาตนเองได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้
ความสามารถ กอปรกับ ทัศนะคติ รวมไปถึงคุณธรรมที่ตีมาพัฒนาให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนะคติ
และพฤติกรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมก่อน ส่วนการที่จะทำให้เกิดความ
ชำนาญได้นั้นต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาด้วยตนเอง ยิ่งในยุคปัจจุบันถือว่าการพัฒนา

^{๕๑} Nadler, Leonard., Corporate Human Resource Development: A Management
Tool, pp. 4 - 5.

ทรัพยากรมนุษย์มีความสะดวกสบายมาก เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจึงทำให้ มีสื่อเทคโนโลยีที่สามารถเลือกสรรมาดำเนินการพัฒนาได้อย่างสะดวกสบาย ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน (Not focus on a job) แต่มีจุดเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามที่องค์การต้องการ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว^{๕๒} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการในการศึกษา ฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้เป็นบุคลากรที่เหมาะสมกับความต้องการขององค์การ ซึ่งการพัฒนานั้น คือ การพัฒนาทางด้านทักษะ ความรู้ ทักษะคิด และบุคลิกภาพ^{๕๓} ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยอาศัยพลังความสามารถของคน ปฏิบัติงานให้สำเร็จ จึงต้องใช้ความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหาร^{๕๔} รวมถึงการสร้างสรรคกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเหมาะสมได้แก่ (๑) การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะประสบการณ์เพื่อเป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการ (๒) การค้นหาวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่สร้างบรรยากาศในการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้ทรัพยากรมนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (๓) การสร้างบรรยากาศขององค์การให้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ (๔) การเพิ่มอัตราการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเปลี่ยนแปลงค่านิยมให้ถูกต้องในเรื่องของความรับผิดชอบ สร้างจริยธรรมในอาชีพ สร้างวินัยโดยเฉพาะวินัยแห่งตน^{๕๕} ซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การพัฒนาบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างและเปลี่ยนแปลง ผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทักษะคิดที่ดี และวิธีในการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน^{๕๖}

^{๕๒} Ibid, pp. 4 - 5.

^{๕๓} Churden, H.j., & Sherman, A.W., **Personal Management**, (Ohio: South - Western Publishing, 1986), p. 11.

^{๕๔} Mondy, R., & Noe, R.M., **Personal: The Management of Human Resources**, (Boston: Allyn Bacon, 1996), p. 54.

^{๕๕} บรรยงค์ โตจินดา, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาสน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙๒.

^{๕๖} สมาน รังสิโยภษฎ์, **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๔), หน้า ๘๓.

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการดำเนินการที่เพิ่มความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ความชำนาญ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม รวมไปถึงทัศนคติที่ดีในการทำงาน และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลและองค์การ ซึ่งมีผลมาจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ความรู้ความสามารถ รวมไปถึงทักษะความชำนาญของบุคคลที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายในองค์การให้ดีขึ้นเพื่อสร้างแนวคิดอุปนิสัยโดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลายรูปแบบทั้งการพัฒนาตนเองและพัฒนาโดยองค์การ การเลือกวิธีการใดเป็นแนวทางในการพัฒนานั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละองค์การกลุ่มบุคคล ตลอดจนความเหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน จากความหมายของคำว่า "การพัฒนาบุคลากร" และ "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" นั้นมีความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในบางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ การพัฒนานั้นอาจขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์การก็ได้หรือสามารถพัฒนาตนเองก็ได้ เพราะเมื่อว่าโดยภาพรวมแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์เพื่อให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสม โดยการค้นหาวิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่สร้างบรรยากาศในการทำงาน เพื่อกระตุ้นให้มีความคิดสร้างสรรค์ได้มากที่สุด เช่น การสร้างบรรยากาศขององค์การให้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การเพิ่มอัตราการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างจริยธรรมในอาชีพ สร้างความซื่อสัตย์ สร้างจริยธรรมในอาชีพ สร้างความซื่อสัตย์ สร้างวินัยโดยเฉพาะวินัยแห่งตน เป็นทัศนคติเพื่อไม่ให้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นในองค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญดังจะกล่าวต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๖ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
Leonard Nadler (1980, pp. 4 - 5.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน (Not focus on a job) แต่มีจุดเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการต้องการ
Chrueden & Sheman, (1986, p. 11.)	การพัฒนานั้น คือ การพัฒนาทางด้านทักษะ ความรู้ ทัศนคติ และบุคลิกภาพ
Mondy & Noe (1996, p. 54.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ
บรยรงค์ ไตจินดา (๒๕๔๓, หน้า ๑๙๒.)	การพัฒนาบุคลากร คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ (๑) การเพิ่มพูนความรู้ (๒) สร้างบรรยากาศในการทำงาน (๓) สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้
สมาน รังสิโยภษณ์ (๒๕๔๔, หน้า ๘๓.)	การพัฒนาบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติที่ดี และวิธีในการทำงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน

๒) วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้มีอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับศักยภาพขององค์กร ผู้บริหาร ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยวิธีการต่างๆ วิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีหลายวิธีได้แก่ การฝึกอบรม การประชุมเชิง

วิชาการ การอนุญาตให้ศึกษา ฯลฯ แต่วิธีการที่นิยมกันมากที่สุดคือ การฝึกอบรม เพราะองค์กรสามารถกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม เป้าหมายและการประเมินผลการอบรมในระบบ^{๕๗}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันมีลักษณะเฉพาะที่มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ การที่จะเลือกวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและข้อจำกัดต่างๆ ขององค์กร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การศึกษา หรือการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตในการทำงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายหรือนโยบายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ตารางที่ ๒.๑๗ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ธัญญา ผลอนันต์ (๒๕๔๖, หน้า ๒๒.)	วิธีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีหลายวิธีได้แก่ การฝึกอบรม การประชุมเชิงวิชาการ การอนุญาตให้ศึกษา ฯลฯ แต่วิธีการที่นิยมกันมากที่สุดคือ การฝึกอบรม เพราะองค์กรสามารถกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม เป้าหมายและการประเมินผลการอบรมได้ระบบ

๒.๓ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ในการศึกษาหรือการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา นั้น พระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีแนวทางอยู่มากมาย ซึ่งหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้านั้นสามารถนำมาบูรณาการควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิต หรือ คฤหัสถ์ ไม่จำกัด เพศ วัย หรือวุฒิการศึกษา และไม่จำกัดเฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น เพราะสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ เป็นหลักสากลที่บุคคลทุกคนสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ได้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น

^{๕๗} ธัญญา ผลอนันต์, การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล แนวทางการสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒.

๒.๓.๑ คำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุด เมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อยๆ ทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลง เมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้นสามารถทำสิ่งที่ตั้งใจได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติก็มีทางเป็นไปได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการศึกษา ซึ่งได้แก่ สิกขานั้นเอง^{๕๘} ดังนั้นมนุษย์เราจะต้องถือหลักการไว้ก่อนว่า

๑) สิกขา ต้องฝึกฝนพัฒนาแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

๒) ต้องไม่ประมาท คือหยุดไม่ได้ ต้องเดินหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมายหลักพุทธศาสนา สิกขาทำให้คนศึกษา ฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอมุ่งไปข้างหน้าเท่านั้น ส่วนอุปมาทะ คือ ความไม่ประมาทก็คอยปลุกเร้าไม่ให้หยุด คือ หยุดไม่ได้เลย หยุดเมื่อไรเป็นการประมาททันที การพัฒนาคนตามหลักพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งการพัฒนาคน โดยเน้นการสร้างเสริมคุณภาพของคนที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของยุคสมัยและเป็นการพัฒนาคนที่สอดคล้องกับจุดหมายระยะยาวแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงการพัฒนาคนเพื่อมาสนองความต้องการ^{๕๙} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา สังคหวัตถุ ๔ อธิปไตย ๔ และสัพปุริสธรรม ๗^{๖๐}

สรุปได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง ๓ ทาง เป็นกระบวนการทางจริยธรรม คือ การภาวนาโดยเอาด้านปัญญา (Wisdom) กับศีล (Ethic) มาประสานกัน โดยมีจิตใจ (Mental qualities) เป็นตัวเชื่อม รวม ๓ ด้านนี้จึงเป็นจริยธรรม เมื่อวิเคราะห์แล้วเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา อันเป็นส่วน

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๙๖.

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๗๓ - ๗๔.

^{๖๐} พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร ดร., "รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์", บทความวิชาการ, อ่างโน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๑.

หนึ่งของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคงในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

ตารางที่ ๒.๑๘ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๓, หน้า ๙๖.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุด เมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อย ๆ ทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลง เมื่อครอบงำน้อยลง ก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น สามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติก็มีทางเป็นไปได้ โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็คือการศึกษา ซึ่งได้แก่ศึกษานั่นเอง
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒, หน้า ๗๓-๗๔.)	มนุษย์เราจะต้องถือหลักการไว้ก่อนว่า ๑) ศึกษา ต้องฝึกฝนพัฒนาแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ๒) ต้องไม่ประมาท คือหยุดไม่ได้ ต้องเดินหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมายหลักพุทธศาสนา
ดร. พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร (๒๕๕๗, หน้า ๗๑.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ศึกษา ๓ หรือไตรสิกขา สังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ และสัปปริยธรรม ๗

๒.๓.๒ ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

"การพัฒนามนุษย์" เป็นการพัฒนาขั้นพื้นฐานต่อเนื่องเป็นการพัฒนาระยะยาว มองคนในฐานะเป็นมนุษย์" ต้องให้ความสำคัญว่า การจะพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างไร เพื่อพร้อมที่จะเป็นทรัพยากร เป็นทุนเป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศโดยองค์รวม ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในความหมายเป็นการพัฒนาระยะสั้น เป็นการพัฒนาโดยยุคสมัย มีความหมายขึ้นกับกาลเทศะ และสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของยุคสมัยนั้นๆ แต่ทั้งนี้แม้เป็นคำที่แยกออกจากกันชัดเจน แต่ทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมากกล่าวคือคุณภาพของการพัฒนาใดๆ จะบังเกิดได้ประโยชน์สูงสุดต่อเมื่อมีการพัฒนาการอย่างมีคุณภาพของการพัฒนาทั้งสองอย่างด้วยกัน^{๖๑} จาก

^{๖๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พัฒนาตน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๑), หน้า ๔.

การที่มนุษย์พัฒนาได้นี้เอง ทำให้มนุษย์มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ความแตกต่างทางสังคมในด้านที่คนจะจึงเกิดจากระดับการพัฒนาของบุคคล โดยท่านได้แบ่งบุคคลในสังคมออกเป็น ๔ ระดับตามความสามารถในการพัฒนาจิตใจและปัญญา โดยวัดจากมาตรฐานของปุถุชน คือ

๑) มนุษย์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานปุถุชนสามัญ ๒) มนุษย์ปุถุชนสามัญ ๓) มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว ๔) มนุษย์ที่ประเสริฐ^{๖๒}

ในการสร้างสรรค์รูปแบบสังคมที่ดีมีจุดหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีที่เกื้อกูลให้มนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพของตนเพื่อให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงาม ยิ่งสังคมเจริญพัฒนาขึ้นเท่าใดก็จะเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีที่ทำให้มนุษย์พัฒนาดตนเองได้ง่ายขึ้นเท่านั้น "เราสร้างสังคมที่ดีที่สุดเพื่อช่วยเป็นสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลให้ชีวิตมนุษย์ได้พัฒนาอย่างดีที่สุด"^{๖๓} มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่ประเสริฐด้วยการฝึกเมื่อยุคสมัยมีความเปลี่ยนแปลง มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งความรู้คุณธรรมเพื่อให้มีสติปัญญาสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีปกติสุข ในสังคมยุคที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีจึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยหลักพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ มีความรู้คู่กับคุณธรรม^{๖๔} ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตใจและปัญญาให้เป็นผู้มีจริยธรรมและคุณธรรมความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ของโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งก็คือ การมีหลักการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรที่ดี^{๖๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญมาก เพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกอันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ก็จะทำให้มนุษย์เกิดความหลงใหลในกระแสความเจริญที่เกิดขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญในการสร้างสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมให้มนุษย์รู้จักการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ และการประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น องค์กร สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนสังคมโลกและสิ่งแวดล้อม

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๙๔.

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๘.

^{๖๔} พระราชาวรมณี (ประยูร ธรรมจิตโต), *ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^{๖๕} ไพโรจน์ ศุภที่ปมงคล ดร., "การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสู่ระบบการบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2008", *บทความวิชาการ, อังโน มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๘ กรกฎาคม - ธันวาคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ๒๕๕๓), หน้า ๗๖.*

ตารางที่ ๒.๑๙ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๓๑, หน้า ๔, ๓๙๔, ๑๒๘.)	"การพัฒนาคนมนุษย์ เป็นการพัฒนาขั้นพื้นฐานต่อเนื่องเป็นการพัฒนาระยะยาว มองคนในฐานะเป็นมนุษย์" ต้องให้ความสำคัญว่า การจะพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างไร เพื่อพร้อมที่จะเป็นทรัพยากร เป็นทุนเป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศโดยองค์รวม ๑) มนุษย์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานปุถุชนสามัญ ๒) มนุษย์ปุถุชนสามัญ ๓) มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว ๔) มนุษย์ที่ประเสริฐ ในการสร้างสรรค์รูปแบบสังคมที่ดีมีจุดหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเกื้อกูลให้มนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพของตนเพื่อให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงาม ยิ่งสังคมเจริญพัฒนาขึ้นเท่าใดก็จะเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีที่ทำให้มนุษย์พัฒนาตนเองได้ง่ายขึ้นเท่านั้น "เราสร้างสังคมที่ดีที่สุดเพื่อช่วยเป็นสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลให้ชีวิตมนุษย์ได้พัฒนาอย่างดีที่สุด"
พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตฺโต) (๒๕๔๐, หน้า ๓๔.)	มนุษย์เรามีศักยภาพที่พัฒนาได้ พุดด้วยภาษาทางพระว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และประเสริฐได้ด้วยการฝึก มนุษย์นี้ถ้าฝึกแล้ว ประเสริฐกว่านั้นมากมายสัตว์ทั้งหลายเอามาฝึกให้ประเสริฐได้
ดร. ไพโรจน์ ศุภทีปมงคล (๒๕๕๗, หน้า ๗๖.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตและปัญญา ให้เป็นผู้มีจริยธรรม และคุณธรรม ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ของโลก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๒.๓.๓ ทัศนะแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่ประมวลผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา นำไปสู่กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมทั้ง ๓ ด้าน คือ ทางด้านพฤติกรรม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญาซึ่งการที่จะสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีมีคุณภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสามด้าน คือ ทางด้านศีล นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทางด้านสมาธิ นำไปสู่การพัฒนาจิตใจให้ถูกต้องเหมาะสม และทางด้านปัญญา นำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการศึกษา การฝึกอบรมไปแก้ไขปัญหิต่างๆ ได้ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาจึงเป็นหลักการสำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ที่เป็นระบบ ทั้งในด้าน พฤติกรรม จิตใจ และปัญญาซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาชั้นสมบูรณ์ที่สุด เพราะหลักธรรมทั้งหลายทั้งปวง สามารถสรุปลงได้ด้วยหลักไตรสิกขาทั้งสิ้น

๑) ความหมายของไตรสิกขา

ทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำมาปฏิบัติได้ทุกหลักธรรมตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์หรือกิจกรรมในขณะนั้นได้อย่างเหมาะสมทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แต่ทั้งหมดก็สามารถสรุปรวมลงได้ด้วยหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา^{๖๖}

ไตรสิกขาจึงเป็นหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่เก่ง ดี มีปัญญา เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ มุ่งให้มีชีวิตที่ติงามตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักไตรสิกขาถือเป็นหลักในการศึกษาและฝึกอบรมที่มุ่งเป้าหมายให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและคุณธรรม ไตรสิกขามาจากคำว่า ไตรกับสิกขา "ไตร" แปลว่า สาม "สิกขา" แปลว่า บทเรียนไตรสิกขาก็แยกเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา คือกระบวนการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาสติปัญญา เพื่อให้มนุษย์ดำเนินไปสู่ความสมบูรณ์ คือภาวะที่เป็นผู้มีวิชาแล้ว มีชีวิตเป็นอยู่ด้วยปัญญา^{๖๗} ไตรสิกขาจึงแปลว่า บทเรียน ๓ บทถือเป็นหลักปฏิบัติใหญ่ๆ ๓ ประการ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า หากใครปฏิบัติตามได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้นั้นก็จะสามารถดับทุกข์ในชีวิตได้อย่างสิ้นเชิง เพราะหลักทั้ง ๓ ดังนี้

(๑) ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง

(๒) สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือเจตนาและเป็นไปตามเจตจำนงและจงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ติงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ติงามด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ

(๓) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทาง และควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไรและแคไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดมีปัญหาคิดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้^{๖๘}

^{๖๖}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑, อภ.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๙๔.

^{๖๗}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๗๐.

^{๖๘}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐ - ๒๓.

ในทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเป็น ๓ ชั้น คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขาให้ได้ วิชาหรือความสามารถ เพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จผลได้ เป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษา และทางที่จะให้ได้วิชาหรือเป็นผู้สามารถเช่นนั้นก็คือ การเรียน การเรียนรู้ การปฏิบัติ การฝึกอบรม เพราะเหตุนี้การศึกษาจึงหมายถึงเรียน เรียนรู้ การปฏิบัติ การฝึกอบรม เพื่อให้ได้วิชาหรือเป็นผู้สามารถเช่นนั้น^{๖๙}

คำว่าสิกขาหรือที่แปลว่าศึกษานั้น ถือเป็นการฝึกฝนให้เกิดการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน คือ อธิศีลสิกขา หรือ ศีลนั้น เป็นการศึกษาและการฝึกอบรมที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย ในขณะที่เดียวกัน อธิจิตตสิกขา หรือสมาธินั้น เป็นการศึกษาและฝึกอบรมที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนสภาวะทางจิตใจ อีกทั้ง อธิปัญญาสิกขา หรือปัญญานั้น เป็นการศึกษาและฝึกอบรมที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนระดับของสติปัญญาให้สูงขึ้น ฉะนั้นคำว่า "ไตรสิกขา" จึงหมายถึง การศึกษา หรือการฝึกอบรมใน ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา การดำเนินชีวิตในทัศนะพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้แนวทาง โดยผ่านหลักธรรมต่างๆ มากมาย แต่โดยสรุปแล้วสามารถย่อลงในหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๗๐}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขานั้นสามารถสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะนำไปสู่ทุนมนุษย์ได้ เพราะวิธีการไตรสิกขา จะก่อให้เกิดการสร้างทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ วิชาการด้านต่างๆ ให้กับบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร คือการให้การศึกษารูปแบบของการฝึกอบรม โดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิถีพุทธในการผลิตมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร เพื่อเป็นตัวแบบในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เปี่ยมล้นไปด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เป็นการนำสิ่งที่มีค่าที่พระพุทธเจ้า ท่านได้สละเวลาทั้งชีวิต เฝยความทุกข์ทรมานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ให้ชาวโลกได้เห็นว่า เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินชีวิตที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ มีความสุขทั้งกายและใจ อันจะ

^{๖๙} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์กรที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระประวัติและพระนิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทส่องสยาม จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๖๔ - ๖๖.

^{๗๐} สมบูรณ์ บุญโท ผศ., ความจริงของชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔.

นำไปสู่การสร้างเป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาไปยังหลักการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยวิทย์^{๗๑}

ซึ่งมีเป้าหมายของขั้นตอนในการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาเป็นเป้าหมายการพัฒนาคนมนุษย์แนวพุทธ ๓ ประการ ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาไปตามลำดับ ๓ ขั้นตอน กล่าวคือ เป้าหมายการพัฒนาคนมนุษย์แนวพุทธ ๓ ประการข้างต้น สามารถพัฒนาไปตามลำดับ ๓ ขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นต้นเป็นการพัฒนาระดับศีลหรือไตรสิกขาที่ ๑ อันเป็นผลดีขั้นต้น ก่อให้เกิดการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา เป็นการป้องกันการกระทำผิด เป็นการพัฒนาให้เกิดสิ่งที่ดี โดยเป็นการจัดระเบียบเรียบร้อยทางพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในกรอบของการกระทำที่พึงประสงค์ เป็นไปตามระเบียบของกลุ่ม สังคม กฎหมาย จารีตประเพณี

ขั้นตอนระดับกลางเป็นการพัฒนาระดับสมาธิหรือไตรสิกขาที่ ๒ ซึ่งเป็นหลักการเพื่อควบคุมและพัฒนาความคิด ผลักดันให้คิดในทางสร้างสรรค์ ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษย

ขั้นตอนระดับสูงเป็นการพัฒนาระดับปัญญาหรือไตรสิกขาที่ ๓ ซึ่งเป็นหลักการเพื่อควบคุมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สนใจแต่สิ่งที่ถูกต้อง เป็นจริงตามความจริง^{๗๒}

สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความครอบคลุมทั้งในด้าน พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา เป็นการพัฒนาศาสตร์พยาบาลให้ดำเนินชีวิตถูกต้องดีงามของมนุษย์ ด้วยการพัฒนาอันเริ่มต้นจากการรักษาศีลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง เป็นการฝึกหัดในด้านการปฏิบัติอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูลกัน ต่อจากนั้นการรักษาจิตให้คิดถูกต้องเหมาะสม และการพัฒนาสติปัญญาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยตามหลักไตรสิกขานั้นมีความสำคัญดังต่อไปนี้

^{๗๑} บุญทัน ดอกโธสง ศ.ดร., และ บุษกร วัฒนบุตร ดร., "การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน", บทความวิจัย, อ่างโน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๗๘.

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

ตารางที่ ๒.๒๐ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๗, หน้า ๗๐.)	ไตรสิกขามาจากคำว่า ไตรกับสิกขา "ไตร" แปลว่า สาม "สิกขา" แปลว่า บทเรียนไตรสิกขาก็แยกเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา คือกระบวนการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาสติปัญญา เพื่อให้มนุษย์ดำเนินไปสู่ความสมบูรณ์ คือภาวะที่เป็นผู้มีวิชาแล้ว มีชีวิตเป็นอยู่ด้วยปัญญา
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๖, หน้า ๙๑๔ - ๙๑๖.)	สิกขา ๓ ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งมักเรียกกันให้ง่ายๆ สะดวกๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (๒๕๓๖, หน้า ๖๔ - ๖๖.)	ในทางพระพุทธศาสนา จัดศึกษาเป็น ๓ ชั้น คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ความสำเร็จหรือความสามารถ เพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จผลได้
ผศ. สมบูรณ์ บุญโท (๒๕๔๙, หน้า ๘๔.)	คำว่า "สิกขา" หมายถึง การศึกษา การฝึกอบรม การฝึกปรือ หรือการพัฒนาตนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ฉะนั้นคำว่า "ไตรสิกขา" จึงหมายถึง การศึกษา หรือการฝึกอบรมใน ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา การดำเนินชีวิตในทัศนะพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงชี้แนวทาง โดยผ่านหลักธรรมต่างๆ มากมาย แต่โดยสรุปแล้วสามารถย่อลงในหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๐, หน้า ๑๐ - ๒๓.)	๑) ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ๒) สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ๓) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด

ตารางที่ ๒.๒๐ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

(ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ศ. ดร. บุญทัน ดอกไธสง และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร (๒๕๕๕, หน้า ๗๘.)	ขั้นตอนในระดับต้นเป็นการพัฒนาระดับศีลหรือไตรสิกขาที่ ๑ อันเป็นผลดี ขั้นต้น ก่อให้เกิดการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา ขั้นตอนระดับกลางเป็นการพัฒนาระดับสมาธิหรือไตรสิกขาที่ ๒ ซึ่งเป็น หลักการเพื่อควบคุมและพัฒนาความคิดขั้นตอนระดับสูงเป็นการพัฒนา ระดับปัญญาหรือไตรสิกขาที่ ๓ ซึ่งเป็นหลักการเพื่อควบคุมและพัฒนา ความรู้ความสามารถ

๒) ความสำคัญของหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งทางด้านพฤติกรรม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา โดยอาศัยหลักไตรสิกขาเป็นแบบแผนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำแนกออกเป็น ๓ ด้านใหญ่ๆ ถือว่ามีความสำคัญสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยภาพรวม ๓ ด้านคือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และสติปัญญา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช้การปรณเปรอตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิบัติต่อกิเลสที่แสดงออกทางกาย วาจา สมาธิเป็นปฏิบัติต่อกิเลสที่กลุ่มมรุมจิตและปัญญาเป็นปฏิบัติต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิต สามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยะผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีลได้แก่ พระโสดาบันและพระสกทาคามี, บริบูรณ์ด้วยสมาธิ ได้แก่พระอนาคามีและบริบูรณ์ด้วยปัญญา ได้แก่ พระอรหันต์^{๗๓} ไตรสิกขาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดั่งงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ มรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐ เมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึงพา อวิชา ตณหา อุปาทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน

^{๗๓} พระพุทธโฆษาจารย์ (พระคณฺถรจนาจารย์), วิสุทฺธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔, ๙ - ๑๒.

พร้อมกันที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุหมายเป็น นิโรธโดยสมบูรณ์^{๗๔} ไตรสิกขาจึงถือเป็นข้อปฏิบัติ ๓ ชั้นคือ

(๑) ชั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อย ไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่เราควรศึกษาอบรม เป็นชั้นศีล

(๒) ชั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกทั่วตัวพร้อม ดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา

(๓) ชั้นปัญญา ได้แก่ ฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงถึงกับเกิดความสดสังเวชเบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาได้จริง การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา^{๗๕}

การศึกษาในภาษาไทยหมายถึง การศึกษาเล่าเรียน ซึ่งตรงกับคำว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติ ได้ปริญญาคือ สิ้นราคะ สิ้นโทสะ สิ้นโมหะ ผลของการปฏิบัติสิกขาเป็นอย่างนั้น การปฏิบัติอย่างนั้นก็เพื่อความรอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนา สิ่งใดที่เป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่า อันไม่พึงปรารถนา แก้ไขด้วยการศึกษา^{๗๖}

การจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ไม่มีปัญหาแก่ฝ่ายใด จัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือสร้างมนุษยธรรมขึ้นมา แล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป คือการพัฒนามนุษยธรรมให้มันมาในทิศทางที่ถูกต้อง คือละอหังการ มมังการ และความเห็นแก่ตัว ก็เลสไม่อาจจะเกิด บุคคลก็จะมีสันติสุข สังคมก็จะมีสันติภาพ นี้คือเป้าหมายของการศึกษา^{๗๗}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของไตรสิกขาที่นำมาแสดงข้างต้นนั้น เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรนำมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม เพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไป

^{๗๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “หัวใจพระพุทธศาสนา”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, (พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๗๕} บุญมี แทนแก้ว, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๘.

^{๗๖} พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ), **การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๕ - ๒๐๖.

อย่างได้ผลดีที่สุด สู่จุดมุ่งหมายของชีวิต ของบุคคล ขององค์กร ของชุมชนตลอดจนสังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒๑ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระพุทฺธโฆษาจารย์ (พระคันถรจนจารย์) (๒๕๓๘, หน้า ๔, ๙ - ๑๒)	ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช้การปรณเปรอตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิบัติต่อกิเลสที่แสดงออกทางกาย วาจา สมาธิเป็นปฏิบัติต่อกิเลสที่ลุ่มจมจิต และปัญญาเป็นปฏิบัติต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิต
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๐, หน้า ๗.)	ไตรสิกขาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตที่ต้งามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องต้งามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ มรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน
บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙, หน้า ๑๙๘.)	ไตรสิกขาจึงถือเป็นข้อปฏิบัติ ๓ ชั้นคือ (๑) ชั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อย (๒) ชั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม (๓) ชั้นปัญญา ได้แก่ ฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง
พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) (๒๕๔๙, หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖.)	สิกขา ในพระพุทฺธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติ ได้ปริญญาคือ สันราคะ สันโทสะ สันโมหะ ผลของการปฏิบัติสิกขาเป็นอย่างนั้น
พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) (๒๕๔๙, หน้า ๒๐๕ - ๒๐๖.)	การจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ไม่มีปัญหา แก่ฝ่ายใด จัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือสร้างมนุษยธรรมขึ้นมา แล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

๔) กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการพัฒนามนุษย์คือความต้องการเรียนรู้ ถ้าพัฒนาความต้องการในการเรียนรู้ขึ้น คนจะมีความสุขจากการสนองความต้องการเรียนรู้ในเบื้องต้น มนุษย์มีความต้องการเสพ ดังนั้นเมื่อได้สนองความต้องการในการเสพก็มีความสุข แต่มนุษย์พัฒนาได้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษที่ต่างจากสัตว์อื่น คือมนุษย์มีศักยภาพในการฝึกอบรม เมื่อมนุษย์เริ่มศึกษา มนุษย์จะเริ่มพัฒนาความต้องการในการ

เรียนรู้ขึ้นมา คืออยากรู้ และใฝ่รู้ ยิ่งอยากรู้มากและได้สนองความใฝ่รู้นั้น มนุษย์ก็จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เมื่อยังไม่พัฒนา ความสุขจะมาจากช่องทางเดียว คือการเสพสนองความต้องการทางด้านความรู้สึก แต่การสนองความต้องการด้านความรู้สึกนี้มีปัญหา เพราะมีทั้งด้านบวกกับด้านลบคือ เมื่อได้เสพสิ่งที่ชอบใจก็มีความสุข แต่เมื่อสิ่งที่ไม่ชอบใจก็จะเป็นทุกข์^{๗๘}

ขั้นตอนก่อนเข้าสู่ระบบกระบวนการพัฒนาขั้นนำสู่สิกขา คือขั้นก่อนที่จะเข้าสู่ไตรสิกขา โดยอาศัยการศึกษา ฝึกอบรมหรือพัฒนาวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตที่ดี เพราะไตรสิกขาเป็นการฝึกฝนพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเริ่มจากสัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบซึ่งเป็นปัญญาในระดับหนึ่ง ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของการพัฒนา ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาจึงต้องมีปัญญาอยู่ข้างนั้นคือปัญญาในระดับของความเชื่อให้หลักการที่ถูกต้อง สัมมาทิฐิ เป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรค ในฐานะที่เป็นจุดเริ่มในการปฏิบัติธรรมหรือพูดตามแนวไตรสิกขาว่า เป็นขั้นเริ่มแรกในระบบการศึกษาหรือฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา และเป็นธรรมที่ต้องพัฒนาให้บริสุทธิ์แจ่มชัดเป็นอิสระมากขึ้นตามลำดับจนกลายเป็นการตรัสรู้ในที่สุด สัมมาทิฐิ มี ๒ อย่างนี้ คือ ปรัตโยสسهและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ ๒ ประการ เป็นทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง ต้นทางของปัญญาและความตั้งงามทั้งปวง ได้แก่

(๑) ปรัตโยสسه คือ "เสียงจากผู้อื่น" การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟัง คำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียน หาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการ สดับสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร

(๒) โยนิโสมนสิการ คือ "การใช้ความคิดถูกวิธี" ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ ทำในใจโดย แยกคายมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้น ออกให้เห็นตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย^{๗๙}

การศึกษาหรือฝึกอบรมนั้นจะต้องอาศัยปรัตโยสسه คือ เสียงจากผู้อื่น เป็นคำแนะนำ คำชี้แจง หมายความว่า การได้เรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันจะนำไปสู่ กระบวนการทางความคิดที่ถูกต้องส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม การที่จะสามารถพัฒนา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ก็ต้องอาศัยโยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาด้วยเหตุผล เกิดจากการทำในใจโดยแยก คาย เป็นกระบวนการทางความคิดพิจารณา วิเคราะห์ และแยกแยะตามสภาพของสิ่งต่างๆ ซึ่ง ปราศจากอคติหรือ อารมณ์ ดังนั้น ปัจจัยทั้ง ๒ ประการจึงต้องสนับสนุนกัน ส่วนปรัตโยสเสนั้น จะต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรด้วยเพราะหากปราศจากความเป็นกัลยาณมิตรก็ย่อมสร้างปัญหาให้

^{๗๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๙๖ - ๘๙๗.

^{๗๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๙.

เกิดขึ้นระหว่างศึกษาหรือฝึกอบรมได้ จึงจำกัดให้ปรโตโฆสะเป็นผู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรคือมิตรที่ดี คือบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำชี้แจงชักจูง ช่วยเหลือเจือจุน ชี้หนทางให้ ดำเนินไปในทางแห่งการศึกษา ฝึกอบรมอย่างถูกต้อง^{๘๐}

สรุปได้ว่าในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา คือการพัฒนาให้ เป็นไปตามหลักสัมมาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิ เป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรค ในฐานะที่เป็นจุดเริ่มในการ ปฏิบัติธรรมหรือปฏิบัติตามแนวไตรสิกขา ถือเป็น การสร้างแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ ถูกต้อง โดยอาศัยปรโตโฆสะ ที่มีความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการแนะนำสั่งสอน ให้การศึกษาและ ฝึกอบรมได้อย่างถูกต้อง มีความเป็นกัลยาณมิตร คอยชักจูงไปในทางที่ถูกต้องร่วมกับการอาศัยหลัก โยนิโสมนสิการ เป็นการใส่ใจและสติปัญญาพิจารณาให้เกิดความชัดเจนก่อนที่ดำเนินการตาม เป้าหมายที่ได้วางไว้ เพื่อให้สิ่งเหล่านั้นเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม โดยอาศัยสติปัญญา พิจารณาให้ถูกต้องจึงทำให้สามารถดำเนินการกิจกรรมต่างๆเหล่านั้นให้ถูกต้องในทุกสถานการณ์

ตารางที่ ๒.๒๒ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม หลักไตรสิกขา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๖, หน้า ๘๙๖ - ๘๙๗.)	มนุษย์มีศักยภาพในการฝึกอบรม เมื่อมนุษย์เริ่มศึกษา มนุษย์จะเริ่มพัฒนา ความต้องการในการเรียนรู้ขึ้นมา คืออยากรู้ และใฝ่รู้ ยิ่งอยากรู้มากและได้ สมองความใฝ่รู้นั้น มนุษย์ก็จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๗, หน้า ๖๙.)	การศึกษาหรือฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาและเป็นธรรมที่ต้อง พัฒนาให้บริสุทธิ์แจ้งชัดเป็นอิสระมากขึ้นตามลำดับจนกลายเป็นการตรัสรู้ ในที่สุด สัมมาทิฏฐิมิ ๒ อย่างนี้ คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็น ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ ๒ ประการ เป็นทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๗, หน้า ๖๙.)	ระบบการศึกษาหรือฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาและเป็นธรรมที่ ต้องพัฒนาให้บริสุทธิ์แจ้งชัดเป็นอิสระมากขึ้นตามลำดับจนกลายเป็นการ ตรัสรู้ในที่สุด สัมมาทิฏฐิมิ ๒ อย่างนี้ คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ ๒ ประการ เป็นทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ ถูกต้อง

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

ตารางที่ ๒.๒๒ สรุปทัศนคติเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนคติ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๗, หน้า ๕๗.)	การศึกษาหรือฝึกอบรมนั้นจะต้องอาศัยปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่น เป็นคำแนะนำ คำชี้แจง หมายความว่า การได้เรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันจะนำไปสู่กระบวนการทางความคิดที่ถูกต้องส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นการพัฒนาโดยอาศัยปัจจัยภายนอก ในขณะที่เดียวกัน การที่จะสามารถพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ก็ต้องอาศัยโยนิโสมนสิการ คือ การพิจารณาด้วยเหตุผล เกิดจากการทำในใจโดยแยบคาย เป็นกระบวนการทางความคิดพิจารณา วิเคราะห์ และแยกแยะตามสภาพของสิ่งต่างๆ ซึ่งปราศจากอคติหรือ อารมณ์ ซึ่งโยนิโสมนสิการถือเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาปัญญา ซึ่งต้องพิจารณาว่าควรตัดสินใจดำเนินการให้ถูกต้องเหมาะสม และเกิดประโยชน์อย่างไร

๕) จุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

(๑) จุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริสติกขา (ศีล)

เป็นข้อปฏิบัติสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรมหรือการกระทำทางกายและวาจา จุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักศีลนั้น เน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกิลเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและการเบียดเบียน ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า "เนกขัมมะ" เพราะมีความหมายว่า หยุดกามฉันทะ ... ความสำรวม ชื่อว่า อริสติกขา...อพยาบาท สิวีสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นพยาบาท... อรหัตตมรรคชื่อว่า สิวีสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นกิลเลสทั้งปวง^{๘๑}

(๒) จุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริจิตตสิกขา (สมาธิ)

เป็นข้อปฏิบัติสำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูงการสังัดจากกามและอกุศลกรรมทั้งหลาย มุ่งเน้นความตั้งมั่นแห่งจิต การทำใจให้สงบ แน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า "ชื่อว่าจิตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่าน...ความไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่าอริจิตตสิกขา^{๘๒}

^{๘๑} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖.

^{๘๒} พ.ม. (ไทย) ๒๘/๑๐/๔๙.

(๓) จุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอภิปัญญาสิกขา (ปัญญา)

เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไป มุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์ จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ ดังแสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า "ชื่อว่าทัญญูวิสุทฺธิ" เพราะมีความหมายว่า เห็น...ความเห็นชื่อว่าอภิปัญญาสิกขา^{๘๓}

ตามหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน จึงจุดเน้นโดยรวมเพื่อทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคล จึงสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังต่อไปนี้

สิกขาขั้นแรกสุด เรียกว่า "ศีล" ซึ่งหมายถึงการประพฤติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่วไป ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน มีจำแนกไว้เป็นศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ หรืออื่นอีก เป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้นๆ ทางกาย ทางวาจาของตน ที่เกี่ยวกับสังคมและส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่

สิกขาขั้นที่ ๒ เรียกว่า สมาธิ ข้อนี้ได้แก่การบังคับจิตใจตนเองไว้ให้อยู่กับสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ขอให้ตั้งข้อสังเกตความหมายของ "สมาธิ" ไว้ให้ถูกต้อง สมาธินั้น คือจิตใจที่ตั้งมั่นแน่วแน่เหมือนท่อนไม้หรือม้กว่าเป็นจิตที่สงบ เป็นจิตที่บริสุทธิ์

สิกขาขั้นที่ ๓ นั้นเรียกว่า "ปัญญา" หมายถึงการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุด ในสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริง พระพุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติเรียกว่า ปัญญาสิกขานี้ขึ้นอีกส่วนหนึ่ง เป็นส่วนสุดท้ายสำหรับจะได้ฝึกอบรมให้เกิดความเข้าใจ ให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงโดยสมบูรณ์^{๘๔}

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา ๓ ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์ สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดแจ้ง ไตรสิกขาจึงมีจุดเน้นที่กระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการที่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ครบถ้วน ทั้ง พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาได้ในองค์เดียวกัน แต่ปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นก็ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

^{๘๓} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖ - ๖๐๗.

^{๘๔} พุทธศาสนิกฯ (เงื่อม อินทปญโญ), **คู่มือมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕ - ๕๖.

ตารางที่ ๒.๒๓ สรุปทัศนคติเกี่ยวกับจุดเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก
ไตรสิกขา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนคติ
พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ) (๒๕๔๕, หน้า ๕๕ - ๕๖.)	ตามหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน จึงจุดเน้นโดยรวมเพื่อทำลายกิเลสอันเป็น เครื่องเศร้าหมองของบุคคล จึงสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังต่อไปนี้ สิกขาขั้นแรกสุด เรียกว่า "ศีล" ซึ่งหมายถึงการประพฤติดี ประพฤติถูกต้อง สิกขาขั้นที่ ๒ เรียกว่า สมาธิ ข้อนี้ได้แก่การบังคับจิตใจตนเองไว้ให้อยู่กับ สภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการ สิกขาขั้นที่ ๓ นั้น เรียกว่า "ปัญญา" หมายถึงการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอัน ถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุด

๒.๓.๔ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง พระพุทธศาสนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น ถือเป็นการสร้างความมั่นคง
ทางด้านจิตใจ เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรมสามารถดำเนินชีวิตไป
จนถึงการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรและสังคมได้อย่างมีปกติสุข ในการที่จะพัฒนามนุษย์ให้เป็น
ทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามแนวทางพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบันได้นั้นเป็นสิ่งที่ยากมาก
เพราะในยุคปัจจุบัน ความเจริญด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก จนทำให้บุคคลหลงใหล
แสวงหาวัตถุสิ่งของต่างๆ ตอบสนองที่ต่อความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นยุค
แห่งวัตถุนิยม จึงนำไปสู่ ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม บุคคลบางกลุ่มจึงกระทำทุจริตในลักษณะต่างๆ ให้
เกิดขึ้นอันสร้างความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลรอบข้างเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุที่ต้องการ
หรือทรัพย์สินเงินทองของผู้เสียหายเพื่อนำมาบำเรอกิเลสตัณหาที่ตนเองมีอยู่ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหา
สำคัญที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งมี
นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

๑) พระภิกษุไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือทำผิดหน้าที่สมณเพศ

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การที่บรรพชิตหรือพระภิกษุนั้นไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย
หรือทำผิดหน้าที่สมณะเพศย่อมไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน และไม่สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น
แก่บุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ พระสงฆ์จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้

อย่างไร สิ่งเหล่านี้ก็กล่าวได้ว่าเป็นอันตรายมากสำหรับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา และก็จะทำให้พุทธศาสนิกชนโดยส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ผิดพลาดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งสถานะของพระภิกษุที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนี้ นับว่ามีความเปลี่ยนแปลงที่ชวนให้หวนกลับไปมองอดีตซึ่งถือว่าในสมัยก่อนสถานะของพระภิกษุนั้นได้รับความศรัทธาเคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชน แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อสมณะเพศนั้นลดลงอย่างมากซึ่งเป็นเหตุมาจากยุคสมัยโลกาภิวัตน์หรือ โลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น เนื่องจาก พระภิกษุบางรูปซึ่งนับเป็นส่วนน้อยนิดที่จะดำรงอยู่ในสมณสาธูปบางครั้งก็ละเมิดพระธรรมวินัยโดยเห็นแก่ลาภสักการะ ดำเนินปฏิบัติไปในทางโลกวัชชะ (โลกติเตียน) ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของสมณเพศนั้นคือ สวดมนต์ภาวนา ศึกษาเล่าเรียน พากเพียรปฏิบัติ สันตติในการสอน การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ใช่วิสัย ไม่เป็นแบบอย่างในทางที่ถูกต้องดีงาม ก็เป็นการปฏิบัติผิด^{๘๕}

สรุปได้ว่าปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ พระภิกษุในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือทำผิดหน้าที่สมณเพศซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคที่มีความสำคัญมาก เพราะบุคคลที่จะสามารถดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่ดีที่สุดคือพระภิกษุ เพราะเป็นบุคคลผู้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและปฏิบัติหน้าที่สมณเพศ เพื่อให้ได้รับความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งในศาสนกิจของพระภิกษุ ซึ่งหากว่าพระภิกษุไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือทำผิดหน้าที่สมณเพศ ก็ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาประการแรกที่มีความสำคัญ

^{๘๕} พระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), **ธรรมะยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เลียงเชียง, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐ - ๒๑.

ตารางที่ ๒.๒๔ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านพระภิกษุไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือทำผิด
หน้าที่สมณเพศ

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน) (๒๕๓๗, หน้า ๒๐ - ๒๑.)	สถานะของพระภิกษุที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันนี้ นับว่ามีความ เปลี่ยนแปลงที่ชวนให้หวนกลับไปมองอดีตซึ่งถือว่าในสมัยก่อนสถานะของ พระภิกษุนั้นได้รับความศรัทธาเคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชน แต่ในสมัย ปัจจุบันนี้ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อสมณะเพศนั้นลดลงอย่าง มาก

๒) ทัศนะของพุทธศาสนิกชนที่ผิดพลาดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาอีก
ประการหนึ่งคือ ทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่ผิดพลาดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยอาจเห็นว่าเมื่อ
เป็นชาวพุทธตั้งแต่เกิดตามทีระบุนในสำเนาทะเบียนบ้านอยู่แล้ว มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่
บ้างก็เชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน แต่แท้จริงแล้วบุคคลเหล่านั้น อาจไม่มีความรู้ถึงหน้าที่และหลักธรรมที่
ควรนำมาประพฤติปฏิบัติในฐานะที่เป็นชาวพุทธอย่างแท้จริง บุคคลเหล่านี้จึงเป็นเพียงชาวพุทธแคใน
สำเนาทะเบียนบ้านเท่านั้น

พุทธศาสนิกชนบางส่วนนั้น เมื่อไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะเกิดความลังเล
สงสัยในหลักพุทธธรรม รวมไปถึงไม่มีความศรัทธาในความเชื่อของพระพุทธศาสนาเพราะไม่ได้เห็น
เป็นรูปธรรมเหมือนกับวิทยาศาสตร์ดังที่ปรากฏเป็นอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีพุทธศาสนิกชนบางส่วนมี
ความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าพระพุทธเจ้าไม่มีจริง มีความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคล
มากกว่าหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า จึงไปวัดเพื่อหวังวัตถุมงคลมากกว่ามงคลชีวิต
พุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น เพราะ
พิธีกรรมในพระพุทธศาสนานั้นเป็นมีระยะเวลาสั้นๆ และไม่มีข้อกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติตามหลัก

พุทธธรรม หากไม่ปฏิบัติตามจะมีโทษตามกฎหมาย นอกจากความประมาทแล้ว ยังเป็นคนใจกว้างจนไม่มีหลัก หรือที่เรียกว่า ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา^{๘๖}

สรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น ขึ้นอยู่กับสภาพทางจิตใจของมนุษย์ที่มีความหวั่นไหวหลงใหลในอำนาจแห่งกิเลส ในสังคมแห่งความความเจริญทางด้านวัตถุ ซึ่งเป็นหลุมพรางในการล่อลวงให้ตกลงไปในอำนาจของกิเลส หากว่ามนุษย์ยังหลงใหลโดยปราศจากปัญญา ก็จะไม่สามารถบรรเทาปัญหาต่างๆได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีสติปัญญารู้เท่าทันอำนาจความหลงใหลเหล่านั้น บุคคลที่ประกอบด้วยคุณธรรมความดี มีจริยธรรม จะไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความสุข ความสงบ สันติภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งของมวลมนุษยชาติ

ตารางที่ ๒.๒๕ สรุปทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านทัศนะของพุทธศาสนิกชนที่ผิดพลาดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒, หน้า ๒ - ๓.)	พุทธศาสนิกชนบางส่วนนั้น เมื่อไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะเกิดความลัษเลสสงสัยในหลักพุทธธรรม รวมไปถึงไม่มีความศรัทธาในความเชื่อของพระพุทธศาสนาเพราะไม่ได้เห็นเป็นรูปธรรมเหมือนกับวิทยาศาสตร์ตั้งที่ปรากฏเป็นอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีพุทธศาสนิกชนบางส่วนมีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๒.๓.๕ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นที่คนเก่งและคนดีในบุคคลเดียวกัน บุคคลที่เป็นคนเก่งนั้นจะต้องประกอบด้วยความรู้ความสามารถทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมโดยอาศัยสติปัญญาที่มีความเหมาะสมกับกาลเทศะ ในขณะเดียวกันบุคคลที่เป็นคนดีหรือสุจริตชนนั้น ย่อมไม่

^{๘๖} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), เรื่องที่คนไทยควรเข้าใจให้ถูก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒ - ๓.

สร้างปัญหาต่างๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม มีความมั่นคงในจิตใจ ไม่หวั่นไหวไปกับกิเลสที่เข้ามากระทบ มีความปรารถนาดีต่อบุคคลแวดล้อมอันประกอบด้วยความเมตตากรุณา เป็นต้น จึงเป็นผู้ที่สมควรได้รับประโยชน์จากการดำเนินชีวิตและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๓ ระดับ ดังต่อไปนี้

อนึ่ง จุดมุ่งหมายของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนานั้นย่อมคล้อยตามจุดมุ่งหมายระดับต่างๆ ของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ไปสู่อุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

๑) จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่าง คือ ทิฏฐธัมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ และปรมัตถะ ซึ่งจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่บุคคลควรเข้าถึงและสร้างสรรค์ขึ้นแบ่งได้ ๓ ระดับ โดยที่แต่ละบุคคลอาจจะเข้าถึงและสร้างสรรค์ได้ไม่เท่ากัน แต่เป็นสิ่งบุคคลแต่ละคนควรมีให้ครบทุกระดับ ถึงแม้ว่าจะมากหรือน้อยแตกต่างกันไป อีกทั้งควรพัฒนาตนให้เข้าถึงให้มากยิ่งขึ้นไป คือ

(๑) ประโยชน์ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น ชีวิตและครอบครัว เป็นสุข ประโยชน์ในระดับนี้ จะต้องให้เกิดมีขึ้นหรือแสวงหาด้วยกำลังความเพียรพยายามและสติปัญญาของตนโดยทางชอบธรรม ไม่เกิดจากการเบียดเบียนผู้อื่น หรือสร้างความเดือดร้อนแก่สังคม จึงอาศัยศิลปวิทยา หรือวิชาการและวิชาชีพต่างๆ เป็นหลัก ประโยชน์ในระดับนี้เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ

(๒) ประโยชน์ในอนาคต หรือประโยชน์เบื้องหน้า เช่น ความสุจริต ความสงบสุขของจิตใจ ไม่หวั่นไหวกลัวต่อความตายและปรโลก ประโยชน์ในระดับนี้ เกี่ยวกับคุณธรรมภายในจิตใจ และความประพฤติที่ชอบธรรม ประโยชน์ในระดับนี้ จึงอาศัยคุณธรรมภายในจิตใจหรือหน้าที่การแนะนำวิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและพัฒนาตนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ประโยชน์ในระดับนี้เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ

(๓) ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิต เช่น ได้ประจักษ์ความสุขประณีตภายในที่บริสุทธิ์สงบเย็น สว่างไสว เบิกบาน โดยสมบูรณ์ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต จึงอาศัยการพัฒนาในระดับที่ ๒ ในระดับของการพัฒนาปัญญาอย่างสูงสุด ประโยชน์ขั้นนี้เรียกว่า ปรมัตถะ

๒) จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่าง คือ อัตตัตถะ ปรัตถะ และอุภยัตถะ การฝึกอบรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถเผื่อแผ่ ขยาย หรือกระจายประโยชน์ออกไปได้อย่างกว้างขวาง และบุคคลควรทำให้ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชีวิตโดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) ประโยชน์ตน คือ การบรรลุจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตน ได้แก่ประโยชน์ ๓ อย่าง เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ตนโดยเฉพาะ เน้นการพึ่งตนเองได้ในทุกระดับ เพื่อให้ไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่น และเพื่อความเป็นผู้พร้อมที่จะบำเพ็ญกิจเพื่อผู้อื่นและกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดี

(๒) ประโยชน์ผู้อื่น คือ การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้อื่นบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตของเขา ได้แก่ ประโยชน์ ๓ อย่างเท่าที่เกี่ยวข้อกับคนอื่น เป็นผลที่จะช่วยทำให้เกิดขึ้นแก่คนอื่น มุ่งประคับประคองให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้ เป็นต้น

(๓) ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หรือประโยชน์ร่วมกัน คือการสร้างสรรค้ปัจจัยที่อำนวยให้ทุกคนทุกฝ่ายทั้งสังคมบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตทั่วกัน ได้แก่ประโยชน์ ๓ อย่างที่เป็นผลเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือสังคม เป็นต้น

๓) จุดมุ่งหมายที่เป็นภาวะที่เป็นภาวะหรืออิสรภาพ ๔ ด้าน ตามแนวทางการพัฒนา ๔ ด้าน คือภาวะที่เป็นจุดหมายของการฝึกอบรม คืออิสรภาพ หรือความหลุดพ้น หรือความปลอดโปร่ง ความเป็นอิสระ จึงอาจจะแยกได้เป็น ๔ ด้าน หรือ ๔ ระดับ ให้ตรงกับการพัฒนา ๔ ด้าน คือ

(๑) อิสรภาพกายภาพทางกาย หรือ อิสรภาพพื้นฐานของชีวิต เช่นโรคภัยไข้เจ็บ การมีปัจจัย ๔ เพียงพอ พ้นจากภัยที่มนุษย์สร้างขึ้นในทางกายภาพ เช่น มลภาวะในสภาพแวดล้อม ตลอดจนการรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องเป็นคุณประโยชน์

(๒) อิสรภาพทางสังคม หรือเกี่ยวกับศีล คือความปลอดพ้นจากการบีบคั้นเบียดเบียนกันในระหว่างมนุษย์ พ้นจากความอยุติธรรม ดำรงชีวิตอย่างสะดวกสบาย มีชีวิตที่เสรีไร้ข้อผูกมัด

(๓) อิสรภาพทางจิตใจ เช่นมีจิตใจที่มีคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม ไม่มีใครกล่อม ไม่มีกิเลส ปราศจากความเศร้าหมอง มีแต่ความเบิกบานเป็นสุข เป็นต้น

(๔) อิสรภาพทางปัญญา คือภาวะที่มีการรับรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริงไม่เอนเอียงด้วยอคติ รู้จักคิด แก้ปัญหา รู้วิธีที่จะทำการต่างๆ ให้สำเร็จผล มีความคิดวินิจฉัยที่บริสุทธิ์ ใช้ปัญญาคิดการต่างๆ โดยบริสุทธิ์ใจ ไม่มีเงื่อนไข หรือกิเลสเคลือบแฝงตลอดจนรู้แจ้งสัจธรรมถึงขั้นหลุดพ้นจากความทุกข์^{๘๗}

เมื่อมองในมิติของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา พระพุทธศาสนามีกรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญาซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาฝึกอบรมเพื่อพัฒนากาย ได้แก่ พฤติกรรม พัฒนาจิต ได้แก่ สภาทางอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่เหมาะสม ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติธรรมซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ ผูกฝน พัฒนาดน หลักไตรสิกขาหรือการศึกษาของพระพุทธศาสนา เป็นหลักที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์จะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และจะต้องพัฒนาตลอดเวลา โดยความไม่ประมาทอยู่

^{๘๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, หน้า ๙๑๔ - ๙๑๕.

ตลอดเวลา อนึ่ง จุดมุ่งหมายของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนานั้นย่อมคล้อยตามจุดมุ่งหมายระดับต่างๆ ของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ไปสู่อุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นมีลำดับขั้นที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความตั้งใจในการประพฤติปฏิบัติตามความเหมาะสมกับความสามารถ ศักยภาพ สติปัญญา และพลังกำลัง ประโยชน์หรือเป้าหมายทั้ง ๓ ระดับนี้ ถือเป็นภาพรวมของประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๒.๒๖ สรุปทักษะแนวคิดเกี่ยวกับ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ชื่อนักวิชาการ	ทักษะแนวคิด
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๖, หน้า ๙๑๔ - ๙๑๕.)	(๑) จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่าง คือ ทิฐฐัมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ และ ปรมัตถะ ฯลฯ (๒) จุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ๓ อย่าง คือ อัตตัตถะ ปรัตถะ และ อุภยัตถะ ฯลฯ (๓) จุดมุ่งหมายที่เป็นภาวะที่เป็นภาวะหรืออิสรภาพ ๔ ด้าน ตามแนวทางการพัฒนา ๔ ด้าน ฯลฯ

๒.๔ ข้อมูลทั่วไปโดยสังเขปของตำบลแคมป์สน (พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย)

๒.๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของตำบลแคมป์สน (พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย)

ผู้วิจัย ทำการศึกษาวิจัยชุมชนในพื้นที่เรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทำการศึกษาวิจัยใน ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในพื้นที่จำนวน ๔ หมู่บ้าน จากจำนวน ๑๔ หมู่บ้าน ได้แก่

- ๑) บ้านห้วยหมาก
- ๒) บ้านแคมป์สน
- ๓) บ้านทางแดง
- ๔) บ้านเหล่าหญ้า

เนื่องจากผู้วิจัยได้เข้าไปพบเห็นความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย มีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มี

ความรักความสามัคคีช่วยเหลือกัน เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมสาธารณกุศล มีจิตอาสาในกิจกรรมต่างๆอย่างเห็นเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายมีข้อมูลดังต่อไปนี้

๒.๔.๒ ข้อมูลภาพรวมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินการของพระสงฆ์ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของสังฆมณฑลหลายแห่ง อันได้แก่ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร วัดพระธาตุผาซ้อนแก้ว วัดทุ่งสมอ วัดห้วยไผ่ ฯลฯ ซึ่งสังฆมณฑลดังกล่าวนี้ต่างก็มีพระนักพัฒนาที่สามารถนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพระสงฆ์และบุคลากรของสังฆมณฑลเหล่านั้นมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา โดยการนำพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่แตกต่างให้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในด้านการให้การศึกษา การสั่งสอนจริยธรรม การพัฒนาจริยธรรมในด้านการประกอบอาชีพ เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาจริยธรรมแบบองค์รวม ทั้งการพัฒนาในด้านพฤติกรรมและกระบวนการทางความคิด โดยชักนำให้ประชากรในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันทางด้านพระพุทธศาสนา ทั้งในด้าน พิธีกรรม ทางด้านสาธารณกุศล และการรักษา ศิล ปฏิบัติธรรม ซึ่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งทำให้ชาวชุมชนมีการพัฒนาเชิงจริยธรรมมีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ มีจิตอาสาที่จะมาช่วยกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทำให้สถาบันสงฆ์และชุมชนในพื้นที่ที่มีความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

๒.๔.๓ ข้อมูลทางสังคมของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นครอบครัวใหญ่ อยู่รวมกันตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงอนุชนรุ่นหลัง หรือตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาจนถึงลูกหลาน เป็นครอบครัวพุทธศาสนิกชนที่ได้ประโยชน์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในด้านการดำเนินชีวิต มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับการอยู่รวมกันในครอบครัวใหญ่ มีบ้านเป็นของตนเองอยู่ในอาณาเขตที่เหมาะสม อยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นชุมชน มีบุคคลหลายประเภทในชุมชน ตั้งแต่ข้าราชการการปกครอง อบต. กำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการครู ลูกจ้าง ไปจนถึง เกษตรกร ซึ่งถือว่ามีอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย มีบุคคลหลายประเภทหลายระดับการศึกษาในชุมชนประกอบด้วย บุคคลไร้การศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ระดับมัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับปริญญาตรี ไปจนถึงระดับปริญญาโท มีบุคคลที่นับถือศาสนาอยู่จำนวน ๒ ศาสนา คือพระพุทธศาสนา กับ ศาสนาคริสต์ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีปกติสุข

๒.๔.๔ สภาพของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายนั้น อาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างพระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พุทธศาสนิกชนในฐานะผู้ได้รับการพัฒนาและผู้นำชุมชนผู้สังเกตและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีข้อมูลโดยสังเขปต่อไปนี้

๑) ในด้านกิจกรรม

ดำเนินการโดยนำหลักคุณธรรมอันได้แก่พระพุทธศาสนามาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในระดับบุคลากรทางการศึกษาไปจนถึงผู้รับการศึกษา ในขณะเดียวกัน ก็ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาในวันสำคัญและโอกาสต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ผู้มีจิตอาสา ทำให้กิจกรรมต่างๆประสบความสำเร็จ^{๘๘} โดยอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ^{๘๙}

๒) ในด้านโครงการ

มีการจัดโครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เช่น จัดโครงการเข้าค่ายคุณธรรม หรือที่เรียกว่า “ค่ายพุทธบุตร” โดยทางโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ให้การสนับสนุนโดยนำผู้เรียนเข้ามารับการฝึกปฏิบัติและพัฒนาจิตใจให้ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ แต่ละโครงการจึงมีความหลากหลายทั้งกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญในโอกาสต่างๆ เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ไปจนถึงโครงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดที่จัดร่วมกับสำนักงาน ปปส. ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนจังหวัดเพชรบูรณ์และผู้มีจิตศรัทธาด้วยดีเสมอมา^{๙๐}

^{๘๘} โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ข้อมูลภายใน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.lao-ya.com/index.php?name=gallery> [๑ สิงหาคม ๒๕๕๗].

^{๘๙} โรงเรียนแคมป์สนวิทยา, ข้อมูลภายใน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.campsonschool.com/data_66915 [๑ สิงหาคม ๒๕๕๗].

^{๙๐} ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ข้อมูลภายใน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://mcu.khaokho.org/?p=75> [๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๗].

๒.๕ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดุชนิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

๒.๕.๑ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงขั้นตอนหรือกระบวนการในการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างหรือพัฒนารูปแบบให้สามารถนำมาใช้ในภารกิจต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ไว้ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาดังต่อไปนี้

ดร. เสียม สายวรรณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ผลการศึกษวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือ โฟโมรสสิ (4MORSSI) ที่ประกอบด้วยสื่อและกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ คือ ๑) แบบ (Model) เพราะการใช้ตัวแบบจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ๒) แรงจูงใจ (Motivation) จะเป็นแรงกระตุ้นเพื่อโน้มน้าวให้เกิดจิตสำนึก เกิดความรู้สึที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธาในสิ่งที่จะเรียน ๓) คุณธรรม (Morality) จะเป็นพื้นฐานที่ดีของการนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสม ๔) การปรับพฤติกรรม (Modification) โดยการปรับพฤติกรรมจะเกิดผลดีและเห็นเป็นรูปธรรมได้นั้น ต้องเกิดมาจากความพึงพอใจและความต้องการของผู้ที่จะปรับพฤติกรรม เป็นไปด้วยความสมัครใจ ๕) การเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อให้เกิดกำลังใจและเป็นรางวัลในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม ๖) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการเรียนรู้ทางสังคมและการอบรมสั่งสอนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ๗) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และ ๘) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integration) จะช่วยให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้จากหลายๆด้าน เกิดการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบองค์รวม^{๕๑}

ดร. จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์สร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการ

^{๕๑} เสียม สายวรรณะ ดร., "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง", *ปรัชญาคุษุภัณฑ์*, สาขาวิชาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒).

เรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพล กองทัพอากาศ" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ คือรูปแบบการฝึกอบรม " N - Grade with Italic model การเรียนรู้ อันประกอบด้วย ๑) วิวินิจฉัยความต้องการเรียนรู้ (Need analysis) ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal setting) ๓) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (Resources) ๔) กิจกรรมที่หลากหลาย (Activities) ๕) ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ (Decision method) และ ๖) ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรม ๖ ประการ คือ ๑) กิจกรรมการปฏิบัติ (Activities) ๔) การเรียนรู้ (Learning) ๕) การบูรณาการ ความรู้ (Integrate sharing knowledge) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ผสมผสานเรียนการ เรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถดำเนินการสร้างสรรค์งานได้ และเป็นส่วนหนึ่งในแต่ละกิจกรรม และ ๖) การสร้างสรรค์งาน (Creative construction)^{๙๒}

ดร. นรินทร์ สาโรวาท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอ วีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญห เชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม ประกอบด้วย ๙ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนด เป้าหมาย โดยดำเนินการค้นหาปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา แก้ไข ระบุกลุ่มเป้าหมายและที่ สำคัญ คือ กำหนดงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการอบรม ๒) การกำหนด ปัญหา ซึ่งเป็นการพิจารณาทบทวนประเด็นที่ต้องพัฒนาที่ได้จากขั้นตอนแรก เพื่อกำหนดความสำคัญ ความจำเป็น และวัตถุประสงค์การอบรม ๓) การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์หลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว ซึ่ง ก่อให้เกิดปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อสาระที่ได้จากการอบรม ปัจจัยที่ทำให้ กลุ่มเป้าหมายรับรู้และมีความรู้และมีความรู้สึกว่สิ่งที่เรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สังคมยอมรับ สามารถ นำมาปรับประยุกต์ใช้ได้และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ๔) การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผล ต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการอบรมพัฒนาการปฏิบัติงานทาง

^{๙๒} จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ ดร., "การพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการ ปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ", **ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

กายภาพเช่น องค์ความรู้ วิธีการ และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการพัฒนา ๕) การวางแผน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการทั้งหมด ทั้งในเรื่องของเวลา ผู้รับผิดชอบ การประสานงาน ติดต่อกับผู้เกี่ยวข้อง ๖) การสร้างหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ๗) การดำเนินการเป็นการบริหารจัดการฝึกอบรมตามแผนการอบรมที่กำหนดไว้ ๘) การติดตามและสนับสนุน เป็นการติดตามให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตามที่มีการวางแผนไว้ ๙) การประเมินผล และป้อนกลับ^{๙๓}

ผศ. อนุรักษ์ นวพรไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ในระดับมาก เกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้ง ๗ องค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษเพราะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตโดยตรงที่ต้องการให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำความรู้ ความคิด ประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตลอดจนสร้างบุคลิกภาพ พัฒนานิสัยและพฤติกรรม ให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งจะช่วยสร้างสรรค์ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า แนวคิดทางการสอน เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ การสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ การสอนที่ส่งผลให้เกิดปัญญา และการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักไตรสิกขา และแนวคิดทั้งสามเป็นกระบวนการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาโดยตรง คือการพัฒนาความเจริญองงามของมนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์อีกด้วย^{๙๔}

สรุปว่าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาถือเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบที่สามารถนำมาบูรณาการให้เหมาะสมกับภารกิจหรือกิจกรรม

^{๙๓}นิรันดร์ สาโรวาท ดร., "การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคมุมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม", **ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๙๔}อนุรักษ์ นวพรไพศาล ผศ., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา", **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๗๔-๗๕.

ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกันได้ในด้านกระบวนการ มีความเป็นวิทยาศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยความเป็นเหตุผลของแต่ละขั้นตอนอีกทั้งจะต้องสอดคล้องกับบุคคลและองค์การที่จะนำมาบูรณาการควบคู่กับหลักการในภารกิจต่างๆที่ได้วางไว้

ตารางที่ ๒.๒๗ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
เสงี่ยม สายวรรณะ (๒๕๕๒, บทคัดย่อ.)	รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรการบริโภคของเยาวชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือ โฟโมรสสิ (4MORSSI) ที่ประกอบด้วยสี่และกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ คือ ๑) แบบ (Model) ๒) แรงจูงใจ (Motivation) ๓) คุณธรรม (Morality) ๔) การปรับพฤติกรรม (Modification)
จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ (๒๕๕๓, บทคัดย่อ.)	รูปแบบการฝึกอบรม " N - Grade with Italic model การเรียนรู้ อันประกอบด้วย ๑) วินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ (Need analysis) ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal setting) ๓) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (Resources) ๔) กิจกรรมที่หลากหลาย (Activities) ๕) ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ (Decision method) และ ๖) ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation)
นิรันดร์ สาโรวาท (๒๕๕๒, บทคัดย่อ.)	รูปแบบการฝึกอบรม ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมายโดยดำเนินการค้นหาปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา แกไข ระบุกลุ่มเป้าหมายและที่สำคัญ คือ กำหนดงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการอบรม ๒) การกำหนดปัญหา ซึ่งเป็นการพิจารณา ทบทวนประเด็นที่ต้องพัฒนาที่ได้จากขั้นตอนแรกๆ
ผศ.อนรรักษ์ นวพรไพศาล (๒๕๕๒, หน้า ๗๔-๗๕.)	เนื้อหาของหลักสูตรที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษเพราะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตโดยตรงที่ต้องการให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำความรู้ ความคิด ประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตลอดจนสร้างบุคลิกภาพ พัฒนานิสัยและพฤติกรรมให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์

๒.๕.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยบูรณาการควบคู่กับการวิจัยด้านประชากรศาสตร์ มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล อันประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา รวม ๓ หลัก ซึ่งมีนักวิชาการได้นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังต่อไปนี้

นิตาร์ก เวชยานนท์ ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ HR. ว่า การศึกษา (Education) นับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในแง่องค์การแล้ว การศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานในอนาคต พนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลา^{๙๕}

ดร. ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม" ผลการศึกษามีผลพบว่า ผลการพัฒนาจากการศึกษา การปฏิบัติ และเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อเป็นผู้มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ ประพฤติงามทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ สงบเสงี่ยม ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มั่นใจในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้^{๙๖}

ดร. เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ" ผลการศึกษามีผลพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรมพัฒนาพนักงาน เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน^{๙๗}

ดร. ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" ผลการศึกษามีผลพบว่า การเสริมสร้างศักยภาพเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผ่านการดำเนินการต่างๆ เช่น การฝึกอบรมหรือการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้

^{๙๕} นิตาร์ก เวชยานนท์, บทความวิชาการ HR, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๐ - ๑๔๐.

^{๙๖} ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ดร., "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม", การศึกษาศุภบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒).

^{๙๗} เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ดร., "อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ", รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒).

เพื่อจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับตนเอง ยอมรับผลการประเมินและยินยอม ที่จะปรับปรุงแก้ผลการปฏิบัติงานของตน นอกจากนี้ การเสริมสร้างศักยภาพจะทำให้พนักงานเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) เนื่องจากวิธีนี้เป็นกรให้รางวัลภายใน (Intrinsic reward) แก่พนักงานโดยใช้ตัวงานเอง (Work itself) เป็นรางวัลจูงใจ เพราะเป็นการที่บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นและรับรู้ตนเองรวมทั้งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการทำงานจะช่วยให้พนักงานรู้สึกตนเองมีคุณค่า และมีส่วนควบคุมการทำงานด้วยตนเอง พนักงานจะเกิดความภูมิใจและประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งการตอบสนองด้วยรางวัลภายในนี้จะจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น^{๔๘}

สรุปว่าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล ถือเป็น การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับหลักการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทั้งคุณภาพและคุณธรรมตามหลักสากลกับประชากรที่เป็นกรณีศึกษาซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากลรวมถึงหลักจริยธรรมอีกด้วย

ตารางที่ ๒.๒๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
นิตาร์ก เวชยานนท์ (๒๕๔๘, หน้า ๑๒๐ - ๑๔๐.)	การศึกษา (Education) นับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในแง่องค์กรแล้ว การศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานในอนาคต
ดร. ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (๒๕๕๒, บทคัดย่อ.)	ผลการพัฒนาจากการศึกษา การปฏิบัติ และเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อเป็นผู้มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ
ดร. เกரியไกรยศ พันธุ์ไทย ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม พัฒนาพนักงาน เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน
ดร. ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล (๒๕๕๗, หน้า ๑๙๒.)	การเสริมสร้างศักยภาพเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผ่านการดำเนินการต่างๆ เช่น การฝึกอบรมหรือการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับตนเอง ยอมรับผลการประเมินและยินยอมที่จะปรับปรุงแก้ผลการปฏิบัติงานของตน

^{๔๘} ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล ดร., "การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์", วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, เล่มที่ ๑๘๖ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๗): ๑๙๒.

๒.๕.๓. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาองค์กรพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน" ผลการศึกษวิจัยพบว่า การพัฒนาคน (Group development) ซึ่งเป็นระดับกลางน้ำของการพัฒนาองค์กร เป็นกระบวนการด้วยการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ในการสร้างกระบวนการทางความคิด ในแต่ละด้านมาประสานร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามจุดมุ่งหมายขององค์กร^{๙๙}

ดร. พระมหาฤทธิ รุ่งชัยวิฑูร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์" ผลการศึกษวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อธิธัมมา ๔ และสัพปุริสธรรม ๗^{๑๐๐}

ดร. ไพโรจน์ ศุภทีปมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสู่ระบบการบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2008*" ผลการศึกษวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตและปัญญาให้เป็นผู้มีจริยธรรม และคุณธรรม ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ของโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งก็คือ การมีหลักการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรที่ดี สำหรับหลักการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีหลายแนวคิด หนึ่งในนั้นก็คือ การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่มีจุดเด่นอยู่ที่การใช้หลักจริยธรรมในการบริหารและพัฒนาโดยมี

^{๙๙}พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร), "การพัฒนาองค์กรพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน" , รวมบทความและองค์ความรู้ หลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, ปีการศึกษา ๒๕๕๖, หน้า ๓๗. รวบรวมจัดพิมพ์โดย หลักสูตรพุทธศาสนดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๐}พระมหาฤทธิ รุ่งชัยวิฑูร ดร., "รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์", วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗): ๗๑.

จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งกาย วาจา และใจ เป็นเรื่องที่น่าศึกษาและสามารถนำมาใช้บูรณาการเข้าหลักการบริหารสมัยใหม่ได้อย่างดี^{๑๐๑}

ดร. พูนสุข มาศรีสรรงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า คนในสถาบันครอบครัวและสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์จากหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยการนำมาประยุกต์ร่วมกับแนวทางการดำเนินการของประเทศทางตะวันตก ตะวันออก และประเทศไทย ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน เป็นการจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อใช้จัดการกับความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับแต่ละปัจเจกบุคคลเริ่มลงมือนำไปจัดการฯได้เองอย่างรีบด่วน และหมั่นนำไปปฏิบัติในระยะยาว และแผ่ขยายไปในองค์กรรวมของสังคม ในมิติของ ๑) การเปลี่ยนความขัดแย้งที่เป็นความก้าวร้าวรุนแรง ให้เป็นความเข้าใจอันดีต่อกัน (Transformation) ๒) การหาทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระดับต่างๆ รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดการซ้ำซ้อน (Solution in terms of problem solving and prevention) และการเยียวยา (Healing) รักษาใจตนให้สงบสันติไปพร้อมๆ กับคนในครอบครัว^{๑๐๒}

ดร. วันชัย สุขตาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามวิถีพุทธ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ การพัฒนาองค์กร (Organization development) และการพัฒนาระดับบุคคล (Individual development) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การมีชีวิตประเสริฐ การทำให้มีปัญหา รู้ความจริงตามความเป็นจริง พัฒนาตนเองให้มีภพภูมิที่ดีกว่าเดิม^{๑๐๓}

ศ. ดร. บุญทัน ดอกโรสง และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน" ผลการ

^{๑๐๑}ไพโรจน์ ศุภทีปมงคล, ดร., "การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสู่ระบบการบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2008*", วารสารศิลปศาสตรปริทัศน์, ๔ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๘ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗): ๗๖.

^{๑๐๒}พูนสุข มาศรีสรรงค์ ดร., "การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ", **พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๐๓}วันชัย สุขตาม ดร., "การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์", **รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕).

ศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ในประเด็นการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ไว้ว่า วิธีการไตรสิกขา จะก่อให้เกิดการสร้างทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ วิชาการด้านต่างๆ ให้กับบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร คือการให้การศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิถีพุทธในการผลิตมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรเพื่อเป็นตัวแบบในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เปี่ยมล้นไปด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา^{๑๐๔}

ดร. วิชญาภา เมธีวรฉัตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนล่าง ๒" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ๒ ด้านศีล ได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานอย่างเต็มที่ มีการจัดอบรมถือศีลและปฏิบัติธรรมประจำปี การฝึกอบรมชั้นศีล คือ ฝึกกาย วาจา ชั้นสมาธิ คือ ฝึกจิตใจ ชั้นปัญญา คือ ฝึกองค์ความรู้ ในการพัฒนา ด้านสมาธิ มีการส่งเสริมให้บุคลากรทำสมาธิให้จิตใจสงบสุขก่อนปฏิบัติงานอยู่เสมอ ด้านปัญญา สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน^{๑๐๕}

ดร. ณัฐชนันต์ อยู่สีมารักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรทุกองค์กรต้องมีการพัฒนาบุคลากร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาที่จะสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร ตลอดจนให้บุคลากรตระหนักในคุณค่าของตนเอง

^{๑๐๔} บุญทัน ดอกไธสง ศ.ดร., และ บุษกร วัฒนบุตร ดร., "การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน", วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ ๗๑ - ๘๑ (๒๕๕๕): ๗๘.

^{๑๐๕} วิชญาภา เมธีวรฉัตร ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ๒", **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ที่มีต่อองค์กร และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร สร้างความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ช่วยนำพาองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐๖}

ดร. จักรวาล สุขไมตรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อในการพัฒนาตนเอง องค์กร สังคม ซึ่งกระบวนการวางแผนการงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือให้การศึกษา ให้การฝึกอบรม และให้การพัฒนา อย่างไรก็ตามก็ต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจภายในตัวของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑ การศึกษา ๒ ครอบครั้ว ๓ การให้รางวัล ๔ ค่านิยม และ ๕ ความเชื่อทางศาสนา แต่กระนั้นก็ตาม สภาพแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่างๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจเช่นกัน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญขึ้นตลอดจนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาการประพฤติปฏิบัติตนไปในสิ่งที่ถูกต้อง^{๑๐๗}

พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ดีพิจารย์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของกรมสารวัตรทหารเรือ" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การใช้หลักพุทธธรรมเช่นหลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังพล สามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อถือไว้วางใจ เป็นเสมือนอาวุธสำหรับป้องกันและทำลายอันตรายต่างๆ ที่จะสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่น ความรักความสามัคคี

^{๑๐๖} ญัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์ ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร", **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๐๗} จักรวาล สุขไมตรี ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา", **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ความเจริญก้าวหน้าและความเจริญก้าวหน้าและความยั่งยืนตลอดไป^{๑๐๘}

ดร. พระวิมาน คัมภีร์ปัญญา (ตรีภม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาวិเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพในรูปแบบต่างๆ" ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม ไม่กดขี่และบีบบังคับทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูล การป้องกันภัยคุกคาม การให้อภัย การเคารพในสิทธิมนุษยชน การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในฐานะพลเมืองโลก ศีลข้อ ๒ ครอบคลุมถึงการไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่บังคับหรือผลประโยชน์อื่นด้วยอำนาจ ไม่ทำลายเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น ศีลข้อ ๓ ครอบคลุมถึงการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทุกเชื้อชาติ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ ป้องกันการใช้ความรุนแรงทางเพศ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศีลข้อ ๔ ครอบคลุมถึงการไม่ก้าวก่ายแทรกแซงข้อมูลข่าวสาร ไม่ปล่อยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสน การไม่ละเมิดสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิต การไม่สรรเสริญหรือให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง และ ศีลข้อ ๕ ครอบคลุมชีวิต ๓ ด้าน คือ ด้านป้องกันอบายมุข ความเสื่อมทรามทางสังคม ด้านป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทุกรูปแบบ ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์แบบสันติวิธี สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายอย่างสันติ^{๑๐๙}

ดร. อนุวัต กระจ่าง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม" ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ๑) ด้านการฝึกอบรม ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้าค่ายอบรมปฏิบัติธรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กโดยให้การอบรม ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นคนเรียบร้อยและมาก่อนเวลา

^{๑๐๘} พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ดีพิจารย์), "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของกรมสารวัตรทหารเรือ" **พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕) , ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) **หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นิสิต มจร ส่วนกลาง ศูนย์วัดศรีสุทธาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร, ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕**, หน้า ๑๔๑, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๐๙} พระวิมาน คัมภีร์ปัญญา (ตรีภม) ดร., "การศึกษาวินิจฉัย ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ", **พุทธศาสตร์คุณบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

เรียน ส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ ให้ได้ด้วยการมีสติในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เพราะการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลแบบบูรณาการ โดยเฉพาะศีล เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกพฤติกรรมของเยาวชนให้มีระเบียบวินัย เพราะ วินัยนั้นเป็นตัวจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาบุคคล ด้วยการ จัดระเบียบชีวิตและจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในสังคม ๒) ด้านการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เยาวชน นักเรียน ฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจเพื่อเน้นการแยกแยะด้านจิตใจให้มีความมั่นคงมากขึ้น รับรู้เท่าทัน กระแสบริโภคนิยม เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม ก็เป็นอีกระบบหนึ่งของการศึกษา เพื่อให้เยาวชนมีระบบการพัฒนาที่ดี มั่นคง และมีสมรรถภาพ การสร้างความเจริญให้กับตนเองด้วย การพัฒนาจิตใจและความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติ ความอดทน มีสัจจะมีความจริงจัง มีอิच्छูฐานความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็ง มั่นคงของจิตใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ๓) ด้านการพัฒนา เยาวชนต้องพยายามหมั่นศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองให้มากขึ้น ต้องพยายามทำในสิ่งที่ตั้งใจ ไม่จดจำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เป็น ประโยชน์มาคิดมาเก็บไว้ ต้องพยายาม ใช้สื่อต่างๆ ให้เป็นประโยชน์และต้องใช้ให้เป็น ด้วยการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ต้องพยายามหาบุคลากรเข้ามาช่วยในการพัฒนาเยาวชนในด้านการฝึกอบรม เกี่ยวกับหลักปัญญาเชิงพุทธ ควบคุมอารมณ์ให้ดี คิดก่อนทำด้วยการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหายุ่งยาก เพราะการพัฒนาในชั้นปัญญานั้นสมาธิจึงจะมีปัญญา สมาธิเตรียมจิตพร้อมให้เกิดปัญญาเดินหน้า ทำงานด้วยความมุ่งมั่น เพียรพยายามพร้อมกันนั้นก็จะสามารถแก้ไขปัญหายุ่งยากและการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข แล้วสามารถหลุดออกจากความเป็นทาสของสิ่งทั้งปวงมาเป็นอิสระได้ด้วย ปัญญา^{๑๑๐}

ดร. ฌาน ตรรกวิจารณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ" ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เชิงพุทธมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) พัฒนาให้มนุษย์ เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เป็นคนดีมีความสุข และ ๓) พันทุกข้ออย่างสิ้นเชิง โดยเข้าสู่

^{๑๑๐} อนุวัต กระสังข์ ดร., "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม", **พุทธศาสตร์คุณกัณฑ์**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ภาวะนิพพานหรือนิโรธ โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี ๔ กระบวนทัศน์ คือ ๑) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน ๒) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ ๓) กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกียธรรม และ ๔) กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม ซึ่งการพัฒนาจะความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาครบทุกองค์ประกอบ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร สำหรับการพัฒนาระดับบุคคล ความเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร และวิเคราะห์ถึงความพร้อมของบุคลากร แล้วจึงมากำหนดสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งบุคลากรที่พัฒนาแล้วสมรรถนะย่อมเปลี่ยนแปลงไปและจะกลับมามีผลต่อเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานขององค์กรได้^{๑๑๑}

ผศ.ดร. ทศนีย์ เจนวนิธิสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความรู้ที่ขาดหายไปของความเป็นพลเมืองโลก" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโดยตามแนวทางในพระพุทธศาสนานั้น ทั้งครูอาจารย์และผู้เรียนต่างก็จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมชีวิตด้านใน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ที่มักถูกมองข้ามไปก็คือ ครูอาจารย์ กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไป คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ด้านศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโลกตามแนวทางในพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน เกื้อกูลกัน แก้ปัญหาและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^{๑๑๒}

รศ.ดร. ขาดิชาย พิทักษ์ธนาคม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักภาวา ๔" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเรียนรู้กระบวนการพัฒนาตนเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถอธิบายวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาได้อย่างเป็นระเบียบวิธี จึงเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ถ้าเราสามารถพัฒนาตนได้ มนุษย์โดยทั่วไปการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ก็คงจะเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสุขโดยทั่วกัน สิ่งสำคัญเป็นการลดปัญหาที่มีอยู่หรือปัญหาที่มีอยู่ให้หมดไปและป้องกันปัญหาใหม่ไม่ให้เกิดปัญหาเก่าซ้ำเพราะมีภูมิคุ้มกันตนเอง^{๑๑๓}

^{๑๑๑} ฌาน ธรรมวิจารณ์ ดร., "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ", **ปรัชญาคุณภิวัตน์**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

^{๑๑๒} ทศนีย์ เจนวนิธิสุข ผศ.ดร., "ความรู้ที่ขาดหายไปของความเป็นพลเมืองโลก" **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก (๒๕๕๖): ๘๖.

^{๑๑๓} ขาดิชาย พิทักษ์ธนาคม รศ.,ดร., "การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักภาวา ๔", **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต**, (๒๕๕๗): ๒๔๗.

ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ กล่าวไว้ใน "เอกสารประกอบการสอน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" ว่า ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทักษะคติ ความต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์จากเดิมไปสู่ภาวะใหม่ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในโครงการใหม่ๆ^{๑๑๔}

ประวีณ ฦ นคร และคณะ กล่าวไว้ใน "เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานบุคคล" ว่า ชีวิตและผลงานของบุคคลถูกปั้นแต่งโดยสภาพที่เขาทำงานอยู่ สภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมในองค์กร เพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกปลอดภัย ทำงานอย่างมั่นใจ ตั้งใจทำให้กิจการประสบความสำเร็จ^{๑๑๕}

สรุปว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการนำหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในยุคปัจจุบัน ให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีปกติสุข สามารถพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจให้เป็นอารยชนและสามารถส่งผลในอนาคตได้ตลอดเวลาจนกระทั่งหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาเข้าสู่กระแสพระนิพพานในที่สุด

ตารางที่ ๒.๒๙ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ดร. พระมหาธฤติ วิโรจน์ (๒๕๕๗, หน้า ๗๑.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ อธิปไตย ๔ และสัพปุริสธรรม ๗

^{๑๑๔} เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ผศ.ดร., เอกสารประกอบการสอน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (ภาควิชารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒.

^{๑๑๕} ประวีณ ฦ นคร และคณะ, เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า ๓๘๓.

ตารางที่ ๒.๒๙ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง
พระพุทธศาสนา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ดร.ไพโรจน์ ศุภทีปมงคล (๒๕๕๗, หน้า ๗๖.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตและปัญญา ให้เป็นผู้มีจริยธรรม และคุณธรรม ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ของโลก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งก็คือ การมีหลักการ บริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรที่ดี
ดร. วันชัย สุขตาม (๒๕๕๕, บทนำ.)	การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามวิถีพุทธ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ การพัฒนาองค์กร (Organization development) และการ พัฒนาระดับบุคคล (Individual development) การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา
ศ.ดร.บุญทัน ดอกรัศมี และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร (๒๕๕๕, หน้า ๗๘.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ในประเด็นการสร้างและ พัฒนาทุนมนุษย์ไว้ว่า วิธีการไตรสิกขา จะก่อให้เกิดการสร้างทุนมนุษย์ของ แต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมี ความสุข
ดร. วิชญาภา เมธีวรฉัตร (๒๕๕๘, บทคัดย่อ.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ตอนล่าง ๒ ด้านคือ ได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การ งานอย่างเต็มที่ การฝึกอบรมขั้นคือ ฝึกกาย วาจา ชั้นสมาธิ คือ ฝึกจิตใจ ขั้นปัญญา คือ ฝึกองค์ความรู้ ในการพัฒนา ด้านปัญญา สนับสนุนให้ บุคลากรปฏิบัติงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน
ดร. ณัฐชนันต์ อยู่สีมารักษ์ (๒๕๕๘, บทคัดย่อ.)	แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรทุกองค์กรต้องมีการพัฒนาบุคลากร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ที่จะ สร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร

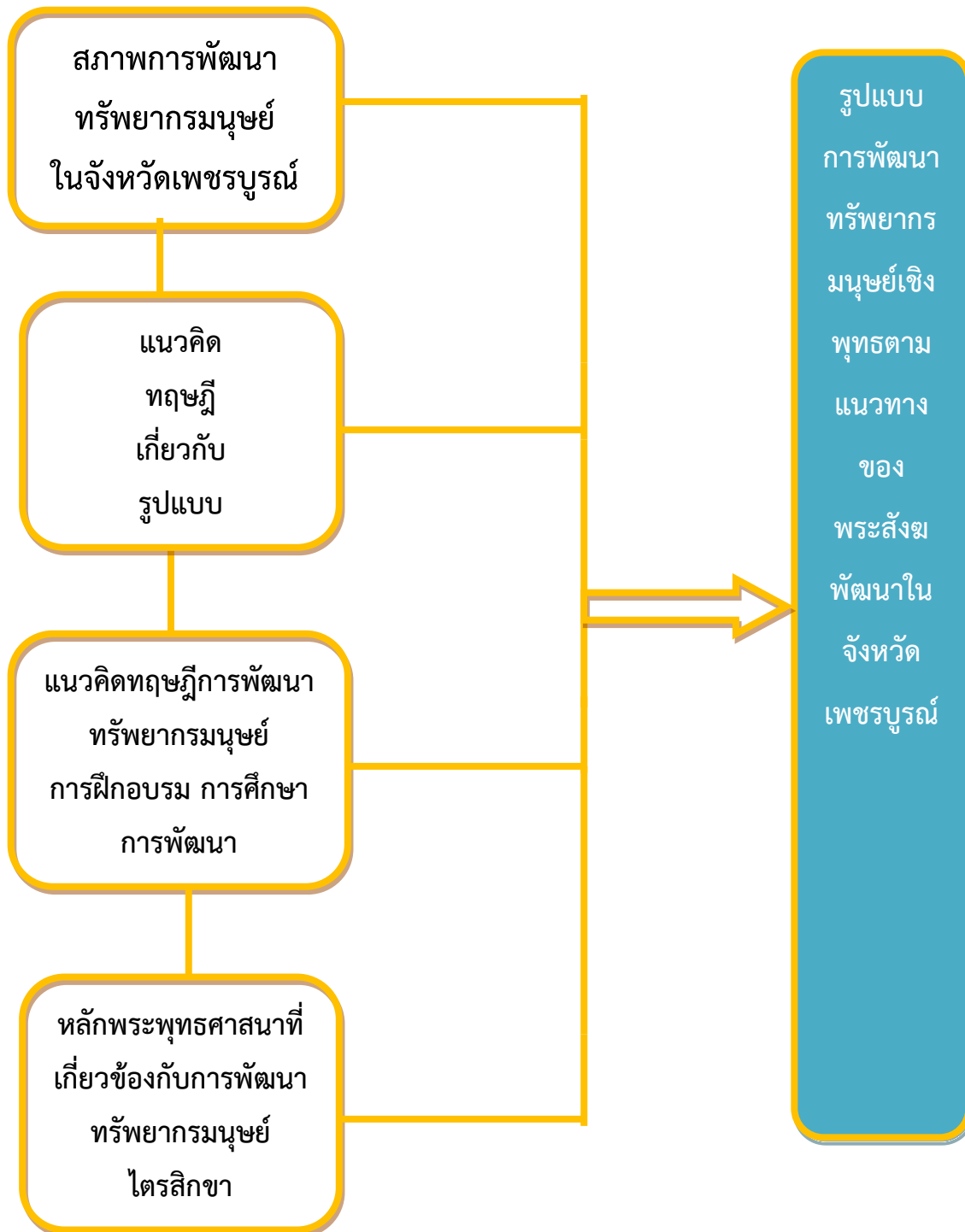
ตารางที่ ๒.๒๙ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง
พระพุทธศาสนา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ดร. จักรวาล สุขไมตรี (๒๕๕๘, บทคัดย่อ.)	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพต่อในการพัฒนาตนเอง องค์การสังคม ซึ่งกระบวนการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้ มนุษย์มีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือให้การศึกษา ให้การ ฝึกอบรม และให้การพัฒนา
พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ตีพิมพ์) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๕, หน้า ๑๔๑.)	การใช้หลักพุทธธรรมเช่นหลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังพล สามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงาน สร้าง ความเชื่อถือไว้วางใจ เป็นเสมือนอาวุธสำหรับป้องกันและทำลายอันตราย ต่างๆ ที่จะสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และเสริมสร้าง ความเป็นปึกแผ่น ความรักความสามัคคี ความเจริญก้าวหน้าและความ เจริญก้าวหน้าและความยั่งยืนตลอดไป
ดร. พระวิมาน คัมภีร์ปัญญา (ตรีกรม) (๒๕๕๕, บทคัดย่อ.)	ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม ไม่กดขี่ และบีบบังคับทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง สังคม การช่วยเหลือ เกื้อกูล การป้องกันภัยคุกคาม การให้อภัย การเคารพในสิทธิมนุษยชน การ ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในฐานะพลเมืองโลก
ดร. อนุวัต กระจ่าง (๒๕๕๖, บทคัดย่อ.)	๑) ด้านการฝึกอบรม ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้า ค่าอบรมปฏิบัติธรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กโดยให้ การอบรม ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นคน เรียบร้อยและมาก่อนเวลาเรียน ส่งเสริมให้รักาศิล ๕ ให้ได้ด้วยการมีสติใน การควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ตารางที่ ๒.๒๙ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง
พระพุทธศาสนา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ทัศนะแนวคิด
ดร. ฌาน ตรรกวิจารณ์ (๒๕๕๐), บทคัดย่อ.	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เชิงพุทธมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) พัฒนาให้มนุษย์เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เป็นคนดีมีความสุข และ ๓) พันทุข์อย่างสิ้นเชิง โดยเข้าสู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ
ผศ.ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข (๒๕๕๖, หน้า ๘๖.)	กระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโดยตามแนวทางในพระพุทธศาสนานั้น ทั้งครูอาจารย์และผู้เรียนต่างก็จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมชีวิตด้านใน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ที่มักถูกมองข้ามไปก็คือ ครูอาจารย์ กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไป คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ด้านศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโลกตามแนวทางในพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน เกื้อกูลกัน แก้ปัญหาและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
รศ.ดร. ขาดิชา พิทักษ์ธนาคม (๒๕๕๗, หน้า ๒๔๗.)	การเรียนรู้กระบวนการพัฒนาตนเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถอธิบายวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาได้อย่างเป็นระเบียบวิธี จึงเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ถ้าเราสามารถพัฒนาตนได้ มนุษย์โดยทั่วไปการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ก็คงจะเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสุขโดยทั่วกัน สิ่งสำคัญเป็นการลดปัญหาที่มีอยู่หรือปัญหาที่มีอยู่ให้หมดไปและป้องกันปัญหาใหม่ไม่ให้เกิดปัญหาเก่าซ้ำเพราะมีภูมิคุ้มกันตนนั่นเอง
ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ (๒๕๔๗, หน้า ๑๒.)	ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทัศนคติ ความต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์จากเดิมไปสู่ภาวะใหม่ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในโครงการใหม่ๆ
ประวิณ ญ นคร และคณะ (๒๕๔๐, หน้า ๓๘๓.)	ชีวิตและผลงานของบุคคลถูกปั้นแต่งโดยสภาพที่เขาทำงานอยู่ สภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมในองค์กร เพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกปลอดภัย ทำงานอย่างมั่นใจ ตั้งใจทำให้กิจการประสบความสำเร็จ

กรอบแนวคิดการวิจัย รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทาง
ของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

คุณฐิติพันธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Document Analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ (Key Informants) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓ กลุ่ม คือ

- ๑) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ผู้นำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
- ๒) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฯ
- ๓) กลุ่มพุทธศาสนิกชน ผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฯ

โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เกี่ยวข้องในด้านรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๒๕ รูป/คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มพระภิกษุผู้ทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ รูป ดังต่อไปนี้

(๑) พระครูปริยัติพัชรโกวิท	เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ
(๒) พระอธิการอนงค์ อนงค์โน	เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน
(๓) พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ	เจ้าอาวาสวัดห้วยไผ่
(๔) พระนิคม ขมจิตโต	ประธานสงฆ์ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๕) พระชิตชัย จนทวิโส	พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๖) พระลอย ขนติวิโร	พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๗) พระสุรียา ขนติโก	พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๘) พระสมภพ महाลาโก	พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๙) พระไพศาล วิสุทธิสาโร	พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร
(๑๐) พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญโญ	พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร

๒) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๕ คน ดังต่อไปนี้

(๑) นายบุญทำ สอนบุญมา	กำนันตำบลแคมป์สน
(๒) นายวีรศักดิ์ วีระพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน
(๓) คุณประดิษฐ์ ศรีเลย	รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า
(๔) คุณประไพ บุญมา	อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า
(๕) คุณทินมณี สกุลมานันท์	รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๓) กลุ่มพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๑๐ คน ดังต่อไปนี้

(๑) คุณถั่วขาว สุขกล้า	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๒) คุณจรรยา ศรีปาน	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๓) คุณสมาน พิมเสน	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๔) คุณไข่วัฒน พินิจจันทร์	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๕) คุณประยูร คล้ายทอง	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๖) คุณทัศนาศู จูจิตรสกุล	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๗) คุณน้ำค้าง เนียมเปรม	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

(๘)	คุณประกอบ อิ่มน้อย	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๙)	คุณสนิท พันธุ์สำเนียง	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
(๑๐)	คุณศิลา ตาส่วย	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดทั้งในระดับลึกและกว้าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๔ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านห้วยหมาก ชุมชนบ้านแคมป์สน ชุมชนบ้านทางแดง ชุมชนบ้านเหล่าหญ้า

๓.๒.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันข้อมูลการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" โดยมีกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย พระนักวิชาการ นักวิชาการ โดยผู้วิจัยได้รับอนุเคราะห์จากวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังต่อไปนี้

๑)	พระครูสิริพัชรโสภิต	รักษาการรองผู้อำนวยการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๒)	พระมหาธวัชชัย ธรรมรสี ดร.	อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๓)	พระพิระพงศ์ จิตธมโม ดร.	ประธานหลักสูตรสาขา รัฐประศาสนศาสตร์
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๔)	พระครูชัยพัชรสถิต ดร.	อาจารย์พิเศษ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๕)	พระอธิการสรวุฒย์ ปญญาวุฑโฒ, ดร. ประธานหลักสูตร	สาขาพระพุทธศาสนา
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๖)	อาจารย์สุพล ศิริ	รักษาการผู้อำนวยการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๗)	อาจารย์ปัญญา กันภัย	รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๘)	อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี	อาจารย์พิเศษ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙)	ดร. วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์	ผู้อำนวยการสำนักงาน
สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐

๓) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้

(๑) ด้านข้อมูล (Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. ด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน
๒. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หลายกลุ่ม

(๒) ด้านแนวคิดทฤษฎี (Theory) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวอ้างอิงไว้ในบทที่ ๒ เป็นเครื่องมือตรวจสอบ

(๓) ด้านผู้วิจัย (Researcher) ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยของผู้วิจัยหลายท่านที่เป็นงานวิจัยในกรอบแนวคิดทฤษฎีเดียวกันมาตรวจสอบความถูกต้อง

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

๑) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น ๒๕ รูป/คน ดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๑๐ รูป จากองค์การสงฆ์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดห้วยไผ่ วัดแคมป์สน และวัดทุ่งสมอ

(๒) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน จากองค์การในด้านการปกครอง และองค์กรในด้านการศึกษา ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

(๓) กลุ่มพุทธศาสนิกชน จำนวน ๑๐ คน จากจำนวน ๔ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านห้วยหมาก ชุมชนบ้านแคมป์สน ชุมชนบ้านทางแดง ชุมชนบ้านเหล่าหญ้า

โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview Form) อย่างเป็นทางการ โดยขออนุมัติจากผู้อำนวยการหลักสูตรฯ ลงนามรับรอง อนุมัติกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) ก่อนลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) โดยผู้วิจัย ประสานขอเข้าพบด้วยตนเอง พร้อมหนังสือแนะนำ มอบเอกสารหัวข้อสัมภาษณ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (face to face) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

๓) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับรองรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ (Key Informants) จำนวน ๑๐ รูป/คน

โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุมัติรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการ พร้อมเครื่องมือแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) ให้ผู้อำนวยการหลักสูตรฯ อนุมัติ ก่อนลงพื้นที่ดำเนินการตามวันเวลาที่กำหนดไว้

๓.๕ การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

๓.๕.๑ การจัดการข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) นำข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เก็บรวบรวมได้ มาศึกษาพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มาจัดหมวดหมู่ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้

๓) นำข้อมูลทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้อง โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ตามลำดับต่อไปนี้

(๑) ด้านข้อมูล (Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังต่อไปนี้

๑. ด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน

๒. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลายกลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๒) ด้านแนวคิดทฤษฎี (Theory) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวอ้างอิงไว้ในบทที่ ๒ เป็นเครื่องมือตรวจสอบ

(๓) ด้านผู้วิจัย (Researcher) ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยของผู้วิจัยหลายท่านที่เป็นงานวิจัยในกรอบแนวคิดทฤษฎีเดียวกันมาตรวจสอบความถูกต้อง^{๑๔๙}

^{๑๔๙} สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๙ - ๑๓๐.

การดำเนินการมีวิธีการทำไปพร้อมๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การบันทึกข้อมูล การถอดบทสัมภาษณ์ ภาพกิจกรรม โดยจัดหมวดหมู่ตามความเหมาะสมของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้เกิดความถูกต้อง

๓.๕.๒ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการพัฒนาศูนย์พยาบาลรพช.ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการนำผลจากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การพัฒนาศูนย์พยาบาลรพช.ในพื้นที่ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interviews) ให้เห็นถึงการเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกันระหว่างข้อมูลที่ได้ศึกษาวิจัย

๓.๕.๓ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interviews)

โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้นนำประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นรูปแบบร่าง การพัฒนาศูนย์พยาบาลรพช.เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยบูรณาการระหว่าง บทสัมภาษณ์ กับแนวคิดทฤษฎี เพื่อมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับรองรูปแบบต่อไป

๓.๕.๔ นำรูปแบบร่างจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interviews) มาดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับรองรูปแบบดังกล่าวให้เป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๐ รูป/คน

๓.๕.๕ นำข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ จึงได้รูปแบบการพัฒนาศูนย์พยาบาลรพช.เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๕.๖ นำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณชน (Public Hearing) ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

คุณูปนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัย

เชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยรวมทั้งสิ้น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร	(Documentary Research)
๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	(Participatory Observation)
๓) การสัมภาษณ์เชิงลึก	(In - depth Interviews)
๔) การสนทนากลุ่มเฉพาะ	(Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ๔.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑. ผลของการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการศึกษาวิจัยขอเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ การสังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

การสังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันทางศาสนาตามขอบเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดไว้ ตามแบบสังเกตที่กำหนดไว้ในภาคผนวก ค ซึ่งจากการสังเกตนั้น ผู้วิจัยได้พบข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแบบสังเกตที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

๑) สังเกตสภาพประชากรโดยทั่วไป

(๑) ลักษณะครอบครัว ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นครอบครัวใหญ่ อยู่รวมกันตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงอนุชนรุ่นหลัง หรือตั้งแต่ปู่ย่าตายาย มาจนถึงลูกหลาน เป็นครอบครัวพุทธศาสนิกชนที่ได้ประโยชน์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในด้านการดำเนินชีวิต มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับการอยู่รวมกันในครอบครัวใหญ่

(๒) ลักษณะที่อยู่อาศัย ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบ้านเป็นของตนเองอยู่ในอาณาเขตที่เหมาะสม อยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นชุมชน

(๓) การประกอบอาชีพ ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบุคคลหลายประเภทในชุมชน ตั้งแต่ข้าราชการการปกครอง อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการครู ลูกจ้าง ไปจนถึง เกษตรกร ซึ่งถือว่ามีอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

(๔) ระดับการศึกษา ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบุคคลหลายประเภทหลายระดับการศึกษาในชุมชนประกอบด้วย บุคคลไร้การศึกษา จบการศึกษาภาคบังคับในอดีต คือ ประถมศึกษาปีที่ ๔ ระดับมัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับปริญญาตรี ไปจนถึงระดับปริญญาโท

(๕) การนับถือศาสนา ประชาชนในชุมชนตำบลแคมป์สนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบุคคลที่นับถือศาสนาอยู่ จำนวน ๒ ศาสนา คือพระพุทธศาสนา กับ ศาสนาคริสต์ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีปกติสุข

๒) สังเกตกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆดังต่อไปนี้

(๑) กิจกรรมทำบุญวันเข้าพรรษาเมื่อวันที่ ๓ ส.ค. ๒๕๕๕ ครู นักเรียนได้ร่วมกันถวายเทียนพรรษา ถวายสังฆทาน เนื่องในโอกาสวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา

(๒) กิจกรรมรำลึกถึงพระคุณครู เมื่อวันที่ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๕๖ การไหว้ครู คือการที่ศิษย์แสดงความเคารพยอมรับนับถือครูบาอาจารย์^๑

(๓) กิจกรรมนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ได้ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร เฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช เมื่อวันที่ ๓ ธ.ค. ๒๕๕๕ ผู้อำนวยการ และคณะครูโรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม ได้นำนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เข้าร่วมกิจกรรมการเข้าค่ายพุทธบุตร เฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช ณ วัดห้วยไผ่ เป็นเวลา ๓ วัน เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปส่งเสริมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา

(๔) กิจกรรมสร้างจิตสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ทางโรงเรียนได้จัดการ อบรมโครงการสร้างจิตสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยความร่วมมือของตำรวจสันติบาลจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สนับสนุนในด้านบุคลากรอันได้แก่วิทยากรผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกต่อสถาบัน

(๕) กิจกรรมทำบุญวันก่อตั้งโรงเรียนครบรอบ ๓๘ ปี เมื่อวันที่ ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗ ทางโรงเรียนทำบุญวันก่อตั้งโรงเรียนครบรอบ ๓๘ ปีมีการเจริญพระพุทธมนต์ การสดับพระธรรมเทศนา การสอนศีลธรรม ไปจนถึงวิปัสสนากรรมฐาน ยังมีโครงการมอบทุน "ปารมีทาน" โดยพระครูปลัด ปารมี สุรยุทโธ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว โดยมี นายวิเชียร จันทรโณทัย ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ให้เกียรติเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ด้วย^๒

(๖) กิจกรรมอบรมนักเรียน โรงเรียน แก้วนิมิตวิทยา อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์๒๕๕๖ ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๒ ได้จัดโครงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด นักเรียนก่อนวัยเสี่ยงร่วมกับโครงการธรรมะสู่โรงเรียน ๑ วัน ๑ ความดี ถวายในหลวงโดยคณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้ให้ด้านความรู้ความเข้าใจรวมถึงการปฏิบัติตนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้น

^๑ โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ข้อมูลภายใน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.lao-ya.com/index.php?name=gallery> [๑ สิงหาคม ๒๕๕๗].

^๒ โรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม, ข้อมูลภายใน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.campsonschool.com/data_66915 [๑ ส.ค. ๒๕๕๗].

โดยการสร้างที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การฝึกสติ เป็นต้น

(๗) กิจกรรมโครงการบรรพชาสามเณร เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัด โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี ซึ่งโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในปี ๒๕๕๖ รุ่นที่ ๘ นั้น เริ่มตั้งแต่ ๒ - ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๑๖ วัน มีกิจกรรมอาทิ กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมในด้านการฝึกสติ ซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นสามเณรที่ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม

(๘) กิจกรรมเข้าค่าย เด็กดีคู่คุณธรรม โรงเรียนโลมนิลวงค์อนุสรณ์ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ ๗ - ๘ มีนาคม ๒๕๕๗ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัดกิจกรรมเข้าค่าย เด็กดีคู่คุณธรรม โรงเรียนโลมนิลวงค์อนุสรณ์ ภายใต้โครงการ เด็กดีมีคุณธรรมโดยการสนับสนุนของ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World vision) มีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบ อาทิ ไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมเสริมทักษะด้านศิลปะ ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างที่ดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพุทธศาสนาการฝึกสติ เป็นต้น

(๙) กิจกรรมฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดี เมื่อวันที่ ๒๓ - ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ หน่วยอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัด พิษณุโลกได้จัดโครงการ อบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนของ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ทั้งในด้านอาคารสถานที่และพระวิทยากร เป็นเวลา ๒ คือ ๓ วัน กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการฟังธรรมศึกษาธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นข้าราชการที่ดี โดยการพัฒนาจิตใจให้ปราศจากความเครียดการฝึกสติตามหลักวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ การไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมในด้านการฝึกสติ ซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง

(๑๐) กิจกรรมการสวดมนต์ไหว้พระการรักษาศีลที่วัด เป็นประจำในทุกวันธัมมัสสวนะ มีการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ที่มีการจัดขึ้นในแต่ละโอกาสอย่างสม่ำเสมอ ในขณะเดียวกันพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ก็นำมาประพฤติปฏิบัติเป็นประจำในฐานะความเป็นชาวพุทธมีการแสดงพระธรรมเทศนาที่วัด เป็นประจำในทุกวันธัมมัสสวนะ รวมทั้งในโครงการต่างๆ ที่ได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาส มีการปฏิบัติในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ ที่ได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาส โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในรูปแบบของ บวร มีการปฏิบัติในโครงการต่างๆ^๓

^๓ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร, ข้อมูลทั่วไป, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://mcu.khaokho.org/?page_id=2 [๒๒ มี.ย. ๒๕๕๗].

ผลจากการสังเกตกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมต่างๆ มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านพระพุทธศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่อีกด้วย

๓) สังเกตโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โครงการที่พระสงฆ์จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายมีดังต่อไปนี้

(๑) โครงการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

การฝึกอบรมค่ายธรรมทายาทเป็นกระบวนการที่ต้องการให้เกิดผู้มีความรู้คู่คุณธรรมเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ ที่มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกล มีโลกทัศน์และชีวิตศรัทธามีความสมดุลระหว่างสองด้าน มีความสมดุลระหว่างโลกกับธรรม และอุทิศตนเพื่อรับใช้สังคมอย่างรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของโลก โดยใช้คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการฝึกอบรม

(๒) โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา

โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาเผ่าม้ง เป็นโครงการที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สนมจร. ได้จัดขึ้นโดยมองเห็นความสำคัญของการเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนาในชุมชนถิ่นทุรกันดารเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านทางโลกและทางธรรม สร้างเสริมความกตัญญูกตเวทิตะ มารยาทชาวพุทธ รวมทั้งการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและการฝึกอาชีพเพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคง ห่างไกลจากหนทางแห่งความเสื่อม

(๓) โครงการอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชน

โครงการอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชน เป็นโครงการจัดขึ้นโดยมองเห็นความสำคัญของการเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนา ในระยะเวลา ๒ คืน ๓ วัน โดยอาศัยความร่วมมือกับองค์กรต่างในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือแบบ บวร เพื่อให้เด็กและเยาวชนตลอดจนบุคลากรผู้เข้าร่วมโครงการ ได้มีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา

(๔) โครงการฝึกอบรมธรรมะ สู่วิทยาลัยโครงการหนึ่งวัน หนึ่งความดี ถวายในหลวง

จัดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจากองค์กรทั้งในด้านการปกครอง เช่น อบต. ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ องค์กรด้านการศึกษา และสถาบันศาสนาในบริเวณใกล้เคียงมาสมทบ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดโครงการดังกล่าวได้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

(๕) โครงการครอบครัวสัมพันธ์

โครงการครอบครัวสัมพันธ์ถือว่าเป็นโครงการที่สร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะให้เกิดขึ้นในชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับทางสถานบันทางศาสนาต่าง ๆ ที่ดำเนินงานโดย มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสานสัมพันธ์ไมตรีกับสมาชิกในชุมชนให้มีความรักความสามัคคีของหมู่คณะซึ่งมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยนี้ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นอนาคตที่ดีของประเทศชาติ

(๖) โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนประจำปี

โครงการบรรพชาสามเณรเป็นกิจกรรมหลักที่ศาสนสถานทั่วประเทศจัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา รวมไปถึงการอยู่ร่วมกันทางสังคม ให้เกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติ โดยส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในช่วงการปิดภาคเรียนฤดูร้อนของสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการยับยั้งการที่เยาวชนจะเข้าร่วมกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการปฏิบัติตนในทางที่ผิดพลาด เพื่อการศึกษาอบรมในด้านศีลธรรมจรรยาบรรณ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ไปจนถึงหลักสูตรบาลี นกธรรมและธรรมศึกษาที่เป็นหลักสูตรของทางคณะสงฆ์ ถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทั้งผู้มีสติปัญญาและคุณธรรมไปในบุคคลเดียวกัน

(๗) โครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

จัดให้มีการฝึกอบรม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางของสติปัฏฐาน ๔ ทั้งในระดับเยาวชน และประชาชนทั่วไป

สรุปผลจากการสังเกตโครงการพบว่า มีการจัดโครงการต่างๆ ที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยทางองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ให้การสนับสนุนโดยเข้ามารับการฝึกปฏิบัติและพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

๔) สังเกตผลจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อฯ ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาดังนี้

(๑) ภาวะพฤติกรรม

บุคคลที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง จึงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในทางที่ถูกต้องมีพฤติกรรมที่ดีไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมรอบข้าง มีการกระทำความดีโดยไม่หวังสิ่ง

ตอบแทน ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้ด้วยหลักคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต จึงมีความอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

(๒) อุปนิสัย

บุคคลที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะมีอุปนิสัยที่มีความสงบเสงี่ยมเรียบร้อย มีความเมตตากรุณา มีการแสดงออกทางการกระทำที่ประกอบด้วย ความสุจริตใจ มีความเข้าใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่ปรารถนาที่จะสร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น

(๓) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

บุคคลที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะมีความปรารถนาที่จะปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีจิตอาสาพอใจที่จะช่วยเหลือกิจการทางด้านพระพุทธศาสนาด้วยความรักความสามัคคี

(๔) การแสดงออกทางกาย - วาจา

บุคคลที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะมีจิตใจที่สงบจากกิเลสและอกุศล มีสติปัญญาในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ส่งผลให้การแสดงออกทางกายวาจาที่ประกอบด้วยประโยชน์ ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม สร้างความสุขให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น และชุมชน

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายมีประโยชน์ในการปรับปรุงความรู้ความสามารถ ศักยภาพ สติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข มิไม่ตรีต่อกัน เกิดความรักความสามัคคี ประองตองระหว่างบุคคลในสังคม เกิดความมั่นคงทั้งทางด้านจิตใจ ไม่หวั่นไหวต่อความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามสถานะของตนเอง ในการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สร้างสังคมแห่งความปรองดอง เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ถือเป็นเป้าหมายและประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงปรารถนา ให้เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ทุกคนในโลก

๔.๑.๒ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews result)

ผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่มประชากรเฉพาะในตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยหลักเกณฑ์การเลือกกลุ่มประชากรเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) ตามแนวคำถาม (Interview Guideline) ที่ได้ตรวจสอบคุณภาพแล้ว ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interviews result) ผู้วิจัยได้นำเสนอครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรทั้ง ๒๕ รูป/คน ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย จากประชากร ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มพระสงฆ์ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาจำนวน ๑๐ รูป ๒) กลุ่มผู้นำชุมชนผู้เข้าร่วมและสังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาจำนวน ๕ คน ๓) กลุ่มพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ คน

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกครั้งนี้ ประกอบด้วยประเด็นเพื่อศึกษาข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายโดยมี ๒ ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ (ฉายา) นามสกุล อายุ/วุฒิการศึกษา/ตำแหน่ง/วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์ / หมายเลขโทรศัพท์/ ลายมือชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ปัญหาและอุปสรรคและประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาจำแนกเป็นประเด็นต่างๆได้ อย่างละ ๒๕ ประเด็นดังต่อไปนี้

๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาทางการศึกษา

(๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล) จำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนั้น พุทธศาสนิกชนต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ก่อน อันได้แก่ หลักศีล เพื่อให้รู้ว่าสิ่งที่แสดงออกว่าสิ่งที่แสดงออกนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล ถูก - ผิด พอเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นกุศลก็จะปฏิบัติตามๆ กันไป การสอนจึงไม่ยุ่งยากอะไร สอนให้เขารู้ว่าเมื่อเขาทำอย่างนี้จะเกิดอะไร^๕

๒. หลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาด้านพฤติกรรมนั้นเป็นหลักที่เน้นในการครองตน เพื่อให้มีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา หลักธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งกายและวาจาหรือมองในแง่พฤติกรรมนั้น พระพุทธศาสนาเน้นเรื่องศีลเป็นลำดับต้น เพราะหลักศีลสิกขานั่น ถือเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การควบคุมการกระทำทางกายและวาจา^๕

^๕ สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนผ่องจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุชม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๓. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมได้โดยการมุ่งเน้นศีล ๕ เพื่อให้มีคุณธรรมทั้งในระดับเยาวชน ชาวราวาส วัดห้วยไผ่เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างคุณผลการปฏิบัติตนตามหลัก ศีล ๕ เน้นการประกอบอาชีพสุจริต เมื่อก่อนมีปัญหาหยาเสพย์ติด เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง^๖

๔. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ในทุกระดับ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชน มีการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมองในด้านพฤติกรรมคือการพัฒนาให้มีการปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนา มีความรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรม มีความกตัญญูทวดเวทิต่อบิดามารดาและครูบาอาจารย์เป็นต้น^๗

๕. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนรวมทั้งเยาวชนซึ่งเยาวชนถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะจะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ การพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนรวมทั้งเยาวชนนั้นคือให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างมีปกติสุข ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งกับตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ^๘

๖. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการที่จะรู้แจ้งเห็นแจ้งด้วยตนเองสามารถนำธรรมะมาใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมทำให้มีความโอปอ้อมอารีย์ การให้อภัย มีความรักความสามัคคี มีพฤติกรรมที่เหมาะสมไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม ไม่เป็นขยะสังคม ไม่เป็นที่หวาดกลัวของบุคคลรอบข้าง^๙

๗. การพัฒนาในด้านพฤติกรรมนั้นพระพุทธศาสนาถือว่าสามารถนำหลักศีล ๕ มาใช้เป็นหลักในการพัฒนา เพราะบุคคลที่ปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ย่อมไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น ศีล ๕ สามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นพระหรือคนธรรมดา ก็สามารถนำมาเป็นหลักการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๑๐}

๘. การพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งกาย วาจา ใจ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าในสังคม มองเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีวิธีการสอนโดยใช้

^๖ สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสฤทธิธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๗ สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๘ สัมภาษณ์ พระลอย ขนดีวิโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๙ สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนดีโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

หิริโอตตปเปที่มีอยู่ในตัวของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีแนวคิดทำดี เว้นชั่ว อยู่ในหลักของมนุษยธรรม คือมีศีลห้าบริบูรณ์^{๑๑}

๙. หลักพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีปกติสุข เพราะหลักธรรมเช่นหลักศีล ๕ นั้นทำให้มนุษย์มีการปฏิบัติตนทำประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เมื่อร่วมกับความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทย เช่น การเคารพ การอ่อนน้อมถ่อมตน การกราบไหว้ เป็นต้น ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของสังคมได้^{๑๒}

๑๐. สังคมมนุษย์จะต้องมีการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้สังคมมีความวุ่นวาย เช่น หลักศีล ๕ ยกตัวอย่างเช่น ข้อ ๑ ถ้ามีการทะเลาะวิวาท ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในสังคม ข้อ ๒ ถ้ามีการลักขโมยก็จะเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่เจ้าทรัพย์ ข้อ ๓ ถ้าผิดลูกผิดเมียคนอื่น ก็จะทำให้เกิดปัญหาตบตีแย่งผู้ชาย เกิดปัญหาครอบครัว และโรคภัยไข้เจ็บ ข้อ ๔ ถ้า มีการพูดปด กล่าวความไม่จริง ก็จะทำให้ไม่มีใครเคารพนับถือ หรือทำให้เกิดปัญหาในด้านกิจการงานได้ ข้อ ๕ ถ้าจัดงานในวัด หรือที่อื่นๆ ถ้ามีคนดื่มสุรา ก็จะมีการทะเลาะวิวาท ดังนั้น หลักศีล ๕ จึงเป็นหลักการควบคุมพฤติกรรมให้สามารถปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างมีปกติสุข ไม่สร้างปัญหาให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและสังคม^{๑๓}

๑๑. ใช้การปลูกฝังหลักคุณธรรม จริยธรรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตการศึกษา และความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ให้เป็นเยาวชนที่มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรอยู่แล้ว^{๑๔}

๑๒. เพื่อให้เยาวชนสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การไหว้พระสวดมนต์ หลักศีล ๕ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ให้มีจิตสาธารณะ มีความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ทั้งไหว้พ่อแม่ไหว้พ่อแม่ และเป็นคนดีของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ตลอดจนเป็นคนดีของสังคม^{๑๕}

๑๓. เพื่อให้ชาวบ้านเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ เพื่อให้มีการสัมผัสกิจกรรมของทางวัดเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต^{๑๖}

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชกูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๔. การศึกษาพระพุทธศาสนานั้นทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมต่าง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เช่น หลักศีล ๕ แนะนำให้ประชาชนนำไปใช้ เพื่อให้ทุก ตำบลมีหมู่บ้านศีล ๕ ที่ได้รับการรับรองจากอำเภอตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๗}

๑๕. หลักพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นการส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ เยาวชนและบุคคลทั่วไปให้มีความรู้ในการทำความดี ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม เกี่ยวกับ มารยาททางสังคม เช่นการไหว้ การกราบ เช่น หลักศีล ๕ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนา^{๑๘}

๑๖. ได้ความรู้จากพระที่มาสั่งสอนทั้งในด้านการปฏิบัติดี การรักษาศีล ลดละเลิก จากความชั่ว เข้าใจในเรื่องพระพุทธศาสนามากขึ้น ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมชาวพุทธอยู่แล้ว เข้าวัด เรียนรู้เพิ่มยิ่งขึ้น โดยอาศัยสื่อคือ การอ่านหนังสือธรรมะที่ได้รับแจกมา รวมทั้งฟังแผ่นวิทยุที่ศรัทธามีอยู่ แล้ว ได้ความรู้จากการนำพาคณะไปเสียดูพระที่อยู่อารามต่างๆ ไม่น้อยกว่า ๕ - ๖ วัด^{๑๙}

๑๗. ได้นำมาใช้ในการทำวัตรเช้า - เย็น ไปทำบุญในวันพระมีการถือศีลอุโบสถในวันพระ จึงได้นำเรื่องศีลมาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นประจำ ใช้ศีล ๕ เป็นประจำ โดยใช้หนังสือสวดมนต์ ไตรทศนัฏธรรมะให้ดู^{๒๐}

๑๘. ไปทำบุญตักบาตรฟังธรรมทำกิจกรรมในวัดด้วยความภูมิใจ ดีใจ ไม่คิดอะไร คิดแต่เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหลักธรรมบ้าง มั่นใจว่าได้บุญ มีความสบายใจ ทำตามหน้าที่ชาวพุทธ เช่น เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ได้ความรู้ในการพัฒนาตนเอง จากที่พระเทศน์สอน^{๒๑}

๑๙. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความคิดในทางที่ ถูกต้อง เป็นคำตอบว่าทำอะไรจะทำให้ชีวิตดี คนเราต้องมีศีล ต้องควบคุมอะไรได้หมด ศีล ๕ ถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ได้ความรู้จากพระภิกษุมามากที่สุด^{๒๒}

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๐. พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักการใช้ชีวิต สอนให้ไม่ให้ห่วงอะไร ให้ตั้งใจ ให้นำสิ่งภายนอกมาคิด ไม่ให้ห่วงอะไรมากไป ศึกษาบทสวดมนต์จนกลายเป็นผู้นำในการสวด มีสมาธิในการสวดมนต์ จึงนำมาใช้ที่บ้านด้วยการสวดมนต์เป็นประจำ นั่งสมาธิบ้าง^{๒๓}

๒๑. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาในหลายด้าน เพื่อให้มีความสุขในด้านการดำเนินชีวิตให้มีความสุข หลักธรรมที่นำมาใช้ในการแสดงออกทางกายวาจา ทั้งในด้านวิธีการทำบุญ การรักษาศีล ประโยชน์ของการทำบุญ การไหว้ การกราบ เป็นต้น^{๒๔}

๒๒. ได้รับความรู้ในด้านการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาจากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร ทั้งในด้านความรู้เรื่อง การรักษาศีล และผลจากการรักษาศีล ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงการแสดงออกทางกายและวาจาต่อบุคคลรอบข้างได้^{๒๕}

๒๓. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาจากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ทั้งในด้านการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคม การกราบ การไหว้ รวมทั้งหลักธรรมที่มีผลในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เช่น หลักศีล ๕ ซึ่งพยายามรักษาให้ครบถ้วน^{๒๖}

๒๔. ได้รับความรู้จากพระสงฆ์จากศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. เกี่ยวกับการใช้หลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการปฏิบัติตนเป็นคนดี เช่นการสอนให้ทำความดี สอนให้รู้จักสามัคคี กตัญญูตามโอกาส ได้ฟังเทศน์ตามวันสำคัญ เช่นวันวิสาขบูชา เทศน์มหาชาติ เป็นต้น^{๒๗}

๒๕. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ควบคุมกายวาจาใจไม่ให้ไปทำร้ายใคร เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาในด้าน ศีล ๕ ทำให้มีการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น การสวดมนต์ ฟังเทศน์ มีการสวดมนต์ทุกวัน รวมทั้งการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕^{๒๘}

^{๒๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖} สัมภาษณ์ คุณไข่วัฒน พินจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาสู่ย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านศีลดังนี้

๑. การสอนหลักพระพุทธเพื่อพัฒนาพฤติกรรม พุทธศาสนิกชนต้องมีความรู้
เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ก่อน ได้แก่ หลักศีล เพื่อให้รู้ข้อห้ามของศีล และผลของการรักษาศีล
๒. หลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาด้านพฤติกรรม เน้นในการครองตน เพื่อให้มี
การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา
๓. พุทธศาสนิกชนต้องรู้และเลือกกระทำสิ่งที่ เป็นกุศล และหลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่
เป็นอกุศล
๔. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจนำมาใช้ในการ
ดำเนินชีวิต มีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ
๕. นำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต และมีความรู้ด้านศาสนพิธี เช่น
การไหว้พระ กราบพระ สวดมนต์ มีกิริยามารยาทเรียบร้อยเหมาะสม
๖. พุทธศาสนิกชนได้เข้าวัด ฟังธรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางวัดเพื่อนำ
หลักธรรมมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต มีจิตอาสาในกิจกรรมทางสังคมของชุมชน

(๒) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านสมาธิจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตเจตนั้น ต้องให้มีความรู้เกี่ยวกับหลัก
พระพุทธศาสนา ก่อน ได้แก่ การมีสติโดยใช้หลักสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้มีสติรู้ว่สิ่งที่แสดงออกนั้นเป็น
กุศลหรืออกุศล ถูก – ผิด การสอนจึงไม่ยุ่งยากอะไร สอนให้เขาเห็นว่าเมื่อจิตใจของเขาเป็นอย่างนี้จะ
เกิดอะไร จะมีผลต่อตนเองและผู้อื่นหรือคนในครอบครัวอย่างไร การสอนนั้นจะต้องให้เขารู้จักจิตใจ
ของตนเอง อันนำไปสู่การกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำนั้น เมื่อมีความรู้แล้วจึงจะสามารถ
ฝึกอบรมต่อได้^{๒๙}
๒. หลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาด้านจิตเจตนั้นเป็นหลักที่เน้นในการครองตน
เพื่อให้มีจิตใจที่ประกอบด้วยกุศลไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา หลักธรรมที่
นำไปสู่การพัฒนาทั้งจิตเจตนั้น พระพุทธศาสนาเน้นเรื่องวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวิโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.,
๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

เป็นลำดับกลาง เพราะหลักจิตตสิกขานั้น ถือเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การควบคุมการกระทำทางจิตใจ^{๓๐}

๓. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาจิตใจได้โดยการมุ่งเน้นวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้มีคุณธรรมทั้งในระดับเยาวชน ชวรวาส วัดห้วยไผ่เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างคุณแลจิตใจตามหลัก สติปัฏฐาน ๔ เน้นการใช้สติในการประกอบอาชีพสุจริต^{๓๑}

๔. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ในทุกระดับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชน มีการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมองในด้านจิตใจ คือการพัฒนาให้มีจิตใจคิดในทางที่ถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนา มีความรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรมเป็นต้น^{๓๒}

๕. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนรวมทั้งเยาวชนซึ่งเยาวชนถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะจะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ การพัฒนาจิตใจของประชาชนรวมทั้งเยาวชนนั้นคือให้สามารถนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ร่วมกับการพัฒนาจิตใจหรือกระบวนการทางความคิดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีปกติสุข^{๓๓}

๖. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการที่จะรู้แจ้งเห็นแจ้งด้วยตนเองสามารถนำธรรมะมาใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมทำให้มีความโอปอ้อมอารีย์ การให้อภัย มีความรักความสามัคคี มีจิตใจที่มีความสุขในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม ไม่เป็นขยะสังคม ไม่เป็นที่หวาดกลัวของบุคคลรอบข้าง^{๓๔}

๗. การพัฒนาในด้านจิตใจนั้นพระพุทธศาสนาถือว่าสามารถนำ การควบคุมจิตใจโดยใช้สติ มาใช้เป็นหลักในการพัฒนาได้ เพราะบุคคลที่มีจิตใจดีนั้นเพราะมีสติเข้าใจตามความเป็นจริง ทำให้ควบคุมพฤติกรรมได้ เมื่อควบคุมได้ก็ย่อมไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น จิตใจดี ย่อมแสดงออกทางพฤติกรรมที่ดี สามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นพระหรือคนธรรมดา ก็สามารถนำมาเป็นหลักการคิดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๓๕}

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสฤทธิธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโณ, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๘. พัฒนาจิตใจโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมาธิ บริหารกาย บริหารจิตให้เข้มแข็ง โดยการพัฒนาจิตตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ มีสติในขณะคิด พูด ทำ พัฒนาตามพื้นฐานองค์ความรู้ของเขา กระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้พัฒนาตนเองและเป็นแบบอย่างให้เขาด้วย โดยการใช้บุคคลตัวอย่างในพระพุทธศาสนา แบบอย่างที่ดี ในการทำกิจกรรมร่วมกัน^{๓๖}

๙. หลักพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงจิตใจให้คิดในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีปกติสุข เมื่อร่วมกับความรู้เกี่ยวกับศีล ๕ และมารยาทไทย เช่น การเคารพ การอ่อนน้อมถ่อมตน การกราบไหว้ เป็นต้น ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของสังคมได้^{๓๗}

๑๐. การสร้างความเข้าใจในการพัฒนาจิตใจนั้นสามารถสร้างความคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ ความเข้าใจนั้นถือมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิด เพื่อให้มีจิตใจที่รู้ทันสิ่งที่เข้ามากระทบกับตนเองไปจนถึงสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง^{๓๘}

๑๑. ใช้การปลูกฝังหลักคุณธรรม จริยธรรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตการศึกษา และความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน มีความรู้คู่คุณธรรม รมรงค์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความเคารพกราบไหว้ ทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่คิดทำร้ายบุคคลใดให้เดือดร้อน สอนให้เห็นความสำคัญของการให้อภัย จิตอาสา เป็นต้น^{๓๙}

๑๒. เพื่อให้เยาวชนสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การไหว้พระสวดมนต์ หลักศีล ๕ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ให้มีจิตสาธารณะ มีความกตัญญูทักท้วงต่อพ่อแม่ เป็นคนดีของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และเป็นคนดีของสังคม มีการสอนให้รู้จักกำหนดสติตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้มีจิตใจไม่ฟุ้งซ่าน^{๔๐}

๑๓. เมื่อชาวบ้านเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ เพื่อให้มีการสัมผัสกิจกรรมของทางวัด เพื่อให้ให้นำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในโครงการที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาส เพื่อให้มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ด้านการปฏิบัติธรรม ทำให้มีจิตใจดีขึ้นกว่าเดิม^{๔๑}

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๓๙} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๔๐} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๔๑} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, เมื่อวันที่ ๘ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๔. ทำให้ประชาชนมีความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น หลักศีล ๕ แนะนำให้ประชาชนนำไปใช้ เพื่อให้ทุกตำบล เป็นหมู่บ้านศีล ๕ ที่ได้รับการรับรองจากอำเภอตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการส่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่ให้นำมาควบคุมจิตใจให้ดีขึ้น ทั้งการเดินจงกรม นั่งสมาธิ การกระทำกิจกรรมร่วมกันให้เกิดความรักความสามัคคี เป็นต้น^{๑๒}

๑๕. หลักพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นการส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปให้มีความรู้ในการทำความดี ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้มีทัศนคติได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีจิตใจที่สะอาดจากกิเลส เป็นบุคคลมีจิตอาสาสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยไม่หวังผลตอบแทน^{๑๓}

๑๖. จากการศึกษาที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติดี การรักษาศีล ลดละเลิกจากความชั่ว ซึ่งแต่ก่อนก็ไม่เคยได้ทำ รวมถึงได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมตลอดทั้งพรรษา รวมทั้งรักษาศีลอุโบสถศีลในวันธัมมัสสวนะ จึงทำให้มีสติรู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ความศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้องถูกทาง มีความอิมใจในบุญกุศล ประกอบกุศลด้วยความตั้งใจ โดยไม่มีใครชักชวน^{๑๔}

๑๗. ไปทำบุญในวันพระมีการถือศีลอุโบสถในวันพระ จึงได้นำเรื่องศีลมาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นประจำ ใช้ศีล ๕ เป็นประจำ กิจกรรมการฝึกอบรมที่เข้าไปร่วม คือ โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศของ มจร. ได้รู้หลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะความเป็นชาวพุทธ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาจิตตามหลักวิปัสสนากรรมฐานโดยการพัฒนาจิตใจให้มีสติ จากบุคลากรของมจร. จึงได้นำมาปฏิบัติที่บ้านบ้าง โดยการใช้หลักวิปัสสนาในการฝึกสติ^{๑๕}

๑๘. ไปทำบุญตักบาตรฟังธรรมทำกิจกรรมในวัดด้วยความภูมิใจ ดีใจ ไม่คิดอะไร คิดแต่เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหลักธรรมบ้าง มั่นใจว่าได้บุญ มีความสบายใจ ทำตามหน้าที่ชาวพุทธ เช่น เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ทำความดีให้คนอื่นเห็น โครงการต่างๆ ของการพัฒนาจิตใจไม่ค่อยได้ไป ใช้หลักธรรมที่สอนมาใช้ในการพัฒนาจิต^{๑๖}

๑๙. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความคิดในทางที่ถูกต้อง เป็นคำตอบว่าอย่างไรจะทำให้ชีวิตดี ได้นำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจ เพราะเมื่อก่อนมีความทุกข์ต้องดูแล พ่อแม่ น้อง ทำให้คิดได้ ว่าเป็นไปตามหลักกฎแห่งกรรม มีความคิดที่ถูกต้องมากขึ้น^{๑๗}

^{๑๒} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานนท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิมน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๐. พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักการใช้ชีวิต สอนให้ไม่ให้ห่วงอะไร ให้ตั้งใจ ให้นำสิ่งภายนอกมาคิด ไม่ให้ห่วงอะไรมากเกินไป ทำให้มีจิตใจผ่องใส ไม่คิดเบียดเบียนใคร^{๔๘}

๒๑. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาในหลายด้าน เพื่อให้มีความสุขในด้านการดำเนินชีวิตให้มีความสุข พระก็ใช้วิธีที่นำมาใช้ในการฝึกจิตใจคือ สอนยืน – เดิน นั่งให้มัสติ^{๔๙}

๒๒. ได้รับความรู้ในด้านการพัฒนาจิตใจให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ทั้งในด้านความรู้เรื่อง การนั่งสมาธิ การวางมือ การกำหนดลมหายใจเข้า – ออก รวมทั้งวิธีการเดินจงกรม และการกำหนดอิริยาบถย่อย ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงการแสดงออกทางกายและวาจาต่อบุคคลรอบข้างได้^{๕๐}

๒๓. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาจากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ทั้งในด้านการฝึกจิตใจ คิดประกอบกุศลในทางที่ถูกต้อง การไหว้พระสวดมนต์ นั่งวิปัสสนา เดินจงกรมรวมทั้งหลักธรรมที่มีผลในการฝึกจิตใจ เพื่อให้มีความเมตตาต่อผู้อื่น และความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ^{๕๑}

๒๔. ได้รับความรู้จากพระสงฆ์จากศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. เกี่ยวกับการใช้หลักพระพุทธศาสนาใช้ในการคิดดี เช่นการสอนให้ใช้ความคิดมาปรับปรุงการกระทำ สอนให้รู้จักสามัคคี กตัญญูตามโอกาส ได้ฟังเทศน์ตามวันสำคัญ เช่นวันวิสาขบูชา เทศน์มหาชาติ เป็นต้น ได้รับความรู้ว่า จิตใจที่ไฝ่ดีนำความสุขมาให้ การฟังด้วยจิตใจดีย่อมมีปัญหา^{๕๒}

๒๕. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ฝึกจิตใจให้ใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ควบคุมกายวาจาใจไม่ให้ไปทำร้ายใคร เช่นหลัก หัวใจเศรษฐี เพื่อทำให้มีจิตใจที่เป็นกุศล ทำให้เกิดการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น การสวดมนต์ ฟังเทศน์ มีการสวดมนต์ทุกวัน รวมทั้งการปฏิบัติสมาธิเดินจงกรม^{๕๓}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ)

^{๔๘} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๔๙} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๐} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์ คุณไข่วัฒน พินจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๒} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๓} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาสู่ย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) ดังนี้

๑. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจนั้น ได้จัดให้มีการฝึกสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้มีสติรู้ว่า สิ่งทีกระทำและแสดงออกนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ในด้านความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต

๒. การพัฒนาจิตใจเกิดกระบวนการทางความคิดในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้วยการลดละความชั่ว เลือกประกอบอาชีพสุจริต

๓. นำหลักการพัฒนาดูจิตมาจัดบัพอกุศลทั้งปวงที่จะเข้าครอบงำจิตใจ

๔. บุคคลมีจริตที่ต่างกัน ต้องพัฒนาตามฐานองค์ความรู้ของเขา

๕. การสอนให้รู้จักกำหนดสติ เพื่อให้มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ โดยนำหลักพระพุทธศาสนามาพัฒนาจิตใจ

๖. การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาจิตที่ทางวัดจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ทำให้จิตใจมีความเอิบอิมในบุญกุศล ชีวิตมีความสุข มีจิตใจเบิกบาน และเข้าร่วมปฏิบัติด้วยความตั้งใจโดยไม่มีใครชักชวน

(๓) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสติปัญญานั้น เขาต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ก่อน อันได้แก่ หลักพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ทั้ง พุทธประวัติ และพระสูตร เพื่อให้มีสติปัญญา การสอนนั้นจะต้องให้เขารู้จักสติปัญญาของตนเอง อันนำไปสู่การกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำนั้น เมื่อมีความรู้แล้วจึงจะสามารถฝึกอบรมต่อไป^{๕๔}

๒. หลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสติปัญญานั้นเป็นหลักที่เน้นในการใช้เหตุผล เพื่อให้มีสติปัญญาที่ประกอบด้วยกุศลไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา หลักธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาสติปัญญานั้น พระพุทธศาสนาเน้นเรื่องการใช้เหตุผล ถือเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การควบคุมทั้งการกระทำทางใจและการกระทำทางกายและวาจา^{๕๕}

๓. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสติปัญญาได้โดยการมุ่งเน้นการพิจารณาโดยใช้เหตุผล เพื่อให้มีคุณธรรมทั้งในระดับเยาวชน ชาวราส เน้นการใช้ปัญญาใน

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนผ่องจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

การประกอบอาชีพสุจริต เมื่อก่อนมีปัญหาหาเสวยดีดี เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง^{๕๖}

๔. หลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ในทุกระดับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชน มีการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมองในสติปัญญา คือการพัฒนาให้มีสติปัญญาในทางที่ถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนา มีความรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรมเป็นต้น^{๕๗}

๕. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนรวมทั้งเยาวชน การพัฒนาสติปัญญาของประชาชนรวมทั้งเยาวชนนั้นคือให้สามารถนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ ร่วมกับการพัฒนาสติปัญญากระบวนการทางความรู้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีปกติสุข ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งกับตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ^{๕๘}

๖. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการที่จะรู้แจ้งเห็นแจ้งด้วยตนเอง สามารถนำธรรมะมาใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมทำให้มีความโอปป้าอมอารีย์ การให้อภัย มีความรักความสามัคคี มีสติปัญญาในการคิดและปฏิบัติที่เหมาะสมไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม ไม่เป็นขยะสังคม ไม่เป็นที่หวาดกลัวของบุคคลรอบข้าง^{๕๙}

๗. การพัฒนาในด้านสติปัญญานั้นพระพุทธศาสนาถือว่าสามารถนำหลักธรรมทุกหมวดมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาสติปัญญาให้เกิดความเหมาะสมได้ เพราะบุคคลที่มีสติปัญญาที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ย่อมไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะพระหรือคนธรรมดา ก็สามารถนำมาเป็นหลักธรรมในการพัฒนาสติปัญญาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๖๐}

๘. แนะนำบอกกล่าวด้วยเมตตาธรรม ปฏิบัติด้วยความรักและเห็นอกเห็นใจกัน พัฒนากาย วาจา ใจ โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม ปฏิบัติต่อผู้อื่นเสมือนญาติพี่น้องของตนเอง

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสฤษฏีธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโณ, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ทรัพยากรมนุษย์จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีธรรมประจำใจ ผีกฝนพัฒนาตนเองในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย ผู้ที่พัฒนาตนเองดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐสุด^{๖๑}

๙. หลักพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาสติปัญญาให้คิด พูด และทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีปกติสุข นำหลักพระพุทธศาสนา มาพัฒนาสติปัญญาที่ร่วมกับหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิเพื่อทำให้มนุษย์มีการปฏิบัติตนทำประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม เมื่อร่วมกับความรู้เกี่ยวกับศีล ๕ และมารยาทไทย เช่น การเคารพ การอ่อนน้อม ถ่อมตน การกราบไหว้ เป็นต้น ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของสังคมได้^{๖๒}

๑๐. การพัฒนาสติปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถสร้างความคิด และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ ความเข้าใจนั้นถือมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการ ใช้ความคิด เพื่อให้มีจิตใจที่รู้ทันสิ่งที่เข้ามากระทบกับตนเองไปจนถึงสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง มีจิตใจที่ผ่องใส สามารถแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้อย่างถูกวิธี มีจิตใจที่เป็นกุศล สามารถดำรงตนอยู่ในทางที่เป็นกุศลได้อย่างถูกต้อง^{๖๓}

๑๑. การสอนให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาทั้งในโรงเรียนและ นอกโรงเรียน เช่น เรื่องศีล เป็นต้น เพื่อให้มีสติปัญญาสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการ ศึกษา เช่น การนำหลักสมาธิมาใช้สั่งสอนเพื่อให้มีสมาธิในการเรียน มีความตั้งใจในการเรียน มีความสงบทั้งกายและใจ ให้ความรู้ว่าจะส่งผลให้การเรียนดีขึ้น^{๖๔}

๑๒. เพื่อให้เยาวชนสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การไหว้พระสวดมนต์ หลักศีล ๕ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ให้มีจิตสาธารณะ มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อ พ่อแม่ ทั้งให้พ่อแม่ให้พ่อแม่ และเป็นคนดีของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ตลอดจนเป็นคนดีของสังคม^{๖๕}

๑๓. เมื่อชาวบ้านเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ เพื่อให้มีการสัมผัสกิจกรรมของทางวัด เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในโครงการที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาส เพื่อให้มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การฟังเทศน์ กลุณ ฯลฯ ทำให้ชาวบ้าน มีสติปัญญาดีขึ้นเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ฟังจากพระธรรมเทศนา^{๖๖}

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๖} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๔. โครงการหรือกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา คือ มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพราะในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการจะมีการสั่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ในสังคม รวมถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ ในแต่ละโครงการมีการแจกหนังสือให้ทำให้คนที่ไม่เคยรู้จักได้รู้^{๖๗}

๑๕. หลักพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นการส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปให้มีความรู้ในการกระทำความดี ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ในขณะเดียวกัน ทางด้านจิตใจ มีจิตใจที่สงบจากกิเลส เข้าใจสภาพความจริง^{๖๘}

๑๖. จากการที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติดี การรักษาศีล ลดละเลิกจากความชั่ว รวมถึงได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาตลอดทั้งพรรษา รวมทั้งรักษาศีลอุโบสถศีลในวันอัมมัสวันะ จึงมีสติปัญญา รู้ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีสภาพจิตใจที่เข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องมากขึ้น สามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลรอบข้าง^{๖๙}

๑๗. ไปทำบุญในวันพระมีการถือศีลอุโบสถในวันพระ จึงได้นำเรื่องศีลมาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นประจำ ใช้ศีล ๕ เป็นประจำ กิจกรรมการฝึกอบรมที่เข้าไปร่วม คือ โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศของ มจร. ได้รู้หลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะความเป็นชาวพุทธ มีสติปัญญาในการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา^{๗๐}

๑๘. ไปทำบุญตักบาตรฟังธรรมทำกิจกรรมในวัดด้วยความภูมิใจ ดีใจ ไม่คิดอะไร คิดแต่เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหลักธรรม รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ทำความดีให้คนอื่นเห็น เป็นมิตรกับทุกคน โดยใช้สติ รู้สิ่งดีไม่ดี พอตั้งสติได้ก็จะรู้ กินอยู่ก็พอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ความอดทนทนได้ อยู่ได้อย่างมีความสุข^{๗๑}

๑๙. พระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความคิดในทางที่ถูกต้อง เป็นคำตอบว่าทำอะไรจะทำให้ชีวิตดี คนเราต้องมีศีล ต้องควบคุมอะไรได้หมด ศีล ๕ ถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ได้นำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจ มีความคิดที่ถูกต้องมากขึ้น หลักการพัฒนา

^{๖๗} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๖๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศู ชูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

จิตคือความไม่ประมาท การใช้ชีวิต ถ้าอยู่ในศีล - ในธรรม ทุกอย่างจะดีตามมา คิดดี ทำดี ก็จะได้
ทั้งหมด^{๗๒}

๒๐. พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักการใช้ชีวิต สอนให้ไม่ให้ห่วงอะไร ให้ตั้งใจ ให้นำ
สิ่งภายนอกมาคิด ไม่ให้ห่วงอะไรมากเกินไป ทำให้มีจิตใจผ่องใส ไม่คิดเบียดเบียนใครมีสติปัญญาจากการ
ฟังการสั่งสอน จึงทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น มีการคิดที่มีสติ พระท่านจะสั่งสอน
เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ บ้างก็จำได้ และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต^{๗๓}

๒๑. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา
ในหลายด้าน เพื่อให้มีความสุขในด้านการดำเนินชีวิตให้มีความสุข พระก็ใช้วิธีที่นำมาใช้ในการพัฒนา
สติปัญญาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา^{๗๔}

๒๒. ได้รับความรู้ในด้านการพัฒนาสติปัญญาให้ถูกต้องตามแนวทาง
พระพุทธศาสนาจากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร ทั้งในด้านความรู้เรื่อง วิธีการทำบุญ
ทัศนะคติในด้านการทำบุญ การใช้สติในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงการ
แสดงออกทางกายและวาจาต่อบุคคลรอบข้างได้^{๗๕}

๒๓. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอน
ของพระพุทธศาสนาพัฒนาสติปัญญา ในการประกอบกุศลในทางที่ถูกต้อง การไหว้พระสวดมนต์ นั่ง
วิปัสสนา เติบงกรรมรวมทั้งหลักธรรมที่มีผลในการพัฒนาสติปัญญา การแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่าง
ถูกต้องเช่น และความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ^{๗๖}

๒๔. ได้รับความรู้จากพระสงฆ์จากศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. เกี่ยวกับการ
ใช้หลักพระพุทธศาสนาใช้ในการสร้างสติปัญญา เช่นการสอนให้ใช้สติปัญญามาปรับปรุงความคิด
และนำมาปรับปรุงการกระทำ สอนให้รู้จักสามัคคี กตัญญูตามโอกาส มีสติปัญญาแนะนำผู้อื่น
ในทางที่ถูกต้อง เป็นบุญกุศล ได้พึ่งเทศน์ตามวันสำคัญ เช่นวันวิสาขบูชา เทศน์มหาชาติ เป็นต้น^{๗๗}

๒๕. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้พัฒนา
สติปัญญาเพื่อให้ใช้ในการคิดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ควบคุมกายวาจาใจไม่ให้ไปทำร้ายใคร ทำ

^{๗๒} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๖} สัมภาษณ์ คุณไข่วัฒน พินิจจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, เมื่อวันที่ ๘ เดือน กุมภาพันธ์
๒๕๕๙.

^{๗๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน,
๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ให้เกิดการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น การสวดมนต์ ฟังเทศน์ มีการสวดมนต์ทุกวัน^{๗๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาดังนี้

๑. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสติปัญญานั้น จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ทั้งพุทธประวัติ และพระสูตร เพื่อนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสติปัญญา

๒. การนำหลักธรรมทุกหมวดมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาสติปัญญา เน้นการพิจารณาโดยใช้เหตุผล เป็นกระบวนการทางความรู้ บุคคลที่มีสติปัญญาที่ถูกต้อง ย่อมไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น

๓. มีวิธีการสอนโดยแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรมในการคิดและปฏิบัติที่เหมาะสม

๔. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญานำมาใช้กับตน เช่น การทำบุญสร้างบุญกุศล จะกระทำอย่างมีเหตุผล เหมาะสมในสิ่งที่ควรกระทำ

๕. การศึกษาจากหนังสือที่มีการแจกให้ ทำให้พัฒนาสติปัญญาจากสิ่งที่ไม่เคยรู้ ก็ได้รู้ สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงตนอย่างถูกต้อง

๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาทางการฝึกอบรม

(๑) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรมจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การฝึกอบรมนั้นเป็นการฝึกอบรมตามโครงการที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดให้ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สนเป็นผู้ดำเนินงาน การปฏิบัติตามหลักธรรมเริ่มต้นที่หลักการพื้นฐาน ความรู้ว่าสิ่งใดเมื่อทำแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น หรือความรู้ว่า สิ่งใดเมื่อทำแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นเป็นต้น เห็นความเปลี่ยนแปลงบางส่วนไปในทิศทางที่ดีขึ้น^{๗๙}

๒) จัดโครงการโครงอาศัยความร่วมมือในชุมชน หรือ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และ บวช (บ้าน วัด ชุมชน) ถ้าเป็นโครงการที่จัดขึ้นโดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน จัดขึ้นไม่เกิน

^{๗๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาสู่ย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวิโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร , ๗ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒ วัน ๑ คืน หรือ ๒ คืน ๓ วัน จะให้โอกาสประชาชนเข้ามาฝึกอบรมตามความสมัครใจ มีกิจกรรมที่มีความเหมาะสมได้แก่ การทำวัตร สวดมนต์ ฟังธรรม ในด้านศาสนพิธี เป็นต้น^{๘๐}

๓. ในด้านการฝึกอบรม วัดห้วยไผ่กำหนดให้เป็นหน่วยฝึกอบรมบุคลากรของอบต. ในการฝึกอบรมจะมีการเปิด DV วิดิทัศน์ ให้ชมเรื่องการประกอบอาชีพสุจริต ลดละเลิกอบายมุขได้ เมื่อก่อนมีการค้ายาเสพติด ต่อมาก็หมดไป^{๘๑}

๔. ทางวัดได้จัดโครงการต่างๆที่มีผลในด้านการพัฒนาพฤติกรรม เช่น โครงการ บวชเนรภาคฤดูร้อน เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา จะส่งพระไปอบรมตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อดึงเยาวชนให้สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น มีการประกวดการบรรยายธรรม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจทางพระพุทธศาสนาและในด้านศาสนพิธีมากขึ้น^{๘๒}

๕. ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนั้น จะใช้หลักศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง ร่วมกับการนำหลักสติปัญญาฐานมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรม ให้มีความเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง นำสื่อที่ทันสมัยมาใช้ ประกอบให้วัยรุ่นมีความรู้ในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง^{๘๓}

๖. ในโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนี้ทางวัดแคมป์สนจะพิจารณาตามผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการสอนโดยมีกิจกรรมร่วมกันในด้านพระพุทธศาสนา จนถึงสามารถปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ทั้ง หน้าที่ของตนเองรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ของทางวัด^{๘๔}

๗. ในด้านการฝึกอบรมนั้นทางวัดจะมีการแบ่งผู้ฝึกอบรม ในโครงการธรรมสู่โรงเรียนนั้นจะแบ่งกิจกรรมการฝึกอบรมทั้งในสถานที่และนอกสถานที่ขึ้นอยู่กับโอกาสต่าง รวมไปถึงโครงการตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็จะมีกิจกรรมในการร่วมศาสนพิธี เช่น การทำบุญตักบาตร ข้าวสารอาหารแห้ง ไปจนถึงการเวียนเทียน เป็นต้น^{๘๕}

๘. มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ปลุกฝังความสามัคคี การทำงานเป็นทีม เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ใช้การโน้มน้าวให้ผู้รับการฝึกอบรมมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มนุษย์จะ

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสฤษฏีธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอห่มเกล้า วัดห่มเกล้าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติโว (มันสมใจ), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

สมบูรณ์ได้ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา โยต้องฝึกตนเองก่อน ค่อยพัฒนาคนอื่น สอนคนอื่นอย่างไร ปฏิบัติไปอย่างนั้น^{๘๖}

๙. กิจกรรมการฝึกอบรมนั้น ได้จัดทำโครงการธรรมะสู่โรงเรียนซึ่งมีประชาชนทั่วไป รวมอยู่ด้วยโดยพระวิทยากรได้นำหลักธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเช่น หลักธรรมเช่นหลักศีล ๕ นั้นทำให้นุชนุชมีการปฏิบัติตนที่ดี เมื่อร่วมกับความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทย เช่น การเคารพ การอ่อนน้อมถ่อมตน การกราบไหว้ เป็นต้น ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของสังคมได้^{๘๗}

๑๐. ในด้านโครงการฝึกอบรมมีการสอนมารยาททางสังคม ด้านวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ดี เช่น หลัก ศีล ๕ เป็นต้น ในด้านหลักการมีการสอนหลัก ๕ อ่อน คือ หัวอ่อน คือ ว่านอนสอนง่าย มืออ่อนคือ ความนอบน้อม หลังอ่อน คือ มีสัมมาคารวะ เข่าอ่อน คือ สำรวมระวัง และปากอ่อน คือ พูดจาไพเราะ ไม่ด่าว่านินทา ว่าง่ายสอนง่าย เป็นต้น^{๘๘}

๑๑. ด้านการฝึกอบรมเช่น การสวดมนต์หน้าเสาธงทุกเช้า ทุกวันศุกร์มีการสวดมนต์ยาว อบรมจริยธรรมให้ประพฤติตนตามหลักศีล ๕ การประกวดมารยาทไทย ทุกเช้าแบ่งบริเวณ ให้เก็บใบไม้ที่ตกลงมาไปทิ้ง ประกวดการสวดมนต์สรภัญญะในระดับเขต ในระดับจังหวัดโดยมีครู รับผิดชอบ^{๘๙}

๑๒. มีการจัดโครงการต่างๆ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการนำหลักพระพุทธศาสนา มาเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรด้านการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง เช่น การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ การสวดมนต์ แปล การฝึกอบรมมารยาทไทย รวมทั้งการแข่งขันการเล่านิทาน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น^{๙๐}

๑๓. เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในโครงการที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาสเพื่อให้มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การฟังเทศน์ กฐิน ฯลฯ ซึ่งจะได้รับฟังหลักการ ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง^{๙๑}

๑๔. ในด้านกิจกรรมฝึกอบรม จะจัดขึ้นโดยอาศัยวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ประชาชนมีจิตอาสาในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งใน

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชบุรี), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๘๙} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๐} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๑} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ด้านศาสนพิธี โครงการบวชนเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมการถืออุโบสถศีลในวันพระหรือในพรรษา เป็นต้น^{๙๒}

๑๕. จัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมโดยใช้หลักพระพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ หลักธรรมในหมวดต่างๆ ที่มีความสำคัญในการแสดงออกทางกายและวาจา เช่น หลักศีล ๕ มารยาททางสังคม เช่น การไหว้ การกราบ การแสดงออกต่อบุคคลรอบข้างได้อย่างถูกต้อง ซึ่งแบ่งบุคคลออกเป็น ๒ ประเภท สำหรับเยาวชนใช้เวลา ๒ คืน ๓ วัน ของผู้ใหญ่ ๕ - ๗ วัน^{๙๓}

๑๖. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านกรให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ตลอดทั้งพรรษารวมทั้งรักษาอุโบสถศีลในวันอัมมัสวัน^{๙๔}

๑๗. ได้เข้าไปร่วมบุญในกิจกรรมต่างๆ เช่นงานกฐิน จึงทำให้มีความเข้าใจถึงการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในพิธีกรรมต่างๆ^{๙๕}

๑๘. ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ท่านฝึกอบรม จึงได้นำมาใช้ในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง การประกอบอาชีพสุจริต ทำอาชีพสงบ ด้วยความสุจริต จะไม่คิดทำอาชีพที่ไม่สุจริตเลย ไม่คิดคดใคร สั่งสอนลูกๆไม่ให้ทะเลาะกับใคร ให้ลูกๆประกอบอาชีพสุจริต ลูกหลานไม่เกร มุมานะหา กินตามที่ทำได้^{๙๖}

๑๙. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดศุขุมมาโดยตลอด รักษาอุโบสถศีลตลอดพรรษาจึงสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งทางกายและวาจา^{๙๗}

๒๐. ในด้านการฝึกอบรม ก็เข้าร่วมกิจกรรมของวัดศุขุมทุกวันพระ มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่มาจากที่อื่นๆ รวมทั้งเข้าร่วมในเชิงผู้บริการ ทำอาหารหวานคาว^{๙๘}

๒๑. ในด้านการฝึกอบรมนั้นได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในช่วงวันพระ มีรถมารับ - ส่ง มีการไหว้พระสวดมนต์ ทั้งตอนเช้าตอนเย็น มีการฟังเทศน์ตอนพระฉันอาหารเช้า มีการรักษา

^{๙๒} สัมภาษณ์ คุณบุญมา สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๓} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สุกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๔} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๖} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิมน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๗} สัมภาษณ์ คุณสนิท พันธ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๙๘} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

อุโบสถศีลทุกวันพระ และในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาและร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา เทศน์มหาชาติ เป็นต้น^{๙๙}

๒๒. การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในฤดูพรรษา มีการถืออุโบสถศีล เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด^{๑๐๐}

๒๓. การร่วมกิจกรรมฝึกอบรมคุณธรรมนั้น ไม่ได้ไปร่วมทุกโครงการ แต่ก็ได้เข้าร่วมศาสนพิธีเกือบทุกวัน ได้รู้เกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาและวาจา เช่น ไม่พูดโกหก ส่อเสียด เป็นต้น^{๑๐๑}

๒๔. กิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าไปร่วมโครงการสอนศีลธรรมให้เด็ก ๆ โครงการบวชนเณรภาคฤดูร้อนได้มีจิตอาสา เอรธไปบริการเพราะคิดว่าทำตนเป็นประโยชน์ ได้บุญอยู่แล้ว^{๑๐๒}

๒๕. ในด้านการฝึกอบรม มีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพระสอนศีลธรรมสำหรับเด็ก โครงการวิปัสสนากรรมฐาน สำหรับ บุคคลทั่วไป การสอนโดยการแยกประเภทของบุคคล ในด้านการปฏิบัติตนจะเน้นหลัก ศีล ๕ มีการถืออุโบสถศีลในช่วงพรรษาด้วย^{๑๐๓}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ดังนี้

๑. การฝึกอบรมโดยส่งพระวิทยากรไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อชักจูงเยาวชนให้สนใจในพระพุทธศาสนา ด้วยการดำเนินกิจกรรมในเวลาสั้นๆ เช่น เปิด DV วิดิทัศน์ให้ชมให้เกิดความสนใจในเรื่องศาสนา

๒. โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้วยการใช้หลักศีล ๕ หลักสติปัญญา ๔

๓. โครงการธรรมสู่โรงเรียนมีระยะเวลา ๒ - ๓ วัน ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมโครงการด้วย

๔. มีการจัดกิจกรรมตามวันสำคัญต่างๆ เช่นวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันวิสาขบูชา สวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น

๕. โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทยร่วมกับหลักศีล ๕ และศาสนพิธี

^{๙๙} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ คุณไขวัญ พิณจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส้อย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๖. โครงการฝึกอบรมเรื่องการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาตลอดทั้งพรรษา ส่งเสริมให้มีการรักษาศีลอุโบสถ ละ เลิกการดื่มสุรา ในฤดูพรรษา

๗. โครงการฝึกอบรมโดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน หรือ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) + ช (ชุมชน) ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน เช่น การช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ปลุกฝังการทำงานเป็นทีม เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ปลุกฝังความสามัคคี

(๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) จำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การฝึกอบรมนั้นก็จะสอนถึงกระบวนการคิดที่มีเหตุผล ไม่ใช่ทำตามใจตนเองซึ่งมีกิเลสเป็นตัวนำ โดยใช้สื่อจากบุคคลที่มีประสบการณ์ตรง ยกตัวอย่างประสบการณ์ที่มีอยู่ในสังคมที่ดีและไม่ดี ร่วมกับการควบคุมจิตใจในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างถูกต้อง ทำให้เกิดการจูงใจในการฝึกอบรมจิตภาวนา^{๑๐๔}

๒. กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาจิตเจ้านั้นทางวัดได้จัดกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานที่วัดทุกวัน ประชาชนที่อยู่รอบข้างก็มาร่วมกิจกรรม มีการทำวัตรสวดมนต์เจริญวิปัสสนากรรมฐาน โดยส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาแล้วจากที่อื่น และจากที่ได้เคยให้การฝึกอบรมมาแล้ว^{๑๐๕}

๓. โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ คือการบวชเณรภาคฤดูร้อน รวมทั้งบวชชี พรหมณี และ ศีลจารีณี มีการเน้นเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัญญา ๔ เพราะมีพระลูกวัดที่จบ พธม. วิปัสสนา จาก มจร. วช. บาลีพุทธโฆสเป็นวิปัสสนาจารย์^{๑๐๖}

๔. ทางวัดได้จัดโครงการในการพัฒนาจิตโดยการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดซักถามพูดคุยกัน ในขณะเดียวกันทางวัดได้มีกิจกรรมฝึกอบรมการพัฒนาจิตโดยมีการทำวัตรเช้า – เย็น ทุกวันโดยมีพระเณรร่วมด้วย ๖๐ รูป มีการเจริญสมาธิภาวนา ช่วงเช้าพรรษาก็มีประชาชนมาถืออุโบสถศีลเป็นต้น^{๑๐๗}

๕. ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตเจ้านั้น คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัญญา ๔ คำสอนจากนิทานชาดก รวมทั้งประวัติพระพุทธเจ้า การจัดเวลาในการ

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนมองจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสถิตย์ธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เตี้ยรทอง), เลขาธิการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ฝึกอบรมนั้น แล้วแต่หลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดให้ แล้วแต่หน่วยงาน ๑ คืน ๒ วัน หรือ ๒ คืน ๓ วัน เป้าหมายเด็กมัธยมไม่เกิน ๒ คืน ๓ วัน^{๑๐๘}

๖. ในโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจนี้ทางวัดแคมป์สนจะพิจารณาตามผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการสอนโดยมีกิจกรรมร่วมกันในด้านพระพุทธศาสนา ในฤดูพรรษานอกจากมีการถืออุโบสถศีลแล้ว ยังมีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิ การสวดมนต์ทำวัตร เช้า – เย็น การฝึกจิตในด้านการปฏิบัติหน้าที่ การมีจิตอาสา เป็นต้น^{๑๐๙}

๗. การพัฒนาจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนานอกเหนือจากการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นก็จะมีการใช้ธรรมะบันเทิง โดยการใช้ หลัก ๓ ส คือ สนุก สาระ หน้าที่ที่ควรปฏิบัติในขณะที่เข้าโครงการ เช่น การเก็บที่นอน ล้างห้องน้ำ การทำความสะอาด โดยสอนว่า ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ให้มีสติ เป็นต้น^{๑๑๐}

๘. จัดหาบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาจิตใจ กระตุ้นให้เขามีความอยากปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ด้วยตนเอง ร่วมกับการปฏิบัติธรรมตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เดินจงกรม นั่งสมาธิ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการปฏิบัติ ผ่านการปฏิบัติมาพอสมควร มาเป็นแบบอย่างที่ดีได้^{๑๑๑}

๙. จัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีประชาชนทั่วไปรวมอยู่ด้วย ในด้านการพัฒนาจิตใจนั้น พระวิทยากรได้แนะนำสั่งสอนการสวดมนต์ทำวัตร เช้า – เย็น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ทั้งในด้านการเดินจงกรม นั่งวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อชำระจิตใจให้สะอาดในการทำกุศลกรรม เป็นต้น^{๑๑๒}

๑๐. ในโครงการฝึกอบรมนั้น มีการสอนวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ โดยอธิบายหลักธรรมที่มีความสำคัญเกี่ยวข้อง กับการพัฒนาจิตใจ มีความพยายามทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่เป็นโทษ มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และรู้จักคิดถึงเหตุผลของกิจกรรมที่ทำไปว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว ควรหรือไม่ เป็นต้น^{๑๑๓}

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระลอย ขนดีวิโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนดีโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๑. อาศัยกิจกรรมการฝึกอบรมในโรงเรียนร่วมกับสถาบันทางศาสนา การฝึกอบรมในโรงเรียนนั้นมีโครงการพัฒนาคุณธรรมให้กับนักเรียน การฝึกอบรมในสถาบันทางศาสนานั้น ทางโรงเรียนได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมที่วัดห้วยไผ่ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ช่วงปิดภาคเรียน ที่วัดห้วยไผ่ และศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. เป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืนโดยเริ่มจากชั้นประถมปลายก่อน^{๑๑๔}

๑๒. การจัดการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานในโรงเรียนโดยครูอาจารย์ หรือนำพระภิกษุจากวัดพระธาตุผาซ้อนแก้ว มาเป็นวิทยากรฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ทั้งการเดินจงกรม นั่งสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น^{๑๑๕}

๑๓. โครงการที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาสเพื่อให้มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ให้ด้านการปฏิบัติธรรม ทำให้มีจิตใจดีขึ้นกว่าเดิม มีความรู้ในหลักการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง มีกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์สังคมด้วยหลักพระพุทธศาสนา^{๑๑๖}

๑๔. การจัดกิจกรรมและโครงการฝึกอบรมในแต่ละโอกาสตามความเหมาะสม เช่น ช่วงวันขึ้นปีใหม่ มีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีเป็นประจำทุกปี ทุกวัดมีโครงการนั่งสมาธิให้ละจากอบายมุข โครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้เยาวชน กิจกรรมทำบุญในวันพระ มีการทำบุญตักบาตร เพื่อชำระจิตใจให้สะอาดขึ้นกว่าเดิม^{๑๑๗}

๑๕. มีโครงการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานโดยการจัดโครงการฝึกอบรมของฝ่ายวิปัสสนาธุระมจร. และองค์การต่างๆ ทำเรื่องขอเข้าใช้สถานที่ฝึกอบรมโดยใช้พระวิปัสสนาจารย์ของมจร. เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม ตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔^{๑๑๘}

๑๖. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ตลอดทั้งพรรษา รวมทั้งรักษาอุโบสถศีลในวันธัมมัสสวนะ จึงทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นชาวพุทธที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ รู้เหตุและผลในการกระทำ รู้จักสภาพของตนเองในการทำบุญ เมื่อได้ปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจผ่องใสมากขึ้น^{๑๑๙}

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ คุณบุญท่า สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานนท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศู จุจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๗. มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาจิตตามหลักวิปัสสนากรรมฐานโดยการพัฒนาจิตใจให้มีสติ จากบุคลากรของมจร. โดยเข้าร่วมโครงการที่มจร. จัด ส่วนใหญ่จะไปร่วมแม่ไม่ทุกครั้ง แต่มีความพึงพอใจที่จะเข้าไปร่วมถ้ามีโอกาส^{๑๒๐}

๑๘. มั่นใจว่าได้บุญ มีความสบายใจ ทำตามหน้าที่ชาวพุทธ เช่น เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ทำความดีให้คนอื่นเห็น กิจกรรมการพัฒนาจิตไม่ค่อยได้เข้า แต่ฟังจากที่พระสอนแล้วนำมาใช้ เช่น สอนให้คิดดี ทำดี สอนให้มีสติ เก็บงำความรู้มาใช้ รู้ว่าตนเองจะปฏิบัติตนอย่างไรในเบื้องต้น^{๑๒๑}

๑๙. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมการพัฒนาจิตทางพระพุทธศาสนามาโดยตลอด รวมทั้งไปเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในต่างจังหวัด เช่น ระยอง ชลบุรี เป็นต้น รักษาอุโบสถศีลตลอดพรรษาจึงสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งทางกายและวาจา หลักการพัฒนาจิตคือความไม่ประมาท^{๑๒๒}

๒๐. ในด้านการฝึกอบรม ก็เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สนทุกวัน พระ มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่มาจากที่อื่นๆ ทำให้มีสติในการดำเนินชีวิตรวมทั้งการสร้างบุญกุศล^{๑๒๓}

๒๑. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาในหลายด้าน เพื่อให้มีความสุขในด้านการดำเนินชีวิตให้มีความสุข พระก็ใช้วิธีที่นำมาใช้ในการฝึกจิตใจคือ สอนยืน – เดิน นั่งให้มีสติ มีวิธีการคือ ตอนแรกบังคับเวลา ต่อมาให้ทำเท่าที่ทำได้ มีโครงการให้เข้าหลายครั้งก็ทำไปเรื่อยๆ^{๑๒๔}

๒๒. เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในฤดูพรรษามีการถืออุโบสถศีล เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด ชำระใจให้สงบจากกิเลส^{๑๒๕}

๒๓. การร่วมกิจกรรมฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานนั้น ไม่ได้ไปร่วมทุกโครงการ แต่ก็ได้เข้าร่วมศาสนพิธีเกือบทุกวัน ได้รู้เกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจ เช่น อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น^{๑๒๖}

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, ตำแหน่ง พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิมน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, ตำแหน่ง พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ คุณไชยวัณ พินจันทร์, ตำแหน่ง พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๔. ส่วนกิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าไปร่วมโครงการสอนศีลธรรมให้เด็กๆ โครงการบวชนเณรภาคฤดูร้อนได้มีจิตอาสา เอรธไปบริการเพราะคิดว่าทำตนเป็นประโยชน์ ได้บุญอยู่แล้ว^{๑๒๗}

๒๕. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ฝึกจิตใจให้ใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ควบคุมกาย วาจา ใจไม่ให้ไปทำร้ายใคร เพื่อทำให้มีจิตใจที่เป็นกุศล ทำให้เกิดการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น การสวดมนต์ ฟังเทศน์ มีการสวดมนต์ทุกวัน รวมทั้งการปฏิบัติสมาธิเดินจงกรม มีการจัดโครงการวิปัสสนากรรมฐานสำหรับประชาชนทั่วไป รวมถึงโครงการที่องค์กรอื่นมาขอใช้สถานที่จัดกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ^{๑๒๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) ดังนี้

๑. การจัดให้มีกิจกรรม การทำวัตร สวดมนต์ เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ให้กับพุทธศาสนิกชนที่อยู่วัดในวันพระ ตลอดฤดูเข้าพรรษา

๒. จัดให้มีการบวชนเณรภาคฤดูร้อน บวชนกขัมมะ(สำหรับประชาชน) เน้นเรื่องการพัฒนาจิตตามแนวทางสติปัญญา ๔

๓. จัดให้มีการพัฒนาจิตกับสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกัน ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

๔. ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจนั้น มีหลักธรรมร่วมคือ อิทธิบาท ๔ คำสอนจากนิทานชาดก รวมทั้งประวัติพระพุทธเจ้า แม้ว่าจะเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาก็สามารถนำมาใช้ควบคู่กันได้

๕. จัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมในโรงเรียนมีผู้ปกครองและประชาชนเข้าร่วมด้วย ได้จัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน นอกเหนือจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

(๓) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. การฝึกอบรมให้เกิดสติปัญญานั้น พระวิทยากรจะสังเกตว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจมากแค่ไหน ใครมีความสนใจก็จะซักถาม คนที่ไม่สนใจแต่มีส่วนร่วมก็ได้ยินได้ฟัง ก็ยอม

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, อายุ ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ซึมซับโดยที่ไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นผลดีของการฝึกอบรมเป็นหมู่คณะ ประเด็นในการฝึกอบรมจะใช้เรื่องราวที่คนไม่รู้แล้วถาม เรื่องที่สังคมอยากรู้แล้วถาม เป็นต้น^{๑๒๙}

๒. กิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา นั้น มีการแนะนำให้ชาวพุทธที่มีแนวโน้มทางไสยเวทย์ ได้ชี้แจงแสดงความเข้าใจในสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๓๐}

๓. ในด้านกิจกรรมในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญาเช่น ทางวัดมีโครงการค่ายสอนทักษะการใช้ชีวิต ทำให้เห็นชีวิตจริง การทำงานเป็นกลุ่ม จิตอาสาจะเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด จะทำให้ฉลาดขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ในด้านศาสนพิธี มีการฝึกอบรมมัคทายกน้อย ปลุกฝังให้มีความรู้อย่างชัดเจน ร่วมกับ การอาราธนาศีล บอกรุณ ถวายสังฆทาน^{๑๓๑}

๔. ในด้านการฝึกอบรมได้จัดโครงการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โครงการบวชนเณรภาคฤดูร้อน รวมทั้งระบบการศึกษาแบบองค์รวมที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของทางโลกและทางธรรม^{๑๓๒}

๕. การฝึกอบรมนั้น แล้วแต่หลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดให้ แล้วแต่หน่วยงาน ๑ คืน ๒ วัน หรือ ๒ คืน ๓ วัน เป้าหมายเด็กมัธยมไม่เกิน ๒ คืน ๓ วัน โครงการในด้านการพัฒนาสติปัญญา นี้ จะมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วมอยู่เสมอ เช่น ตำรวจจะให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการไหว้พระ ไหว้ผู้ใหญ่ ไหว้ผู้เสมอกัน เป็นต้น^{๑๓๓}

๖. ในโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญานี้ทางวัดแคมป์สนจะพิจารณาตามผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการสอนโดยมีกิจกรรมร่วมกันในด้านพระพุทธศาสนา มีการสอนศาสนพิธี ทั้งการจุดเทียน รูป การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ หลักธรรมต่าง ๆ พุทธประวัติ เป็นต้น^{๑๓๔}

๗. โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา ดังต่อไปนี้ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การปฏิบัติตนให้ถูกต้องในความเป็นสามเณร การปฏิบัติตนต่อบุคคลรอบข้างให้มีความ

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมาลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสถุณีธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

เหมาะสม โครงการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งใน
ด้านศาสนพิธี การอาราธนาศีล การกราบเบญจางคประดิษฐ์ โดยอาศัยสื่อที่มีความทันสมัย^{๑๓๕}

๘. แนะนำ อบรม สั่งสอน โดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น นักเรียนนักศึกษา
พัฒนาสติปัญญาเรียนรู้ โดยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มนำเสนอแผนผังความคิด มีการปฏิบัติตน
ต่อกันด้วยความเคารพ อภิปรายรูปแบบและวิธีการต่างๆ ให้เข้าใจ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้
ด้วยกัน^{๑๓๖}

๙. มีการจัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีประชาชนทั่วไปรวมอยู่ด้วย
ในด้านการพัฒนาสติปัญญานั้น พระวิทยากรได้แนะนำสั่งสอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก
พระพุทธศาสนา โดยการใช้สื่อที่มีความทันสมัย เช่น Computer Video projector เกี่ยวกับ
หลักธรรมในพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ หลักกฎแห่งกรรม คลิปแสดงพระธรรมเทศนาของ
พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นต้น^{๑๓๗}

๑๐. มีการฝึกอบรม โดยนำหลักพระพุทธศาสนาร่วมกับการใช้สื่อTV YouTube
เป็นตัวอย่าง ใช้สื่อคุณธรรม เพื่อพัฒนาให้เกิดสติปัญญา ทั้งในด้านการฟัง การคิด เพื่อนำไปสู่การ
ปฏิบัติ ทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น เช่น พระมหาชนก ในด้านความ
เพียร ถ้าคนมีความเพียรพยายาม ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จทุกด้าน^{๑๓๘}

๑๑. ในด้านการฝึกอบรมนั้นเพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้
ถูกต้องในสังคัมพระพุทธศาสนา โดยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมในวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา
เช่น วันมาฆบูชา มีการพาไปเวียนเทียน นิมนต์พระมาตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้ง การทำบุญผ้าป่า
การแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นต้น^{๑๓๙}

๑๒. การจัดอบรมรวมสุดสัปดาห์ รวมทั้งโครงการเข้าค่ายคุณธรรม^{๑๔๐}

๑๓. โครงการที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแต่ละโอกาสเพื่อให้มีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตาม
หลักพระพุทธศาสนา เช่น การฟังเทศน์ กลุณ ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านมีสติปัญญาดีขึ้นเกี่ยวกับหลัก

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชฎ์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

พระพุทธศาสนา ฟังจากพระธรรมเทศนา บางโครงการมีการให้เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ทำให้มีสติปัญญาที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา^{๑๔๑}

๑๔. ในด้านกิจกรรมฝึกอบรม จะจัดขึ้นโดยอาศัยวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในโครงการหรือกิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา คือ มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพราะในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการจะมีการสั่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ในสังคม^{๑๔๒}

๑๕. ในโครงการฝึกอบรมจริยธรรมนั้นก็มีกิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาสติปัญญาอีกประการหนึ่ง เช่น การฝึกอบรมการผลิตน้ำยาล้างจาน การทำปาห่องโก๋ ผลิตน้ำปานะ เช่น น้ำเต้าหู้ น้ำข้าวโพด รวมไปถึงสมุนไพร เช่น ชาใบทุเรียนเทศ ชามะละกอเป็นต้น^{๑๔๓}

๑๖. กิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาตลอดทั้งพรรษา รวมทั้งรักษาอุโบสถศีลในวันธัมมัสสวนะ ทำให้มีสติปัญญาเข้าใจพิธีการต่างๆในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีสติปัญญาในการทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นแบบอย่างต่อบุคคลอื่น ๆ ต่อไป^{๑๔๔}

๑๗. โครงการทำให้มีความรู้ดี - รู้ชั่ว รู้บุญ - รู้บาป รู้ว่าสิ่งที่ทำนั้นจะเกิดผลอย่างไร ผิดจากศีลก็ไม่เอา สิ่งเหล่านี้ทำให้มีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น^{๑๔๕}

๑๘. การศึกษาหลักพุทธศาสนาที่เก็บมาแยกใช้ได้หมด จิตใจพัฒนาได้ถูกทาง โดยใช้ศีล ๕ กับความเป็นอยู่แบบบ้านๆ การฝึกจิตเพื่อให้มีญาณต่างนั้นอาจไปไม่ถึง รู้จักว่าตัวเองมีสติกำลังได้แค่นี้ ผมคิดว่าอันที่ทำได้ ก็พอเพียง ไม่ทะเยอทะยาน จะเกิดความทุกข์ใจ^{๑๔๖}

๑๙. การได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมการพัฒนาจิตทางพระพุทธศาสนาที่วัดมา โดยตลอด รวมทั้งไปเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในต่างจังหวัด เช่น ระยอง ชลบุรี เป็นต้น รักษาอุโบสถศีลตลอดพรรษาจึงสามารถปฏิบัติตนองได้อย่างถูกต้อง ทำให้เกิดสติปัญญารู้ว่า เกิดมาชาตินี้เกิดมาใช้กรรม ถ้าทำไม่ดีต่อไปจะพบแต่สิ่งไม่ดี จึงพยายามทำแต่สิ่งดี^{๑๔๗}

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ คุณบุญมา สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๐. ในด้านการฝึกอบรม ก็เข้าร่วมกิจกรรมของวัดศูนย์ทุกวันพระ มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่มาจากที่อื่นๆ ทำให้มีสติในการดำเนินชีวิตรวมทั้งการ สร้างบุญกุศล มีความเชื่อว่าการทำดีย่อมได้รับผลดี ทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว รู้ว่าอะไรควรคิดไม่ควรคิด อะไรควรพูดไม่ควรพูด อะไรควรทำไม่ควรทำ^{๑๔๘}

๒๑. วิธีที่นำมาใช้ในการพัฒนาสติปัญญาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ศาสนพิธี หลักธรรม ฯลฯ มีโครงการให้เข้าร่วมหลายโครงการ^{๑๔๙}

๒๒. การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในฤดู พรรษา มีการถืออุโบสถศีล เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด ชำระใจให้สงบจากกิเลส มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง^{๑๕๐}

๒๓. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธศาสนาจากพระที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ทั้งในด้านการพัฒนาสติปัญญา ใน การประกอบกุศลในทางที่ถูกต้อง การไหว้พระสวดมนต์ นั่งวิปัสสนา เติมน้ำธรรมรวมทั้งหลักธรรมที่มี ผลในการพัฒนาสติปัญญา การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง การแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเช่น ทิศ ๖ และความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ^{๑๕๑}

๒๔. ส่วนกิจกรรมการฝึกอบรมมีการเข้าไปร่วมโครงการสอนศีลธรรมให้เด็กๆ โครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน ได้มีจิตอาสา เอาารถไปบริการเพราะคิดว่าทำตนเป็นประโยชน์ ได้บุญ อยู่แล้ว เมื่อจิตใจมีคุณธรรม คิดในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของตนเองและ เพื่อนบ้าน บางคนอาราธนาศีลได้^{๑๕๒}

๒๕. ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้พัฒนา สติปัญญาเพื่อให้ใช้ในการคิดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ควบคุมกายวาจาใจไม่ให้ไปทำร้ายใคร เช่นหลัก หัวใจเศรษฐีเพื่อทำให้มีจิตใจที่เป็นกุศล ทำให้เกิดการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความ ขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น การสวดมนต์ ฟังเทศน์ มีการสวดมนต์ทุกวัน^{๑๕๓}

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ คุณ จรูญ ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ คุณไข่วัญญู พินิจจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการฝึกอบรม
เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาดังนี้

๑. โครงการค่ายทักษะการใช้ชีวิต ฝึกอบรมโดยใช้กิจกรรมต่างๆ ให้ทำกิจกรรม
ร่วมกันเป็นกลุ่ม นำเสนอแผนผังความคิด มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ โดยใช้สื่อคุณธรรมที่มี
ความทันสมัย เช่น Computer Video projector เป็นตัวอย่าง ทั้งในด้านการฟัง การคิด เพื่อนำไปสู่
การปฏิบัติ ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

๒. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาในการประกอบกุศลในทางที่ถูกต้อง
เหมาะสม เชื่อว่าเป็นหนทางของบุญทำให้เกิดแก่ตนเองและครอบครัว

๓. การพัฒนาสติปัญญาด้านการมีจิตอาสา นำมาใช้ในการคิดและปฏิบัติตนเป็น
ประโยชน์ ตั้งใจทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และมีสติปัญญาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

๔. มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การผลิตน้ำยาล้างจาน การทำ
ปาตองโก ผลิตน้ำปานะ เช่น น้ำเต้าหู้ น้ำข้าวโพดรวมไปถึงสมุนไพร เช่น ชาใบทุเรียนเทศ ชา
มะละกอ ทำให้เกิดสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือตนเองและครอบครัวในทางเศรษฐกิจ

๕. จากการฝึกอบรมทำให้เกิดสติปัญญาที่ว่า ทำดียอมได้ดี รู้จักฐานะของตน พอใจ
ในสิ่งที่มี ไม่ทะเยอทะยาน จนเกิดความทุกข์ใจ เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด ชำระใจให้สงบจาก
กิเลส มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่หลงไหลในทางไสยเวทย์ต่างๆ

๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาทางการพัฒนา

(๑) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรมจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. เมื่อได้เข้าร่วมโครงการต่างๆ และประเมินผลแล้วจะเห็นความเปลี่ยนแปลง
บางส่วนไปในทิศทางที่ดีเป็นสิ่งที่น่าพึงพอใจ เพราะผู้ได้รับการอบรมได้มีความรู้ที่ สิ่งใดเมื่อทำแล้ว
จะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น จากการมีตัวอย่างให้เห็นและทำการเปรียบเทียบกันเป็นต้น ส่วน
ประเด็นในการฝึกอบรมจะใช้เรื่องราวที่คนไม่รู้แล้วถาม เรื่องที่สังคมอยากรู้แล้วถาม เป็นต้น ซึ่งเป็น
สิ่งที่ผู้เขารับการอบรมอยากรู้คำตอบมีแรงจูงใจโดยบูรณาการเข้ากับหลักพระพุทธศาสนา คือ ศิล
สมาธิ ปัญญา ทำให้เขาเข้าใจในสิ่งที่สื่อออกไป เพื่อให้มีสติปัญญาสามารถปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้า

สอนให้มีความรู้การปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานะของตนเอง ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม^{๑๕๔}

๒. เห็นผลในการตอบรับดี ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการส่งบุตรหลานมาร่วมกิจกรรม ในขณะที่เดียวกันผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมก็มีความพอใจในการทำกิจกรรม เพราะส่วนใหญ่เต็มใจมา เห็นได้จาก โครงการบวชเณรภาคฤดูร้อนที่กำหนดไว้ สามารถอยู่ร่วมโครงการตามระยะเวลาที่ทางวัดกำหนดได้ พยายามชี้แจงแสดงความเข้าใจในสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อมีสติปัญญามากขึ้นรู้ในสิ่งที่ถูกต้องก็ยอมปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนามากขึ้น เมื่อเข้าใจอย่างแท้จริงจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาหาที่พึ่งทางใจโดยอาศัยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำให้ประชาชนทั้งในชุมชนและจากที่อื่นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมสามารถป้องกันปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งได้ เนื่องจากในแต่ละกิจกรรมจะให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในสังคม เช่นในด้านศาสนพิธี การทำบุญตักบาตร กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่นวันเข้าพรรษา ออกพรรษา งานเทศน์มหาชาติ สงกรานต์ ทำให้ประชาชนพบปะร่วมทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี^{๑๕๕}

๓. การได้รับรางวัลจากสำนักนายกรัฐมนตรี ในด้านชมรมกลุ่มเยาวชนอาสาดีเด่น เป็นกำลังใจแก่เยาวชน มีการดึงเยาวชนที่เกเรมาทำความดี ทำให้รู้ว่าก็ทำได้ เป็นการสร้างขวัญให้กับเยาวชน มีการกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของตนเอง ปลุกฝังความภาคภูมิใจในตนเอง ทุกกิจกรรมที่จะจูงใจให้ทำก็สอดแทรกหลักธรรมในทุกโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ทำให้เยาวชนมีความสามารถในด้านสติปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้มีผู้สนใจนำบุตรหลานมาร่วมกิจกรรมอย่างไม่ขาดสายหลักพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมได้โดยการมุ่งเน้นศีล ๕ เพื่อให้มีคุณธรรมทั้งในระดับเยาวชน ฆราวาส วัดห้วยไผ่เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างดูแลการปฏิบัติตามหลัก ศีล ๕ เน้นการประกอบอาชีพสุจริต เมื่อก่อนมีปัญหาทะเลาะวิวาท เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ในด้านการป้องกันภัยให้ประชาชนยกตัวอย่างเช่น ภัยจากความยากจน สอนให้ใช้หลักธรรม หัวใจเศรษฐี คือ อุ อ กะ สะ^{๑๕๖}

๔. ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมโครงการและส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาและเข้าร่วมโครงการมากขึ้น เยาวชนมีความสนใจที่จะร่วมโครงการมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้น

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จนทวีส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสุโขทัยธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙,

เพราะทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ จึงทำให้สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น มีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดี มีการยิ้มแย้มแจ่มใสในการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของทางโลกและทางธรรม จึงทำให้ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมโครงการและส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาและเข้าร่วมโครงการมากขึ้น เยาวชนมีความสนใจที่จะร่วมโครงการมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้น เพราะทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา จึงทำให้สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น เยาวชนมีความสนใจที่จะร่วมโครงการมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้นเพราะทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา มีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีมากขึ้น พบพบพระอาจารย์ก็จะยกมือไหว้ ยิ้มแย้มแจ่มใสเมื่อทักทายกัน มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน^{๑๕๗}

๕. สังเกตได้ว่าประชาชนและเยาวชนมีความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม มีการกระตือรือร้นที่จะมานั่งรอพระวิทยากร มีความสนุกสนานในกิจกรรมประกอบท่าทางหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ ส่วนประชาชนก็มีความพอใจที่จะแสดงออกในกิจกรรมต่างๆอย่างไม่เขินอายเป็นต้น ทำให้รู้จักการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและฝึกอบรมในแต่ละโครงการมาใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ลดปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการจารกรรมในพื้นที่ได้เป็นต้น^{๑๕๘}

๖. เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาจึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมกันมากขึ้นสามารถปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ลดอุบัติเหตุในพื้นที่ ไม่มีปัญหาการจารกรรม และปัญหา ยาเสพติด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี ไม่อนุญาตให้มีอบายมุขในวัด^{๑๕๙}

๗. นักเรียนมีความสนใจดี เพราะเป็นเรื่องใหม่สำหรับเขา บางคนไม่รู้ ครูก็สนใจดีเอาใจใส่ เช่น วันเข้าพรรษาก็จะมีการหล่อเทียนที่โรงเรียน ให้ความร่วมมือในพิธีแห่เทียนเข้าร่วมด้วยความสามัคคี มีการบำเพ็ญประโยชน์ให้ทางวัด วัดก็ให้ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวันในโรงเรียน จากการที่พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญต่อหลักธรรมของพระพุทธเจ้า จึงสามารถนำมาเป็นหลักธรรมเหล่านั้นมาป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นทางกายได้ เพราะ ศีลธรรมเป็นเกราะป้องกันภัยมากมาย

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงค์โน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

หลายอย่าง เช่นศีลแต่ละข้อก็สามารถประกันภัยได้ เพราะ ศีลข้อ ๑ ประกันชีวิต ศีลข้อ ๒ ประกันทรัพย์สิน ศีลข้อ ๓ ประกันครอบครัว ศีลข้อ ๔ ประกันมิตรภาพ ศีลข้อ ๕ ประกันสุขภาพ เป็นต้น^{๑๖๐}

๘. การฝึกอบรมที่มีส่วนประกอบทางสื่อ เช่น เปิดสื่อวิดีโอเกี่ยวกับคนพิการ หรือคนที่ลำบากในสภาพต่างๆ โนม์น้ำวให้เห็นว่า คนพิการก็สามารถพัฒนาตนเองได้ มีการสร้างแรงบันดาลใจโดยดูสื่อต่างๆ แล้วกระตุ้นให้เกิดการคิดตามโดยอาศัย สื่อบุคคลตัวอย่างในพระพุทธศาสนา โดยผ่านการฝึกฝนพัฒนาเช่น นางวิสาขามหาอุบาสิกาและอีกหลายๆคนที่อุทิศตนเพื่อส่วนรวม เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ มีการอบรมพัฒนาคุณธรรม ปลุกจิตสำนึกมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เคารพกฎระเบียบหน้าที่ต่อกันและกัน^{๑๖๑}

๙. ให้คำแนะนำว่า ถ้านำหลักธรรมมาใช้จะส่งผลดีในเรื่องการทำงาน จึงทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความตั้งใจมากขึ้น แนะนำว่าหากสามารถปฏิบัติตนได้ตามหลักศีล ๕ ก็จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีปกติสุข ลดปัญหาจากความขัดแย้ง การจารกรรม หรือโรคภัยไข้เจ็บจากการผิดศีล เช่น โรคพิษสุรา โรคเอดส์ เป็นต้น รวมทั้งประกันชีวิตจากการประทุษร้ายของบุคคลรอบข้าง เป็นต้น^{๑๖๒}

๑๐. ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจ เพราะเชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะมาร่วมกิจกรรมกันอยู่แล้ว ทำตนให้เป็นบุคคลที่เคารพจากบุคคลรอบข้าง สามารถป้องกันภัยต่างๆที่จะเกิดกับตนเองได้^{๑๖๓}

๑๑. มีการให้รางวัลนักเรียนที่มีมารยาทดี มีจริยธรรมดี จึงส่งผลให้เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครอง ทำให้ไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในโรงเรียนระหว่างนักเรียนด้วยกัน ครูอาจารย์ไม่ต้องใช้มาตรการลงโทษที่หนักกว่าปกติ เป็นต้น^{๑๖๔}

๑๒. เยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองด้วย โครงการและกิจกรรมต่างๆ ทำให้เยาวชนมีกิริยามารยาท

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

เรียบง่าย เคาะพื่อฟังพ่อแม่ครูอาจารย์ ไม่ทะเลาะถกกันแก่งกัน ไม่กระทำสิ่งทีขัดแย้งกับระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน^{๑๖๕}

๑๓. ทำให้ชาวบ้านมีความฟิงพอใจทีจะไปร่วมกิจกรรมทีทางวัดจัดขึ้น หมู่บ้านอื่นเข้าร่วมด้วย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในงานบุญ พุทธกรรมทีไม่ประมาท ทำให้เกิดความระมัดระวัง และเกิดความปลอดภัย^{๑๖๖}

๑๔. สังเกตเห็นว่ประชาชนมีความกระตือรือร้นทีจะเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มาก เช่นในโครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน ประชาชนในตำบลจะส่งลูกหลานไปบวช โดยไม่มีการบังคับ ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ เช่น กิจกรรมการถืออุโบสถศีลในวันพระหรือในพรรษา ถ้าวางทีจะไปทำบุญในวันพระ เป็นการลดความขัดแย้งได้มาก ส่วนมากในปัจจุบันไม่ค่อยมีความขัดแย้งอยู่แล้ว ไม่มีการลัก รั้ง ซิงปล้น เพราะมีการให้ความรู้ตั้งแต่เด็กทีการปฏิบัติตนทีถูกต้อง รวมถึงหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันทีจะไม่ให้ไปทำผิดเป็นต้น^{๑๖๗}

๑๕. บุคลากรทีเข้ามาร่วมมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างตั้งใจ และให้ความร่วมมืออย่างดี จึงทำให้ประชาชนมีความสนใจทีจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ทีเคยไปแล้วก็อยากไปอีก ไปเข้าร่วมโครงการอื่นๆ อีก มีการชักชวนญาติพี่น้องและบุคคลใกล้เคียงมาร่วมด้วย ทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ชุมชน และสังคม และประเทศชาติ ทั้งในเรื่องความทุจริตทางกายวาจา รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งเป็นต้น^{๑๖๘}

๑๖. จากการทีได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติ การรักษาศีล ลดละเลิกจากความชั่ว ซึ่งแต่ก่อนทีไม่เคยได้ทำ รวมถึงได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางด้านการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาตลอดทั้งพรรษา รวมถึงรักษาอุโบสถศีลในวันธัมมัสสวนะ จึงทำให้มีความปรารถนาทีจะไปฟังข่า มีความอ้อมเอิบใจก่อน ในขณะที่ และหลังจากทีร่วมศาสนพิธีทุกประเภท โดยไม่ต้องมีใครมาชักชวน มีการปฏิบัติตนทีเหมาะสม โดยการยึดหลักศีล ๕ และอาศัยการมีสติอยู่ทุกการกระทำ จึงทำให้สามารถป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ ได้^{๑๖๙}

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศนา ชูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๗. ได้รู้หลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะความเป็นชาวพุทธ ทำให้มีความรู้สึก ปลื้มใจ อิ่มใจ ทำบุญกับพระธรรมทูตทุกรูปแล้วมีความสุข ได้รู้หลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในฐานะความเป็นชาวพุทธ นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ โดยการใช้หลักศีล ๕ ร่วมกับ ทาน ศีล ภาวนา ทำให้มีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ^{๑๗๐}

๑๘. มีความสบายใจ ในทุกสิ่งทุกอย่าง ตั้งสติเสมอ ฟังอย่างเดียว ไม่คุย ไม่พูด จะเงียบ จะนำมาใช้เป็นแบบอย่างกับชีวิต ไปทำบุญตักบาตรฟังธรรมทำกิจกรรมในวัดด้วยความภูมิใจ ดีใจ ไม่คิดอะไร คิดแต่เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหลักธรรมบ้าง มั่นใจว่าได้บุญ มีความสบายใจ ทำตามหน้าที่ชาวพุทธ เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ นำหลักศีล ๕ มาใช้ในชีวิต สิ่งที่สำคัญคือสติ ถ้ามีสติจะใช้อย่างไรสิ่งไม่ดีที่เข้ามาได้ เป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด^{๑๗๑}

๑๙. ทำให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต รู้ว่าจะปฏิบัติตนตามหลักธรรมอย่างไร ไม่คิดว่าชีวิตตกต่ำ จะปฏิบัติตนอย่างนี้จนกว่าจะถึงวาระสุดท้ายของชีวิต มีความรู้ว่าจะวางตัวกับบุคคลรอบข้างอย่างไรให้เหมาะสม ทำให้ได้รับความเป็นกัลยาณมิตรจากคนรอบข้าง หลักศีลครอบจักรวาล มีขวัญและกำลังใจในการศึกษาหลักธรรมหมวดอื่นๆ ต่อไป ทำให้ศึกษามากขึ้น อ่านหนังสือมากขึ้น หลักศีล ๕ เป็นหลักในการรักษาตนให้ปลอดภัย เพราะเมื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนใคร เป็นบุคคลผู้ให้ ไม่ประพฤตินิสิต ไม่คบคนพาล ชีวิตจะไม่ตกต่ำ ไม่มีภัยต่อชีวิต ไม่มีคำพูดที่เบียดเบียนใคร พูดคำพูดที่เป็นจริง แต่หากทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็จะไม่พูด^{๑๗๒}

๒๐. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วทำให้เกิดความสบายใจ ไม่ได้ต้องการผลตอบแทนใด คิดว่าเกิดเป็นมนุษย์ต้องทำความดี ไม่มีความโลภ ไม่มีหนี้สิน ก็สบายใจ หาทางทำมาหากิน ทำบุญ ฯลฯ คิดว่า บุญที่สั่งสมมาในปัจจุบันจะได้กินในภาคหน้าบุญที่สั่งสมมาในปัจจุบันจะได้กินในภาคหน้า จึงมีความคิดว่า ศีลมีส่วนช่วยในการชำระกายวาจาให้สะอาด การรักษาศีล แม้ว่าผู้คนมองไม่เห็น เทวดาก็ต้องเห็น เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น คนมองไม่เห็นก็ไม่เป็นไร ไม่มีสติปัญญา คนมั่งมี ยกมือท่วมหัวแสดงความยินดีด้วย^{๑๗๓}

๒๑. มีความศรัทธา ความพอใจที่จะกระทำ ปลื้มใจ สุขใจ มีจิตใจยินดี จิตใจสงบ มีการปฏิบัติที่ถูกต้องถูกทาง ตามแนวทางพระพุทธศาสนาการปฏิบัติที่ถูกต้องถูกทาง ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้นำหลักพระพุทธศาสนาที่สอนในวัดมาใช้ในครอบครัว ทำให้มีความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน^{๑๗๔}

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๒. เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด จึงมีความตั้งใจในการปฏิบัติตนทั้งที่วัดและที่บ้าน มีการชักชวนเพื่อนบ้านไปร่วมกิจกรรมและในวันสำคัญต่างๆ การชักชวนเพื่อนบ้านไปร่วมกิจกรรมและในวันสำคัญต่างๆ ทำให้รู้ว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะมีความเหมาะสม ได้รักษาศีลทั้งศีล ๕ และศีล ๘ มี ศีล ๕ ครบสมบูรณ์ มีความรู้ว่าจะทำอะไรในพิธีทางศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นการบริจาคทรัพย์ ทั้งการยกช่อฟ้า ปิดทองฝังลูกนิมิตลูกละ ๓๐,๐๐๐ บาท สร้างพระประธาน ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งการบริจาคเงินในด้านอื่นๆ ตามกำลังศรัทธา^{๑๗๕}

๒๓. มีความตั้งใจที่จะไปร่วมกิจกรรม ทำแล้วมีความสุขสบาย มีความสุขในการทำ สามารถละเว้นการกระทำผิดทางกายและวาจา ไม่สร้างศัตรู จึงมีความปลอดภัยในชีวิต^{๑๗๖}

๒๔. ทำให้เกิดความชื่นใจ อบอุ่นใจ มีความสุข ไม่ต้องรอชาติหน้า ทำแล้วก็สุขเลย การป้องกันภัยนั้น ใช้หลักธรรมที่สอนให้เป็นคนดี ยึดมั่นในความดี มีการสวดมนต์เพื่อไม่ให้มีอันตราย เชื่อมั่นในบุญที่กระทำและมีความไม่ประมาท^{๑๗๗}

๒๕. การร่วมกิจกรรมทำให้ได้รับความยกย่องความชมเชยจากคนทั่วไปจากการปฏิบัติตามสิ่งที่พระสอน ได้รับความไว้วางใจในงานที่ทำ และสามารถทำหน้าที่จนประสบความสำเร็จได้ จึงมีความพอใจพร้อมใจช่วยงาน และร่วมกิจกรรมทุกครั้งร่วมกิจกรรมทุกครั้ง สามารถป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการแสดงออกทางกายและวาจาที่ผิดพลาดจาก ศีล ๕ จึงทำให้มีชีวิตที่มั่นคงและปลอดภัย^{๑๗๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ดังนี้

๑. จากการที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ ในการส่งบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรม และโครงการฝึกอบรมต่างๆ เกิดจากขวัญกำลังใจของผู้ปกครองที่เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลานไปในทางที่ดีขึ้น

๒. ผลจากข้อ ๑ ทำให้ผู้ปกครองเหล่านั้นมีความรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรม หรือเมื่อได้เข้าร่วมแล้วเกิดความประทับใจ การกระตือรือร้นเข้าร่วมโครงการต่างๆ สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ คุณไขขวัญ พิณจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๓. การที่หน่วยงานราชการมีรางวัลเป็นโล่หรือเกียรติบัตร เป็นการสร้างขวัญกำลังใจ กระตุ้นให้เห็นคุณค่าของตนเอง และเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เยาวชนที่ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม

๔. ผลจากการมีขวัญกำลังใจที่ดีทำให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างสนุกสนาน ทุกคนให้ความร่วมมือในกิจกรรมเป็นอย่างดี มีจิตอาสาช่วยงานบางอย่างด้วยความเต็มใจ

๕. ทำให้เกิดกำลังใจ มองเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเอง และรู้ว่าพฤติกรรมต่างๆ ที่เคยเป็นนั้นก็สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ เกิดความรู้สึกปลื้มใจ อิ่มใจ มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต มองบุคคลรอบข้างด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

(๒) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) จำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. หลังการฝึกอบรมประเมินแล้วจะเห็นความเปลี่ยนแปลงบางส่วนไปในทิศทางที่ดี เป็นสิ่งที่น่าพึงพอใจของคณะพระวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพราะได้มีความรู้ สิ่งใดเมื่อทำแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น สังเกตว่าหลังจากอบรมแล้วมีกำลังใจอย่างไร ทำให้เห็นว่า สามารถแก้ไขปัญหในระดับที่มองเห็น ทำให้เกิดความศรัทธาเชื่อถือ แล้วจะติดต่อกลับมา การฝึกอบรมเป็นการเปิดใจ ถ้าผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เปิดใจจะฝึกอบรมไม่ได้ผล เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการติดตามผล หรือในขณะที่ประเมินผล ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานะของตนเอง และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม^{๑๗๙}

๒. ประชาชนที่อยู่รอบข้างก็มาร่วมกิจกรรม มีการทำวัตรสวดมนต์เจริญวิปัสสนากรรมฐาน โดยส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาแล้วจากที่อื่น และจากที่ได้เคยให้การฝึกอบรมมาแล้วทำให้ประชาชนทั้งในชุมชนและจากที่อื่นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้มีความสุขทางจิตใจจะสงบขึ้น ทำให้ออกจากปัญหามาได้ จึงแนะนำให้ฝึกฝน ทำจิตให้สงบด้วยตนเองจะเห็นธรรมและมีความสุขได้ด้วยตนเอง ให้ปฏิบัติเอง เมื่อจิตสงบจะเห็นปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา เวลามีปัญหา ถ้าจิตสงบก็จะพบทางออกของปัญหา^{๑๘๐}

๓. การสอนให้มีสติในการคิดทำให้ประชาชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาสและเวลาเมื่อก่อนมีปัญหาหาเสพยาเสพติด เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวิโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

เพื่อให้เกิดความเข้าใจการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ในด้านการป้องกันภัยให้ประชาชนยกตัวอย่างเช่น ภัยจากความยากจน^{๑๘๑}

๔. ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น คุ้ได้จากจำนวนที่คนเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ จากยอดที่คนเข้ามา ร่วมกิจกรรมต่างอยู่สม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น ทำให้สุขภาพกายแข็งแรง ได้พบปะพูดคุยกัน มีความสุขมากขึ้นเป็นต้น^{๑๘๒}

๕. สามารถสังเกตเห็นได้ว่าประชาชนและเยาวชนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม มีการกระตือรือร้นที่จะมานั่งรอพระวิทยากร ทำให้รู้จักการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา และฝึกอบรมในแต่ละโครงการมาใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ลดปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการจารกรรมในพื้นที่ได้เป็นต้น^{๑๘๓}

๖. เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้มีจิตผ่องใส ไร้ความเครียดมีความสุขมากขึ้น มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมกันมากขึ้น เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้มีจิตผ่องใส ทำให้เกิดความพอใจตามสถานะของตนเอง ไร้ความเครียด ทำให้มีความสุขมากขึ้นจึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยความเพียรพยายามกันมากขึ้น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจทำให้สามารถป้องกันตนเองได้^{๑๘๔}

๗. ฝึกสติในขณะที่ทำภารกิจ นักเรียนมีความสนใจดี เพราะเป็นเรื่องใหม่สำหรับเขา เพราะบางคนไม่รู้ ครูก็สนใจดี เอาใจใส่ในกิจกรรม ผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุน เพราะเป็นการสร้างเยาวชนคนใหม่ที่มีจิตใจและพฤติกรรมดีขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นมาการพัฒนาจิตใจถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการป้องกันภัยจากกิเลสที่เข้ามากระทบ ทำให้ช่วยยับยั้งชะลอผลกระทบจากสังคมเลวต่างๆ ได้บ้าง ทำให้รู้ว่ากิเลสแต่ละอย่างมีโทษอย่างไร ทางเสื่อมของวัยรุ่น มีโทษอย่างไร เมื่อได้รับการชี้แนะแนวทาง ทำให้เกิดมุมมองหลายทางในการตัดสินใจรู้จักยับยั้งชั่งใจ ทำให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทหาทางออกจากความเสื่อมได้ง่ายขึ้น^{๑๘๕}

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดศุภชรัทธามาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เชียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระลอย ขนดีวิโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนดีโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๘. มนุษย์จะดีได้ก็ต้องการฝึกฝนพัฒนาตนเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่างๆ มีทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยธรรมะที่มีอยู่ในจิตใจของตนเอง สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเกิดความมั่นคงในชีวิต การพัฒนาจิตใจโดยนั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ จัดทำรูปแบบให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้นำไปปฏิบัติ ปลูกฝังความคิดทัศนคติในแง่บวก เข้าใจในโลกและชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ปลูกจิตสำนึกเคารพกฎกติกาการปฏิบัติร่วมกันในสังคมจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้เขาได้ โดยอาศัยกิจกรรมร่วมกัน ^{๑๘๖}

๙. มีการแนะนำให้ตั้งใจในการปฏิบัติ เพราะถ้าไม่ตั้งใจจะไม่เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง จึงทำให้ประชาชนมีความสนใจ ใส่ใจ ตั้งใจในการปฏิบัติตามมากขึ้น แนะนำว่า การพัฒนาจิตใจสามารถสร้างสุขภาพกายให้ดีขึ้นได้ เพราะถ้าจิตใจดี ร่างกายก็จะดีตามไปด้วย เมื่อจิตใจดี ก็จะมีความเพียรในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่สร้างปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น ^{๑๘๗}

๑๐. มีการแนะนำให้เขาตัดปลิโพธิ ให้ตั้งใจ อย่าห่วงอะไรมาก สอนให้อยู่กับปัจจุบัน เดินดูเท้า นั่งดูท้อง เมื่อจิตเป็นสมาธิ ความกังวลก็จะหายไป ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่จึงมีความตั้งใจมากขึ้นผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่จึงมีความตั้งใจมากขึ้น มีผลในการป้องกันภัย คือ เมื่อบุคคลมีจิตใจที่ทำแต่สิ่งที่เป็นกุศลก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข ทำให้เป็นที่น่าเคารพของบุคคลรอบข้าง สามารถป้องกันภัยต่างๆที่จะเกิดกับตนเองได้ ^{๑๘๘}

๑๑. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามที่พระสอนได้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติ สังเกตดูจากการกลับมาถึงโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีขวัญและกำลังใจดีขึ้น มีผลทำให้เกิดการเคารพสิทธิของบุคคลรอบข้าง มีมารยาทมากขึ้น มีรูปแบบในการทำความเคารพ การลุก นั่ง เดิน มีความสำรวมมากขึ้น ^{๑๘๙}

๑๒. เยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองด้วย มีกำลังใจในการแก้ปัญหาได้ นำมาใช้ในด้านการศึกษาเล่าเรียน

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชฎร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

มีความคิดที่ประกอบด้วยเหตุผล จิตไม่วุ่นวายปราศจากความเครียด ลดความอยากเด่น อยากดัง วาง
เฉยจากการใส่ร้ายนินทา ไม่อิจฉาใครเพราะผลบุญของเขา สุขภาพจิตดี มีความสุข^{๑๙๐}

๑๓. ทำให้ชุมชนมีความพึงพอใจที่จะไปร่วมกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น มีชุมชนอื่นเข้า
มาร่วมด้วย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในงานบุญ มีผลในด้านจิตใจที่ไม่วุ่นวาย ก่อให้เกิดความสงบใน
ชุมชน^{๑๙๑}

๑๔. ได้สังเกตเห็นว่าประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทาง
พระพุทธศาสนา มาก เช่นในโครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน ประชาชนในตำบลจะส่งบุตรหลานไปบวช
โดยไม่มีการบังคับ ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ เช่น กิจกรรม
การถืออุโบสถศีลในวันพระหรือในพรรษา ถ้าว่างก็จะไปทำบุญในวันพระ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้
ชุมชนมีความรักความสามัคคีไม่มีความขัดแย้ง และปัญหาสังคม มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติอีก
ด้วย^{๑๙๒}

๑๕. บุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความสนใจใน และให้ความร่วมมืออย่างดี ทำ
ให้ประชาชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ ที่เคยไปแล้วก็อยาก
ไปอีก และไปเข้าร่วมโครงการอื่นๆ อีก มีการชักชวนญาติพี่น้องและบุคคลใกล้เคียงมาร่วมด้วย ทำให้
สามารถควบคุมจิตใจจากกิเลสได้บ้าง จิตใจไม่หลงไหลในสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา
ปราศจากความคิดในทางทุจริต เป็นต้น^{๑๙๓}

๑๖. ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมแล้วมีความปรารถนาที่จะศึกษาหลักธรรมที่สูงขึ้น แต่
ไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมใดๆ หลายวัน เนื่องจากอยู่คนเดียว บางรายไปเช่า – กลับเย็น มี
สติปัญญาในการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งทางกาย วาจา ใจ จึงทำให้ไม่มีการประพฤติดิถีหลักศีล ๕ มี
จิตใจสงบรู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ รู้จักประมาณในการบริโภค รู้ว่าบริโภคเพื่ออะไร มีสติปัญญาใน
การวางตนให้เหมาะสมในสังคมาบข้าง^{๑๙๔}

๑๗. เมื่อมีการฝึกอบรมจะไปร่วมบ้างเพราะมีความพึงพอใจที่จะไป เพราะรู้ว่าเป็น
ทางที่ถูกต้อง มีความอิมเอิบใจในการประกอบกุศล ได้ชักชวนบุคคลรอบข้างไปร่วมบุญด้วยนำมาใช้ในการ
ประกอบอาชีพ มีสติในการประกอบอาชีพ มีความเมตตาต่อลูกค้าทั้งการให้ การแจก การแถม มี

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ คุณบุญมา สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, อายุ รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชนตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ความสุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ซุกซิด ไม่เอากำไรมาก เป็นกัลยาณมิตรกับลูกค้า โดยการพูดจาอ่อนหวาน^{๑๙๕}

๑๘. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทำหน้าที่ชาวพุทธ เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ มีความเมตตาต่อผู้อื่น ท่องอ่านในการเป็นผู้นำพิธีการต่างๆในวัด ประารถนาในการปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องรู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ทำความดีให้คนอื่นเห็น สภาพจิตใจดีกว่าก่อนๆ มาก มีจิตใจดีกว่าก่อนๆ ศรัทธาเพิ่มขึ้นกว่าก่อนๆ ทำตนให้ดีกับครอบครัว ไม่คิดร้ายต่อใคร ใครทำอะไรก็เป็นเรื่องของเขา เราสอนเขาไม่ได้^{๑๙๖}

๑๙. ได้นำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจ มีความคิดที่ถูกต้องมากขึ้น พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาตลอดไป ทุกครั้งที่ทำความดี ทำให้จิตใจผ่องใส การปฏิบัติธรรมส่งผลทางด้านจิตใจมาก เหมือนจะมองทุกอย่างเป็นเรื่องธรรม มีทุกข์ – สุข เป็นเรื่องธรรมชาติผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาจิต ทำให้มีจิตใจอึมเอม ทุกครั้งที่ทำความดี ทำให้จิตใจผ่องใส การปฏิบัติธรรมส่งผลทางด้านจิตใจมาก เหมือนจะมองทุกอย่างเป็นเรื่องธรรม มีทุกข์ – สุข เป็นเรื่องธรรมชาติ^{๑๙๗}

๒๐. ทำให้มีความพอใจในการสร้างบุญกุศลมากขึ้น แต่ก็ขัดข้องเรื่องปัจจัย ทำ ๒๐ บาทก็ไม่อายใคร ทำตามความสามารถที่จะทำได้ ทำแค่นั้นก็ภูมิใจ อย่าทำบุญเอาหน้า ศรัทธาหัวเต่า ทำให้มีสติในการดำเนินชีวิตรวมทั้งการสร้างบุญกุศล มีความเชื่อว่าการทำดีย่อมได้รับผลดี ทำความดีช่วยยอมได้รับผลชั่ว รู้ว่าอะไรควรคิดไม่ควรคิด อะไรควรพูดไม่ควรพูด อะไรควรทำไม่ควรทำเมื่อพัฒนาจิตได้มากขึ้นก็สามารถป้องกันตนเองได้^{๑๙๘}

๒๑. ทำให้มีความสุข ทำแล้วสบายใจ ร่างกายปลอดโปร่ง โล่งเบาสบาย ปราศจากความห่วงใยการปฏิบัติที่ถูกต้องถูกทาง ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้นำหลักพระพุทธศาสนาที่สอนในวัดมาใช้ในครอบครัว ทำให้มีความสุขในชีวิตประจำวัน^{๑๙๙}

๒๒. เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด ชำระใจให้สงบจากกิเลส มีความรู้สึกที่จิตใจผ่องใส จึงพยายามปฏิบัติด้วยความตั้งใจมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความเต็มใจ ปลาบปลื้ม คิดว่าเป็นบุญกุศล เป็นที่พึ่งที่ถูกต้อง จิตใจมีสติมากขึ้น จึงพยายามปฏิบัติด้วยความตั้งใจมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความเต็มใจ ปลาบปลื้ม คิดว่าเป็นบุญกุศล เป็นที่พึ่งที่ถูกต้อง จิตใจมีสติมากขึ้น มีการรักษาตนด้วยการมีจิตสาธารณะ เป็นผู้ให้ ช่วยเหลือ แบ่งปัน บริจาคโรงพยาบาล ๕๐,๐๐๐ บาท ลดความตระหนี่

^{๑๙๕} คุณน้ำค้าง นิยมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิมน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ต้องเป็นผู้ให้ จึงจะเป็นที่รักและนับถือของคนรอบข้าง นำมาใช้ในการกำจัดกิเลส มีผลต่อเนื่องถึงพฤติกรรมทางกายและวาจา มีความเมตตามากขึ้น มีสติในการแสดงออกต่อบุคคลรอบข้าง^{๒๐๐}

๒๓. มีความรู้สึกที่ใจสบาย อยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ ไม่เดือดร้อน ทำใจได้ในทุกสภาพ ผลจากการปฏิบัติทำให้มีขวัญกำลังใจ ทำให้เพิ่มพูนในการปฏิบัติ โดยไปร่วมอยู่ได้ ๓ วัน ๗ วันทำให้สามารถควบคุมจิตใจได้โดยการหลักความพอเพียง พอใจในสิ่งที่เรามี มีจิตใจรู้ทันความจริงของชีวิตว่าเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต คนและสัตว์ รู้ธรรมชาติของชีวิต^{๒๐๑}

๒๔. เมื่อจิตใจมีคุณธรรม คิดในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนบ้าน บางคนอาราธนาศีลได้ ทำให้เกิดความชื่นใจ อบอุ่นใจ มีความสุข ไม่ต้องรอชาติหน้า ทำแล้วก็สุขเลย มีการป้องกันตนเองโดย จิตใจไม่เร่งรีบ ไม่รีบร้อนในขณะที่ขบถ ไม่ไววายวาทหาหนีใคร ให้อภัยและเมตตา เจอรถคนอื่นเสียก็มีจิตอาสาช่วยเหลือ เสียสละ ถ้าวางเสียก็ชวนไปด้วยกัน ไม่หวังสิ่งตอบแทนใด^{๒๐๒}

๒๕. เมื่อมีจิตใจที่เป็นกุศล ก็มีความพึงพอใจที่จะสร้างกุศลในด้านอื่นๆให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เมื่อมีจิตใจที่เป็นกุศล รู้และเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องก็ส่งผลให้การแสดงออกทางกายและวาจานั้นถูกต้องไปด้วย มีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือบุคคลรอบข้างได้อย่างไม่หวังผลตอบแทน ย่อมทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะอีกด้วย^{๒๐๓}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการพัฒนาใจเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) ดังนี้

๑. เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาให้มีจิตใจผ่องใส ไร้ความเครียด มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาที่มีอยู่

๒. จิตที่พัฒนาแล้วจะมีสมาธิ เกิดความสุข ความสงบ ความคิดฟุ้งซ่าน ความทุกข์ต่างๆ เบาคลาย ทำให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติในโอกาสต่อไป

๓. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามที่พระสอนได้ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติสังเกตดูจากการกลับมาถึงโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีขวัญและกำลังใจดีขึ้นตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองด้วย

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ คุณไชยขวัญ พิณจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน ๘ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๔. การปฏิบัติธรรมส่งผลทางด้านจิตใจมาก ทำให้มองทุกอย่างเป็นเรื่องธรรมดา มีสติมากขึ้น จิตใจไม่หวั่นไหวกับความ เป็นอยู่ มีกำลังใจที่จะกระทำความดีต่อไป

๕. ผลจากการปฏิบัติทำให้มีขวัญกำลังใจ ทำให้เพิ่มพูนในการปฏิบัติ ทำตามความสามารถที่จะทำได้ มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถทำพิธีกรรมทางศาสนาได้ เกิดความชื่นใจ อบอุ่นใจ และมีความสุข

๖. เห็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของเพื่อนบ้านไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย เมื่อวิเคราะห์ในฐานะกัลยาณมิตรแล้วเห็นว่า พระภิกษุได้ใช้วิธีการยกตัวอย่างสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต และสิ่งที่ไม่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต โดยอาศัยการพัฒนาจิตให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ มีสติรู้ว่า สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ย่อมมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ผลที่เกิดขึ้นคือความปลาบปลื้มปิติยินดี ก็ย่อมมีขวัญกำลังใจในการสร้างสรรค์ความดีให้มากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าเกิดผลสัมฤทธิ์ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อพัฒนาจิตใจ

(๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาจำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. ประเด็นในการฝึกอบรมจะใช้เรื่องราวที่คนไม่รู้แล้วถาม เรื่องที่สังคมอยากรู้แล้วถาม เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เขารับการอบรมอยากรู้คำตอบมีแรงจูงใจโดยบูรณาการเข้ากับหลักพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เขาเข้าใจในสิ่งที่สื่อออกไป เพื่อให้มีสติปัญญาสามารถปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าสอน ผู้มีสติปัญญาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกในทางที่ถูกต้องได้ จะมีความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานะของตนเอง และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาเป็นการป้องกันภัยที่จะเกิดแก่ตนเอง^{๒๐๔}

๒. พยายามชี้แจงแสดงความเข้าใจในสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อมีสติปัญญามากขึ้นรู้ในสิ่งที่ถูกต้องก็ย่อมปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนามากขึ้น เมื่อเข้าใจอย่างแท้จริงจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาหาที่พึ่งทางใจโดยอาศัยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำให้ประชาชนทั้งในชุมชนและจากที่อื่นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมชี้แจงให้เข้าใจในสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อมีสติปัญญามากขึ้นรู้

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

ในสิ่งที่ถูกต้องก็ย่อมปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา เมื่อเข้าใจอย่างแท้จริงจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาหาที่พึ่งทางใจโดยอาศัยพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์^{๒๐๕}

๓. การเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ทำให้เยาวชนมีความสามารถในด้านสติปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้มีผู้สนใจนำบุตรหลานมาร่วมกิจกรรมอย่างไม่ขาดสาย ใช้เหตุผล เพื่อให้มีคุณธรรมทั้งในระดับเยาวชน เน้นการใช้ปัญญาในการประกอบอาชีพสุจริต เมื่อก่อนมีปัญหาเสพยาเสพติด เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ในด้านการป้องกันภัยในการหลงเชื่อสิ่งที่ไม่ใช่แนวทางของพระพุทธศาสนา เช่นในเรื่องการทำบุญเพื่อพุทธพาณิชย์^{๒๐๖}

๔. เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ของทางโลกและทางธรรม จึงทำให้ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมโครงการและส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาและเข้าร่วมโครงการมากขึ้น เยาวชนมีความสนใจที่จะร่วมโครงการ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มากขึ้นเพราะทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา จึงทำให้สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น ทำให้มีสติปัญญาสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข^{๒๐๗}

๕. สังเกตได้ว่าประชาชนและเยาวชนมีความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม มีการกระตือรือร้นที่จะมานั่งรอพระวิทยากร มีความสนุกสนานในกิจกรรมประกอบทำทางหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ ส่วนประชาชนก็มีพอใจที่จะแสดงออกในกิจกรรมต่างๆอย่างไม่เงินอายเป็นต้น ทำให้รู้จักการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและฝึกอบรมในแต่ละโครงการมาใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ลดปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเสพยาเสพติด ปัญหาการจารกรรมในพื้นที่ได้เป็นต้น^{๒๐๘}

๖. เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมกันมากขึ้นเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นถึงประโยชน์ของปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมกันมากขึ้นทำให้สามารถปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ลด

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสถุณีธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เตียรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระลอย ขนดีโว (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

อุบัติเหตุในพื้นที่ ไม่มีปัญหาการจารกรรม และปัญหาเสพยาเสพติด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี^{๒๐๙}

๗. ผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุน เพราะเป็นการสร้างเยาวชนคนใหม่ที่มีจิตใจและพฤติกรรมดีขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นมา ในแต่ละโครงการมีผลทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ทำให้พระวิทยากรมีขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติศาสนกิจต่อไปการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนจากการมีสติปัญญาในด้านพระพุทธศาสนา มีจิตใจที่รู้จักผิดชอบชั่วดี มีพฤติกรรมทำในสิ่งที่ถูกต้อง รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง มีความกตัญญูกตเวที รู้จักทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้สะอาด ย่อมเป็นสิ่งที่ป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลผู้ปฏิบัติตามได้^{๒๑๐}

๘. เทศนาสั่งสอน นำธรรมะสู่การปฏิบัติ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนด้วยการปฏิบัติ สันทนาแลกเปลี่ยนความรู้ บูรณาการความรู้ควบคู่กับการดำเนินชีวิต สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นำประสบการณ์มาเล่ากันฟัง ในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้นให้มีความคิดริเริ่ม มีสติปัญญานำพาตนเองให้ปลอดภัย ดำรงชีวิตด้วยหลักธรรม นำธรรมมาปฏิบัติ ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นการป้องกันภัยอันตรายได้ในทุกขณะ^{๒๑๑}

๙. แนะนำเพิ่มเติมว่า การมีสติปัญญานำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น จะส่งผลเรื่องการทำงาน จะเกิดบุญกุศล อุปสรรคจะน้อยลง ความผิดพลาดจะน้อยลง จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจในการฝึกอบรมมากขึ้นแนะนำว่า การพัฒนาสติปัญญาสามารถสร้างความคิดและการปฏิบัติตนให้ดีขึ้น เมื่อมีสติปัญญาที่ดีมีคุณธรรม ก็จะมีคามเพียรในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่สร้างปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น^{๒๑๒}

๑๐. ถ้าคนมีความเพียรพยายาม ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จทุกด้าน ทั้งในด้านการศึกษา การงาน ทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องมีความเพียรพยายาม มีการแนะนำให้เขาตัดปณิธิ ให้ตั้งใจอย่าหวังอะไรมาก สอนให้อยู่กับปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่จึงมีความตั้งใจมากขึ้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่ จึงมีความตั้งใจมากขึ้น มีผลในการป้องกันภัย คือ เมื่อบุคคลมีสติปัญญาที่ทำแต่สิ่งที่เป็นกุศลก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ขาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ปกติสุข รวมถึงหลัก ๕ อ่อน ทำให้เป็นที่น่าเคารพของบุคคลรอบข้าง สามารถป้องกันภัยต่างๆที่จะเกิดกับตนเองได้^{๒๑๓}

๑๑. เด็กนักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น ส่งผลให้ผลการเรียนดีขึ้น มีเกรดเฉลี่ยสูงขึ้น มีความรักความสามัคคีมากขึ้น มีจิตอาสาในการบำเพ็ญประโยชน์มากขึ้นทำให้เขาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามที่สังคมปรารถนา^{๒๑๔}

๑๒. เยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองด้วย เยาวชนมีพฤติกรรมที่เรียบร้อยมากขึ้น มีการช่วยในด้านศาสนพิธีของโรงเรียนเวลาโรงเรียนทำบุญ เป็นผลมาจากค่ายคุณธรรมโดยการนำเด็กนักเรียนหมู่บ้านละ ๓ คนมาฝึกอบรมด้านศาสนพิธี จึงทำให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง^{๒๑๕}

๑๓. ชาวบ้านมีความพึงพอใจที่จะไปร่วมกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น มีหมู่อื่นเข้ามาร่วมด้วย มีผลในด้านจิตใจที่ไม่วุ่นวาย ก่อให้เกิดความสงบในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคี ชับร่อไม่ชนกัน ฯลฯ^{๒๑๖}

๑๔. ประชาชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ที่เคยไปแล้วก็อยากไปอีก ไปเข้าร่วมโครงการอื่นๆ อีก มีการชักชวนญาติพี่น้องและบุคคลใกล้เคียงมาร่วมด้วย สามารถนำมาใช้ที่บ้าน สร้างอาชีพให้คนมีงานทำ ความขัดแย้งลดลง มีความรักความสามัคคี คนที่เคยด่าพ่อแม่ก็ไม่ด่า เกิดความสงบในพื้นที่ เพราะได้รับการศึกษาอบรมมาตั้งแต่เด็ก มีจิตอาสาในการตั้งด่านตรวจเพื่อความสงบเรียบร้อยเป็นต้น^{๒๑๗}

๑๕. บุคลากรที่เข้าร่วมมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมอย่างตั้งใจ และให้ความร่วมมืออย่างดี จึงทำให้ประชาชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ที่เคยไปแล้วก็อยากไปอีก ไปเข้าร่วมโครงการอื่นๆ อีก มีการชักชวนญาติพี่น้องและบุคคลใกล้เคียงมาร่วมด้วยสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง มีอาชีพที่สุจริต ไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ชุมชน และสังคม และประเทศชาติ ทั้งในเรื่องความทุจริตทางกายวาจา รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้ง ปัญหายาเสพติด เป็นต้น^{๒๑๘}

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ คุณวิรัชศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๖. ทำให้มีความเพียรที่จะศึกษาหลักธรรมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้แล้วจึงทำให้รู้ว่าอะไรปฏิบัติตนให้ถูกต้องอย่างไรทั้งกับบุคคลรอบข้างและพระสงฆ์ จึงทำให้มีความสามัคคี ไม่มีศัตรู^{๒๑๙}

๑๗. มีความสุขใจในกิจกรรมเหล่านั้น มีความอดทนอดกลั้นในการฟัง ปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานตามกำลัง นำหลักการทางพุทธเช่นสติมาใช้ในการปฏิบัติ เห็นว่าสำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล รู้ต่ำ รู้สูง ในการปฏิบัติตนต่อคนรอบข้าง จะพูดกับพระหรือกับคนอย่างไร^{๒๒๐}

๑๘. ไปทำบุญตักบาตรฟังธรรมทำกิจกรรมในวัดด้วยความภูมิใจ ดีใจ ไม่คิดอะไร คิดแต่เศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหลักธรรมบ้าง มั่นใจว่าได้บุญ มีความสบายใจ ทำตามหน้าที่ชาวพุทธ เก็บกวาด เช็ดถู ดูแลสิ่งต่างๆ รู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ ได้สติปัญญาในสิ่งที่คาดไม่ถึง ปฏิบัติเท่าที่ทำได้ปฏิบัติได้ จึงมีความสุขในการทำกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนาทำตามหน้าที่ชาวพุทธ สามารถป้องกันตนเองได้ ไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งที่ไม่ใช่สาระ ไม่สรรเสริญพิธีกรรมที่ไม่เป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนา ป้องกันการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน และความศรัทธาได้^{๒๒๑}

๑๙. สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ทำให้เกิดสติปัญญาเห็นว่า เกิดมาชาตินี้เกิดมาใช้กรรม ถ้าทำไม่ดีต่อไปจะพบแต่สิ่งไม่ดี จึงพยายามทำแต่สิ่งดีจึงพยายามวางตนกับบุคคลรอบข้างให้ถูกต้อง ทำตนเข้าได้กับคนทุกคน ไม่ขัดแย้งเลย ไม่สร้างปัญหากับบุคคลอื่นทั้งกาย วาจา ใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย เรื่องไม่ดีของเขาก็ไม่ใช่ใจ อะไรที่บอกเขาได้ก็จะบอกด้วยเหตุด้วยผล^{๒๒๒}

๒๐. ทำให้มีสติในการดำเนินชีวิตรวมทั้งการสร้างบุญกุศล มีความเชื่อว่าการทำดีย่อมได้รับผลดี ทำความช่วยยอมได้รับผลชั่ว รู้ว่าอะไรควรคิดไม่ควรคิด อะไรควรพูดไม่ควรพูด อะไรควรทำไม่ควรทำ ทำให้อยากศึกษาเพิ่มเติมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว มีการอ่านเพิ่มเติมและท่องจำได้มากขึ้น ทำบุญไปแล้วก็ดีใจสามารถป้องกันตนเองได้ ดำรงตนอยู่ในขอบเขตของหลักธรรม ทำบุญตามสภาพความเหมาะสมในโอกาสต่างๆ อาหารที่ไม่รู้ว่าเป็นของใครจะไม่ทาน เลือกรับประทาน ไม่มีความโลภในการกิน รู้จักประมาณ ไม่เอาของวัดกลับบ้าน รู้จักใช้คำพูด เป็นการป้องกันตนเองจากบุคคลรอบข้าง^{๒๒๓}

๒๑. ทำให้มีความสุข ทำแล้วสบายใจ ร่างกายปลอดโปร่ง โล่งเบาสบาย ปราศจากความห่วงใย นำมาพูดให้เพื่อนบ้านฟัง มีการชักชวนให้ไปที่อื่นที่มีการฝึกอบรมก็ไปได้นำหลัก

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

พระพุทธศาสนาที่สอนในวัดมาใช้ในครอบครัว ทำให้มีความสุขในชีวิตประจำวัน นำมาพูดให้เพื่อนบ้านฟัง มีการชักชวนให้ไปที่อื่นก็ไป ดำรงตนไว้ชอบ มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต^{๒๒๔}

๒๒. เชื่อว่าเป็นการชำระกายให้สะอาด ชำระใจให้สงบจากกิเลส มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ต้องมีสติในการควบคุมจิตใจ ทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีสติปัญญาในการควบคุมจิตใจ การแสดงพฤติกรรมที่มีสติ ไม่ก้าวร้าว ควบคุมอารมณ์ในการแสดงออกได้ เป็นต้น^{๒๒๕}

๒๓. ทำให้มีความปรารถนาที่จะศึกษาหมวดธรรมอื่นต่อไป นำสิ่งที่พระสอนมาศึกษาเพิ่มเติม ดูเพิ่มเติมจากสื่อ T.V. SBB DMC ฟังวิทยุ FM ในพื้นที่ที่บรรยายธรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการปฏิบัติก็จะเลือกรับชมรับฟังเฉพาะความรู้ หากเป็นการบอกบุญถ้าพอไปได้ก็จะไป ใครทำอะไรก็ไม่ขัดในสิ่งที่ถูกต้อง ทำบุญเท่าที่ทำได้ ทำน้อยดีกว่าไม่ทำ ปลอดภัยในเงินที่มีอยู่^{๒๒๖}

๒๔. เมื่อจิตใจมีคุณธรรม คิดในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนบ้าน บางคนอาราธนาศีลได้ ทำให้เกิดความชื่นใจ อบอุ่นใจ มีความสุข ไม่ต้องรอชาติหน้า ทำแล้วก็สุขเลย ไม่มีความประมาทในการปฏิบัติตน รวมถึงหน้าที่การทำงาน ไม่สร้างความขัดแย้งในสำนักงาน จึงไม่มีศัตรู เป็นที่รักของผู้นำชุมชน จนได้รับตำแหน่งที่ปรึกษานายกอบต.แคมป์สน^{๒๒๗}

๒๕. การร่วมกิจกรรมทำให้ได้รับความยกย่องความชมเชยจากคนทั่วไปจากการปฏิบัติตามสิ่งที่พระสอน ได้รับความไว้วางใจในงานที่ทำ และสามารถทำหน้าที่จนประสบความสำเร็จได้ จึงมีความพอใจพร้อมใจช่วยงาน และร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เมื่อมีจิตใจที่เป็นกุศล ก็จะมีคามพึงพอใจที่จะสร้างกุศลในด้านอื่นๆให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันภัยจากตนเองและบุคคลอื่น คือ การมีสติในการปฏิบัติตนด้วยความไม่ประมาท ไม่พูดให้กระทบใจคนอื่น หลีกเลี่ยงการมีศัตรู รู้จักกินรู้จักใช้ อะไรควรใช้ก็จะใช้ ไม่ทะเลาะทะเลาะยวน แข่งขันกับคนอื่น พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ถือคติ ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยาชูกำลัง^{๒๒๘}

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ คุณไชยวัณ วัฒนจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการพัฒนาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการสร้างขวัญ
กำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญาดังนี้

๑. การมีขวัญกำลังใจที่ดีจะเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมกิจกรรมที่ต่างๆ มากขึ้น มี
ผลทำให้ยอมรับในสิ่งที่ดี ปรับเปลี่ยนความคิด นั่นคือการพัฒนาทางสติปัญญาที่เกิดขึ้นแล้ว
๒. มีมุมมองที่ดี จึงมีความสนใจเข้าร่วมการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ และมี
ตัวอย่างให้เห็น ทำให้เกิดปัญญานำมาใช้ในการดำเนินชีวิต
๓. ใช้เรื่องราวที่คนไม่รู้แล้วถาม เรื่องที่สงสัยอยากรู้แล้วถาม เป็นต้น
๔. เมื่อมีสติปัญญามากขึ้น รู้ในสิ่งที่ถูกต้อง ก็ยอมปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นไปตาม
หลักพระพุทธศาสนามากขึ้น
๕. การมีความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนา มีขวัญกำลังใจในการทำความดี
เพิ่มขึ้น
๖. ขวัญกำลังใจที่ดีทำให้จิตใจโปร่งโล่งเบา เกิดความคิดที่ดี สติปัญญาก็จะเกิดพอก
พูนขึ้น
๗. ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้ศึกษาแล้ว จึงทำให้เกิดความเพียรที่จะศึกษา
หลักธรรมเพิ่มเติม
๘. การมีสติปัญญา นำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดขวัญ
กำลังใจ

๔) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน ๒๕ ประเด็น

๑. ปัญหาอุปสรรคนั้น คือการควบคุมคนหมู่มาก ๆ จึงต้องมองว่ากลุ่มผู้เข้ารับการ
อบรมมาจากไหน เช่น กลุ่มนักเรียนที่มาเพราะถูกบังคับ วันแรกๆจะควบคุมได้ยาก วิธีการควบคุม
นักเรียนคือ ใช้จุดที่เขากลัวให้เป็นประโยชน์ โดยอาศัยความเป็นเหตุเป็นผล จัดการแบบบัวไม่ช้ำน้ำไม่
ขุ่น^{๒๒๙}
๒. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้ ในด้านผู้ให้การฝึกอบรมนั้นอาจไม่เข้าใจ
หลักธรรม ไม่สามารถถ่ายทอดให้เข้าใจได้ หรือเสริมให้เข้าใจไม่ถูกต้อง ทำให้คนเขาห่างจากพุทธ

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนม่องจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.
, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ธรรม ในด้านบุคคลที่เข้ามาบางคนไม่ศรัทธา ถูกบังคับมาสอนอะไรไม่รับ ไม่ฟัง พื้นฐานทางการศึกษาต่างกัน อธิบายธรรมะไม่ได้ผล^{๒๓๐}

๓. ปัญหาอุปสรรคหลายประการที่เกิดขึ้นในโครงการซึ่งในด้านวิทยากรนั้นไม่มีปัญหาอะไร แต่ในด้านผู้เข้าร่วมนั้นมีปัญหาที่การมีส่วนร่วมในขณะที่ดำเนินโครงการ เช่น การอบรมวันเดียว จะมาเฉพาะตอนเช้าแต่ตอนบ่ายหายไป เด็กมีความกดดันเนื่องจากถูกบังคับมา เป็นต้น^{๒๓๑}

๔. ปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ในด้านอาคารสถานที่ เช่น ห้องประชุมของโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนมาก ทำให้ระบบสื่อ แสง สี เสียง จะมีปัญหา บางแห่งคับแคบอากาศไม่ถ่ายเท เป็นต้น^{๒๓๒}

๕. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านสถานที่ เช่น สถานที่ฝึกอบรมไกล สื่อการสอนเครื่องเสียง และเครื่องฉายไม่ดี เป็นต้น^{๒๓๓}

๖. ปัญหาและอุปสรรคของทางวัดนั้นไม่มี เพราะบุคคลในชุมชนเห็นความสำคัญของสถาบันศาสนาจึงมีจิตอาสาให้ความร่วมมือทำกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ในด้านพระวิทยากรนั้นก็พยายามฝึกอบรมจนมีความสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้^{๒๓๔}

๗. จะมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ในด้านสถานที่ บางโรงเรียนหอประชุมมีแสงสว่างเกินไปจะเป็นอุปสรรคในการใช้สื่อ เสียงก้องเกินไป ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องเสียง ไมโครโฟน ลำโพง ไม่ดัง ที่พักที่โรงเรียนลำบาก ต้องแยกชายหญิง บางแห่งห้องน้ำชำรุด และไกลจากพื้นที่กิจกรรม ด้านงบประมาณ ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน เป็นต้น^{๒๓๕}

๘. ความคิด ทศนะคติที่แตกต่างกัน ไม่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ปิดกั้นตัวเอง ความรู้ความสามารถในการใช้สื่อการสอนไม่เพียงพอ^{๒๓๖}

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสถุขันธ์ธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เทียนทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคุณธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๙. ปัญหาและอุปสรรคหลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล ภัยของผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรมต่างกัน เวลาจัดสื่อการสอนจะลำบาก ความถนัดของวิทยากรต่างกันมีความเข้าใจ ภูมิธรรม ความรู้แตกต่างกัน ในด้านสถานที่ บางแห่งไม่เพียงพอต่อบุคคล ในด้านสื่อการสอน บางแห่ง อุปกรณ์เครื่องเสียงชำรุดไม่สามารถใช้ได้ จึงต้องเตรียมไปสำรอง เป็นต้น^{๒๓๗}

๑๐. ปัญหาอุปสรรคหลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล คือ ในโครงการบรรพชาสามเณรผู้ปกครองบางคนไม่ยอมให้ลูกอดข้าวเย็น จึงไม่ให้ความร่วมมือ ในด้านสถานที่ คือ บางแห่งห้องน้ำไม่เพียงพอ สถานที่ฝึกอบรมคับแคบ ในด้านสื่อการสอน บางแห่ง ไม่สมบูรณ์ ในด้านพระวิทยากร บางรูปกำลังศึกษา ก็มีอุปสรรคในการไปให้การฝึกอบรม^{๒๓๘}

๑๑. การจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่วัดจะมีปัญหาเฉพาะนักเรียนที่เป็นโรคภัยไข้เจ็บ บางครั้งผู้ปกครองก็มีปัญหา ในการจัดกิจกรรมของพระ ในด้านปัญหาเกี่ยวกับสื่อ ใช้สื่อ IT ในการฝึกอบรม และหนังสือที่เกี่ยวข้อง สื่อการสอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน จึงบริหารจัดการเท่าที่มีเท่าที่จำเป็น^{๒๓๙}

๑๒. บางหมู่บ้านไม่มีนักเรียน ปัญหาในด้านสื่อการสอน บางเรื่องเซิร์ททางอินเทอร์เน็ตแล้วไม่มี หนังสือสวดมนต์มีไม่เพียงพอ^{๒๔๐}

๑๓. ปัญหาความเดือดร้อนในด้านฐานะ ปัญหาเรื่องถนนหนทาง ฯลฯ^{๒๔๑}

๑๔. ปัญหาอุปสรรคบางประการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ในช่วงแรก ๆ ปัญหาในด้านงบประมาณจึงต้องตั้งกองผ้าป่ามาร่วมด้วย^{๒๔๒}

๑๕. ปัญหาอุปสรรคหลายประการ ทั้งในด้านปัจจัยสนับสนุน เพราะจะต้องทำโครงการเสนอต่อมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละโครงการนั้นต้องใช้ปัจจัยจำนวนมากจึงไม่เพียงพอบ้าง ในด้านระยะเวลาของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ถ้าโครงการกำหนดเวลาไว้หลายวัน ผู้เข้าอบรมจะน้อย ในด้านอาคารสถานที่ นั้นยังไม่พร้อมเท่าไร ที่พักชายยังไม่สะดวก มุ้งลวดขาด ยุงในป่าเข้ามาได้^{๒๔๓}

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสาร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ คุณบุญทำ สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานันท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๖. ปัญหาอุปสรรคบ้างแบ่งเป็นปัญหาอุปสรรคจากบุคคล เช่น ไม่มีใครไปรับไปส่ง ไม่มียานพาหนะ อายุมาก ไม่ว่างบ้าง พุดคุยกันเสียงดังฟังไม่รู้เรื่อง ส่วนปัญหาอุปสรรคจากอาคารสถานที่ คือบางวัดไกล ทุรกันดาร^{๒๔๔}

๑๗. มีปัญหาอุปสรรคหลายประการ เกิดจากคนรอบข้าง เช่น บางคนมีศีล บางคนไม่มีศีล จากความไม่สะดวกในสถานที่ต่างๆ เช่น บางแห่งห้องน้ำน้อย ต้องรอนาน ไม่สะอาด ที่นั่งในห้องน้ำไม่สะดวก ไม่มีเก้าอี้ที่นั่ง ก็ไม่ค่อยสะดวก ต่างพื้นที่มีอาหารแปลกๆ ก็ไม่กิน แต่ก็ไม่ปนไม่พูด ไม่เลือกกิน เลี้ยงง่าย รู้ว่าอะไรเป็นโทษต่อร่างกายก็ไม่รับประทาน^{๒๔๕}

๑๘. ประสบปัญหาอุปสรรคจากบุคคลที่อยู่เ็นวัด เช่น การไม่สนใจในสิ่งที่พระสอน รบกวนคนที่ตั้งใจ^{๒๔๖}

๑๙. มีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ในด้านบุคคล คือ แต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน เขาคิดว่าเขาทำถูก ทั้งๆที่ไม่ถูก เราก็มองว่าอะไร ไม่พูดกระแนะกระหน่ำกับเขา ที่อื่นๆ ก็ไม่มี ด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีปัญหา มีจิตเป็นกุศล ด้านสื่อการสอนไม่มีปัญหา เบาะนั่งพร้อม หนังสือพร้อม^{๒๔๗}

๒๐. ประสบปัญหาอยู่บางประการ เช่น การเดินทางไม่สะดวก ห้องน้ำของที่อื่นไม่สะอาด เป็นต้น^{๒๔๘}

๒๑. ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ^{๒๔๙}

๒๒. ปัญหาอุปสรรคคือ ไม่ค่อยมีเวลา เพราะต้องบริหารธุรกิจแต่เพียงผู้เดียว^{๒๕๐}

๒๓. มีปัญหาในด้านบุคคล เพราะ บุคคลที่รู้จักกันจะมาชวนคุยในขณะที่ปฏิบัติ ทำให้เสียสมาธิ^{๒๕๑}

๒๔. ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใด เพราะแนะนำใครก็ได้ได้รับความสนับสนุนให้ความร่วมมือ เพราะคิดว่า ศาสนาสอนคนให้เป็นคนดี^{๒๕๒}

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศูจิตรสกุล, ตำแหน่ง พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิ่มน้อย, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ คุณสนธิ พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน, ๘ ๒๕๕๙.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ คุณไข่วัฒน พินจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๕. ปัญหาและอุปสรรคไม่มีเพราะมีความตั้งใจมีจิตอาสาในการปฏิบัติอยู่แล้ว^{๒๕๓}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาดังนี้

๑. การควบคุมคนหมู่มาก วันแรกการควบคุมยาก แต่จากประสบการณ์ของพระผู้เคยเป็นพระวิทยากรก็สามารถจัดการได้

๒. ปัญหาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บางคนถูกบังคับมา ในระยะแรกจะสร้างปัญหา พระวิทยากรจะเห็นเหนื่อยมาก สามารถแก้ปัญหาได้แบบบัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่น

๓. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ทางโรงเรียนนำมาต่างระดับกัน การฝึกอบรมและกิจกรรมต้องแยกกัน จึงต้องแยกพระวิทยากรและสถานที่จัดการฝึกอบรม

๔. การฝึกอบรมบุคคลทั่วไปที่มาด้วยความศรัทธา ไม่มีปัญหาอะไร แต่บางคนมาเพื่อลองดู บางคนอยู่ได้ตลอดโครงการ บางคนมาเพียงครึ่งวันก็ไม่มาอีกเลย

๕. ระยะเวลาของการฝึกอบรม หากเป็นระยะเวลานานๆ ๕ - ๗ วัน จะมีผู้เข้าร่วมไม่มาก ถ้า ๒ - ๓ วัน จะมีผู้เข้าร่วมมากพอสมควร

๖. ปัญหาของพระวิทยากร บางช่วงมีภารกิจด้านศาสนกิจ หรือเข้ารับการศึกษาดูงาน ฝึกอบรม จะต้องสับเปลี่ยนกันตามภาระหน้าที่ พระวิทยากรบางรูปมีความถนัด ภูมิรู้ภูมิธรรมต่างกัน จึงต้องแบ่งภารกิจตามความสามารถและความถนัด

๗. สถานที่บางแห่งไม่สะดวก หรือจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีมากกว่าที่พักและสาธารณูปโภค ทำให้คับแคบไม่สะดวก

๘. ปัญหาด้านเครื่องมือสื่อสารประกอบการฝึกอบรม ได้แก่ โสตทัศนวัสดุ ที่ใช้งานได้ไม่สมบูรณ์ ก็ต้องแก้ปัญหาเพื่อให้ดำเนินการได้

๙. บางแห่งหนังสือสวดมนต์มีไม่เพียงพอ การสวดมนต์ก็สวดเพียงพื้นฐานที่สามารถสวดได้

๑๐. มีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ประชาชนในชุมชนที่อยู่ห่างไกลไม่ได้รับข่าวสาร จึงไม่ได้เข้าร่วม

๑๑. ในส่วนของโครงการที่จัดที่วัด มีงบประมาณไม่พอเพียงพอ

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส้อย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๕) เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒๕ ประเด็น

๑. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้น ในด้านบุคคล คือ ทำให้เขามีสติปัญญาแจ่มใส มองอะไรถูกต้องตามความเป็นจริงจากปัญหาที่มีก่อนหน้านี้ ถ้าเข้าใจธรรมะเป็นสัมมาทิฐิ จะส่งต่อไปให้ผู้อื่นโดยอัตโนมัติเป็นจิตอาสาโดยไม่ต้องร้องขอ ถ้าตั้งหลักของสติปัญญาและจิตใจให้ตรงแล้ว พฤติกรรมก็จะปรับเปลี่ยนไปเอง รู้เพื่อเปลี่ยน เมื่อรู้แล้วก็จะเปลี่ยนเอง^{๒๕๔}

๒. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อบุคคลนั้นมีดังต่อไปนี้ ในด้านชุมชนไม่เกิดอุบัติเหตุ ลดปัญหาความขัดแย้ง รู้วิธีแก้ไขปัญหาในระดับต่างๆในสังคมทั้งสังคมและประเทศชาติ ในด้านสิ่งแวดล้อมพระพุทธเจ้าบัญญัติให้อยู่กับสิ่งแวดล้อม ให้รักษาสิ่งแวดล้อม ไม่มีป่า น้ำก็จะไม่มี มีป่าอากาศก็จะบริสุทธิ์^{๒๕๕}

๓. เวลาเทศน์จะแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ย่อมเกิดประโยชน์ต่อบุคคลโดยรวม ทำให้ประชาชนในชุมชนประพฤตินี้ ก็ส่งผลให้ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติมีความสุข ประโยชน์ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เห็นว่า ต้นไม้ให้ประโยชน์ได้กับทุกชีวิตเป็นต้น^{๒๕๖}

๔. ประโยชน์หลายประการ ในด้านบุคคล คือ ได้นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตการทำงาน ในด้านชุมชนคือ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีต่อชุมชน ในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีการนำประชาชนไปปลูกป่าตามสถานที่ที่มีความเหมาะสม ด้านสังคมและประเทศชาติ คือ คนจะไม่เบียดเบียนกัน มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สมัคสมานสามัคคี^{๒๕๗}

๕. จึงก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล เช่น ผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านชุมชน เช่น ชุมชนมีความสามัคคี ในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น รู้คุณค่าของธรรมชาติ ในด้านสังคมและประเทศชาติ เช่น มีความรักชาติมากขึ้น ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ในด้านอื่นๆ เช่น วิทยาการได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น^{๒๕๘}

๖. ในด้านบุคคล คือ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เป็นคนดีมีศีลธรรม รู้จักใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง มีจิตใจที่เป็นกุศล ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ได้บ้าง ในด้านชุมชนไม่มี

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ชิตชัย จันทวีโส (แสนม่วงจับ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. , ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัชรโกวิท (พระมหาสุขุม สุขุมลปญโญ) (ศักดิ์เจริญชัยกุล), เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ พระครูเวฬุพัชรโสภณ, เจ้าอาวาสวัดสฤณีธรรมาราม (วัดห้วยไผ่), ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ พระปลัดสมภพ มหาลาโภ (เตี้ยรทอง), เลขานุการศูนย์พัฒนาคณะธรรมอำเภอหล่มเก่า วัดหล่มเก่าพิทยาราม, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ พระลอย ขนติวโร (มันสมใจ), พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกป่า ปลูกไม้ผลเพื่อให้คนและสัตว์ได้เป็นอาหาร ในด้านสังคมและประเทศชาติ คือ สังคมเป็นปกติดีขึ้นกว่าแต่ก่อน^{๒๕๙}

๗. ในด้านพระวิทยากร คือ ได้รับความรักความศรัทธาจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในด้านผู้เข้ารับการศึกษา คือ ทำให้เขามีธรรมะไปใช้ในการดำเนินชีวิต รู้จักยับยั้งชั่งใจ สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างถูกต้อง ในด้านสังคมและประเทศชาติ คือ ทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการไม่เบียดเบียนธรรมชาติ^{๒๖๐}

๘. ต้องการให้บุคคลสร้างที่พึ่งให้กับตนเอง พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์ เกิดสันติสุข สันติภาพ รักสามัคคี เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข มนุษย์ที่สมบูรณ์จะต้องมีธรรมะเป็นหลักในการดำเนินชีวิต^{๒๖๑}

๙. ประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ บุคคลมีการพัฒนาทั้งกาย ใจ และสติปัญญา ให้เข้าใจโลก และชีวิตมากขึ้น จะมีผลให้เกิดความสุขทางกายและทางใจต่อไป ทำให้ชุมชนน่าอยู่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็น่าอยู่ตามไปด้วย ถ้าชุมชนมีคุณภาพ ก็ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลาย ส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงไปด้วย^{๒๖๒}

๑๐. ประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล คือ ทำให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดียิ่ง ในด้านชุมชน คือ ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ ในด้านสิ่งแวดล้อม ลดละเลิกการเผาขยะ มีคุณธรรมมากขึ้น ทิ้งขยะถูกที่ ในด้านประเทศชาติ คือ ทำให้ประชาชนมีความสุข^{๒๖๓}

๑๑. เป้าหมายและประโยชน์จากการพัฒนาหลายประการ คือ นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีคุณภาพทางจิตใจดีกว่าเดิม จึงสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อยู่บ้านมีความรับผิดชอบช่วยเหลือกิจการบ้าน สร้างสังคมในเครือข่ายตามหลักพุทธใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน เคารพสิทธิผู้อื่น จึงมีสังคมและประเทศชาติที่สงบสุข^{๒๖๔}

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ พระอธิการอนงค์ อนงคโน, เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ พระปลัดสุริยา ขนติโก (หล้าสุด), รองเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่พิทยาราม, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ พระนิคม ขมจิตโต (สายสะอาด), ประธานสงฆ์ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ พระไพศาล วิสุทธิสารโร (ชาวฉลาด), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา (สรราชภูร์), พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ศรีเลย, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๒. เกิดประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ทั้งในด้านบุคคล เช่น การรู้จักประหัตถ์มธยัตถ์ ในด้านชุมชน ชาวบ้าน ไม่มีการทะเลาะกันในชุมชน รู้จักการให้อภัย เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน ไม่มีปัญหาด้านจารกรรม ยาเสพติด ในด้านสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เป็นต้น^{๒๖๕}

๑๓. จึงทำให้เกิดประโยชน์หลายประการคือ สิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีการไปหาเห็ดในวัดได้ ประปาอุดมสมบูรณ์ ใช้น้ำในวัดทำน้ำประปาทั้ง ๔ - ๕ หมู่บ้าน มีความอุปการะซึ่งกันและกัน วัดมีโครงการ ประชาชนก็มีกิจกรรมที่เป็นกุศลทำ มีรายได้จากงานของโครงการ เป็นการอุปการะร่วมกันทั้ง บ้าน วัด ชุมชน บวช^{๒๖๖}

๑๔. ประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมคือ ทำให้มีความรู้ในการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง ประโยชน์ต่อชุมชนคือ เป็นชุมชนชาวพุทธ ไม่มีการทำร้ายกัน ประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมคือ มีการอนุรักษ์ธรรมชาติ^{๒๖๗}

๑๕. ประโยชน์หลายประการ ในด้านบุคคล ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามการพัฒนาจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ฯลฯ ในด้านชุมชน สร้างความมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคี สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ในด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีการฝึกอบรมให้รักษาป่า แยกขยะออกตามประเภท ขยายได้ก็เอาไปขาย เป็นต้น^{๒๖๘}

๑๖. เกิดเป้าหมายหรือประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง บุคคลผู้อื่น ธรรมชาติ ตลอดจนสังคมและประเทศชาติดังต่อไปนี้ มีการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กัน มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาชุมชนให้สงบเรียบร้อย เป้าหมายหรือประโยชน์ต่อธรรมชาติ คือเห็นความสำคัญของต้นไม้ในการอนุเคราะห์ต่อสิ่งมีชีวิต ส่วนเป้าหมายและประโยชน์อื่นๆ คือ เป็นบุคคลต้นแบบให้กับบุคคลที่เคารพนับถือ^{๒๖๙}

๑๗. เกิดประโยชน์ต่อชีวิตเราอย่างมาก เช่น ได้พบปะสหธรรมิก ได้สังคม ได้เพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นำไปสู่ประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมาก เช่น ชุมชนมีคุณธรรมมาก นำไปสู่ประโยชน์ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เอาทรัพยากรมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม นำไปสู่ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ คือ ทำให้ศาสนาพุทธเจริญ ทำให้คนไหว้พระมากขึ้น^{๒๗๐}

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ คุณประไพ บุญมา, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ คุณวีรศักดิ์ วีรพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ คุณบุญญา สอนบุญมา, กำนันตำบลแคมป์สน, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ คุณทินมณี สกุลมานนท์, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร., ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ คุณทัศนาศู ชูจิตรสกุล, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำค้าง เนียมเปรม, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๑๘. ประโยชน์หลายประการดังนี้ ประโยชน์ต่อตนเอง เช่น มีสติมากขึ้น ประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ชุมชนไม่มีการลักเล็กขโมยน้อย ยาเสพติดไม่มีในพื้นที่ เป้าหมายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น บำรุงรักษาต้นไม้ให้มีผลให้ได้ ศึกษาธรรมชาติเหมือนกับการศึกษาธรรมะ นำไปสู่เป้าหมายต่อสังคม ประเทศชาติคือ ทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข มีความรักความสามัคคี^{๒๗๑}

๑๙. เกิดประโยชน์ต่อตนเองดังต่อไปนี้ ได้พัฒนาคุณภาพชีวิต ประโยชน์ต่อชุมชน ชุมชนและสังคมมีความเป็นพี่น้องกัน ประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ พระพุทธศาสนาสอนให้อุรุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติดังต่อไปนี้ พระพุทธศาสนาสั่งสอนทุกคนให้มีคุณธรรมเพื่อได้รับความสุข คนในประเทศไม่เอาเปรียบทำให้ประเทศชาติสงบสุข มีสันติสุข^{๒๗๒}

๒๐. จึงทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น มีการคิดที่มี ทำให้มีความสุขมากขึ้น มีคนทักทายห้อมล้อมมีกัลยาณมิตร ใหม่ๆที่ไม่ใช่คนร้าย และมีตำแหน่งต่างๆ ทำให้ชุมชนมีความสงบไม่มีการลักขโมย อารมณ์ดี อากาศดี ธรรมชาติช่วยเหลือทำให้สุขภาพแข็งแรง สังคมและประเทศชาติมีความรักความสามัคคี ไม่มีการทุจริต ทุกคนมีความสุข^{๒๗๓}

๒๑. มีประโยชน์หลายประการ คือ จะไปทำบุญที่ไหนคนในครอบครัวไม่ขัดข้อง จัดความสะดวกให้ คนในครอบครัวให้การสนับสนุน งานส่วนตัวก็ไม่ขัดข้อง เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน ตั้งใจดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม พอจะทำก็ทำทันที เกิดความมีจิตอาสา เกิดการเผยแผ่ไปที่อื่น มีการเสียสละ การบริจาค ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จต่อประเทศชาติ^{๒๗๔}

๒๒. ประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล คือ บุตรธิดาเป็นคนดี โภคทรัพย์ดี สิ่งร้ายๆไม่แผ้วพาล ไม่มีศัตรู บริวารดี ในด้านชุมชน คือ รู้วิธีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือชุมชน มีจิตอาสา แบ่งปันทำให้ชุมชนมั่นคงแข็งแรง เพื่อนบ้านดีก็เป็นที่พึ่งในการป้องกันดี ไม่ต้องไปซื้อหาข้าวจากไหน^{๒๗๕}

๒๓. เกิดประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคล คือ ทำให้คิดได้ในความพอเพียง มีความสุขใจสบายใจ ในด้านชุมชน คือ ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีเพื่อนบ้านที่ดี มีการร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นที่ดี ช่วยเหลือชุมชน ไม่เลือกสถานที่ ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม เกิดความสงบในชาติ^{๒๗๖}

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ คุณประกอบ อิมน้อย, พุทธศาสนิกชน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ คุณสนิท พันธุ์สำเนียง, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ คุณถั่วขาว สุขกล้า, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ คุณจรรยา ศรีปาน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ คุณสมาน พิมเสน, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ คุณไชยวัณ พินจันทร์, พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒๔. ทำชาตินี้ไว้กินชาติหน้า รู้จักการทำบุญที่ถูกต้อง มีที่ทำกิน มีรายได้เพิ่มขึ้น เหตุเพราะทำบุญถูกต้อง ตั้งใจ จึงทำให้มีฐานะดีขึ้น ได้ตำแหน่งสูงขึ้น ไม่ประมาท ไม่ฟุ่มเฟือย มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คนรอบข้างฝึกฝนในธรรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ขัดแย้งกัน มีความสามัคคีกัน ตั้งแต่ชุมชน ไปตลอดสังคมและประเทศชาติ^{๒๗๗}

๒๕. เกิดประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้ ในด้านบุคคลและชุมชน คือ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการคิด การฝึกและการปฏิบัติตนตามหลัก ในด้านสิ่งแวดล้อม คือ มีการแยกขยะ ไม่มีการเผาป่า ในด้านสังคมและประเทศชาติ คือ ทำให้สังคมมีความสงบสุข^{๒๗๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็น เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นเป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาดังนี้

๑. ในด้านบุคคล คือ ทำให้มีสติปัญญาแจ่มใส มองอะไรถูกต้องตามความเป็นจริง การปฏิบัติตนต่อคนรอบข้างเหมาะสม

๒. เกิดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เห็นประโยชน์ที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เป็นคนดีมีศีลธรรม ปฏิบัติตามศีล ๕ ได้

๓. การมีส่วนร่วมในสังคมชาวพุทธ ได้พบปะสวดธรรมิก สร้างเครือข่ายสังคมชาวพุทธ ภาคภูมิใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ได้ทบทวนความรู้ที่เคยได้ศึกษามา

๔. พระพุทธศาสนามีหลายหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และสามารถเห็นผลจริงเมื่อนำไปใช้แล้ว ลดละเลิกบาปและอกุศล ชีวิตมีคุณค่ามากขึ้น

๕. ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีน้ำใจช่วยเหลือและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน

๖. เป็นผู้รู้จักทำบุญทำทาน ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เสียสละ มีจิตอาสา มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยความรักสามัคคี ไม่มีความขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันในชุมชนฯ

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ คุณประยูร คล้ายทอง, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแคมป์สน กรรมการหมู่บ้าน, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ คุณศิลา ตาส่วย, เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาจุฬาฯ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๔.๑.๓ ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทางเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ และสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย อันได้แก่ แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) เพื่อบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนากับสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ที่ได้จากข้อมูลทั้ง ๒ ส่วนนี้ ได้เกิดการสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑๐ รูป/คน ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการสนทนากลุ่ม โดยสรุปได้ ๔ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ มีความสำคัญมาก เพราะจะต้องเป็นผู้ที่ต้องพัฒนาก่อน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเช่น หลักไตรสิกขา และหลักธรรมหมวดอื่นๆ มาบูรณาการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ^{๒๗๙}

(๒) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น ควรอาศัยการสวดมนต์เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากาย วาจา^{๒๘๐}

(๓) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์จะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะหลักพระพุทธศาสนานั้นเปรียบเสมือนใยแมงมุมที่มีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นระบบ^{๒๘๑}

^{๒๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริพัชรโสภิต, รักษาการ รองผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์ฟอซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูชัยพัชรสถิต ดร., อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์ฟอซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอธิการสราวุฒย์ ปญญาวุฑโฒ ดร., ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์ฟอซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

(๔) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุควรพัฒนาตนเองก่อน ด้วยการศึกษเล่าเรียนจึงจะทำให้สามารถพัฒนาบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๘๒}

(๕) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นทั้งการพัฒนาตนเองและการพัฒนาผู้อื่นเพื่อให้มีพื้นฐานในการพัฒนาจะสามารถพัฒนาในด้านอื่นๆให้ดียิ่งขึ้นด้วย^{๒๘๓}

(๖) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญเพราะการศึกษา เป็นการพัฒนสติปัญญาของมนุษย์ ทำให้เป็นบุคคลที่มีทั้งความเก่งและความดีในบุคคลเดียวกัน พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะถ้าไม่มีพระพุทธศาสนา ก็จะไม่มีโอกาสในการศึกษาเพื่อพัฒนาในระบบคุณธรรม^{๒๘๔}

(๗) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งทางกาย วาจา และใจ รวมถึงองค์ความรู้ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์^{๒๘๕}

(๘) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ต้องรู้จักการพัฒนาตนเองก่อนโดยหวังคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีทั้งความเก่งและความดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้^{๒๘๖}

(๙) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการพัฒนาที่มีความครอบคลุมทั้งกาย วาจา และใจ ถึงแม้ว่าในด้านการศึกษานั้นอาจจะมีความแตกต่างของหมวดธรรมบ้าง แต่ก็ยังเป็นแนวทางเดียวกัน เพราะมีความสอดคล้องดังที่ผู้วิจัยเสนอไว้^{๒๘๗}

^{๒๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวัชชัย ธรรมวีริส ดร., อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระพิรพงษ์ จิตธมโม ดร., ประธานหลักสูตรสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์สุพล ศิริ, รักษาการผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ปัญญา กันภัย, รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี, อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักงาน สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

(๑๐) สรุปรว่า การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการจำแนกกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนตามประเภทของการพัฒนา เช่น การพัฒนากาย วาจา อาศัยหลักศีล ซึ่งจะต้องมีกระบวนการตามหลักการที่ถูกต้องคือ หลักไตรสิกขา และอาศัยผลจากการพัฒนาเป็นตัวชี้วัดรูปแบบว่ามีความถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่^{๒๘๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

(๑) พระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญมาก เพราะจะต้องเป็นผู้ที่พัฒนาก่อน ด้วยการศึกษเล่าเรียน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเช่น หลักไตรสิกขา และหลักกรรมหมวดอื่นมาบูรณาการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ

(๒) พระสงฆ์ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะหลักพระพุทธศาสนานั้นเปรียบเสมือนใยแมลงมุมที่มีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นระบบ

(๓) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการพัฒนาดตนเองและการพัฒนาผู้อื่นเพื่อให้มีพื้นฐานในการพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้นด้วย

(๔) การศึกษาเป็นการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ทำให้เป็นบุคคลที่มีทั้งความเก่งและความดีในบุคคลเดียวกัน

(๕) ถ้าไม่มีพระพุทธศาสนาก็จะไม่มีโอกาสในการศึกษา เพื่อพัฒนาในระบบคุณธรรม

(๖) พระสงฆ์ต้องรู้จักการพัฒนาดตนเองก่อนโดยหวังคุณภาพมากกว่าปริมาณ

(๗) เป็นการพัฒนาที่มีความครอบคลุมทั้งกาย วาจา และใจ ถึงแม้ว่าในด้าน การศึกษานั้นอาจมีความแตกต่างของหมวดธรรมบ้าง แต่ก็ยังเป็นแนวทางเดียวกัน

(๘) การพัฒนากาย วาจานั้น อาศัยหลักศีล ซึ่งจะต้องมีกระบวนการตามหลักการที่ถูกต้องคือ หลักไตรสิกขา และอาศัยผลจากการพัฒนาเป็นตัวชี้วัดรูปแบบว่ามีความถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่

จากทัศนะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบร่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่เป็นการรวมองค์ความรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง

^{๒๘๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ เนมิต พรหมทา ดร. นพ., ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลป่าแดง จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

พระพุทธรูปศาสนา อันได้แก่ไตรสิกขาไว้ด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับพระสงฆ์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ

๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๑) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในด้านการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการสืบเนื่องกัน แต่ควรนำการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดปัญญามาก่อน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะพัฒนาในด้านอื่นต่อไป^{๒๘๙}

(๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นควรทำตั้งแต่เยาว์วัย การฝึกอบรมให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ เข้าใจในสิ่งที่ไม่เคยเข้าใจ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง^{๒๙๐}

(๓) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ถึงแม้ว่าบุคคลที่จะนำมาเป็นวิทยากรนั้น จะมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย แต่ก็สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็น อกาลิกโก คือไม่จำกัดกาล และมีแนวทางที่ถูกต้องชัดเจน^{๒๙๑}

(๔) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะได้ผลก็ต่อเมื่อ มีการฝึกอบรมจิตใจก่อน เพื่อให้สามารถครองตน ครองคน ครองงานได้ ทั้งผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรมจะต้องมีความสนใจในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุน ในโครงการฝึกอบรม เป็นต้น^{๒๙๒}

(๕) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาตนเอง เช่นเดียวกับการศึกษา การฝึกอบรมนั้นไม่ควรขาดการ

^{๒๘๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริพัชรโสภิต, รักษาการ รองผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูชัยพัชรสถิต ดร., อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระอธิการสรวุฒย์ ปญญาวุฑโฒ ดร., ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาธวัชชัย ธมมรสี ดร., อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

เจริญสมาธิ เพื่อให้จิตใจมีความสงบ และการเจริญวิปัสสนา เพื่อให้เกิดสติปัญญาสามารถนำมาใช้ในการแก้ไข้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง^{๒๙๓}

(๖) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลทุกระดับตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้สูงอายุ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้โอกาสบุคคลทุกคน เพื่อนำมาใช้ในการฝึกอบรมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม^{๒๙๔}

(๗) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างกาย วาจา และใจ แต่ไม่ควรอิงกิจกรรมอย่างเดียว อีกทั้ง พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทร่วมกันในการฝึกอบรม จึงไม่ควรให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง โดยต้องแสดงตนเป็นตัวอย่างให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้นำไปประพฤติปฏิบัติตามให้เกิดประโยชน์ต่อไป^{๒๙๕}

(๘) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีการฝึกอบรมทั้งผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรม โดยอาศัยการฝึกอบรมทั้งในด้านปริยัติ ปฏิบัติ แต่ควรเริ่มต้นจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจก่อนก่อนแล้วจึงไปพัฒนาด้านอื่นๆต่อไป^{๒๙๖}

(๙) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจก่อน เพราะเมื่อพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้นแล้ว ก็ย่อมสร้างพฤติกรรมให้ดีขึ้นตามมา การพัฒนาจิตใจนั้นจึงถือว่ามีผลครอบคลุมถึงการพัฒนากาย วาจาและสติปัญญาอีกด้วย^{๒๙๗}

(๑๐) สรุปว่า การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นการเพิ่มความชัดเจนในการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีชีวิตที่ตั้งอยู่ในคุณธรรม หรือตั้งตนไว้ชอบ การฝึกอบรมนั้นถือเป็นการสร้าง

^{๒๙๓} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระพิรุณพงษ์ จิตธมโม ดร., ประธานหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ็อซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๔} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์สุพล ศิริ, รักษาการผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ็อซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๕} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ปัญญา กันภัย, รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ็อซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี, อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ็อซุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักงาน สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

หลักพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์ ซึ่งมีตัวชี้วัดจากภาวะพฤติกรรม ที่เป็นผลจากการฝึกรูปธรรมหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ^{๒๔๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการฝึกรูปธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการฝึกรูปธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

(๑) การฝึกรูปธรรมนั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในด้านการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการสืบเนื่องกัน แต่ควรนำการฝึกรูปธรรมเพื่อให้เกิดปัญญา ก่อน โดยควรพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย

(๒) การฝึกรูปธรรมให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ เข้าใจในสิ่งที่ไม่เคยเข้าใจ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

(๓) บุคคลที่จะนำมาเป็นวิทยากรนั้น จะมีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย แต่ก็สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาได้ โดยทั้งผู้ให้การฝึกรูปธรรมและผู้รับการฝึกรูปธรรมจะต้องมีความสนใจในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนในโครงการฝึกรูปธรรม เป็นต้น

(๔) การฝึกรูปธรรมจะได้ผลก็ต่อเมื่อ มีการฝึกรูปธรรมจิตใจก่อน เพื่อให้สามารถครองตน ครองคน ครองงานได้ ไม่ควรขาดการเจริญสมาธิ เพื่อให้จิตใจมีความสงบ และการเจริญวิปัสสนา เพื่อให้เกิดสติปัญญา สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

(๕) พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทร่วมกันในการฝึกรูปธรรม จึงไม่ควรให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง โดยต้องแสดงตนให้เป็นอย่างดีให้ผู้เข้ารับการฝึกรูปธรรมได้นำไปประพฤติปฏิบัติตามให้เกิดประโยชน์ต่อไป

(๖) การฝึกรูปธรรมนั้นเป็นการสร้างหลักพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์ ซึ่งมีตัวชี้วัดจากภาวะพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการฝึกรูปธรรม หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ

จากทัศนะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบร่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ได้แสดงทัศนะแนวคิด ในด้านการการฝึกรูปธรรมในด้านจิตใจก่อน สติปัญญา และ พฤติกรรม เนื่องจากสภาพจิตใจที่ดีมีคุณธรรมย่อมนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการฝึกรูปธรรมทั้งปริยัติและปฏิบัติ ซึ่งได้แก่การพัฒนา

^{๒๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ เนรมิต พรหมทา ดร. นพ., ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลป่าแดง จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

จิตใจและสติปัญญา หรือ สมาธิ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา และให้ความสำคัญกับการเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ต่อพุทธศาสนิกชน

๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๑) พระสงฆ์จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากกว่าพุทธพาณิชย์ คือ ไม่เรียกรายจนเกินพอดี ไม่เน้นตู้บริจาคเพื่อให้ประชาชนเกิดความสบายใจ ศรัทธา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามากขึ้น อาศัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนเพื่อให้มีความเป็นกัลยาณมิตร ต่อกัน มีการชักชวนกันไปทำบุญในด้านอื่นๆมากขึ้น การสร้างความปลอดภัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยการนำหลัก ๕ ส. คือ สะอาด สะอาด สะดวก สุขลักษณะ และสร้างนิสัย มาร่วมในการพัฒนาด้วย รวมทั้งพัฒนาตามความเหมาะสมตามสภาพในแต่ละชุมชน^{๒๙๙}

(๒) ต้องอาศัยความเข้มแข็งในการเผยแผ่ของพระสงฆ์เพื่อให้เกิดความศรัทธา เคารพ นับถือจากพุทธศาสนิกชน มีการให้ทุนการศึกษาเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในการสนใจพระพุทธศาสนาของเยาวชนและประชาชน โดยการพัฒนาแต่เยาว์วัย เพื่อเป็นฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เป็นการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี^{๓๐๐}

(๓) ต้องสร้างจากภายในสู่ภายนอก โดยการส่งพระสงฆ์ สามเณรไปศึกษาเล่าเรียนจนมีความรู้ความสามารถถือเป็นการสืบทอดศาสนทายาท เช่น การศึกษาเล่าเรียนใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและคุณธรรมในบุคคลเดียวกัน เมื่อนำมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ก็จะทำให้ชาวชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเหล่านั้น ทำให้เกิดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น โดยการศึกษาเล่าเรียนใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งไปเผยแผ่ศาสนาสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้กว้างขวางมากขึ้น^{๓๐๑}

(๔) หากพระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างของชุมชน เป็นที่ศรัทธาของญาติโยม สร้างความสามัคคีต่อกัน ให้ความเป็นกันเอง ช่วยวัดวาให้รุ่งเรือง จึงมีความพอใจที่จะให้การสนับสนุน พระสงฆ์

^{๒๙๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริพัชรโสภิต, รักษาการ รองผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูชัยพัชรสถิต ดร., อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอธิการสรารุณย์ ปญญาวุฑฒิ์ ดร., ประธานหลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

จะต้องเป็นตัวอย่างของชุมชน เป็นที่ศรัทธาของญาติโยม สร้างความสามัคคีต่อกัน มีการพัฒนาในลักษณะสังคมสงเคราะห์^{๓๐๒}

(๕) จะต้องแสดงถึงผลที่เกิดขึ้นจากทางโลกและทางธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เมื่อพื้นฐานดี มีศีลเป็นต้นดี ปลายก็จะตรง อาศัยการพัฒนาควบคู่กันระหว่างปริยัติและปฏิบัติหรือทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม รวมทั้งการพิจารณาการแสดงออกทาง กาย วาจา ใจ ว่าประกอบด้วยศีลหรือไม่ ควรให้มีการเจริญจิตและสติปัญญา^{๓๐๓}

(๖) โดยอาศัยการสร้างโอกาสในด้านการพัฒนาให้ลูกชาวไร่ชาวนา ในขณะเดียวกัน พระเถระต้องมีความเสียสละในการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้โอกาสแก่ทุกคนโดยการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ลูกชาวไร่ชาวนา เพื่อนำหลักพระพุทธศาสนา มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น^{๓๐๔}

(๗) โดยสร้างการมีส่วนร่วมของศาสนิกชนกับพระสงฆ์ มีการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับฆราวาสทำให้เขาเห็นว่า ศาสนิกชนก็สามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกัน การสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งในระดับพระสงฆ์ไปจนถึงพุทธศาสนิกชนให้เกิดความรักความสามัคคี^{๓๐๕}

(๘) หากพระสงฆ์เป็นผู้ให้ หมายความว่า ต้องรู้จัก Give มากกว่า Take พัฒนาเพื่อหวังคุณภาพมากกว่าจำนวน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยให้ความสะดวกในเรื่องการรับส่งพระสงฆ์ไปร่วมกิจกรรมโดยการพัฒนาแบบแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือการสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้แผ่ขยายออกไปในทุกชุมชน และควรพัฒนาเพื่อหวังคุณภาพมากกว่าจำนวน ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ^{๓๐๖}

^{๓๐๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาธวัชชัย ธมฺมรํสี ดร., อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระพิรพงษ์ จิตธมฺโม ดร., ประธานหลักสูตรสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์สุพล ศิริ, รักษาการผู้อำนวยการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ปัญญา กันภัย, รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี, อาจารย์พิเศษ มจร. วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

(๙) การสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับการพัฒนาว่าต้องมีการพัฒนาจิตใจให้ดีเพื่อพัฒนาในด้านอื่นๆได้ดีเหมือนกัน และสามารถสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม โดยการเริ่มต้นการพัฒนาที่จิตใจให้มีความสงบจากกิเลสก่อน เมื่อได้พัฒนาจิตใจแล้วก็จะสามารถควบคุมกายวาจาให้ถูกต้อง นำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆได้อย่างแน่นอน^{๓๐๗}

(๑๐) สรุปว่าการสร้างให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในหลักพระพุทธศาสนาสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีความสุขโดยการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อันเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณธรรมประจำตัว สามารถสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น^{๓๐๘}

วิเคราะห์สาระสำคัญ (Content Analysis) ประเด็นการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

- (๑) อาศัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน
- (๒) อาศัยความเข้มแข็งของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความศรัทธาเคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชน ก็จะทำให้ชาวชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเหล่านั้น ทำให้เกิดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น
- (๓) พระสงฆ์ต้องเป็นตัวอย่างของชุมชน เป็นที่ศรัทธาของญาติโยม สร้างความสามัคคีต่อกัน ให้ความเป็นกันเองต่อพุทธศาสนิกชน ช่วยเหลือวัดให้เจริญรุ่งเรือง
- (๔) พระสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนามากกว่าพุทธพาณิชย์ ศรัทธาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามากขึ้น
- (๕) ต้องพัฒนาให้เห็นผลที่เกิดขึ้นทั้งทางโลกและทางธรรม ต้องเสียสละ เป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้โอกาสแก่ทุกคน
- (๖) สร้างการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนกับพระสงฆ์ มีการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน สร้างความเชื่อมั่นให้เห็นว่า พุทธศาสนิกชนก็สามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกับพระสงฆ์

^{๓๐๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักงาน สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ เนรมิต พรหมทา ดร. นพ., ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลป่าแดง จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

จากทัศนะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบร่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ได้แสดงทัศนะแนวคิดเกี่ยวกับสภาพภาพของพระสงฆ์ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาตน โดยส่งไปศึกษาตามสถาบันการศึกษา ให้มีการสืบทอดศาสนทายาท การเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ให้โอกาสการพัฒนาแก่ลูกชาวไร่ชาวนาในการเข้ารับการพัฒนาในโอกาสต่าง รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของศาสนิกชนกับพระภิกษุสงฆ์ ให้เกิดความรักความสามัคคี

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การประยุกต์หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler) ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ หลักไตรสิกขา มาเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในงานวิจัยฉบับนี้ ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์การประยุกต์ไว้ดังนี้

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการฝึกอบรมกับหลักไตรสิกขา

๑) หลักศีล การฝึกอบรมเป็นการสร้างความรู้ความสามารถในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการพัฒนาความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ถูกต้อง เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการฝึกอบรมเหล่านั้น มีความไม่พอเพียงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน จำเป็นต้องให้มีการฝึกอบรมในด้านศีลธรรมจริยธรรมด้วย เพราะเมื่อมีการพัฒนาด้านวัตถุ ก็ต้องพัฒนาคนด้านศีลธรรม จิตใจ ควบคู่ไปพร้อมๆ กัน เพื่อไม่ให้มนุษย์นำความรู้ ความเจริญ ไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง สร้างปัญหาให้กับตนเองและผู้อื่น ดังนั้นการฝึกอบรมด้านศีลธรรมจรรยา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน

๒) หลักสมาธิ การฝึกอบรมนั้นมีการจัดการในลักษณะโครงการ หลักสูตร หรือกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคม การพัฒนาจิตใจ(สมาธิ)ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทางด้านการฝึกอบรมนั้นบุคคลากรทางศาสนาจะมีการจัดหลักสูตร โครงการ หรือ กิจกรรม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ส่งผลในการพัฒนาจิตใจ ซึ่งอาจประกอบด้วยโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานบ้าง หรือโครงการอื่นๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งมีผลในการควบคุมจิตใจในการไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น เมื่อมีความรู้ความเข้าใจในการควบคุมจิตใจไม่ให้หลงไหลไปในอำนาจกิเลสที่มา

กระทบ และเข้าใจว่าธรรมหมวดไหนควรนำมาฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความสุขได้ ก็ควรปฏิบัติให้หนักแน่นมากขึ้น

๓) หลักปัญญา การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยจัดหลักสูตร หรือกิจกรรมต่างๆ หลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาทุกหลักธรรมนั้นหากนำมาใช้ในการฝึกอบรมย่อมนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาได้ พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาแห่งปัญญา เป็นศาสนาแห่งเหตุผล สิ่งใดที่ไม่ประกอบด้วยเหตุผลนั้นไม่ถือว่าสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาปัญญาได้ เพราะฉะนั้นการพัฒนาปัญญาที่ถูกต้อง ทั้งการรู้สาเหตุที่เกิดขึ้น ผลลัพธ์จากเหตุเหล่านั้น ศักยภาพของตนเองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วง รู้จักประมาณในปัจจัยที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ รู้จักกาลว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้จักสถานะของบุคคลว่าจะปฏิบัติตนให้เหมาะสมอย่างไร และ รู้จักชุมชนว่าจะมีการอยู่ร่วมกันโดยวิธีโดยอาศัยสติปัญญาพิจารณาและสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างถูกต้อง เป็นการให้ความสุข ความสงบ สันติภาพ ภารดรภาพ ต่อตนเอง บุคคลอื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการฝึกอบรมกับหลักไตรสิกขา นั้นสามารถสรุปดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการฝึกอบรมกับหลักไตรสิกขา

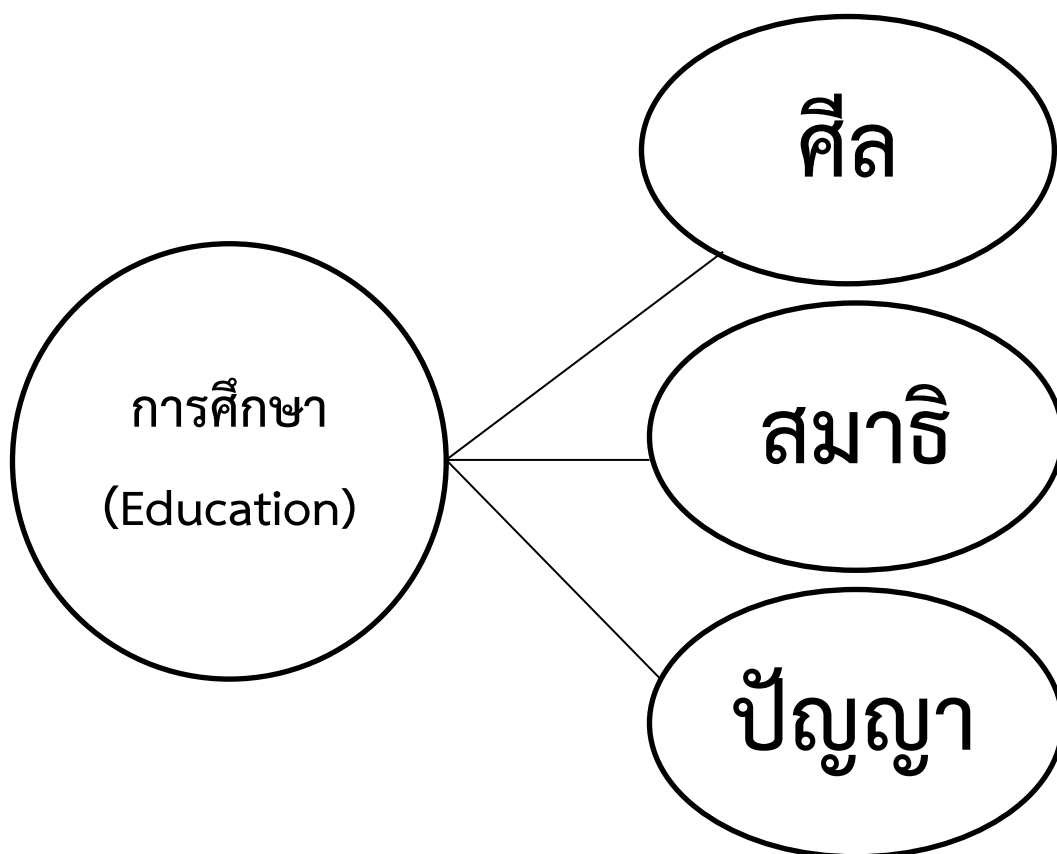
๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษากับหลักไตรสิกขา

๑) หลักศีล ศีลเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และการประกอบอาชีพ เป็นการพัฒนาศรัพยากรมนุษย์ให้มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นโทษ การศึกษาในด้านศีลนั้นจะทำให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักศีลที่ถูกต้อง เกิดการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ดี การศึกษาด้านศีลจะเป็นแนวทางให้ชีวิตมีความสมดุล ซึ่งการศึกษาในด้านการควบคุมพฤติกรรมทางกายและทางวาจา นั้นทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกหลักการพื้นฐานไว้ ๕ ประการตามหลักเบญจศีล การศึกษาในด้านศีลนั้นจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมทั้งพฤติกรรมทางกายและทางวาจา ได้อย่างถูกต้องไม่เกิดปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น

๒) หลักสมาธิ การศึกษาและการพัฒนาศรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทางด้านจิตใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านสมาธิ สามารถนำมาพัฒนาศรัพยากรมนุษย์ ทางด้านการศึกษา และสามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตใจได้ คือเมื่อมีความรู้ ความเข้าใจว่า ผลที่เกิดจากความไม่โลภและความไม่พยาบาท จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ย่อมส่งผลให้เกิดการ แสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติด้วย

๓) หลักปัญญา การศึกษาการพัฒนาปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมในการพัฒนาปัญญาที่ถูกต้อง มีความเป็นเหตุเป็นผลมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในด้านจิตใจ เพราะการที่มนุษย์จะสามารถคิด พุด ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม จะต้องประกอบด้วยสติปัญญา เพราะสติปัญญาจะทำให้เกิดกระบวนการทางความคิดที่ถูกต้องนำไปสู่การ แสดงพฤติกรรม ความคิดเห็นในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยความรู้เหตุ - ผล อยู่ร่วมกันตามสถานะทางสังคมที่ถูกต้อง

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษากับหลักไตรสิกขา นั้นสามารถสังเคราะห์เป็นแผนภาพ ที่ ๔.๒

แผนภาพที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษากับหลักไตรสิกขา

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนากับหลักไตรสิกขา

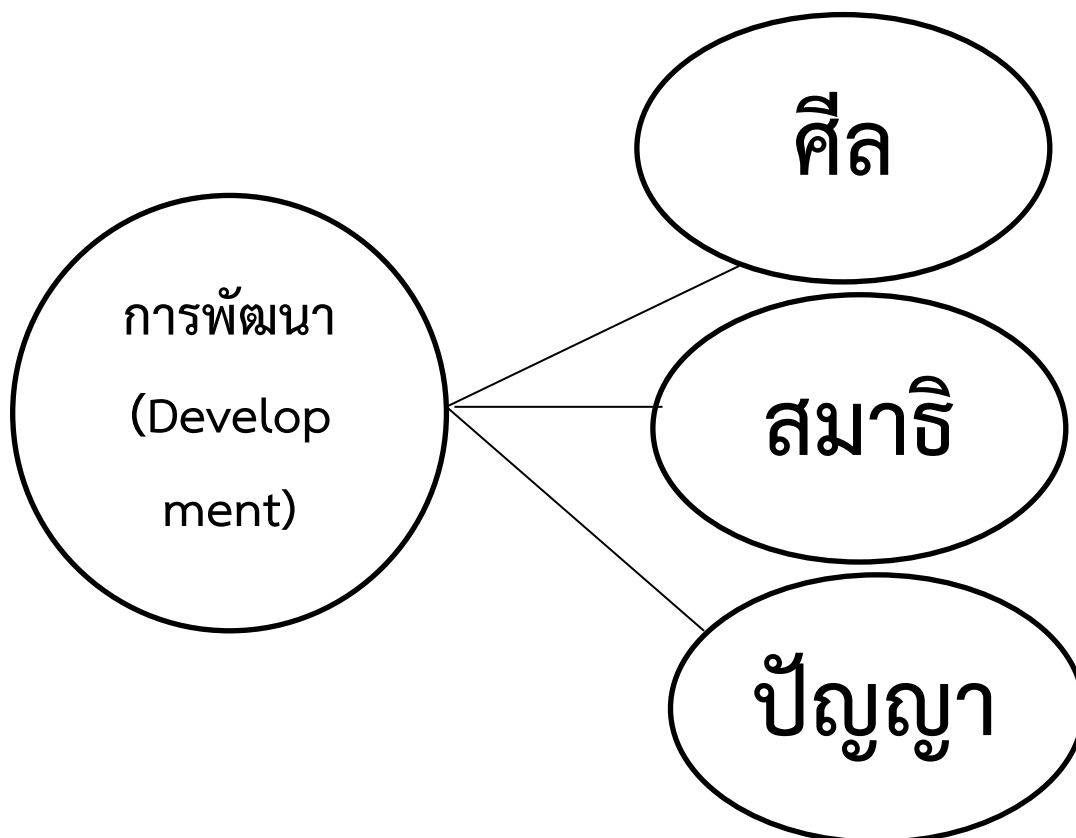
๑) หลักศิลปะ การพัฒนาทางด้านศิลปะ มีผลในการปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร บุคคลที่มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง จะปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานขององค์กร ไม่เบียดบังผลประโยชน์จากงานที่รับผิดชอบ เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเหมาะสม ทั้งทางกาย วาจา อยู่ร่วมกับองค์กรและสังคมได้อย่างมีความสุข

๒) หลักสมาธิ การพัฒนาทางด้านสมาธิ มีผลทำให้บุคคลที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจไม่เกิดความบกพร่องผิดที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร มีขวัญและกำลังใจมีความพึงพอใจและมีพลังที่จะปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นให้เกิดความสำเร็จ มีผลดีต่อองค์กร ผู้บริหาร และบุคคลทุกระดับในองค์กร

๓) หลักปัญญา การพัฒนาทางด้านปัญญา มีผลทำให้งานที่บุคคลได้รับมอบหมาย เป็นไปตามเป้าประสงค์ขององค์กร มีความชาญฉลาดในการแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเองและองค์กร บุคคลที่ประกอบด้วยปัญญา จะเป็นผู้ที่มีความสุจริตทั้งทางกาย วาจา ใจ มีการวางตัวให้เหมาะสม ไม่

สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น มีชีวิตที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นบุคคลที่มีศักยภาพ และเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ขององค์กร

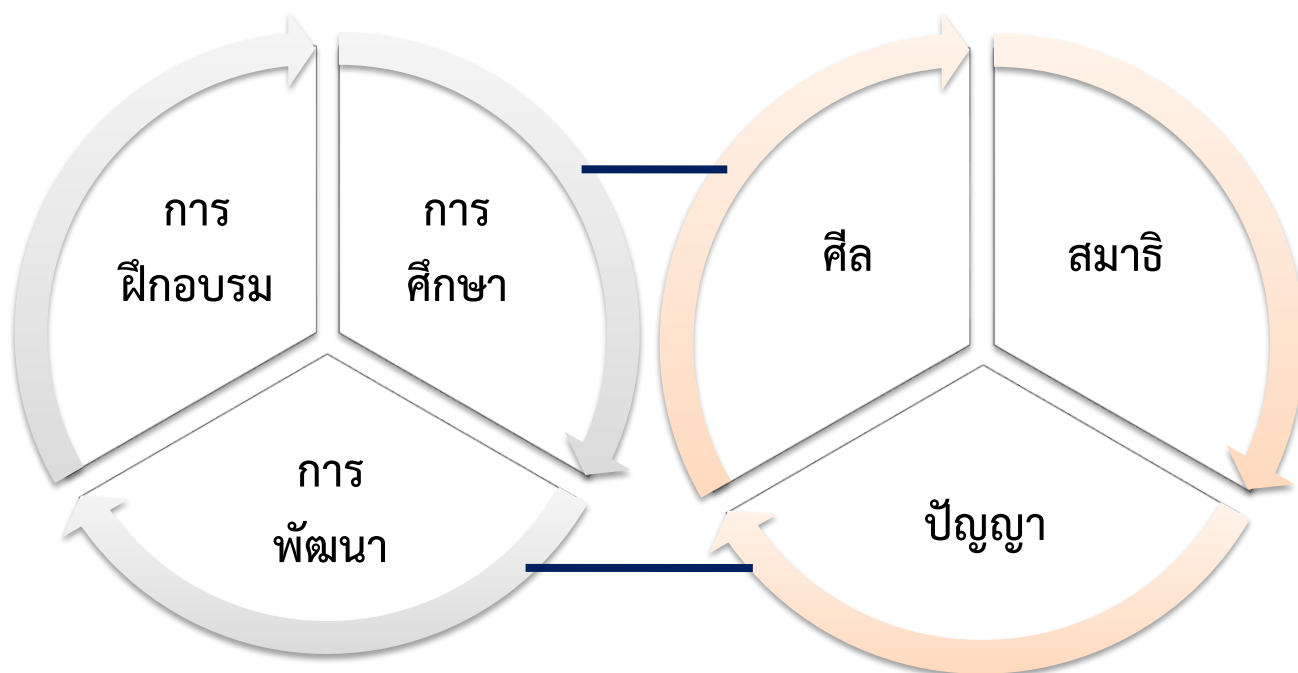
ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนาหลักไตรสิกขา นั้นสามารถสังเคราะห์เป็นแผนภาพ ที่ ๔.๓

แผนภาพที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนาหลักไตรสิกขา

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีที่ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนานั้น เมื่อนำมาประยุกต์กับ หลักไตรสิกขา มีความสอดคล้องกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กันได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์กับหลักไตรสิกขา

แผนภาพที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
กับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๔.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนา ในจังหวัดเพชรบูรณ์

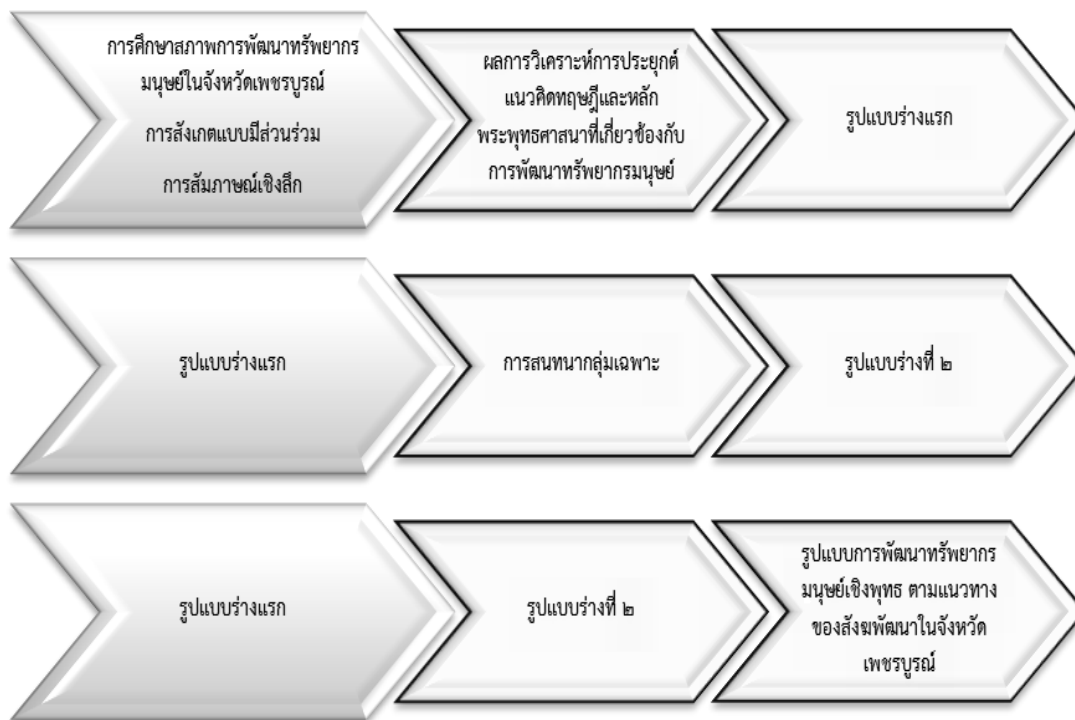
๔.๓.๑ ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ

ก่อนที่จะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก นำผลจากการศึกษาศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interviews) (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑) กับผลการวิเคราะห์การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒) มาวิเคราะห์สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์นำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบร่างแรก

ขั้นตอนที่สอง นำรูปแบบร่างในขั้นตอนแรก มาดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อให้เกิดความชัดเจน นำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบร่างที่สอง

ขั้นตอนที่สาม นำรูปแบบร่างทั้งสองมาวิเคราะห์เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓) ดังแผนภาพที่ ๔.๕

แผนภาพที่ ๔.๕ ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๓.๒ รูปแบบร่างแรกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาองค์ความรู้ดังที่ปรากฏในผลการวิจัย และขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบร่างในขั้นตอนแรก จึงขอนำเสนอ ๔ รูปแบบร่าง (Primary Models) อันเป็นผลจากการศึกษา ในแต่ละประเด็นตามลำดับดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบการร่างแรกการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่าง พระภิกษุผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา กับพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และผู้นำชุมชนผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการณ์อยู่ร่วมกันของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายแล้วเห็นว่า **๑. ทางด้านศีล หรือ พฤติกรรม** มีการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล หรือศีล ๕ ได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่ผู้นำชุมชนในฐานะผู้มีส่วนร่วมหรือผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นได้สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม โดยเห็นว่า เป็นการพัฒนาให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ในการกระทำความดี ทั้งในด้านศาสนพิธี มารยาททางสังคม การช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของตน ส่วน **๒. ทางด้านสมาธิ หรือจิตใจ** พุทธศาสนิกชนสามารถนำหลักสติปัญญา ๔ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพ อย่างมีสติ รู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก จึงทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง **๓. ทางด้าน ปัญญา หรือสติปัญญา** มีหลักการใช้เหตุผลเป็นสิ่งที่พระภิกษุถือเป็นหลักในการนำมาพัฒนาสติปัญญา ตามหลักปัญญาสิกขา รวมทั้ง ความกตัญญู กตเวทิตี เพื่อนำมาปรับปรุงความคิดและการกระทำของพุทธศาสนิกชนให้ถูกต้องเพราะเมื่อมีความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นประโยชน์ ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ

๒) รูปแบบร่างที่สองการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่าง พระภิกษุผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา กับพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และผู้นำชุมชนผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เห็นว่า **๑. ทางด้านศีล หรือ**

พฤติกรรม โครงการ หลักสูตร และกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมนั้นถือว่ามีมาตรฐานเพราะอาศัยความสามัคคีกันระหว่างบุคคลในชุมชนในลักษณะของบวร บ้าน วัด โรงเรียน + ชุมชน รวมถึง อปท. และข้าราชการที่เข้ามาสมทบในแต่ละโครงการ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกันระหว่างบุคคลในชุมชนและผู้เข้าร่วมหลักสูตร โครงการ และกิจกรรม เช่น พุทธศาสนิกชนก็ได้เข้าร่วมหลักสูตร โครงการ และกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล และหลักธรรมหมวดอื่น ๆ มีจิตอาสาที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้เกิดความสามัคคีในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วน **๒. ทางด้านสมาธิหรือจิตใจ** พื้นที่ดังกล่าวถือว่ามีสามัคคีกันระหว่างบุคคลในชุมชนในลักษณะของบวร บ้าน วัด โรงเรียน + ชุมชน รวมถึง อปท. และข้าราชการที่เข้ามาสมทบในแต่ละโครงการ ที่ทางสถาบันศาสนาได้กำหนดไว้ แต่มีผลให้เกิดการพัฒนาจิตใจให้มีสติปัญญาเข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิต รู้จักการควบคุมจิตใจให้มีสติ ทั้งในด้านกาย เพื่อให้เห็นสภาพความเป็นไปของกาย สภาพพฤติกรรมที่ออกมาทางกาย เป็นต้น มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำหนดจิตต่อเวทนาที่ถูกต้อง มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการควบคุมจิตใจจากกิเลสที่ถูกต้อง และมีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่ขัดขวางและส่งเสริมการพัฒนาจิตใจได้ถูกต้อง เกิดการชำระจิตใจจากกิเลสที่ถูกต้อง มีจิตใจที่ประกอบด้วยสติ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองผู้อื่น ตลอดจนสังคมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม **๓. ทางด้าน ปัญญา หรือสติปัญญา** มีการจัดกิจกรรมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี ทั้งในด้านการไหว้บุคคลในระดับต่างๆ ทั้งผู้ใหญ่ ผู้เสมอกัน แสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับหลักธรรมต่างๆ เช่น รวมทั้งศาสนพิธีซึ่งถือเป็นแนวทางในการสร้างกุศลที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้มีสติปัญญาสามารถควบคุมจิตใจให้ประกอบด้วยเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมไม่ให้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ

๓) รูปแบบร่างแรกการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่าง พระภิกษุผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา กับ พุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และผู้นำชุมชนผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เห็นว่า **๑. ทางด้าน ศีล หรือพฤติกรรม** เมื่อพุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสุข ความสงบ สันติภาพ ภราดรภาพ ให้เกิดขึ้นในชุมชน และสังคม ก็ย่อมมีขวัญและกำลังใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีคนมาชักชวน ทั้งในด้านการเข้าร่วมในฐานะที่เป็นผู้เข้ารับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถึงแม้จะเป็นกิจกรรมสำหรับเยาวชนแต่ก็มีการเข้าร่วมกัน

อย่างพร้อมเพรียงและช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจ รวมทั้งมีการชักชวนบุคคลในครอบครัวมาร่วมกิจกรรมและเยาวชนมาเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้นมีความสำคัญมาในการสร้างความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้อง เพราะการไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นนั้น เป็นการไม่สร้างปัญหาให้กับตนเองอีกด้วย การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลจึงถือว่ามีความสำคัญในการสร้างความปลอดภัย เพราะเป็นบาทฐานสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมตามหลักศีล ย่อมไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแต่ตนเองผู้อื่น ตลอดจนสังคมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วน ๒. **ทางด้านสมาธิหรือจิตใจ** พระภิกษุได้ใช้วิธีการยกตัวอย่างสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต และสิ่งที่ไม่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต โดยอาศัยการพัฒนาจิตใจให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ โดยอาศัยการพัฒนาจิตใจให้มีสติ เมื่อผู้เข้ารับการอบรมนำมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตมีสติรู้ว่า สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร เมื่อมีจิตใจที่ถูกต้องก็ย่อมทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผลที่เกิดตามมาก็ย่อมถูกต้อง เมื่อเหตุดีผลก็ดียิ่ง ผลที่เกิดขึ้นคือความปลาบปลื้มปิติยินดี มีจิตใจที่ผ่องใสมากขึ้น มีขวัญและกำลังใจในการสร้างสรรค์ความดีให้มากขึ้น รวมทั้งการสร้างมุมมองหลายทางในการตัดสินใจ ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกไป โดยใช้หลักสติปัญญา ๔ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ แล้วสามารถนำมาใช้ได้กับชีวิตของแต่ละคน ซึ่งเมื่อได้รับการพัฒนาจิตใจแล้วก็จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดความรักความสามัคคี มีจิตอาสาที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ๓. **ทางด้าน ปัญญา หรือสติปัญญา** ขวัญและกำลังใจถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ การที่จะทำให้บุคคลมีขวัญและกำลังใจได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการกระทำกิจกรรมที่มีเหตุผลเป็นตัวชี้วัด โดยอาศัยความพยายามเพื่อที่จะสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในทุกด้าน ในขณะเดียวกัน ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามแล้วเกิดความสุข ได้รับความชื่นชมเชยจากคนทั่วไป และมีความปรารถนาที่จะไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวัดจัดขึ้นบ่อยครั้ง ขณะเดียวกันก็มีการชักชวนญาติพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดไปร่วมด้วย จะต้องเกิดขึ้นจากการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อให้เกิดสติปัญญาที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกันเมื่อเขาได้เห็นประโยชน์ของการนำหลักพระพุทธศาสนาที่ได้รับจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เขาเกิดความตั้งใจในการปฏิบัติตามสิ่งนั้นอย่างถูกต้องตามหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ที่สรุปลงได้ด้วยหลักไตรสิกขา ทำให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดอุบัติเหตุในพื้นที่ ไม่มีปัญหาการจารกรรม และปัญหายาเสพติดสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี

จากการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นพบว่า พระสงฆ์เป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ามีขั้นตอนการพัฒนาการพัฒนาระยะลำดับ ๓ ขั้น กล่าวคือ การสอนตน (Self) หรือการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง

พระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาคนอื่น (Other) หรือพุทธศาสนิกชนให้มีความรู้ความเข้าใจ จนมีจิตใจ สติปัญญา ตลอดจน พฤติกรรมที่สร้างความสุข ความสามัคคีให้เกิดขึ้น และเมื่อเกิดการ พัฒนาแบบมีส่วนร่วมแล้วก็นำไปสู่การพัฒนาสังคม (Social) เพื่อสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้แผ่ขยาย ไปถึงระดับมวลมนุษยชาติ ซึ่งสามารถชีวิตได้ในเชิงระบบ ตั้งแต่ โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ (ACTIVITIES) พฤติกรรมทางกายและใจ (Mind + Action) ไปจนถึง ความสามัคคี (Unity) ความสำเร็จ (Successful) และความเป็นอิสระจากกิเลส (Peaceful) สามารถดำเนินชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีปกติสุข

จากการศึกษาสภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากข้อมูลการ สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ระหว่าง พระภิกษุผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา กับ พุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และผู้นำชุมชนผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างแรก (Primary Model) รวม ทั้งสิ้น ๓ รูปแบบ ได้แก่

๑) รูปแบบร่างแรก การศึกษา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตาม แนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) รูปแบบร่างแรก การฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตาม แนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓) รูปแบบร่างแรก การพัฒนา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตาม แนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จึงสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างแรก (Primary Model) ได้ดังแผนภาพที่ ๔.๖

รูปแบบร่างการศึกษา เชิงพุทธ	รูปแบบร่างการฝึกอบรม เชิงพุทธ	รูปแบบร่างการพัฒนา เชิงพุทธ
<ul style="list-style-type: none"> • ๑. การปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล • ๒. ความรู้ในด้านศาสนพิธี • ๓. ความรู้ในการกระทำความดี • ๔. ความรู้ในด้านมารยาททางสังคม • ๕. ความรู้ในด้านการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของตน • ๖. ความรู้ในหลักสติปัญญาฐาน ๔ • ๗. การใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ • ๘. หลักการใช้เหตุผล • ๙. หลักความกตัญญูกตเวทิต์ 	<ul style="list-style-type: none"> • ๑. กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ • ๒. กิจกรรมในโครงการต่างๆ • ๓. กิจกรรมในโอกาสสำคัญ • ๔. มารยาทไทย ศาสนพิธี • ๕. วิปัสสนากรรมฐาน • ๖. การจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในลักษณะบวร+ช • ๗. การช่วยเหลือกิจกรรมด้วยจิตอาสา • ๘. วิธีการควบคุมจิตใจจากกิเลส • ๙. ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่ขัดขวางและส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ 	<ul style="list-style-type: none"> • ๑. ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมต่างๆจนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ • ๒. ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ • ๓. การชักชวนบุคคลในครอบครัวมาร่วมกิจกรรมและเยาวชนมาเข้าร่วมกิจกรรม • ๔. การวางตนเหมาะสมแก่กาลเทศะ • ๕. ใช้วิธีการยกตัวอย่างสิ่งที่ดีสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต และสิ่งที่ไม่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต • ๖. การสร้างมุมมองหลายทางในการตัดสินใจ • ๗. การกระทำกิจกรรมที่มีเหตุผลเป็นตัวชี้วัด • ๘. ปฏิบัติตามสิ่งนั้นอย่างถูกต้องตามหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ที่สรุปลงได้ด้วยหลักไตรสิกขา

แผนภาพที่ ๔.๖ รูปแบบร่างแรก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (Primary Model)

๔.๓.๓ รูปแบบร่างที่สองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

เพื่อยืนยันข้อมูลการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" โดยมีกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย พระนักวิชาการ นักวิชาการ โดยผู้วิจัยได้รับอนุเคราะห์จากวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ โดยสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามแนวคำถาม (Interview Guideline) จึงขอเสนอในแต่ละประเด็นตามลำดับดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบร่างที่สอง การศึกษา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ รูปแบบ การศึกษา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากทัศนะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้วิจัย ได้เสนอรูปแบบร่าง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่เป็นการรวมองค์ความรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ไตรสิกขาไว้ด้วยกัน โดยการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล สมาธิ และ ปัญญานั้น ถือเป็นองค์รวมที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาอาศัยการบูรณาการร่วมกับหลักธรรมในหมวดอื่นๆ นำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเทศนาสั่งสอน เป็นต้น ทำให้มนุษย์ได้รับความรู้ความเข้าใจในศาสตร์วิทยาการต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ เมื่อนำหลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ ก็ย่อมสร้างระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาในระบบคุณธรรม ให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีในบุคคลเดียวกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้ง กาย วาจา และใจ โดยให้ความสำคัญกับพระสงฆ์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เนื่องจาก พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้ที่ต้องพัฒนาตนเองก่อน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจให้หลักการต่างๆ และจะต้องสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเป็นทั้งการพัฒนาตนเอง การพัฒนาผู้อื่น นำไปสู่การพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม และเป็นการสร้างพื้นฐานในการพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้นด้วย ผู้วิจัยจึงได้

วิเคราะห์การสนทนากลุ่มและสังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างที่สองการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้

๒) รูปแบบร่างที่สอง การฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์รูปแบบร่างที่สองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในประเด็น รูปแบบร่างที่สอง การฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากทัศนะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบร่าง แต่เป็นการรวมองค์ความรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธานุศาสน์ อันได้แก่ไตรสิกขาไว้ด้วยกัน โดยการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล สมาธิ และ ปัญญาอันถือว่ามีคามสำคัญไม่น้อยไปกว่าการศึกษา เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องกัน การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่สร้างความรู้ที่ทำให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี การฝึกอบรม เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเสมือนกับเหตุการณ์จริง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม แต่ควรนำการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดปัญญาหรือจิตใจก่อน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะแสดงออกทางด้านพฤติกรรม ทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ซึ่งควรทำตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากบุคคลในวัยเยาว์จะสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบคุณธรรมตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้เข้าใจในสิ่งที่ไม่เคยเข้าใจ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทั้งการศึกษาและการฝึกอบรมนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน มีความแตกต่างกันที่กระบวนการ เนื่องจากการศึกษานั้นสามารถศึกษาได้เฉพาะบุคคล สามารถกระทำได้อย่างอิสระในยุคปัจจุบัน ที่มีความเจริญทางเทคโนโลยี ส่วนการฝึกอบรมนั้นจะต้องกระทำในระบบองค์กร เป็นกิจกรรมแบบกลุ่ม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลตามสถานะ หน้าที่ที่พึงปฏิบัติ เพื่อให้สามารถครองตน ครองคน ครองงานได้ ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการฝึกอบรมให้เกิดความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างกาย วาจา ใจ ซึ่งพระสงฆ์จะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ไม่เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง การฝึกอบรมเป็นการสร้างความชัดเจนจากการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมีกระบวนการให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม ถือเป็นการสร้างหลักพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ ซึ่งมีตัวชีวิตจากภาวะพฤติกรรม ความสามัคคี เป็นต้น อันเป็นผลจากการฝึกอบรม หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นการกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนการตั้งตนไว้ชอบ ตามแนวทาง

พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสนทนากลุ่มและสังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างที่สอง การฝึกรูปแบบ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้

๓) รูปแบบร่างที่สอง การพัฒนา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์รูปแบบร่างที่สองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในประเด็น รูปแบบร่างที่สอง การพัฒนา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากที่ขณะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่เป็นการรวมองค์ความรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธรูปศาสนา อันได้แก่ไตรสิกขาไว้ด้วยกัน โดยการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล สมาธิ และ ปัญญานั้น พระสงฆ์จะต้องสร้างระบบการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก โดยการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา พระสงฆ์จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากกว่าพุทธพาณิชย์ คือ ไม่เรียรายจนเกินพอดี ไม่เน้นตู้บริจาคเพื่อให้ประชาชนเกิดความสบายใจ ศรัทธา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามากขึ้น เนื่องจากการสร้างขวัญกำลังใจนั้น พระสงฆ์จะต้องอาศัยความเป็นกัลยาณมิตรในการแนะนำ สั่งสอน ชัดเกล้า ในสิ่งที่ถูกต้อง โดยอาศัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดความรักความสามัคคีระหว่างพระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชน และระหว่างพุทธศาสนิกชนด้วยกันเพื่อสร้างความสงบสุขในชุมชน ส่งผลให้เกิดความความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมถึงความศรัทธา เคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่พระสงฆ์นั้นเป็นตัวอย่างของชุมชน ให้ความเป็นกันเอง สร้างโอกาสแห่งการพัฒนาจึงทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสนใจในหลักพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น มีจิตอาสาช่วยเหลือกิจการต่างๆ มีความพอให้ที่จะให้การสนับสนุน อันเนื่องมาจากความผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชน เกิดความรักความสามัคคี ทำให้เกิดการกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะเมื่อได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเหล่านั้น ก็ย่อมทำให้เกิดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หากพระสงฆ์สามารถดำรงตนอยู่ในฐานะผู้ให้ หมายความว่า ต้องรู้จัก Give มากกว่า Take มีความเสียสละในการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้โอกาสแก่ทุกคน โดยสร้างการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนกับพระสงฆ์ ให้มีการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน ทำให้เขารู้ว่า ศาสนิกชนก็สามารถ

พัฒนาได้ทัดเทียมกัน และสามารถสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม โดยอาศัยการให้การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อพื้นฐานดี มีศีลเป็นต้น ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีตามมา ในขณะที่เดียวกันสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับการพัฒนาว่าต้องมีการพัฒนาจิตใจให้ดี เพื่อพัฒนาในด้านอื่นๆ ได้ดีเหมือนกัน ผลที่ตามมาก็คือ เมื่อสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้จนเกิดความสงบสุขในชีวิต มีสภาพจิตใจที่ประกอบด้วยความสุข มีพฤติกรรมที่ดีงาม ก็ย่อมสามารถสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมสร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับทั้งผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งชุมชน และสังคม นำไปสู่ความปรารถนาที่จะศึกษาและฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้เป็นกิจวัตร รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะศึกษา ฝึกอบรม และปฏิบัติตน ตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างตั้งใจ อันมีผลมาจากความรู้ความเข้าใจตามหลักพระพุทธศาสนา รวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาแก่ตนเอง ผู้อื่น สร้างสังคมแห่งความสงบสุข เกิดความรักความสามัคคี นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจและพฤติกรรมให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสนทนากลุ่มและสังเคราะห์เป็นรูปแบบ การสร้างขวัญกำลังใจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ ให้ใช้ หลัก ๕ ส. คือ สะสาง สะดวก สุขลักษณะและสร้างนิสัย เป็นหลักในการสร้างความปลอดภัย ซึ่งมีอยู่แล้วในบทที่ ๒ โดยอาศัยการพัฒนาแต่เยาว์วัย โดยอาศัยการสืบทอดศาสนทายาทของพระสงฆ์เพื่อเป็นตัวอย่างของชุมชน โดยสร้างความศรัทธา สร้างความรักความสามัคคี โดยอาศัยการพัฒนาควบคู่กันระหว่างปริยัติและปฏิบัติ หรือความรู้ทางโลกและทางธรรม ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างโอกาสทางการศึกษาหรือการพัฒนาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งในระดับพระสงฆ์ไปจนถึงพุทธบริษัท เพื่อให้เกิดความรักความรักความสามัคคีต่อกันในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้แผ่ขยายออกไปในทุกชุมชนโดยสร้างโอกาสทางการพัฒนาแก่บุคคลทุกหมู่เหล่า เพื่อหวังคุณภาพมากกว่าจำนวน โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้สงบจากกิเลสก่อน เพื่อควบคุมกาย วาจาให้ถูกต้อง ย่อมไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นตามหลักไตรสิกขา อันเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณธรรมประจำตัว สามารถสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นสร้างความสุขความสงบสันติภาพได้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสนทนากลุ่มและสังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างที่สอง การพัฒนา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้

จากข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบร่างที่ ๒ (Secondary Models) รวมทั้งสิ้น ๓ รูปแบบ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความ

ใกล้เคียงกับรูปแบบร่างแรก (Primary Model) แต่มีการเพิ่มเติมข้อมูลไว้ จึงสามารถสร้างเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ รูปแบบร่างที่ ๒ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (Secondary model)

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

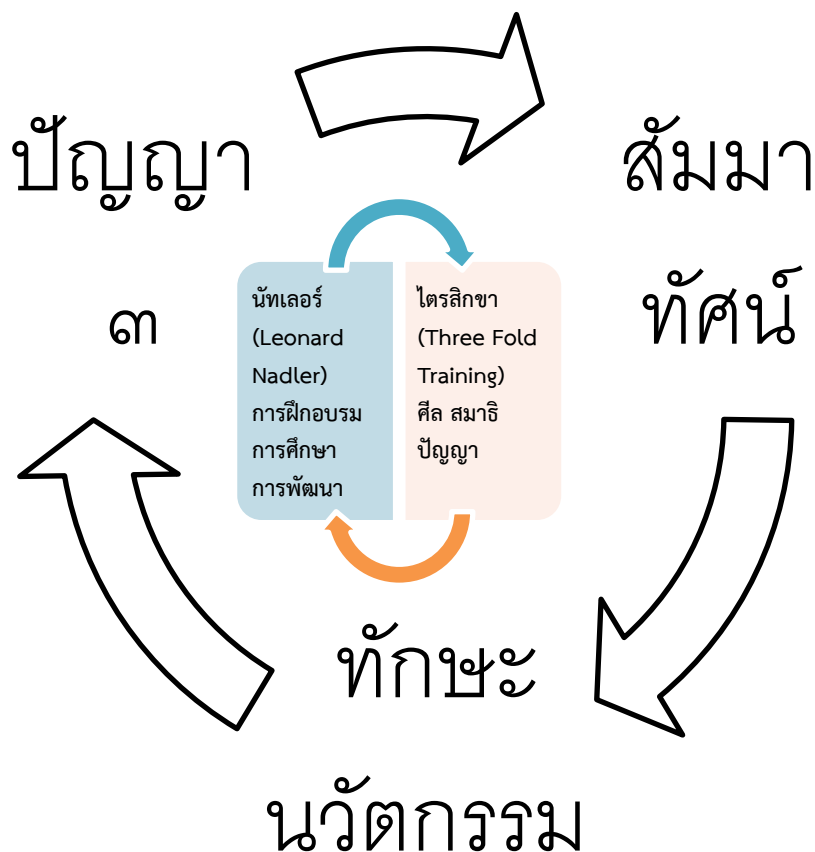
จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์องค์ความรู้ทั้ง ๒ ส่วน ซึ่งนำมาสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓ รูปแบบ (Synthetic Model) ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบสัมมาทัศนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มโนชัยเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) รูปแบบทักษะนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มโนชัยเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓) รูปแบบปัญญา ๓ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มโนชัยเชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

ซึ่งแสดงทั้ง ๓ รูปแบบได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๘ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ (SSW Dynamic model)

จากแผนภาพที่ ๔.๘ นั้น จากการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น อาศัยการมีส่วนร่วมกันระหว่างบุคคลในชุมชน ๓ กลุ่มคือ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนผู้เข้ารับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยการสังเกต การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของผู้นำชุมชนเพื่อก่อให้เกิดกิจกรรม และโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น มีกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นสัมมาทศน์ คือ กระบวนการทางด้านพฤติกรรมที่เป็นกุศลทั้งสิ้นที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังที่ได้นำเสนอไว้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รวม ๓ ด้าน คือ ทางด้านการศึกษา ทางด้านการฝึกอบรม และทางด้านการพัฒนาซึ่งทั้ง ๓ ด้านนี้ เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดทักษะนวัตกรรมใหม่ๆ คือ ก่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมต่างโดยอาศัยจิตใจที่เป็นกุศลเป็นกลไกหลัก โดยพระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะอาศัยการพัฒนาตนเอง ในด้านปัญญา ๓ คือ การฟัง การคิด และการปฏิบัติเป็นตัวอย่างในการก่อให้เกิดความรู้ (Self Development) จากการศึกษาในสถาบันต่างๆ นำไปสู่การพัฒนาผู้อื่น ทั้งในด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ โดยอาศัยการให้มากกว่ารับ รวมไปถึงการสร้างโอกาสแห่งการพัฒนา (Other Development) และนำไปสู่การสร้างเครือข่ายพุทธศาสนิกชนให้แผ่ขยายไปในทุกชุมชน เป็นการพัฒนาในระดับสังคม ให้แผ่ขยายออกไปเรื่อยๆ (Social Development) โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดประโยชน์ทางด้านสภาพทางจิตใจ และ พฤติกรรม นำไปสู่การสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นภาพรวมของการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ดังมีรายละเอียดในข้อ ๔.๑ เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) พบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓ ด้าน คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เมื่อประยุกต์กับ หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๓ ด้านคือ ทางด้านพฤติกรรม ทางด้านจิตใจ และทางด้านองค์ความรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ปรากฏอยู่ในข้อ ๔.๒ เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

จากการข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๒ ประการนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์รวมทั้งสิ้น ๓ ซึ่งเกิดจากการการสังเคราะห์องค์ความรู้ ตามแผนภาพที่ ๔.๘ ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังแผนภาพต่อไปนี้

<p>สัมมาทัศน (ศึกษา)</p> <p>๑) สั่งสอนหลักศีล ข้อห้ามของศีล ผลการรักษาศีล ๒) เน้นการสอนด้านการครองตนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทั้งกายวาจา ๓) สั่งสอนเฉพาะการกระทำในสิ่งที่เป็นกถสเหล่านั้น ๔) สั่งสอนเยาวชนให้ปฏิบัติตนต่อผู้มีพระคุณให้ถูกต้อง ๕) สั่งสอนมารยาททางสังคม ๖) สั่งสอนศาสนพิธี เช่น การกราบ การไหว้พระสวดมนต์ ๗) การสร้างการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สั่งสอนหลักจริยธรรมที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต ๘) สร้างระบบการศึกษาเชิงคุณธรรม ๙) พระสงฆ์ต้องเป็นผู้พัฒนาก่อนการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม</p>
<p>สัมมาทัศน (ฝึกอบรม)</p> <p>๑) ส่งวิทยากรไปฝึกอบรมตามโรงเรียนต่างๆ ๒) ฝึกอบรมแบบบูรณาการทั้งจิตใจและพฤติกรรม ๓) จัดโครงการต่างๆ ตามความเหมาะสมของกาลเทศะ ๔) จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันวิสาขบูชา ๕) ฝึกอบรมให้มีความรู้ในด้านมารยาทไทย ๖) ฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่มีผลในด้านพฤติกรรม เช่น เบญจศีล เป็นต้น ๗) ฝึกอบรมในด้านการสวดมนต์ นิทานธรรมะ ศาสนพิธี เป็นต้น ๘) อาศัยความร่วมมือขององค์กรในรูปแบบบวร +ช ๙) ฝึกอบรมให้เกิดปัญญาหรือจิตใจก่อน</p>
<p>สัมมาทัศน (พัฒนา)</p> <p>๑) จัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนฯ ๒) สั่งสอนให้เกิดความรู้สึกสามัคคี รู้จักหน้าที่ สิทธิของตนเองและผู้อื่น ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งฯ ๓) จัดกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ๔) มีการมอบรางวัลเช่น เกียรติบัตร ๕) กระตุ้นให้เยาวชนเกรงช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม ๖) ดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม แสดงพฤติกรรมตามหลักศีลฯ ๗) การสั่งสอนโดยการแบ่งเรื่องคุณธรรมออกเป็นทางโลกกับทางธรรมฯ ๘) สั่งสอนการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ๙) สร้างความรักความรักรักความสามัคคีในหมู่คณะฯ ๑๐) การรักษาศีลเป็นการลดอบายมุข ลดอุบัติเหตุ เกิดความปลอดภัยในทุกด้าน ๑๑) สร้างระบบการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ๑๒) ให้ความสำคัญในการพัฒนามากกว่า พุทธพาณิชย์ ๑๓) อาศัยความเป็นกัลยาณมิตรจิตอาสา ๑๔) กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ๑๕) ดำรงตนในฐานะผู้ให้มากกว่า ผู้รับ ๑๖) เสียสละในการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ๑๗) สร้างโอกาสในการพัฒนา ๑๘) สร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนา</p>

แผนภาพที่ ๔.๙ รูปแบบสัมมาทัศนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตาม
แนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากภาพที่ ๔.๙ รูปแบบสัมมาทัศนคติเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ ๒ ส่วน ได้แก่

๑) แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ

(๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓ ประการคือ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)

(๒) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักไตรสิกขา ในประเด็น สีสสิกขา หรือ ศีล

๒) สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓ ประเด็น คือ

(๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านศีล (พฤติกรรม) (EP)

(๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านศีล (พฤติกรรม) (TP)

(๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านศีล (พฤติกรรม) (DP)

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นทั้ง ๓ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านศีล ได้ ๓ รูปแบบ ได้แก่

(๑) รูปแบบสัมมาทัศนคติในการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในด้านศีล (EP) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๙ ประเด็น ได้แก่

๑. สอนหลักศีล ข้อห้ามของศีล ผลการรักษาศีล

๒. เน้นการสอนด้านการครองตนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทั้งกายวาจา

๓. สอนเฉพาะการกระทำในสิ่งที่ตนเป็นกตลคนเท่านั้น

๔. สอนเยาวชนให้ปฏิบัติตนต่อผู้มีพระคุณให้ถูกต้อง

๕. สอนมารยาททางสังคม

๖. สอนศาสนพิธี เช่น การกราบ การไหว้พระสวดมนต์

๗. การสร้างการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สอนหลักจริยธรรมที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต

๘. สร้างระบบการศึกษาเชิงคุณธรรม

๙. พระสงฆ์ต้องเป็นผู้พัฒนาก่อนการพัฒนาสังคม

(๒) รูปแบบสัมมาทัศนคติในการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในด้านสมาธิ (TP) โดยอาศัย ประเด็นต่าง ๆ รวม ๙ ประเด็น ได้แก่

๑. ส่งวิทยากรไปฝึกอบรมตามโรงเรียนต่างๆ

๒. ฝึกอบรมแบบบูรณาการทั้งจิตใจและพฤติกรรม

๓. จัดโครงการต่างๆ ตามความเหมาะสมของกาลเทศะ
๔. จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันวิสาขบูชา
๕. ฝึกอบรมให้มีความรู้ในด้านมารยาทไทย
๖. ฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่มีผลในด้านพฤติกรรม เช่น เบญจศีล

เป็นต้น

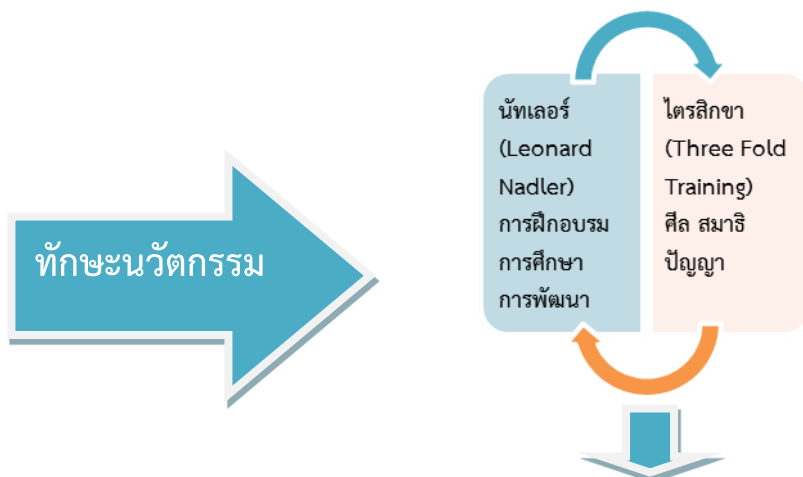
๗. ฝึกอบรมในด้านการสวดมนต์ นิทานธรรมะ ศาสนพิธี เป็นต้น
๘. อาศัยความร่วมมือขององค์กรในรูปแบบบวร +ช
๙. ฝึกอบรมให้เกิดปัญญาหรือจิตใจก่อน

(๓) รูปแบบสัมมาทัศนในการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในด้านศีล (DP) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๑๘ ประเด็น ได้แก่

๑. จัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนฯ
๒. สั่งสอนให้เกิดความรู้รักสามัคคี รู้จักหน้าที่ สิทธิของตนเองและผู้อื่น ทำให้ลด

ปัญหาความขัดแย้งฯ

๓. จัดกิจกรรมอย่างสนุกสนาน
๔. มีการมอบรางวัลเช่นเกียรติบัตร
๕. กระตุ้นให้เยาวชนเกรงช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม
๖. ดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม แสดงพฤติกรรมตามหลักศีลฯ
๗. การสั่งสอนโดยการแบ่งเรื่องคุณธรรมออกเป็นทางโลกกับทางธรรมฯ
๘. สั่งสอนการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ
๙. สร้างความรักความรักความสามัคคีในหมู่คณะฯ
๑๐. การรักษาศีลเป็นการลดอบายมุข ลดอุบัติเหตุ เกิดความปลอดภัยในทุกด้าน
๑๑. สร้างระบบการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก
๑๒. ให้ความสำคัญในการพัฒนามากกว่าพุทธพาณิชย์
๑๓. อาศัยความเป็นกัลยาณมิตรจิตอาสา
๑๔. กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม
๑๕. ดำรงตนในฐานะผู้ให้มากกว่าผู้รับ
๑๖. เสียสละในการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม
๑๗. สร้างโอกาสในการพัฒนา
๑๘. สร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนา

<p>ทักษะนวัตกรรม (ศึกษา)</p> <p>๑) จัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมเทศนา รักษาสิลอุโบสถ ในวันอัมมัสวันนะ ๒) จัดกิจกรรมการทำวัตร สวดมนต์ รักษาอุโบสถศีลในฤดูพรรษา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ๓) จัดกิจกรรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามโอกาสต่างๆ ทั้งการปฏิบัติตามหลักสูตรของทางมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆ มาขอใช้สถานที่จัดกิจกรรม ๔) มีการส่งพระวิทยากรไปจัดโครงการตามโรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆตามความเหมาะสม</p>
<p>ทักษะนวัตกรรม (ฝึกอบรม)</p> <p>๑) สั่งสอนหลักสติปัฏฐาน ๔ ๒) มีกิจกรรมการฝึกสติในวันสำคัญทางศาสนา ๓) สั่งสอนให้ใช้สติพิจารณาว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ๔) สั่งสอนให้ใช้สติเพื่อปรับกระบวนการทางความคิดในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ๕) สั่งสอนให้สร้างความคิดที่เป็นประโยชน์ ลดละเลิกความชั่ว เลือกรประกอบอาชีพสุจริต ๖) สั่งสอนให้ใช้สติขัดอกุศลที่ครอบงำจิตใจ ๗) พัฒนาจิตตามจริตหรือองค์ความรู้ของแต่ละบุคคล ๘) จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม</p>
<p>ทักษะนวัตกรรม (พัฒนา)</p> <p>๑) สร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความเห็นอกเห็นใจ มีจิตอาสาที่จะปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์อยู่ตลอดเวลา ๒) สั่งสอนให้พัฒนาจิตให้เกิดความเมตตา คิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไร้ความเครียด เกิดกำลังใจในการแก้ไขปัญหามชีวิตในด้านต่างๆ ๓) สั่งสอนให้พัฒนาจิตให้เกิดสมาธิ เพื่อให้เกิดความสงบปราศจากความฟุ้งซ่าน สามารถคลายความทุกข์เกิดความสุขได้ ๔) สั่งสอนว่าผลจากการพัฒนาจิตทำให้เกิดสติ ควบคุมจิตใจและการกระทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ๑) การพัฒนาจิตให้สงบจากกิเลสจะสามารถป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ๒) การพัฒนาจิตทำให้เกิดการควบคุมจิตให้เป็นกุศล ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น ๓) การเปิดใจในการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นกุศล ๔) การปลุกฝังทัศนคติในแง่บวก ทำให้เกิดความไม่ประมาทในชีวิต ๕) การสร้างพฤติกรรมที่เป็นผลจากการพัฒนาจิตสร้างกัลยาณมิตรมากขึ้น ๕) การมีจิตสาธารณะสามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้</p>

แผนภาพที่ ๔.๑๐ รูปแบบทักษะนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากภาพที่ ๔.๑๐ รูปแบบทักษะนวัตกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ ๒ ส่วน ได้แก่

๑) แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ

(๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓ ประการคือ การศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

(๒) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักไตรสิกขา ในประเด็น จิตตสิกขา หรือ สมาธิ

๒) สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔ ประเด็น คือ

(๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านสมาธิ (จิตใจ)(EC)

(๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านสมาธิ (จิตใจ) (TC)

(๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านสมาธิ (จิตใจ) (DC)

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นทั้ง ๔ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านศีล ได้ ๔ รูปแบบ ได้แก่

(๑) รูปแบบทักษะนวัตกรรมการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (EC) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๘ ประเด็น ได้แก่

๑. สั่งสอนหลักสติปัญญา ๔

๒. มีกิจกรรมการฝึกสติในวันสำคัญทางศาสนา

๓. สั่งสอนให้ใช้สติพิจารณาว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นกุศลหรืออกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

๔. สั่งสอนให้ใช้สติเพื่อปรับกระบวนการทางความคิดในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

๕. สั่งสอนให้สร้างความคิดที่เป็นประโยชน์ ลดละเลิกความชั่ว เลือกประกอบอาชีพ

สุจริต

๖. สั่งสอนให้ใช้สติขัดอกุศลที่ครอบงำจิตใจ

๗. พัฒนาจิตตามจริตหรือองค์ความรู้ของแต่ละบุคคล

๘. จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม

(๒) รูปแบบทักษะนวัตกรรมการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (TC) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๔ ประเด็น ได้แก่

๑. จัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมเทศนา รักษาศีลอุโบสถ ในวันธัมมัสสวน

๒. จัดกิจกรรมการทำวัตร สวดมนต์ รักษาอุโบสถศีลในฤดูพรรษา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น

๓. จัดกิจกรรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามโอกาสต่างๆ ทั้งการปฏิบัติตามหลักสูตรของทางมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆ มาขอใช้สถานที่จัดกิจกรรม

๔. มีการส่งพระวิทยากรไปจัดโครงการตามโรงเรียนหรือหน่วยงานต่างๆตามความเหมาะสม

(๓) รูปแบบทักษะนวัตกรรมในการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (DC) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๑๐ ประเด็น ได้แก่

๑. สร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความเห็นอกเห็นใจ มีจิตอาสาที่จะปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์อยู่ตลอดเวลา

๒. สั่งสอนให้พัฒนาจิตให้เกิดความผ่อนคลาย คิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไร้ความเครียด เกิดกำลังใจในการแก้ไขปัญหาชีวิตในด้านต่างๆ

๓. สั่งสอนให้พัฒนาจิตให้เกิดสมาธิ เพื่อให้เกิดความสงบปราศจากความฟุ้งซ่านสามารถคลายความทุกข์เกิดความสุขได้

๔. สั่งสอนว่าผลจากการพัฒนาจิตทำให้เกิดสติ ควบคุมจิตใจและการกระทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้

๕. การพัฒนาจิตให้สงบจากกิเลสจะสามารถป้องกันอุปนิสัยที่จะเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

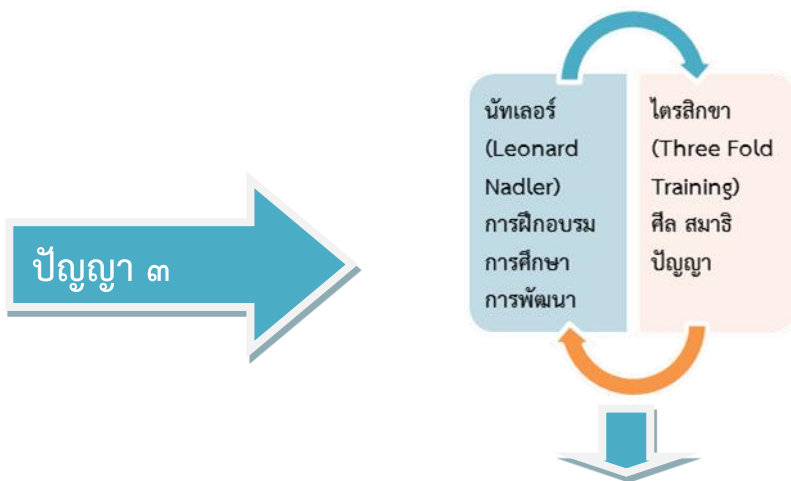
๖. การพัฒนาจิตทำให้เกิดการควบคุมจิตให้เป็นกุศล ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น

๗. การเปิดใจในการพัฒนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นกุศล

๘. การปลูกฝังทัศนคติในแง่บวก ทำให้เกิดความไม่ประมาทในชีวิต

๙. การสร้างพฤติกรรมที่เป็นผลจากการพัฒนาจิตสร้างกัลยาณมิตรมากขึ้น

๑๐. การมีจิตสาธารณะ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้

<p>ปัญหา ๓ (ศึกษา)</p> <p>๑) สั่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ๒) สั่งสอนพระสูตร พุทธประวัติ และหลักธรรมอื่นๆ ๓) สั่งสอนให้นำหลักธรรมทุกหมวดมาพัฒนาสติปัญญา ๔) สั่งสอนให้พิจารณาโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก ๕) ใช้วิธีการสั่งสอนโดยแบ่งคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ๕) สั่งสอนโดยการแสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม ๖) สั่งสอนให้นำหลักธรรมมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ประกอบอาชีพให้เหมาะสม ๖) สั่งสอนให้รู้จักวิธีการทำบุญที่ถูกต้อง</p>
<p>ปัญหา ๓ (ฝึกอบรม)</p> <p>๑) มีการจัดกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุเพื่อให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ๒) ในโครงการต่างๆ มีการสอนนิทานชาดก ประวัติพระพุทธเจ้า ๓) จัดกิจกรรมต่างๆโดยอาศัยกิจกรรมกลุ่ม เพื่อแสดงความรู้ความสามารถร่วมกัน ๔) เลือกสรรสื่อการสอนที่มีความทันสมัยในกิจกรรมต่างของโครงการ เช่น Computer Video projector ๖) จัดกิจกรรมด้านการมีจิตอาสา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ๗) มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น ปาท่องโก๋ น้ำปานะ เป็นต้น</p>
<p>ปัญหา ๓ (พัฒนา)</p> <p>๑) ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมเกิดแรงผลักดันในการร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ๒) การพัฒนาปัญญาจากกิจกรรมต่างๆ สร้างมุมมองที่ดี สามารถนำมาใช้ในการเกิดความคิดริเริ่มในด้านการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพในทางที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๓) ใช้เรื่องราวที่เป็นจุดสนใจของบุคคลหรือสังคมในการสร้างประเด็นการพัฒนาเพื่อสร้างจุดสนใจ ๔) การสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนาทำให้มีกำลังใจในการทำความดีมากขึ้น ๕) การสั่งสอนให้เกิดปัญญาในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการไตร่ตรอง ทำเกิดการกระทำที่ปราศจากความเสีง ๖) การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้มีชีวิตที่เหมาะสม สามารถคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินได้ ๗) การสั่งสอนให้เกิดปัญญาทำให้เกิดความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริต ๘) การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้สามารถวางตนได้อย่างเหมาะสม ๙) การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้เกิดความศรัทธาในการสร้างกุศลที่ถูกต้อง ไม่หลงไหลในพิธีกรรมที่ไม่เป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนา</p>

แผนภาพที่ ๔.๑๑ รูปแบบปัญหา ๓ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากภาพที่ ๔.๑๐ รูปแบบปัญญา ๓ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ ๒ ส่วน ได้แก่

๑) แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ

(๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓ ประการคือ การศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

(๒) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักไตรสิกขา ในประเด็น ปัญญาสิกขา หรือ ปัญญา

๒) สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔ ประเด็น คือ

(๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา (ปัญญา) (EW)

(๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา (ปัญญา) (TW)

(๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา (ปัญญา) (DW)

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นทั้ง ๓ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านศีล ได้ ๓ รูปแบบ ได้แก่

(๑) รูปแบบปัญญา ๓ ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (EW) โดยอาศัยประเด็นสำคัญ ๘ ประเด็น ได้แก่

๑. สั่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

๒. สั่งสอนพระสูตร พุทธประวัติ และหลักธรรมอื่นๆ

๓. สั่งสอนให้นำหลักธรรมทุกหมวดมาพัฒนาสติปัญญา

๔. สั่งสอนให้พิจารณาโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก

๕. ใช้วิธีการสั่งสอนโดยแบ่งคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม

๖. สั่งสอนโดยการแสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม

๗. สั่งสอนให้นำหลักธรรมมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ประกอบอาชีพให้เหมาะสม

๘. สั่งสอนให้รู้จักวิธีการทำบุญที่ถูกต้อง

(๒) รูปแบบปัญญา ๓ ในการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (TW) ประเด็นสำคัญ ๖ ประเด็น ได้แก่

๑. มีการจัดกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุเพื่อให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

๒. ในโครงการต่างๆ มีการสอนนิทานชาดก ประวัติพระพุทธเจ้า

๓. จัดกิจกรรมต่างๆโดยอาศัยกิจกรรมกลุ่ม เพื่อแสดงความรู้ความสามารถร่วมกัน

๔. เลือกสรรสื่อการสอนที่มีความทันสมัยในกิจกรรมต่างของโครงการ เช่น Computer Video projector

๕. จัดกิจกรรมด้านการมีจิตอาสา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

๖. มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น ปาท่องโก๋ น้ำปานะ เป็นต้น

(๓) รูปแบบปัญญา ๓ ในการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล (DW) ประเด็นสำคัญ ๔ ประเด็น ได้แก่

๑. ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมเกิดแรงผลักดันในการร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

๒. การพัฒนาปัญญาจากกิจกรรมต่างๆ สร้างมุมมองที่ดี สามารถนำมาใช้ในเกิดความกระตือรือร้นในด้านการดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพในทางที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๓. ใช้เรื่องราวที่เป็นจุดสนใจของบุคคลหรือสังคมในการสร้างประเด็นการพัฒนาเพื่อสร้างจุดสนใจ

๔. การสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนาทำให้มีกำลังใจในการทำความดีมากขึ้น

๕. การสั่งสอนให้เกิดปัญญาในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการไตร่ตรอง ทำให้เกิดการกระทำที่ปราศจากความเสียด

๖. การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้มีชีวิตที่เหมาะสม สามารถคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินได้

๗. การสั่งสอนให้เกิดปัญญาทำให้เกิดความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริต

๘. การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้สามารถวางตนได้อย่างเหมาะสม

๙. การสั่งสอนให้เกิดปัญญา ทำให้เกิดความศรัทธาในการสร้างกุศลที่ถูกต้อง ไม่หลงใหลในพิธีกรรมที่ไม่เป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ซึ่งทั้ง ๓ รูปแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ทางด้านสมาธิ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านปัญญา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

ดุชนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอผลการวิจัยด้วยกระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ในเชิงพรรณนาโวหาร โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ๓ ประการ ได้แก่

- ๑) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการฝึกอบรม
- ๒) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา
- ๓) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการพัฒนา

ส่วนแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยดำเนินการวิจัย ๓ วิธี ได้แก่

- ๑) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)
- ๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews)
- ๓) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) สรุปสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

(๑) การสังเกต (Observation)

การสังเกตแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ การสังเกตสภาพทั่วไป สังเกตกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังเกตโครงการที่พระภิกษุสงฆ์จัดทำขึ้นในแต่ละปี และ สังเกตผลที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า การสังเกตสภาพทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะครอบครัว ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่อาศัยอยู่รวมกัน ทั้งปู่ย่าตายาย ไปจนถึงลูกหลาน มีบ้านเป็นของตนเอง เป็นครอบครัวพุทธศาสนิกชน มีอาชีพข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ลูกจ้าง เกษตรกร และรับจ้างทั่วไป ในด้านการศึกษา มีบุคคลไร้การศึกษา จบการศึกษามัธยมศึกษา มัธยม ระดับประกาศนียบัตร ปริญญาตรี ไปจนถึงปริญญาโท

สรุปได้ว่า การสังเกตกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ รักษาศีลในวันธัมมัสสวนะ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การฝึกอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชน กิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จัดขึ้นสำหรับเยาวชน ไปจนถึงประชาชนทั่วไป

สรุปได้ว่า การสังเกตโครงการที่พระภิกษุสงฆ์จัดทำขึ้นในแต่ละปี ได้แก่โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา โครงการฝึกอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชน โครงการฝึกอบรมธรรมสู่โรงเรียน กิจกรรมรักแท้ดูแลไม่ได้ (เรารักแม่) กิจกรรมพ่อในดวงใจ กิจกรรมรักในวัยเรียน กิจกรรมกรรมลิขิตชีวิตคุณ ฯลฯ

สรุปได้ว่า การสังเกตผลที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรากฏว่า เมื่อบุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้นำหลักธรรมต่างๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข มีอุปนิสัยสงบเสงี่ยมเรียบร้อย มีความรักความสามัคคี เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาด้วยความเต็มใจ

(๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๕ รูป/คน มี ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๑๐ รูป กลุ่มผู้นำชุมชนผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๕ คน และ กลุ่มพุทธศาสนิกชนที่ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๑๐ คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามที่ได้ตรวจสอบคุณภาพแล้ว จำนวน ๑๔

ประเด็น โดยอาศัยการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สรุปผลได้ดังนี้

๑. การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑) ด้านศีล (พฤติกรรม)

สรุปได้ว่า สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม นั้นจะให้ความสำคัญในการให้การศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นปกติรวมไปถึงกิจกรรมในด้านศาสนพิธี เช่นการไหว้ การกราบ มารยาททางสังคม หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา มีหลักธรรมที่มุ่งเน้นในการพัฒนาพฤติกรรมคือ เบญจศีล หรือ ศีล ๕ ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งสังเกตเห็นได้จากการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นปกติ มีการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของตน ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

๒) ด้านสมาธิ (จิตใจ)

สรุปได้ว่า สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ นั้นจะให้ความสำคัญในการให้การศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมในการควบคุมจิตใจโดยอาศัยหลักสติปัญญา ๔ อันเป็นหลักธรรมที่ส่งผลในการพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมทำให้เกิดความรู้ที่ประกอบด้วยสติ โดยอาศัยกิจกรรมการพัฒนาจิตโดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัญญา ๔ รวมไปถึงกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี เพื่อให้มีสติรู้ว่าสิ่งที่ตนเองแสดงออกก่อนว่าเป็นกุศลหรืออกุศล สามารถควบคุมจิตใจให้เป็นปกติ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแต่ตนเองและผู้อื่น

๓) ด้านปัญญา (สติปัญญา)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา นั้นจะให้ความสำคัญในด้านการใช้เหตุผล มีการสั่งสอนหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมกับเป็นอยู่ในสังคม เพื่อให้มีสติปัญญาที่ประกอบด้วยกุศล เช่นเมื่อมีสติปัญญามาใช้ในการปรับปรุงความคิดและพฤติกรรม จากการเทศนาสั่งสอนในช่วงวันธรรมสวนะเพื่อให้เกิดสติปัญญาเข้าใจ ในสิ่งที่ถูกต้องสามารถนำมาพัฒนาความคิดและพฤติกรรมให้เกิดประโยชน์

๒. การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑) ด้านศีล (พฤติกรรม)

สรุปได้ว่า สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนั้น ถือว่ามีความเป็นมาตรฐานเพราะมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการ

โดยอาศัยความร่วมมือในชุมชน หรือ บวร (บ้าน,วัด,โรงเรียน) มาเป็นแบบแผนในการจัดกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรม นั่นก็มีการฝึกอบรมตามหลักศีล ๕ การประกอบอาชีพสุจริต การลดละเลิกอบายมุข สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติตนถูกต้องมากขึ้น มีการไหว้พระสวดมนต์เช้า - เย็น การแสดงพระธรรมเทศนา รักษาอุโบสถศีลทุกวันธัมมัสสวนะและฤดูพรรษา และกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงโครงการต่างๆ เช่น ค่ายพุทธบุตร ไปจนถึงโครงการหนึ่งวันหนึ่งโรงเรียนถวายในหลวง เป็นต้น ซึ่งหลักการหรือหลักธรรมต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแต่สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน เพราะพุทธศาสนิกชนก็ได้เข้าร่วมหลักสูตร โครงการ หรือกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

๒) ด้านสมาธิ (จิตใจ)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจนั้น โดยการจัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งมีประชาชนโดยทั่วไปรวมอยู่ด้วย โดยอาศัยกิจกรรมการสวดมนต์ทำวัตรเช้า - เย็น ร่วมกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ร่วมกับโครงการขององค์กรต่างๆ ในชุมชน ตามความเหมาะสมซึ่งประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน + ชุมชน รวมถึง อปท. และผู้สมทบในแต่ละกิจกรรมซึ่งนอกเหนือจากการสวดมนต์เช้า - เย็น ร่วมกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ แล้ว ยังฝึกอบรมเกี่ยวกับ วิธีการกำหนดจิตต่อเวทนาที่ถูกต้อง มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการควบคุมจิตใจจากกิเลสที่ถูกต้อง และความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่ขัดขวางและส่งเสริมการพัฒนาจิตใจได้ถูกต้อง เกิดการชำระจิตใจจากกิเลสที่ถูกต้อง มีจิตใจที่ประกอบด้วยสติ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

๓) ด้านปัญญา (สติปัญญา)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญานั้น แล้วแต่หลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดให้ โครงการในด้านการพัฒนาสติปัญญานี้ จะมีหน่วยงานอื่นๆ เข้าร่วมอยู่เสมอ เป็นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงบูรณาการ เช่น ตำรวจจะให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในขณะที่เดียวกันพระวิทยากรก็จะฝึกอบรมโดยใช้หลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้มีความรู้ ว่า สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรธรรม มีการให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาทไทย ไปจนถึงศาสนพิธีต่าง ๆ รวมทั้งประวัติของพระพุทธเจ้า ทุกกิจกรรมอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี ทำให้เกิดสติปัญญาสามารถควบคุมจิตใจให้ประกอบด้วยเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๓. การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑) ด้านศีล (พฤติกรรม)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนั้น โดยให้ความสำคัญกับการแนะนำให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ว่ามีสิ่งใดเมื่อปฏิบัติแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น เช่นหลักศีล ถือเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรม ทำให้เกิดการลดละเลิกอบายมุข ในขณะเดียวกันการฝึกอบรมนั้นเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติให้ถูกต้องมากขึ้น นำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรม ก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมให้มีความเป็นปกติ จึงทำให้เกิดขวัญกำลังใจเนื่องจากสามารถลดละเลิกอบายมุขได้มากขึ้น ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีปกติสุข ให้ความสำคัญในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความสำคัญมากในการสร้างความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ ได้อย่างถูกต้อง การไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นนั้น ถือเป็น การไม่สร้างปัญหาให้กับตนเองด้วย เพราะเมื่อไม่เบียดเบียนเขาเขาก็จะไม่เบียดเบียนเราตามหลักกฎแห่งกรรม ทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒) ด้านสมาธิ (จิตใจ)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อพัฒนาจิตใจนั้น โดยการใช้วิธียกตัวอย่างสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต และสิ่งที่ไม่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต โดยอาศัยการพัฒนาจิตให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ โดยอาศัยการพัฒนาจิตใจให้มีสติ เมื่อมีจิตใจที่ถูกต้องก็ย่อมทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผลที่เกิดตามมาก็ย่อมดี ก็ย่อมมีขวัญกำลังใจในการสร้างความดีให้มากขึ้นสืบไป ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกิเลสในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการสร้างมุมมองในการตัดสินใจ ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกไป โดยใช้หลักสติ ปัญญา ๔ ทำให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ แล้วสามารถนำมาใช้กับชีวิตของแต่ละคน ซึ่งเมื่อได้รับการพัฒนาจิตใจแล้วก็สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีจิตอาสาที่จะบำเพ็ญประโยชน์ เกิดความรักความสามัคคี

๓) ด้านปัญญา (สติปัญญา)

สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้านการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อพัฒนาสติปัญญานั้น ให้ความสำคัญกับการใช้สติปัญญาโดยอาศัยการสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ โดยอาศัยประเด็นที่พุทธศาสนิกชนมีความสงสัย หรือประเด็นที่เป็นปัญหาสังคม มาสร้างกุศโลบายในการแนะนำสั่งสอน เพราะเรื่องที่พุทธศาสนิกชนมีความสงสัย จะเป็นเรื่องที่สร้างขวัญกำลังใจในการสร้างสติปัญญาให้เกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกัน การแนะนำให้ตัดความกังวล ให้ตั้งใจ ก็จะส่งผลให้มีขวัญกำลังใจมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเองและผู้อื่นในทางที่ดี เกิดความสุข ได้รับความชื่นชม ก็ถือเป็น การสร้างขวัญกำลังใจได้อีกทางหนึ่ง ให้ความสำคัญในการศึกษา

และฝึกอบรมเพื่อให้เกิดสติปัญญาที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกัน เมื่อได้รับประโยชน์จากการนำหลักพระพุทธศาสนาที่ได้รับจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ สามารถใช้สติปัญญาในทุกการกระทำ ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น ลดปัญหาการจารกรรม และปัญหายาเสพติด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี

(๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน ๑๐ รูป/คน เป็นวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ว่ามีความเป็นไปได้ เป็นที่ยอมรับ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่หรือไม่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงหรือไม่ โดยอาศัย ผลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interviews) มาสร้างประเด็นในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นบรรทัดฐานในการนำองค์ความรู้ไปสร้างรูปแบบฯ ต่อไป

๑. การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ผลจากการสนทนากลุ่ม ทักษะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒินั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับผู้วิจัย แต่มีความคิดเห็นให้รวมองค์ความรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ไตรสิกขาไว้ด้วยอัน อันจะส่งผลให้เห็นรูปธรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมทั้งกาย วาจา และใจ โดยให้ความสำคัญกับความสามารถของพระสงฆ์ในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเช่น ไตรสิกขา และหลักกรรมหมวดอื่นมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ

๒. การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่าผลจากการสนทนากลุ่ม ทักษะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒินั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับผู้วิจัย แต่มีความคิดเห็นให้เริ่มต้นการฝึกอบรมในด้านจิตใจก่อน สติปัญญา และพฤติกรรม เนื่องจากสภาพจิตใจที่ดีมีคุณธรรมย่อมนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการฝึกอบรมทั้งปริยัติและปฏิบัติ ซึ่งได้แก่การพัฒนาจิตใจและสติปัญญา หรือ สมาธิ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา และให้ความสำคัญกับ การเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ต่อพุทธศาสนิกชน

๓. การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่าผลจากการสนทนากลุ่ม ทักษะแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒินั้นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับผู้วิจัย แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของพระสงฆ์ ผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาตนโดยศึกษาตามสถาบันการศึกษา เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ สร้างโอกาสในการพัฒนาแก่ลูกชาวไร่ชาวนาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคน รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของ

พุทธศาสนิกชนกับพระภิกษุสงฆ์ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความคิดเห็นให้ใช้หลัก ๕ ส. คือ สะสาง สะอาด สะดวก สุขลักษณะและสร้างนิสัย เป็นหลักในการสร้างความปลอดภัย โดยอาศัยการพัฒนาแต่เยาว์วัย โดยอาศัยการสืบทอดศาสนทายาทเพื่อเป็นตัวอย่างของชุมชน โดยสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้แผ่ขยายออกไปในทุกชุมชน สร้างโอกาสทางการพัฒนาแก่บุคคลทุกหมู่เหล่า โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้สงบจากกิเลสก่อน

๕.๑.๒ สรุปการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ ๓ ประการ คือ

(๓) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการฝึกอบรม

สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้สั่งสมมา เพื่อให้บุคคลนำมาตน พัฒนางาน พัฒนาทัศนคติ เป็นการยกระดับความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และเป็นไปในทิศทาง เป้าหมาย นโยบาย ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา

สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นรากฐานของความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลทุกคน เป็นสิ่งที่ต้องกระทำตลอดชีวิต เนื่องจากวิทยาการและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพที่จะศึกษาในสิ่งที่ควรศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่างๆ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต พัฒนาศักยภาพของตน การประกอบอาชีพ และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการพัฒนา

สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับงาน คน และ องค์กร ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติ เพื่อให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมต่อสถานการณ์ การที่จะเลือกวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ และข้อจำกัดต่างๆ ขององค์กร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์

๒) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สรุปได้ว่า หลักพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในงานวิจัยนี้ ได้แก่หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พัฒนามนุษย์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ใน ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา การดำเนินชีวิตในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น

พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้แนวทางโดยผ่านหลักธรรมต่างๆ มากมาย แต่สามารถสรุปลงได้ในหลักไตรสิกขา ทั้งสิ้น

๕.๑.๓ การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของ พระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

สรุปได้ว่าการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของ พระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง ๒ ส่วนคือแนวคิดทฤษฎี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร่วมกับ สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งสรุปผลได้ ๔ รูปแบบ ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การครองตนเป็นหลัก ครอบคลุมทั้งกายวาจาใจ ความรู้ด้านศาสนพิธี การสร้างกระบวนการทางความคิดให้ถูกต้อง การพิจารณาทั้งความรู้ทางโลกทางธรรมด้วยเหตุผล การสอนตามจริตและตามองค์ความรู้ เช่น สอนมารยาทไทย ศาสนพิธี ฯลฯ โดยอาศัยสื่อที่มีความทันสมัย เป็นกลไกหลักในการดำเนินการดังกล่าว กอปรกับการดำเนินการตามเงื่อนไขความสำเร็จทั้ง ๖ ประการ เช่น มีการวัดผลการพัฒนาทุกโครงการหรือกิจกรรม เป็นต้น เพื่อชี้วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ได้อย่างถูกต้อง มีความคิดในทางที่ถูกต้อง รวมไปถึงมีสติปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผล ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามสถานะทางสังคมที่ถูกต้องเป็นต้น

๒) รูปแบบการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา โดยอาศัย การส่งวิทยากรไปสอนตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดสามารถแผ่ขยายสังคมพุทธศาสนิกชนให้กว้างขวางมากขึ้น การ สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในลักษณะบวร+ช (บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน) โดยอาศัยการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามวันสำคัญต่างๆ และจัดโครงการในฤดูพรรษา โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีมากขึ้น เกิดความชำนาญในด้านความคิดมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในด้านความคิดเห็นที่ถูกต้องประกอบด้วยเหตุผลกอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง ๖ ประการ เช่น พัฒนาจิตใจหรือปัญญาก่อน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทางความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรมให้เกิดประโยชน์อันเป็นผลมาจาก คุณภาพของ จิตใจและสติปัญญาเป็นต้น

๓) รูปแบบการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งใจด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา โดยอาศัย การพัฒนาให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงเป็นคนดีขึ้น เกิดขวัญกำลังใจแก่ผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมให้มีความสุขสนุกสนาน การใช้ประเด็นที่สังคมให้ความสนใจเป็นสื่อการสอน การสร้าง

การมีส่วนร่วมให้เกิดความรักความสามัคคี การสร้างจิตอาสาให้การสร้างประโยชน์ต่างๆ และมีการมอบรางวัลในกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการฝึกอบรม ทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ไม่เกิดโทษต่อผู้อื่น เกิดความเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ดี ย่อมทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องมากขึ้น กอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง ๖ ประการ เช่นการพัฒนาเพื่อหวังคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้เกิดความผูกพันระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ได้รับผลของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เมื่อปฏิบัติตามแล้วเกิดความสุข ได้รับคำชมเชยจากคนทั่วไป เกิดขวัญกำลังใจมากขึ้น รวมถึง การสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยหลักพระพุทธศาสนา เน้นการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดปัญหาสังคมในระดับต่างๆ การปลูกฝังทัศนคติในแง่บวก การสอนมารยาทไทยเพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและการสั่งสอนให้ใช้ปัญญาศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่สรรเสริญพิธีกรรมที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนา โดยอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการฝึกอบรม ทำให้สามารถสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีความคิดที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีจิตใจประกอบด้วยสติสร้างเกราะคุ้มกันภัยจากกิเลสได้ ทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีเกิดความสงบสุขในชุมชน กอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง ๖ ประการ เช่น เชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลายด้าน สร้างมุมมองการตัดสินใจที่ถูกต้องก่อนแสดงพฤติกรรมออกไป ทำให้ลดปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ได้เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

(๑) การศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม เป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม

แนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง ๒ ประเด็นนั้นมียุ่ ซึ่งได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม) โดยพระภิกษุในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นปกติและกิจกรรมในด้านศาสนพิธี มีหลักธรรมที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาพฤติกรรม คือ ศีล ๕ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นปกติ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. วิชญาภา เมธีวรฉัตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ๒ ด้านศีล ได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานอย่างเต็มที่ มีการจัดอบรมถือศีลและปฏิบัติธรรมประจำปี การฝึกอบรมชั้นศีล คือ ฝึกกาย วาจา ชั้นสมาธิ คือ ฝึกจิตใจ ชั้นปัญญา คือ ฝึกองค์ความรู้ ในการพัฒนา ด้านสมาธิ มีการส่งเสริมให้บุคลากรทำสมาธิให้จิตใจสงบสุขก่อนปฏิบัติงานอยู่เสมอ ด้านปัญญา สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน^{๕๔๒} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผศ.ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ศีลเป็นกระบวนการเรียนรู้อบรมด้านภายนอก หรือการกระทำที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกด้านกายภาพ (Physical) และสังคม (Social) กล่าวคือ ด้านกายภาพ กระบวนการเรียนรู้อบรมด้านศีล ก่อให้เกิดคุณลักษณะในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ ในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดี มีสุขอย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ^{๕๔๓}

(๒) การศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ เป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสมาธิ กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์จึงได้พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง

^{๕๔๒} วิชญาภา เมธีวรฉัตร ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ๒", **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๕๔๓} ทศนีย์ เจนวิถีสุข ผศ.ดร., "ความรู้ที่ขาดหายไปของความเป็นพลเมืองโลก" **บทความวิจัย**, อ่างใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ประจำปี ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซนจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๘๓.

๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ) พระภิกษุแนะนำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมจิตใจโดยอาศัยหลักสติปัฏฐาน ๔ ทำให้มีสติสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. ไพโรจน์ ศุภที่ปมงคล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาจิตและปัญญาให้เป็นผู้มีจริยธรรม และคุณธรรม ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ของโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งก็คือ การมีหลักการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรที่ดี สำหรับหลักการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมีหลายแนวคิด หนึ่งในนั้นก็คือ การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา ที่มีจุดเด่นอยู่ที่การใช้หลักจริยธรรมในการบริหารและพัฒนาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งกาย วาจา และใจ^{๕๔๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. ญัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรทุกองค์กรต้องมีการพัฒนาบุคลากร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาที่จะสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร ตลอดจนให้บุคลากรตระหนักในคุณค่าของตนเองที่มีต่อองค์กร^{๕๔๕}

(๓) การศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา

การศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญาเป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสติปัญญา กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา)

^{๕๔๔}ไพโรจน์ ศุภที่ปมงคล, ดร., "การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสู่ระบบการบริหารคุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2008*", วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ ๔, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๘ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗): ๗๖.

^{๕๔๕} ญัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์ ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร", พุทธศาสตร์ดุสิตปริทัศน์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

โดยเน้นในด้านความคิดและการกระทำที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นสิ่งที่พระภิกษุนำมาพัฒนาสติปัญญา ตามหลักปัญญาสิกขา สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. วันชัย สุขตาม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามวิถีพุทธ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ การพัฒนาองค์การ (Organization Development) และการพัฒนาระดับบุคคล (Individual Development) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การมีชีวิตประเสริฐ การทำให้มีปัญหา รู้ความจริงตามความเป็นจริง พัฒนาตนเองให้มีภพภูมิที่ดีกว่าเดิม^{๕๔๖} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. จักรวาล สุขไมตรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรมที่ดีงาม เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมให้มีความเจริญขึ้น ตลอดจนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาการประพฤติปฏิบัติตนไปในสิ่งที่ถูกต้อง^{๕๔๗}

๒) การฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

(๑) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม เป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการฝึกอบรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม) โดยพระภิกษุ มีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในช่วงการแสดงพระธรรมเทศนา หลักธรรมที่มีผลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เกี่ยวกับ เบญจศีล การละอบายมุข การประกอบอาชีพสุจริต

^{๕๔๖} วันชัย สุขตาม ดร., "การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์", รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕).

^{๕๔๗} จักรวาล สุขไมตรี ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา", พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

และหลักธรรมอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับโอกาส เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้าง การมีส่วนร่วมกันระหว่างบุคคลในชุมชนและผู้เข้าร่วมหลักสูตร โครงการ และกิจกรรม เช่น พุทธศาสนิกชนก็ได้เข้าร่วมหลักสูตร โครงการ และกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติตนตามหลัก เบญจศีล และหลักธรรมหมวดอื่น ๆ มีจิตอาสาที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้เกิดความสามัคคีใน การกระทำกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศ. ดร. บุญทัน ดอกไธสง และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การให้การศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยใช้พระพุทธศาสนาเป็น เครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิถีพุทธในการผลิตมนุษย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรเพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เปี่ยมล้นไป ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา^{๕๔๘} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. อนุวัต กระสังข์ พบว่า ด้านการฝึกอบรม ต้องส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้าค่าย อบรมปฏิบัติธรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กโดยให้การอบรม ต้องปรับเปลี่ยน พฤติกรรมด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นคนเรียบร้อยและมาก่อนเวลาเรียน ส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ ให้ได้ ด้วยการมีสติในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง^{๕๔๙}

(๒) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ เป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการฝึกอบรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม แนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสมาธิ กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง พระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ) โดย การดำเนินกิจกรรมตามกำหนดการของแต่ละหลักสูตร โดยอาศัยโครงการต่างๆ ที่ทางสถาบันศาสนา ได้กำหนดไว้ จากการฝึกอบรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่ดี มีศีลธรรม มีคุณธรรม มีความเมตตา กรุณา มีความคิดรู้จักผิดชอบชั่วดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. จักรวาล สุขไมตรี ผลการศึกษาวิจัย

^{๕๔๘} บุญทัน ดอกไธสง ศ.ดร., และ บุษกร วัฒนบุตร ดร., “การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัว แบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน”, วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ ๗๑ – ๘๑ (๒๕๕๕): ๗๘.

^{๕๔๙} อนุวัต กระสังข์ ดร., "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโศก นิยม", **พุทธศาสตร์คุณภิวัตน์**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พบว่า การฝึกอบรมโดยให้ความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ มีทัศนคติเพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักหรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันให้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา จิตใจ^{๕๕๐} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผศ.ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้อบรมการทำจิตใจให้เจริญองงามขึ้นด้วยคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคงทางจิตใจ และความเบิกบานผ่อนคลายสงบสุขจากภายใน การเจริญสมาธิ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ภายในเพื่อพัฒนาจิต (Emotional development) หรือ (Psychological development) ให้มีความสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตและสมรรถภาพทางจิต^{๕๕๑}

(๓) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญาเป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการฝึกอบรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสติปัญญา กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนั้นมีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ (การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา) การจัดกิจกรรมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี แสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับหลักธรรมต่างๆ รวมทั้งศาสนพิธีซึ่งถือเป็นแนวทางในการสร้างกุศลที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้มีสติปัญญาสามารถควบคุมจิตใจให้ประกอบด้วยเหตุผลในการแสดงพฤติกรรม ไม่ให้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเองผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. อนุวัต กระสังข์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ต้องหาบุคลากรเข้ามาช่วยในการพัฒนาเยาวชนในด้านการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักปัญญาเชิงพุทธ ควบคุมอารมณ์ให้ดี คิดก่อนทำด้วยการใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาย่อยเสมอ เพราะการพัฒนาในขั้นปัญญานั้นสมาธิจึงจะมีปัญญา สมาธิเตรียมจิตพร้อมให้เกิดปัญญาเดินหน้าทำงานด้วยความมุ่งมั่น เพียรพยายามพร้อมกันนั้นก็จะสามารถแก้ไขปัญหายุบสรรคและการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข แล้วสามารถหลุดออกจากการเป็นทาสของสิ่งทั้งปวงมาเป็นอิสระได้ด้วย

^{๕๕๐} จักรวาล สุขไมตรี ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา", **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๕๕๑} ทศนีย์ เจนวิถีสุข ผศ.ดร., "ความรู้ที่ขาดหายไปของความเป็นพลเมืองโลก" **บทความวิจัย**, อ่างใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ประจำปี ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซนจูรี จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๘๔.

ปัญญา^{๕๕๒} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. ภาณ ธรรมวิจารณ์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เชิงพุทธมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ ๑) พัฒนาให้มนุษย์เป็นคนมีประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เป็นคนดีมีความสุข และ ๓) พันทุข้ออย่างสิ้นเชิง โดยเข้าสู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี ๔ กระบวนทัศน์ คือ ๑) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน ๒) กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ ๓) กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกียธรรม และ ๔) กระบวนทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม ซึ่งการพัฒนาจะความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาครบทุกองค์ประกอบ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร^{๕๕๓}

๓) การพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

(๑) การพัฒนาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

การพัฒนาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านศีล กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักศีลนั้นถือว่าเป็นหลักการที่มีความเหมาะสมต่อพุทธศาสนิกชนในทุกๆระดับ เพราะศีลแปลว่าปกติ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเบญจศีล ศีล ๕ หรือ มนุษยธรรม จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในทุกสังคมได้อย่างสงบสุข เมื่อมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสุข ความสงบ สันติภาพ ภราดรภาพให้เกิดขึ้นในชุมชน และสังคม การปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วจะสามารถประกันทั้งชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว มิตรสหาย และสุขภาพได้ การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลจึงถือว่ามีสำคัญในการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้น เพราะเป็นบาทฐานสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา สอดคล้องกับ ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ กล่าวไว้ใน เอกสารประกอบการสอน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ว่า ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทัศนคติ ความ

^{๕๕๒} อนุวัต กระสังข์ ดร., "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม", *พุทธศาสตร์คุณภิวัตน์*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๕๕๓} ภาณ ธรรมวิจารณ์ ดร., "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ", *ปรัชญาคุณภิวัตน์*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

ต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์จากเดิมไปสู่ภาวะใหม่ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในโครงการใหม่ๆ^{๕๕๔} สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. จักรวาล สุขไมตรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อในการพัฒนาตนเอง องค์กรสังคม ซึ่งกระบวนการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คือให้การศึกษา ให้การฝึกอบรม และให้การพัฒนา อย่างไรก็ตามก็ต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจภายในตัวของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้มีพฤติกรรมปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑ การศึกษา ๒ ครอบครั้ว ๓ การให้รางวัล ๔ ค่านิยม และ ๕ ความเชื่อทางศาสนา^{๕๕๕} สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. พระวิมาน คัมภีร์ปัญญา (ตริกมล) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ศีลข้อ ๑ ครอบคลุมถึงการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม วัฒนธรรม ไม่กดขี่และบีบบังคับทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูล การป้องกันภัยคุกคาม การให้อภัย การเคารพในสิทธิมนุษยชน การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตและการอยู่ร่วมกันในฐานะพลเมืองโลก ศีลข้อ ๒ ครอบคลุมถึงการไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่ บังคับหรือผลประโยชน์อื่นด้วยอำนาจ ไม่ทำลายเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น ศีลข้อ ๓ ครอบคลุมถึงการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทุกเชื้อชาติ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ ป้องกันการใช้ความรุนแรงทางเพศ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศีลข้อ ๔ ครอบคลุมถึงการไม่ก้าวท้าวแทรกแซงข้อมูลข่าวสาร ไม่ปล่อยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสน การไม่ละเมิดสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิต การไม่สรรเสริญหรือให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง และ ศีลข้อ ๕ ครอบคลุมชีวิต ๓ ด้าน คือ ด้านป้องกันอบายมุข ความเสื่อมทรามทางสังคม ด้านป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทุกรูปแบบ ด้านการส่งเสริมอุดมการณ์แบบ

^{๕๕๔} เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, ผศ.ดร., เอกสารประกอบการสอน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (ภาควิชารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

^{๕๕๕} จักรวาล สุขไมตรี ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา", *พุทธศาสตร์คุณภิวัตน์*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

สันติวิธี สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความหลากหลายอย่างสันติ^{๕๕๖} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. ฐนนท์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเสริมสร้างศักยภาพช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของบุคคล ทำให้บุคคลมีสมรรถภาพในการดำเนินงาน มีความรู้เพิ่มเติม เข้าใจบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น ช่วยประหยัดเวลา และลดความสูญเปล่าทางการดำเนินงาน สามารถใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์^{๕๕๗}

(๒) การพัฒนาเพื่อพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาเพื่อพัฒนาจิตใจเป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสมาธิ กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนี้มีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ โดยพระภิกษุได้ใช้วิธีการพัฒนาจิตให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ โดยอาศัยการพัฒนาจิตใจให้มีสติ ทำให้เกิดการปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้อง ผลที่เกิดขึ้นคือความปลาบปลื้มปิติยินดี มีจิตใจที่ผ่องใสมากขึ้น เกิดขวัญและกำลังใจในการสร้างสรรค์ความดีให้มากขึ้น พระภิกษุได้ใช้วิธีการอธิบายให้เห็นเกี่ยวกับกิเลสในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างมุมมองหลายทางในการตัดสินใจ ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกไป โดยใช้หลักสติปัญญา ๔ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ แล้วสามารถนำมาใช้ได้กับชีวิตของแต่ละคน ซึ่งเมื่อได้รับการพัฒนาจิตใจแล้วก็จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับบทความจากงานวิจัยของพระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาคน (Group Development) ซึ่งเป็นระดับกลางนำของการพัฒนาองค์กร เป็นกระบวนการด้วยการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ในการสร้างกระบวนการทางความคิด ในแต่ละด้านมาประสานร่วมมือ

^{๕๕๖} พระวิมาน คมภีรปโย (ตรีภม) ดร., "การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ", *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๕๕๗} ฐนนท์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ดร., "การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, ๑๘๖ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๗): ๑๘๗.

ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้ลุล่วงตามจุดมุ่งหมายขององค์การ^{๕๕๘} สอดคล้องกับ งานวิจัยของ รศ.ดร. ทศนีย์ ชาติไทย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แรงจูงใจที่ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ มีผลต่อสุขภาพจิตของบุคคล มีส่วนช่วยให้บุคคลมีความสมดุลทางด้านจิตใจ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามที่ต้องการ ได้แก่ ความต้องการความรักจากผู้อื่น ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นเอาใจใส่ตนเอง^{๕๕๙} สอดคล้องกับ ประเวณี ณ นคร และคณะ กล่าวไว้ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานบุคคล ว่า ชีวิตและผลงานของบุคคลถูกปั้นแต่งโดยสภาพที่เขาทำงานอยู่ สภาพแวดล้อมหรือวัฒนธรรมในองค์กร เพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกปลอดภัย ทำงานอย่างมั่นใจ ตั้งใจทำให้กิจการประสบความสำเร็จ^{๕๖๐} และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. พูนสุข มาศรีรังสรรค์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การฝึกฝน บ่มเพาะจิตใจให้ตั้งมั่น แน่วแน่ มีสัมมาสมาธิในการปรับปรุงพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ มีสติสัมปชัญญะอยู่ในปัจจุบันขณะ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ร้ายๆ ต่างๆ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบภายในของบุคคล^{๕๖๑}

(๓) การพัฒนาเพื่อพัฒนาปัญญา

การพัฒนาเพื่อพัฒนาสติปัญญาเป็นการนำเสนอรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการระหว่าง แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสติปัญญา กับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๒ ประเด็นนั้นมีอยู่จึงได้นำเสนอกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ประการ โดยพระภิกษุได้

^{๕๕๘} พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร), การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน, **บทความวิจัย**, อ่างน้ำ หลักสูตรพุทธศาสนดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **รวมบทความย่อยและองค์ความรู้ หลักสูตรพุทธศาสนดุขฎฐิบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์**, ปีการศึกษา ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๗.

^{๕๕๙} ทศนีย์ ชาติไทย รศ.,ดร., แรงจูงใจและความต้องการในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, **รายงานวิจัย**, (วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕), หน้า ๙.

^{๕๖๐} ประเวณี ณ นคร และคณะ, **เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘๓.

^{๕๖๑} พูนสุข มาศรีรังสรรค์ ดร., "การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ", **พุทธศาสนดุขฎฐิบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

สอนให้ใช้เหตุผลในการคิดการและการปฏิบัติ ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของชีวิตได้อย่างถูกต้อง การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อให้เกิดสติปัญญาที่ถูกต้อง มีจิตใจที่คำนึงถึง การดำเนินชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพให้ถูกต้อง รวมไปถึงพฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นขั้นบันได จากสติปัญญา ไปจิตใจและพฤติกรรมตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเขาได้เห็นประโยชน์ของการนำหลักพระพุทธศาสนาที่ได้รับจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ก็จะทำให้เขาเกิดความตั้งใจในการปฏิบัติตามสิ่งนั้นอย่างถูกต้องตามหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่สรุปลงได้ด้วยหลักไตรสิกขาทำให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดอุบัติเหตุในพื้นที่ ไม่มีปัญหาการจารกรรม และปัญหา ยาเสพติด สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคีสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. วันชัย สุขตาม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่ การพัฒนาองค์การ (Organization Development) และการพัฒนาระดับบุคคล (Individual Development) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การมีชีวิตประเสริฐ การทำให้มีปัญญารู้ความจริงตามความเป็นจริง พัฒนาตนเองให้มีภพภูมิที่ดีกว่าเดิม^{๕๖๒} สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดร. ฐนนท์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเสริมสร้างศักยภาพ กระทำให้พนักงานเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน (Job satisfaction) เนื่องจากวิธีนี้เป็นการให้รางวัลภายใน (Intrinsic reward) แก่พนักงานโดยใช้ตัวงานเอง (Work itself) เป็นรางวัลจูงใจ เพราะการที่บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น และรับรู้ตนเอง รวมทั้งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการทำงาน จะช่วยให้พนักงานรู้สึกว่าคุณค่า และมีส่วนควบคุมการทำงานด้วยตนเอง พนักงานจะเกิดความภูมิใจและประสบผลสำเร็จในการทำงาน^{๕๖๓} สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหาปัญจะ กิตติเมโธ (ดีพิจารย์) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่นั้น ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลอดภัยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ ปัญญา

^{๕๖๒} วันชัย สุขตาม ดร., "การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์", **รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕).

^{๕๖๓} ฐนนท์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ดร., "การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์", **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, ๑๘๖ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๗): ๑๙๒.

ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ติงาม^{๕๖๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รศ.ดร. ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความสามารถที่จะนำความรู้มาใช้จัดแจง จัดทำ ดำเนินการ ต่างๆ ให้สำเร็จผลตามที่ต้องการ โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จ บางคนมีความรู้แล้ว มีข้อมูลที่ได้รับเข้ามาโดยถูกต้องแล้ว แต่ไม่มีความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ก็ไม่ได้ผลสำเร็จตามที่ประสงค์ ฉะนั้นจะต้องมีปัญญาในระดับของการเอามาใช้แก้ปัญหาให้สำเร็จผลด้วย^{๕๖๕}

๕.๒.๒ ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์

๑) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้มีแนวคิดทฤษฎีอยู่หลากหลาย ซึ่งการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์นี้มีวิวัฒนาการมาจากการบริหารงานบุคคลซึ่งประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่มีความแตกต่าง ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ ๓ ประการ โดยเริ่มจาก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการฝึกอบรม เนื่องจากมีทัศนะว่ากระบวนการ ฝึกอบรมนั้นมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการศึกษา เป็นกระบวนการที่นำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจาก การศึกษาบูรณาการให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ความสามารถของบุคลากร ช่วยให้ผูปฏิบัติงานสามารถปรับปรุงระบบการทำงานของตนเองให้มี คุณภาพมากขึ้น สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในสังคมอยู่ตลอดเวลา การฝึกอบรมทำให้เกิดการยกระดับความสามารถของบุคลากรในการ ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาเถร วิฑูรย์ ดร. กล่าวไว้ในบทความวิจัยรูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ว่า การฝึกอบรม เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ และ

^{๕๖๔} พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ดีพิจารย์), "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของกรม สารวัตรทหารเรือ", **พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), อ่างใน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **บทความจาก วิชาการจากผลงานวิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นิสิต มจร ส่วนกลาง ศูนย์วัดศรีสุธาราม เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร, ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔๙.

^{๕๖๕} ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม รศ.ดร., "การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักภาวนา ๔", **บทความวิจัย**, อ่างใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, ประจำปี ๒๕๕๗**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๔๒.

เปลี่ยนแปลงทัศนคติทำที่ ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อให้เขาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานในปัจจุบันและการทำงานให้ประสบผลสำเร็จในอนาคต ตลอดจนการเตรียมคนให้พร้อมเพียง เพื่อรับหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้นไป ถือเป็นงานส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง^{๕๖๖} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม พัฒนาพนักงาน เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน^{๕๖๗}

ลำดับต่อไปผู้วิจัยได้นำเสนอ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกหลักที่จะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านอื่นๆ การศึกษาเป็นรากฐานของความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลทุกคน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นระบบ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำตลอดชีวิต เนื่องจากวิทยาการและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพที่จะศึกษาในสิ่งที่ควรศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่างๆ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต พัฒนาศักยภาพของตน การประกอบอาชีพ และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ นิตาร์ก เวชยานนท์ ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ HR. ว่า การศึกษา (Education) นับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในแง่องค์การแล้ว การศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานในอนาคต พนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลา^{๕๖๘} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาจากการศึกษา การปฏิบัติ และเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม กล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถ ประพฤติงามทั้งทางกาย

^{๕๖๖} พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร ดร., "รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์", วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗): ๗๓ - ๗๔.

^{๕๖๗} เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ดร., "อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ", รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๕๖๘} นิตาร์ก เวชยานนท์, บทความวิชาการ HR, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๐ - ๑๔๐.

วาจา และจิตใจ สงบเสงี่ยม ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มั่นใจในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ กล้าตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาคำได้^{๕๖๙}

ลำดับต่อไปผู้วิจัยได้นำเสนอ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็น ปรับปรุงและพัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่างๆ มีจิตใจพร้อมที่จะยอมรับเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรจัดให้ด้วยความยินดีและเต็มใจผลที่ตามมา ทำให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในปัจจุบันมนุษย์ต้องปรับตัวให้มีความรู้ทันต่อความเจริญของเทคโนโลยี วัสดุ เครื่องมือ เครื่องจักรกล และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการปฏิบัติงานที่ต้องให้เกิดความถูกต้องรวดเร็ว และเพิ่มผลิตผลให้ได้มากที่สุดในเวลาที่มีจำกัด มีผลในการป้องกันอุบัติเหตุและสร้างความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. จักรวาล สุขไมตรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจภายในตัวของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งแรงจูงใจที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง มีอยู่ ๕ ประการ คือ ๑ การศึกษา ๒ ครอบครัว ๓ การให้รางวัล ๔ ค่านิยม และ ๕ ความเชื่อทางศาสนา แต่กระนั้นก็ตาม สภาพแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่างๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจ^{๕๗๐} สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. เฉิดศักดิ์ สืบทรัพย์ และ ดร. ญัฐพันธ์ เขจรนนันท์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาสถานประกอบการด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยมีระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยอย่างถูกต้อง จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของพนักงานดีขึ้น ควบคู่ไปกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ในแต่ละปี พนักงานต้องประสบอุบัติเหตุจากการทำงานเป็นจำนวนมาก^{๕๗๑} และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ผศ. สุวรรณี โกษาภรณ์ และคณะ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีความต้องการให้อุตสาหกรรมจัดอุปกรณ์ที่ป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ทำงานให้เหมาะสม

^{๕๖๙} ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ดร., "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม", **การศึกษาคุณิบัณฑิต**, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒).

^{๕๗๐} จักรวาล สุขไมตรี ดร., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา", **พุทธศาสตร์คุณิบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๕๗๑} เฉิดศักดิ์ สืบทรัพย์ ดร., และ ญัฐพันธ์ เขจรนนันท์ ดร., "แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำ ความเย็นไทย", **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๗): ๖๙.

และเอื้อต่อการทำงาน ถือเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินงานด้านความปลอดภัย ซึ่งจะต้องให้การมุ่งเน้นและนำลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง^{๕๗๒}

๒) หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

หลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น มีสามารถใช้หลักธรรมทุกหมวดมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ หลักธรรมที่เป็นศูนย์รวมแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศ.ดร. บุญทัน ดอกไธสง และ ดร. บุษกร วัฒนบุตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน ว่า เป้าหมายของขั้นตอนในการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นเป้าหมายการพัฒนาทุนมนุษย์แนวพุทธ ๓ ประการ ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาไปตามลำดับ ๓ ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นต้นเป็นการพัฒนาระดับศีลหรือไตรสิกขาที่ ๑ อันเป็นผลดีขั้นต้น ก่อให้เกิดการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา ขั้นตอนระดับกลางเป็นการพัฒนาระดับสมาธิหรือไตรสิกขาที่ ๒ ซึ่งเป็นหลักการเพื่อควบคุมและพัฒนาความคิด ผลักดันให้คิดในทางสร้างสรรค์ และขั้นตอนระดับสูงเป็นการพัฒนาระดับปัญญาหรือไตรสิกขาที่ ๓ ซึ่งเป็นหลักการเพื่อควบคุมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สนใจแต่สิ่งที่ถูกต้อง เป็นจริงตามความจริง^{๕๗๓} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ดีพิจารย์) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือข้อศึกษาและปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้มีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้มีการพัฒนาที่เริ่มจากร่างกาย วาจา อันเป็นส่วนภายนอกที่เห็นได้ง่าย ให้มีสภาวะปกติ และให้เกิดความสงบเรียบร้อยในกลุ่ม ในสังคม พร้อมรับต่อการพัฒนาด้านจิตใจ ที่มีความตั้งมั่นเข้มแข็ง พร้อมกล้าต่อการเผชิญปัญหาอุปสรรคและทั้งช่วยส่งเสริมให้ปัญญาได้ทำงาน

^{๕๗๒} สุวรรณี โกษาภรณ์ ผศ., และคณะ, "ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานในอุตสาหกรรมยางในประเทศไทย", **บทความวิจัย**, อังโน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, **วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร**, ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ ๕, (สถาบันวิจัยและพัฒนา: มทร. พระนคร, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๒.

^{๕๗๓} บุญทัน ดอกไธสง ศ.ดร., และ บุษกร วัฒนบุตร ดร., "การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน", **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ ๗๑ - ๘๑ (๒๕๕๕): ๗๘.

อย่างอิสระ คล่องแคล่ว สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยดี^{๕๗๔}

๕.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วที่ผลการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำแนกออกเป็น ๓ ด้าน คือ

(๑) รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านพฤติกรรม

โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาด้านพฤติกรรม หรือในด้าน ศิล โดยมุ่งเน้นหลักธรรมทางด้านการพัฒนาพฤติกรรมคือ ศิล ๕ ร่วมกับการศึกษาทางด้านศาสนพิธี รวมถึงมารยาททางสังคมเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

(๒) รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตใจ

โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาด้านจิตใจ หรือในด้าน สมภาติ โดยมุ่งเน้นหลักธรรมทางด้านการพัฒนาจิตใจคือ สติปัฏฐาน ๔ ร่วมกับหลักวิปัสสนากรรมฐานในการฝึกสติ รวมถึงการควบคุมจิตใจโดยใช้สติเพื่อให้มีความรู้จำจิตใจในลักษณะใดจะส่งผลต่อการกระทำอย่างไร เพื่อให้สามารถพัฒนาจิตใจให้เกิดสติ มีความคิดที่ประกอบด้วยเหตุผลเป็นต้น

(๓) รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสติปัญญา

โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาด้านสติปัญญา หรือในด้านปัญญา โดยมุ่งเน้นการใช้เหตุผลควบคู่กับการคิดอันจะนำไปสู่การแสดงออก

^{๕๗๔} พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ดีพิจารย์), "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของกรมสารวัตรทหารเรือ" พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), อ้างใน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บทความจากวิชาการจากผลงานวิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นิลิต มจร ส่วนกลาง ศูนย์วัดศรีสุธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร, ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔๙ - ๑๕๐.

ทางพฤติกรรม รวมถึงหลักพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ในสังคม รวมถึงวิธีการนำไปปฏิบัติเป็นต้น

๒) รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

(๑) รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านพฤติกรรม

โดยอาศัยความร่วมมือในชุมชน ในลักษณะบวร หรือบ้าน วัด โรงเรียน โดย อาศัยหลักสูตร โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการค่ายพุทธบุตร โครงการธรรมสู่โรงเรียน ฯลฯ โดยเริ่มต้นจากการฝึกอบรมให้ปฏิบัติตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน มาเป็นรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมให้เป็นปกติ ร่วมกับกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ การรักษาอุโบสถศีล รวมถึงกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น

(๒) รูปแบบการเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตใจ

โดยจัดโครงการฝึกอบรมศีลธรรมในโรงเรียนร่วมกับประชาชนในชุมชน มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้สามารถควบคุมจิตใจให้เป็นปกติ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งในวันธัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและในช่วงฤดูพรรษา โดยมีการสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น ทาน ศีล ภาวนาควบคู่ไปด้วย เป็นต้น

(๓) รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสติปัญญา

โดยจัดโครงการฝึกอบรมตามความพร้อมของหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการ อาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการต่างๆ มีทำหน้าที่เป็นวิทยากรแนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตามกาลเทศะ เช่น ดำรวจจะให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ในขณะที่เดียวกันพระวิทยากรก็จะฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเช่น การไหว้ มารยาทไทย รวมทั้งศาสนพิธีต่างๆ เป็นต้น

๓) รูปแบบการพัฒนาเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

(๑) รูปแบบการพัฒนาเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านพฤติกรรม

โดยการแนะนำให้เกิดความเข้าใจในเหตุและผลของการกระทำทั้งความดีและความชั่ว สิ่งใดเมื่อทำแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น โดยอาศัยหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่สามารถนำมาควบคุมพฤติกรรมให้เป็นปกติ ร่วมกับการสั่งสอนให้ลด ละ เลิกอบายมุข สร้างความเข้าใจในหลักธรรมหมวดต่างๆ โดยอาศัยความเป็นเหตุและผล ให้เห็นประโยชน์ของหลักพระพุทธศาสนา ในเชิงรูปธรรมจากสื่อต่างๆ ที่มีความทันสมัย และอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีเป็น รวมถึง โดยการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจถึงผลดีของการปฏิบัติตามหลักธรรมที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการละเลยการปฏิบัติตามหลักธรรมที่มีผลในการ

ควบคุมพฤติกรรม เช่น หลักเบญจศีล โดยแนะนำแนวทางการสร้างความปลอดภัย ป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมที่ผิดพลาดได้ โดยอาศัยความเป็นเหตุผลของหลักธรรมและเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ศีลข้อ ๑ มีผลในด้านประกันชีวิตเพราะ เมื่อไม่สร้างปัญหาให้เกิดแก่ผู้อื่น ก็จะทำให้เกิดความรักความศรัทธา เคารพนับถือ นำไปสู่การสร้างความสามัคคีเป็นต้น

(๒) รูปแบบการพัฒนาเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตใจ

โดยการแนะนำให้เกิดความเข้าใจในเหตุและผลของการกระทำทั้งความดีและความชั่ว สิ่งใดเมื่อทำแล้วจะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบกัน อธิบายแนวทางการฝึกจิตใจให้มีสติ ตามหลักสติปัญญา ๔ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในระดับที่มองเห็นได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยการสนทนาทั้งก่อนและหลังปฏิบัติ โดยสร้างความศรัทธาให้เห็นว่าพระวิทยากรสามารถเป็นตัวอย่างและเป็นที่ยึดมั่น รวมถึง โดยการแนะนำสั่งสอนในมิตินี้รู้เท่าทันกิเลส สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกิเลสในลักษณะต่างๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร มีโทษอย่างไร กระบวนการคิดที่ถูกต้องและเหมาะสมควรเป็นไปในลักษณะใด โดยอาศัยหลักสติปัญญา ๔ เป็นหลักในการควบคุมจิตใจ ทำให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม หาทางออกจากความเสื่อมได้ง่ายขึ้นเป็นต้น

(๓) รูปแบบการพัฒนาเพื่อการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสติปัญญา

โดยการให้ความสำคัญในด้านความเพียรพยายาม ในการนำธรรมะเข้าผู้การดำเนินชีวิต ทั้งในด้านการศึกษา การงาน ร่วมกับการแนะนำให้ตัดความกังวลโดยใช้สติปัญญาปฏิบัติตามกิจกรรมที่อยู่ในช่วงเวลาปัจจุบันเท่านั้น โดยอาศัยหลักการของเหตุผลร่วมกับการใช้สติเพื่อพิจารณาในสิ่งที่ปฏิบัติว่าเป็นกุศลหรืออกุศล ถูกหรือผิด ร่วมกับการยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อสร้างกำลังใจ และทุกกิจกรรมนั้นมีการดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกระดับของบุคคล รวมถึง โดยการแนะนำสั่งสอนด้วยความเป็นเหตุและผล ในด้านจิตใจให้มีสติ และควบคุมด้านพฤติกรรมได้เป็นปกติ มีผลในการลดอุบัติเหตุในพื้นที่ ปัญญาการจารกรรมและปัญหาเสพยาเสพติด ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคีเป็นต้น

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ไว้ ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑. การศึกษา ๒. การฝึกอบรมฯ และ ๓. การพัฒนา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. เสียงม สายวรรณ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือ โฟโมรลลิส (4MORSSI) ที่ประกอบด้วยสี่และกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ คือ ๑) แบบ (Model) เพราะการใช้ตัวแบบจะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ๒) แรงจูงใจ (Motivation) จะเป็นแรงกระตุ้นเพื่อโน้มน้าวให้เกิดจิตสำนึก เกิดความรู้สึกที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธาในสิ่งที่จะเรียน ๓) คุณธรรม (Morality) จะเป็นพื้นฐานที่ดีของการนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสม ๔) การปรับพฤติกรรม (Modification) โดยการปรับพฤติกรรมจะเกิดผลดีและเห็นเป็นรูปธรรมได้นั้น

ต้องเกิดมาจากความพึงพอใจและความต้องการของผู้ที่จะปรับพฤติกรรม เป็นไปด้วยความสมัครใจ

๕) การเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อให้เกิดกำลังใจและเป็นรางวัลในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม

๖) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการเรียนรู้ทางสังคมและการอบรมสั่งสอนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

๗) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และ

๘) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integration) จะช่วยให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้จากหลายๆด้าน เกิดการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบองค์รวม^{๕๗๕} สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. จรัลศรี จินดา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ คือรูปแบบการฝึกอบรม " N - Grade with Italic Model การเรียนรู้ อันประกอบด้วย ๑) วินิจฉัยความต้องการเรียนรู้ (Need Analysis) ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal Setting) ๓) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (Resources) ๔) กิจกรรมที่หลากหลาย (Activities) ๕) ตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ (Decision Method) และ ๖) ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรม ๖ ประการ คือ ๑) กิจกรรมการปฏิบัติ (Activities) ๔) การเรียนรู้ (Learning) ๕) การบูรณาการความรู้ (Integrate Sharing Knowledge) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ผสมผสานเรียนการการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถดำเนินการสร้างสรรค์งานได้ และเป็นส่วนหนึ่งในแต่ละกิจกรรม และ ๖) การสร้างสรรค์งาน (Creative Construction)^{๕๗๖} สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. นรินทร์ สาโรวาท ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม" ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม ประกอบด้วย

^{๕๗๕} เสี่ยม สายวรรณะ ดร., "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรบิโคคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง", **ปรัชญาชุมชนบัณฑิต**, สาขาวิชาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒).

^{๕๗๖} จรัลศรี จินดารัตนวงศ์ ดร., "การพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ", **ครุศาสตร์ชุมชนบัณฑิต**, สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๙ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมาย โดยดำเนินการค้นหาปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาแก้ไข ระบุกลุ่มเป้าหมายและที่สำคัญ คือ กำหนดงานที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการอบรม ๒) การกำหนดปัญหา ซึ่งเป็นภารกิจรณาทบพวณประเด็นที่ต้องพัฒนาที่ได้จากขั้นตอนแรก เพื่อกำหนดความสำคัญ ความจำเป็น และวัตถุประสงค์การอบรม ๓) การกำหนดปัจจัยทางจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หลังจากผ่านการอบรมไปแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อสาระที่ได้จากการอบรม ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้และมีความรู้และมีความรู้สึกว่าสิ่งที่เรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความค่าที่สังคมยอมรับ สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ ๔) การกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการอบรมพัฒนาการปฏิบัติงานทางกายภาพเช่น องค์ความรู้ วิธีการ และทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการพัฒนา ๕) การวางแผน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการทั้งหมด ทั้งในเรื่องของเวลา ผู้รับผิดชอบ การประสานงานติดต่อกับผู้เกี่ยวข้อง ๖) การสร้างหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ๗) การดำเนินการเป็นการบริหารจัดการฝึกอบรมตามแผนการอบรมที่กำหนดไว้ ๘) การติดตามและสนับสนุน เป็นการติดตามให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตามที่มีการวางแผนไว้ ๙) การประเมินผลและป้อนกลับ^{๕๗๗} และสอดคล้องกับ ผศ.อนุรักษ์ นวพรไพศาล งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา” พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้ง ๗ องค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษเพราะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตโดยตรงที่ต้องการให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำความรู้ ความคิด ประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตลอดจนสร้างบุคลิกภาพ พัฒนานิสัยและพฤติกรรม ให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งจะช่วยสร้างสรรค์ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า แนวคิดทางการสอน เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนาประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ การสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ การสอนที่ส่งผลให้เกิดปัญญา และการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักไตรสิกขา และแนวคิดทั้งสามเป็น

^{๕๗๗} นรินทร์ สาโรวาท ดร., "การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม", *ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (ครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

กระบวนการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาโดยตรง คือการพัฒนาความเจริญงอกงามของมนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์อีกด้วย^{๕๗๘}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนัทเลอร์ (Leonard Nadler) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา โดยบูรณาการตามกรอบทฤษฎีที่ได้ศึกษามาแล้ว ร่วมกับการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย จนสามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ดังที่ปรากฏแล้วในเบื้องต้น จึงขอเสนอแนะเพื่อที่จะเป็นประโยชน์มากขึ้นดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

๑) จากผลการวิจัยสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเกิดขึ้นโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาในแต่ละโอกาส เช่น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางองค์กรต่างๆ ก็ได้จัดให้มีศาสนพิธีในด้านต่าง ๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การไหว้พระสวดมนต์ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ รวมไปถึงศาสนพิธีในด้านต่างๆ โดยอาศัยการมีจิตอาสาของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ รวมทั้งการแสดงการเป็นตัวอย่างที่ดีของพระสงฆ์ ในด้านการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เป็นการสร้างความศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชน นำไปสู่การสร้างเครือข่ายชาวพุทธให้แผ่ขยายออกไปในทุกสังคม โดยอาศัยโครงการ หรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ และ พฤติกรรมให้ดีขึ้น มีผลถึงการเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

จึงจำเป็นที่ผู้นำหรือบริหารจะต้องจัดทำนโยบายในการสร้างตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการองค์การและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงคุณธรรม ซึ่งอาจจะอาศัยหน่วยงานจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้มาแนะนำ ตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อให้เกิดการยอมรับในสากล

๒) จากผลการวิจัยแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นั้น พบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมนั้นประกอบด้วย ๓ กรอบแนวคิดทฤษฎีหลัก ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

^{๕๗๘} อนุรักษ์ นวพรไพศาล ผศ., "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา", รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า๗๔-๗๕.

ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับบุคคลในองค์กรได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้เกิดขึ้นในอนาคต

จึงจำเป็นที่ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมในหมวดต่างๆ มาบูรณาการกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมทุกระดับ มีนโยบายในการจัดการเรียนรู้ (KM) โดยอาศัยการเพิ่มกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้เท่ากับการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมในองค์กร

๓) จากผลการวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นคือการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น หลักไตรสิกขา รวมทั้งหลักธรรมหมวดต่างๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ ๓ ระดับ คือ

(๑) การพัฒนาสติปัญญา ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตนให้เหมาะสม

(๒) การพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ นำไปสู่การควบคุมสภาวะทางจิตใจให้อยู่ในความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

(๓) การพัฒนาพฤติกรรม ให้มีการปฏิบัติตนทั้งทางกาย ทางวาจา ให้มีความถูกต้องสามารถดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ ได้อย่างมีปกติสุข ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติรวมไปถึงสิ่งแวดล้อม

จึงจำเป็นที่ผู้นำผู้บริหารจะต้องมีนโยบายในการจัดการเรียนรู้ (KM) โดยอาศัยการเพิ่มกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้เท่ากับการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมในองค์กร

๔) จากผลการวิจัยการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า สามารถสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นคนทั้งเก่งและดีได้ จึงมีความเหมาะสมกับยุคสมัยแห่งความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งอำนวยความสะดวก มีความทันสมัยเป็นเหตุจูงใจและกระตุ้นกิเลสในตัวของมนุษย์ให้แสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นของตน ด้วยการประพฤตินิยม นำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากขึ้น การปราศจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ย่อมสร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

จึงจำเป็นที่ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องจัดทำนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่างๆที่มีความทันสมัยโดยอาศัยการบูรณาการระหว่างหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล

และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัยแห่งความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์

จึงจำเป็นที่ผู้นำหรือบริหารจะต้องจัดทำนโยบายในการสร้างตัวชีวิตผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการองค์การและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเชิงคุณธรรม ซึ่งอาจจะอาศัยหน่วยงานจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้มาแนะนำ ตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อให้เกิดการยอมรับในสากล

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาทั้งหมดนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายว่า ควรมีการพัฒนาบุคคลในทุกองค์กรของรัฐ ทุกองค์กรของเอกชน และชุมชนในสังคมทุกระดับ ให้นำหลักพระพุทธศาสนาจัดทำเป็นนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกองค์กร ร่วมกับการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มากระทำศาสนพิธีต่างๆ ในองค์กร มีการจัดโครงการเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม และมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรผู้เป็นคนดี เพื่อให้สังคมมีคนดี มีศีลธรรม มีสติปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาชีวิต มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่ และประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรักความสามัคคี มีความสุข ความสงบ สันติภาพ และภราดรภาพ

๕.๓.๒. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

๑) จากผลของการศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าพระภิกษุสงฆ์ถือเป็นกลไกหลักที่จะสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง เพราะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างได้

ดังนั้นผู้บริหารและพนักงานทุกองค์กรควรจัดสรรเวลาในทุกสัปดาห์ให้เป็นเวลาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยการนิมนต์พระสงฆ์จากวัดบริเวณใกล้เคียงมาให้การศึกษาศึกษาและฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ ที่ทางวัดหรือที่ทางองค์กรได้จัดขึ้น

๒) จากผลการวิจัยแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นั้น พบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเหมาะสมนั้นประกอบด้วย ๓ กรอบแนวคิดทฤษฎีหลัก ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับบุคคลในองค์กรได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้เกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้นผู้บริหารและพนักงานควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องมีการประเมินผลจากการจัด

กิจกรรมดังกล่าวเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นโดยอาศัยหลักการที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ให้มีคุณค่าในปัจจุบัน เพื่อที่จะสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้เกิดขึ้นในอนาคต

๓) จากผลการวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นคือการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น หลักไตรสิกขา รวมทั้งหลักธรรมหมวดต่างๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ ๓ ระดับ คือ

(๑) การพัฒนาสติปัญญา ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตนให้เหมาะสม

(๒) การพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ นำไปสู่การควบคุมสภาวะทางจิตใจให้อยู่ในความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

(๓) การพัฒนาพฤติกรรม ให้มีการปฏิบัติตนทั้งทางกาย ทางวาจา ให้มีความถูกต้องสามารถดำเนินชีวิต ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบอาชีพ ได้อย่างมีปกติสุข ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนสังคมและประเทศชาติรวมไปถึงสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้บริหารและพนักงานควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องมีการประเมินผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นโดยการอาราธนานิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยอาศัยกิจกรรมทางด้านศาสนพิธีโดยจัดกิจกรรมอย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง

๔) จากผลการวิจัยการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีและหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น พบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นสามารถนำมาบูรณาการร่วมกันได้ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีในบุคคลเดียวกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการนำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับดังนั้นเพื่อให้เกิดมาตรฐานในการพัฒนา

ดังนั้นผู้บริหารและพนักงานควรปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในองค์กรโดยจัดบริเวณในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้ง ๒ ส่วน โดยจัดให้มีห้องสมุด หรือ สื่อวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคลากรได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในช่วงที่มีเวลาว่าง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

๑) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเฉพาะพื้นที่กลุ่มเป้าหมายคือ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาใช้ได้ในทุกพื้นที่ จึงสามารถศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่อื่นๆ มานำเสนอเพื่อให้เกิดความหลากหลาย

๒) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันเท่านั้น เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลัก ซึ่งมีองค์ประกอบที่หลากหลาย จึงสามารถนำแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านอื่นๆ ที่เป็นส่วนย่อยของแนวคิดทฤษฎีหลักมาศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเป็นประโยชน์มากที่สุด

๓) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในหลักธรรมในหมวดที่เห็นว่ามีมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกันเท่านั้น จึงสามารถนำหลักธรรมในหมวดอื่นๆ มาศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเป็นประโยชน์มากที่สุด

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑) ควรมีการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักธรรมหมวดอื่น เช่น เบญจศีล กุศลกรรมบถ ๑๐ อิทธิบาท ๔ สังคหัตถ์ ๔ สปัปฺริสสธรรม ๗ หรือสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น

๒) ควรมีการประเมินผลความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสากล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านจิตใจ หรือพฤติกรรม รวมไปถึงสติปัญญา หรือการตัดสินใจ เป็นต้น

๓) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาองค์กรต่างๆ ในยุคปัจจุบัน

๔) ควรมีการประเมินรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์

๕) ควรนำเอาผลของการวิจัยนี้ไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมแห่งเทคโนโลยีโดยอาศัยงานวิจัยเชิงอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

เกื้อจิตร ชีระกาญจน์ ผศ. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑.

เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์. ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓.

เชาว์ โรจนแสง รศ.ดร. แนวคิด การวางแผน และระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.

โชคชัย สุเวชวัฒนกุล. การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร. โครงการบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒.

ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ รศ. การจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓.

ณัฐพันธ์ เขจรนนท์ ผศ.ดร. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๕.

दनัย เทียนพุม. ส่องโลกทรรศน์นักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ธงชัย สมบูรณ์. การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ปราชญ์สยาม , ๒๕๔๙.

ธงชัย สันติวงษ์ รัต. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชุมช่าง, ๒๕๔๖.

ธัญญา ผลอนันต์. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล แนวทางการสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิกส์, ๒๕๔๖.

นภดล ลิ้มสุรัตน์. จิตวิทยาในการสร้างขวัญและกำลังใจ, ใน Business Week. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

บรรยงค์ โตจินดา. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : รวมสาสน์, ๒๕๔๓.

บุญมี แทนแก้ว. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล ดร. การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๖.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๗.

พนัส หันนาคินทร์. การบริหารบุคลากรในเรียน. กรุงเทพมหานคร : พิษเนศ, ๒๕๒๖.

พยอม วงศ์สารศรี. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘.

พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : จามจรีโปรดักท์, ๒๕๔๕.

พระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน). ธรรมะยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๓๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : กระทรวง มหาดไทย, ๒๕๔๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). เรื่องที่คนไทยควรเข้าใจให้ถูก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๗.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโนน). **๖๗ เทศนา**. กรุงเทพมหานคร : หจก. สามลดา, ๒๕๕๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พัฒนาตน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระพุทฺธโฆษาจารย์ (พระคันถรจนาจารย์). **วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐.
- พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์** กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕.
- พุทธทาสภิกขุ. **การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด** กรุงเทพมหานคร: อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- พูลสุข สันข์รุ่ง. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๖.
- มัลลีย์ เวชชาชีวะ, **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), ๒๕๒๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิชชิงจำกัด, ๒๕๔๖.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี และ วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. **วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น), ๒๕๔๗.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **พฤติกรรมองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : อีร์พิมล์และไซเทกซ์, ๒๕๔๑.

ศูนย์เทคโนโลยีความปลอดภัย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. **การระงับอุบัติเหตุจากสารเคมี**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. **รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์ : สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. ๒๕๕๘,

สมาน รังสียกฤษฎ์. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ๒๕๓๐)

สมาน อัครภูมิ. **การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระประวัติและพระนิพนธ์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสองสยาม จำกัด, ๒๕๓๖.

สมบูรณ์ บุญโท. ผศ. **ความจริงของชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

สมหวัง พิริยานุวัฒน์. **การวิจัยเพื่อหารูปแบบ,ในสรุปรายงานการบรรยายพิเศษ ท้องแต่นการวิจัย ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยครุศาสตร์ ร่วมกับภาควิชา การศึกษานอกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙. อัดสำเนา.

สุเมธ แสงนิมนวล. **ทำอย่างไรจึงจะเป็นนักบริหารชั้นยอด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บั๊คแบงก์, ๒๕๔๕.

สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

เสนห์ จุ้ยโต รศ.ดร. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗.
 อารมณ์ ภูวิทย์พันธ์ุ. **กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : เอชอาร์เซ็นเตอร์,
 ๒๕๕๑.

อุทัย หิรัญโต. **หลักการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

อำนาจ เดชชัยศรี. **นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒.

อำนาจ แสงสว่าง. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๐.

(๒) เอกสารประกอบการสอน

กุลธนา ธนาพงศธร, **พัฒนาบุคลากร เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารบุคคลหน่วยที่ ๑ - ๗,**
 พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐.

เกรียงศักดิ์ กองพลพรหม. **บทบาทและการพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร.**

บทคัดย่อ การประชุมวิชาการโรคไม่ติดต่อครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ กรกฎาคม
๒๕๓๗. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาการควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๓๗.

จิตติมา อัครธิตินิพัทธ์ รศ. **เอกสารประกอบการสอน รหัส ๓๕๖๓๔๐๔ วิชาการพัฒนาทรัพยากร**
มนุษย์. คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.

ชัยยุทธ ชวลิตนิธิกุล. **อันตรายจากเสียง การสั่นสะเทือน และความกดดันบรรยากาศ. ในเอกสาร**
การสอนชุด วิชา อาชีวอนามัย หน่วยที่ ๑ - ๗. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๔.

เชาว์ โรจนแสง รศ. ดร. **แนวคิด การวางแผน และระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เอกสารการ**
สอนชุดวิชา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร. **เอกสารประกอบการสอน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภาควิชา**
รัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ประวีณ ญ นคร และคณะ. **เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒**
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร ในเอกสารชุดการสอน หน่วยที่ ๘ – ๑๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐.

อำนวยการ. เอกสารประมวลความรู้ เรื่อง หลักทฤษฎี แนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็น ฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ใน สถาบันการอาชีวศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘.

(๓) สารนิเทศจาก World Wide Web (WWW)

โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า. ข้อมูลภายใน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.lao-ya.com/index.php> [๒๒ มิ.ย. ๒๕๕๗].

โรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม. ข้อมูลภายใน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.campsonschool.com/data_66915, [๑ ส.ค. ๒๕๕๗].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/เสรีภาพ_เสมอภาค_ภราดรภาพ, [๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘].

ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ข้อมูลทั่วไป. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://mcu.khaokho.org/?page_id=2, [๒๒ มิ.ย. ๒๕๕๗].

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. ข้อกำหนดระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://app.tisi.go.th/sme/ohssme.html>, [๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙].

(๔) บทความ

เกรียงศักดิ์ กองพลพรหม. "บทบาทและการพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร", **บทคัดย่อการประชุมวิชาการโรคไม่ติดต่อครั้งที่ ๑**. (๑๓ – ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๗): ๔๓ – ๔๔.

ฉัตรปารี อยู่เย็น ผศ., "แรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี", **วารสารวิชาการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. Vol ๗ (พฤศจิกายน ๒๕๕๕): ๒๐๑.

ฉัตรศักดิ์ สืบทรัพย์ ดร. และ ญัฐพันธ์ เขจรนนท์ ดร. "แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นไทย", **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๗): ๗๖.

ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม รศ.,ดร., "การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักภavana ๔", **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์**

บัณฑิต. (๒๕๕๗): ๒๔๗.

ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ดร. "การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์", **วารสารวิชาการ**

มหาวิทยาลัยปทุมธานี, เล่มที่ ๑๘๖ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๗):

๑๙๒.

ทัศนีย์ เจริญวิเศษ ผศ.ดร. "ความรู้ที่ขาดหายไปของความเป็นพลเมืองโลก" **วารสารบัณฑิตศึกษา**

ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากล

ของโลก (๒๕๕๖): ๘๖.

นิตารค์ เวชยานนท์. **บทความวิชาการ HR. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร**

ศาสตร์, ๒๕๔๘.

บุญทัน ดอกไธสง ศ.ดร. และ บุษกร วัฒนบุตร ดร. "การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ

KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน", **วารสารสังคมศาสตร์และ**

มนุษยศาสตร์, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ ๗๑ - ๘๑ (๒๕๕๕): ๗๘.

ไพโรจน์ ศุภทิปมงคล, ดร. "การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสู่ระบบการบริหาร

คุณภาพมาตรฐาน ISO 9001:2008*", **วารสารศิลปะศาสตร์ปริทัศน์. ๔ ปีที่๙ ฉบับที่ ๑๘**

(กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗): ๗๖.

พระชัชวาลย์ ชุตินธโร (โมราเลิศ) ดร., "ทางเลือกใหม่ HR การจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนว

พุทธเชิงกลยุทธ์", **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม -**

ธันวาคม ๒๕๕๖):๑๐๒ - ๑๐๓.

พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร), "การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือ

ตอนบน". **รวมบทความและองค์ความรู้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.)**

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๖.

หน้า ๓๗. รวบรวมจัดพิมพ์โดย หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง

พุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๕๖.

พระมหาปัญญา กิตติเมโธ (ตีพิจารย์). "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของกรมสารวัตร

ทหารเรือ", **พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย :**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕ ใน เอกสารประกอบการประชุม

วิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นิสิต มจร ส่วนกลาง ศูนย์วัดศรีสุตาราม เขตบางกอกน้อย

กรุงเทพมหานคร, ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕, หน้า ๑๔๑, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระมหาฤทธิ รุ่งชัยวิฑูร ดร., "รูปแบบการพัฒนาพระสงฆ์เพื่อการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์", วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม –
มิถุนายน ๒๕๕๗): ๗๑.

สุวรรณณี โภชาภรณ์ ผศ. และคณะ. "ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานในอุตสาหกรรม
ยางในประเทศไทย", วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร, ฉบับพิเศษ การประชุม
วิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ ๕, (กรกฎาคม ๒๕๕๖): ๑๑๐.

(๕) รายงานวิจัย

ทรัพย์มณี สุทธิโพธิ์. "การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรระดับบริหารในโรงงานอุตสาหกรรม
ขอนแก่น". รายงานการศึกษาพิเศษ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
๒๕๔๕.

ทัศนีย์ ชาตไทย รศ.ดร. "แรงจูงใจและความต้องการในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต". รายงานวิจัย. วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕.

ธรรมรักษ์ ศรีมารุตและคณะ. "พฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับ
ปฏิบัติการฝ่ายผลิต". รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนัน
ทา, ๒๕๕๕.

อนุรักษ์ นวพรไพศาล ผศ. "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมในระดับอ
คมศึกษา". รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
กรุงเทพ, ๒๕๕๒.

(๖) ดุษฎีนิพนธ์

เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย ดร. "อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำ วัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และ
กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ".
รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, ๒๕๕๒.

จักรวาล สุขไมตรี ดร. "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา",
พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ "การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ", **ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ฉาน ตรรกวิจารณ์ ดร. "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ". **ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ณัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์ ดร. "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร". **พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

นิรันดร์ สาโรวาท. "การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม", **ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

บุญชม ศรีสะอาด. "รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน". **ปริญญาธิพนธ์ กศ.ด.**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔.

บุญส่ง หาญพานิช, "การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย", **ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระวิมาน คมภีร์ปญโญ (ตรีภม) ดร. "การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ". **พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พูนสุข มาศรีสร้างสรรค์ ดร. "การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ", **พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ดร. "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรม", **การศึกษาดุขฎิบัณฑิต**, สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.

วันชัย สุขตาม ดร. "การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์", **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**.

- บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕.
- วิษณุภา เมธีวรฉัตร ดร. "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง ๒". **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
- บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- เสงี่ยม สายวรรณะ. "รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคของเยาวชน ตามหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง". **ปรัชญาดุสิตบัณฑิต** สาขาวิชาสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๒.
- อนูวัต กระสังข์ ดร. "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม"
พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ .
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- อัมพร พงษ์กั้งสนานันท์ ดร. “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต**. สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.
- คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

(๗) ภาษาอังกฤษ

- Abraham H. Maslow. “A Theory of Human Motivation”. Psychological : Review. 50, 1943.
- Beach Dale. S. **Personnel : The Management of People Work**. New York : The Macmillan Company, 1970.
- Bower. G. H. & Hilgard. E. R. **Theories of Learning**, 5th. Englewood Cliffs. NJ : Prentice – Hall, 1981.
- Brown. W.B. & Moberg. D. J. **Organization Theory and Management: Approach**. New York : John Wiley and Sons, 1980.
- Churden, H.j. & Sherman A.W. **Personal Management**. Ohio: South - Western Publishing, 1986.

- Coughlin. Patricia Kathleen. **The Impact of Teacher Turnover on The Learning Organization of Parish Elementary School.** Ed.D. Thesis : Immaculata Colledge, 2003.
- David Easton. John G. Gunnell, Luigi Graziano. **The Development of Political Science: A Comparative Survey.** New York : Routledge, 1991.
- Davis, Keith. **Human relation at Work.** New York : McGraw – Hill Co, 1967.
- Davis, Ralph C. **The Fundamentals of Top Management.** New York : Harper and Brother, Co., 1951.
- Debra L. Nelson. Ph.D. James Campbell Quick. **Organizational Behavior: Science, The Real World, and You.** 8th. Texas : Casebound Published, 2013.
- Edwin B, Flippo. **Principle of Personnel administration.** New York. : McgrawHill, 1966.
- Frederick Harbison. Charles A. Myers. **Management in the Industrial World: An International Analysis,** New York : McGraw Hill, 1959.
- Frederick Harris Harbison. **Human Resources as the Wealth of Nations.** New York : Oxford University Press 1973.
- Hausser. D. L.. **Comparison of different models for organizational analysis. In organizational assessment perspective on the measurement of organizational Behavior and the quality of work life.** New York : John Wiley & Son, 1986.
- Heinrich HW. **Industrial Accident Prevention,** 5th. edition. New York : McGraw – Hill, 1920.
- Kenny, J. and Reid, M. **Training Intervention.** Great Britain : Institute of Personal Management. 1986.
- Mcshane, S.L. Von Glinow M.A. **Organizational Behaviour: The power of People and Leadership in What the Best MBAs Know.** New York : McGraw-Hill, 2005.

- Meggison. Leon C.. **Personel, A Behavioral Approach to Administration.** Homewood : Richard D Lrwin, 1969.
- Mikovich, G. T. and Boudreau, J.W. **Human Resource Management.** USA : Richard D. Irwin, Inc, 1991.
- Mondy, R., & Noe, R.M. **Personal: The Management of Human Resources.** Boston : Allyn Bacon, 1996.
- Nadler, Leonard., **Corporate Human Resource Development: A Management Tool.** Housto: Gulf, 1980.
- Nadler, Leonard. **Designing training program: The critical events model.** Reading, Mass: Addison - Wesley, 1982.
- Russell C. Swanbury. **In Service Education.** New York : G.D. Putmen Sons, 1968.
- Stoner, A.F. & Wankle, C. and other. **Management.** 3rd. New Delhi : Prince – Hill, 1986.
- UNITED STATES DEPARTMENT OP AGRICULTURE Library. **"Personnel administration publications, Library List No. 33.** Washington D.C : UNITED STATES DEPARTMENT OP AGRICULTURE Library, 1947.
- Willer, R.H.. **Leader and leadership process.** Boston : Irwin/McGraw – Hill, 1967.

(๘) รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interviews)

๑. กลุ่มพระภิกษุผู้ทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ รูป ดังต่อไปนี้

- ๑) พระครูปริยัติพัชรโกวิท เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
- ๒) พระอธิการอนงค์ อนงคฺโน เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
- ๓) พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ เจ้าอาวาสวัดห้วยไผ่
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
- ๔) พระนิคม ขมจิตโต ประธานสงฆ์ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
- ๕) พระชิตชัย จันทวีโส พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๖) พระไพศาล วิสุทธิสารโร พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๗) พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๘) พระปลัดสุริยา ขนติโก พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๙) พระปลัดสมภพ มหาลาโก พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๑๐) พระลอย ขนติวิโร พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๒. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๕ คน ดังต่อไปนี้

๑) นายบุญทำ สอนบุญมา กำนันตำบลแคมป์สน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๒) นายวิรัชศักดิ์ วีระพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๓) คุณประดิษฐ์ ศรีเลย รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๔) คุณประไพ บุญมา อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๕) คุณทินมณี สกลมานันท์ รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน

มจร.

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๓. กลุ่มพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๑๐ คน ดังต่อไปนี้

๑) คุณทัศนาศูจิตรสกุล พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

คุณแก้วขาว สุขกล้า พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๒) คุณน้ำค้าง เนียมเปรม พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
คุณจรรยา ศรีปาน	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๓) คุณประกอบ อิ่มน้อย	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๔) คุณสนิท พันธุ์สำเนียง	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๕) คุณประยูร คล้ายทอง	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๖) คุณสมาน พิมเสน	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๗) คุณถั่วขาว สุขกล้า	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๘) คุณไข่วัฒน พินจันทร์	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๙) คุณถั่วขาว สุขกล้า	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	
๑๐) คุณศิลา ตาส่วย	พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	

(๙) รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เวลา ๑๓:๐๐ น. - ๑๖:๐๐ น.

๑. พระครูสิริพัชรโสภิต รักษาการรองผู้อำนวยการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๒. พระมหาธวัชชัย ธมฺมรสี ดร. อาจารย์ประจำ หลักสูตรสาขาพระพุทธศาสนา
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๓. พระพีระพงศ์ จิตธมโม ดร. ประธานหลักสูตรสาขา รัฐประศาสนศาสตร์
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

๔. พระครูชัยพัชรสถิต ดร. อาจารย์พิเศษ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๕. พระอธิการสรารุณย์ ปญญาวุฑโฒ, ดร. ประธานหลักสูตร
สาขาพระพุทธศาสนา
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๖. อาจารย์สุพล ศิริ
รักษาการผู้อำนวยการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๗. อาจารย์ปัญญา กันภัย
รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๘. อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี
อาจารย์พิเศษ
มจร วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙. ดร. วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์
ผู้อำนวยการสำนักงาน
สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐ เพชรบูรณ์
๑๐. ดร. เนรมิต พรมทา
ผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลป่าแดง
จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
บทสัมภาษณ์เชิงลึก

In - depth Interviews

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓๕

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,ดร.

ด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์ไทย, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ตรวจ เครื่องมือการวิจัยแล้ว

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ, ดร.
๒๓ / ๘.๑. / ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓๕

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระระพิน พุทธิสาร,ดร.

ด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณโย, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๔

๒๓/๑๒/๒๕๕๘
พระระพิน พุทธิสาร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓๕

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดิมนัดดี ทองอินทร์

ด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

๘๖๖/๑๖๖
เจริญพร กุศล

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรติดต่อกับ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๐๓๕

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.ยุธนา ปรานิต

ด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์ เลิศ อินทปณฺโณ, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ดร.ว. เกตุอยู่

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

(อาจารย์ ดร.ยุธนา ปรานิต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑๗๖.๑.๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๐๓๕

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณโด, รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

รับทราบอธิการบดีฯ
อธิการบดี HRD วิทยาลัยฯ + พญก.

ตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

อ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร
๖๖ / ๖.๑. ๖๕๖

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๔

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
In - depth Interviews Form)

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แรจวงจวบงบท
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อ่างบัวน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑
โทร. ๐๒-๘๔๖-๖๕๕๕ ต่อ ๒๑๑๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาสุชม สุขุมลปัญญา เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปวง,ร.ค.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๔๐๘๔

ลงชื่อ
(พระครูปลัดจันทโรภาส)
..... / ก.พ. / ๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรมาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลท่าโห่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๓
โทร. ๐๒-๘๘๐-๓๖๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๗๗, ๒๑๗๘

๑๖ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ เจ้าอาวาสวัดห้วยไผ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษารวียเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

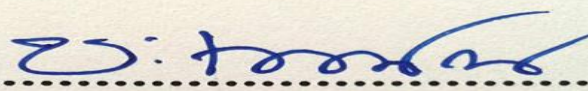
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณโย,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธรรมาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ
(..... พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ)
..... ๑๗ / ก.พ. / ๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๓ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๖๐
โทร. ๐๖-๘๔๖ ๑๘๕๕ ต่อ ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระอาจารย์อนงค์ อนงค์โม เจ้าอาวาสวัดแคบับสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

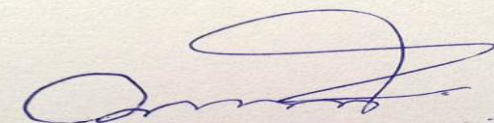
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปโย,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๖๓๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ
(พระ อัครธรรมา นงค์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๑๘๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระนิคม ขมจิตโต ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปโย,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙-๓๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ
(พระนิคม ขมจิตโต)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕๒/๑๘๘

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระสมภพ มหาลาโภ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินุทพลโย,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๘

ลงชื่อ

(พระมหาบุญเลิศ อินุทพลโย,รศ.)

๑๕ / ๑.พ / ๒๕๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๘๔

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระจิตชัย จันทวิไล ศูนย์พัฒนาศาสนาแควมบิสน มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ

(พระจิตชัย จันทวิไล)

๗ / ก.พ / ๕๙

1800

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระลอย ขนฺติวโร ศูนย์พัฒนาศาสนาแม่ปิ่น มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุคาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ต่อ.๐๘๙-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ พระลอย ขนฺติวโร
(พระลอย ขนฺติวโร)
๑๖ / กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
.....
.....

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๘๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระไพศาล วิสุทธิสารโร ศูนย์พัฒนาศาสนาแม่ปล้น มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทพลโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ

(พระไพศาล วิสุทธิสารโร)

๑๐ / ก.พ. / ๒๕๕๙

เวลา ๑๒.๓๕ น.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระเพิ่มพงษ์ กิตติปณฺโญ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัว นิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินฺทปณฺโญ,ร.ค.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ พ.เพิ่มพวงษ์
(พร = เพิ่มพวงษ์ กิตติปณฺโญ)
๑๐ / ก.พ. / ๒๕๕๙
๑๖ ม.ค. ๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระศรียา ขนติโก ศูนย์พัฒนาศาสนาแม่บ้นมจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูงานหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ,ร.ค.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุदारาม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๙-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ พระศรียา ขนติโก
(พระศรียา ขนติโก)
16 / ค.พ / 59
14. 25 56.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๖/๕๘๑

ศูนย์นิเทศศึกษา
สาขาวิชาการโสตการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารโสตการโสตศึกษา ชั้นสาม ศูนย์
พัฒนาเทคโนโลยี กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๓๐
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๓๐
โทร. ๐๒-๐๒๖๒-๖๖๕๕ ต่อ ๒๒๒๐, ๒๒๒๑, ๒๒๒๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายบุญท่า สอนบุญมา กำนันตำบลแคมป์สน
กิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะบุท นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๐๕๐๕๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณโด,รศ.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุดาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะบุท เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๕๔-๖๒๕-๙๐๘๘๑

ลงชื่อ
(นายบุญท่า สอนบุญมา)
..... ๑ / ๒ ๑ / ๕๙

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๘๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
ดูสง่า : ๗๙ หมู่ ๓ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๑๐๐
โทร. ๐๖-๘๗๖-๑๑๕๙ ถึง ๒๒๑๐, ๒๒๑๑, ๒๒๑๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวิระศักดิ์ วีระพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๕ บ้านแคมป์สน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๓๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทพล โณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธรรม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๙-๖๓๕-๙๐๘๘

ลงชื่อ พระมหาบุญเลิศ อินทพล
(พระมหาบุญเลิศ อินทพล)
..... ๘ / ๑๖ ม.ค. ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๒๖๐๕.๒/๕๘๙

ศูนย์ส่งเสริมศึกษา
สาขาวิชาการศึกษาระดับสูง และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์ส่งเสริมศึกษา อาคารศูนย์ส่งเสริม
ศึกษาระดับสูง กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทรสาร : ๐๒-๒๒๖-๒๒๕๙ ถึง ๒๒๖-๒๒๖๑ โทรสารวิทยุ : ๐๒-๒๒๖-๒๒๕๙ ถึง ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒
โทร : ๐๒-๒๒๖-๒๒๕๙ ถึง ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประสิทธิ์ ศรีเลย รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาวิทยากรชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออุทิศมาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปถิโย,รศ.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๘

ลงชื่อ
(นายประสิทธิ์ ศรีเลย)
๑ / ก.พ. / ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารโอบุญบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
กรุงเทพฯ : โทร ๐๒-๖๖๖-๖๖๖๕ ถึง ๖๖๖๖, ๖๖๖๗, ๖๖๖๘
โทร. ๐๒-๖๖๖-๖๖๖๕ ถึง ๖๖๖๖, ๖๖๖๗, ๖๖๖๘

๑๖ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร อาจารย์ประไพ บุญมา อาจารย์ ๓ ระดับ ๔ โรงเรียนบ้านเหสาหญ้า
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๑๓
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินงพลไธ, ร.ค.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๑

ลงชื่อ
(.....)
..... ๑ / ก.พ. / ๕๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๕๙

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางหินมณี ตระการยศ รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมโทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธรรม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ หินมณี ตระการยศ
(นางหินมณี ตระการยศ)
101 ถนนวชิรวิถี 2559
15.004.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนกน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๐
โทร. ๐๒-๘๘๐-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๓, ๒๑๓๘

๑๖ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิตยสารเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางทัศนีย์ ชูจิตรสกุล ชุมชนบ้านป่าคา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิตยสาร ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๔
นิตยสารหลักสูตรพุทธศาสตร์คุณุภบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตยสารดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์คุณุภบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณโย,ร.ค.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์คุณุภบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธรรม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔๔-๓๓๓๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ ทัศนีย์ ชูจิตรสกุล
(นาง ทัศนีย์ ชูจิตรสกุล)
วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๖/๑๕๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดสุทัศน์ แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อุทยาน : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๑๑๑
โทร. ๐๒-๕๑๐-๖๑๕๔ หรือ ๒๖๖๐, ๒๖๖๑, ๒๖๖๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางไข่วัญ วัฒนจันทร์ ชุมชนบ้านแคบปิสน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงขออนุญาต
ขออนุญาตได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาพรหมเลิศ อินทปอลโย,รศ.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๕๕-๖๓๕-๙๐๐๕๔

ลงชื่อ * ไข่วัญ วัฒนจันทร์
(นางไข่วัญ วัฒนจันทร์)

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๘๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
กรุงเทพฯ : โทร ๗๗๑-๑-๑๖๖๖๖๖ โทรสาร ๖๖๖๖-๖๖๖๖-๖๖๖๖
โทร. ๐๖-๘๖๖๖-๖๖๖๖-๖๖๖๖, ๖๖๖๖, ๖๖๖๖

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางจรรยา ศรีปาน ชุมชนบ้านแคบปัส
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๓๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออุทิศมาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทพล โย, รศ.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๙-๓๗๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ พญธดฺ์ ศรีปาน
(..... นางจรรยา ศรีปาน)
๙ ก.พ ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๘๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร - อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐
ดูสงขลา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๖๑๐
โทร. ๐๖-๘๘๖๖-๓๖๕๙ ต่อ ๒๐๖๐, ๒๐๖๓, ๒๐๖๔

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางถั่วขาว สุขกล้า ชุมชนบ้านแคบปัสณ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๕๑๐๕๓๓๓
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ นาง ถั่วขาว สุขกล้า
(นาง ถั่วขาว สุขกล้า)
กพ ๒๕๕๙

ที่ ศบ ๖๑๐๕๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชาปริวรรตพระคัมภีร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐
เลขที่ : ๗๗ หมู่ ๑ ตำบลสำโรง อำเภอรักเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๖๐๐
โทร. ๐๖-๓๕๖-๓๕๕๕ ต่อ ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประกอบ อิมบ้อย ชุมชนบ้านแคบปัส
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๕๐๕๑๓๓
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ นางสาว: กอว @๗๗๗๗
(๒๕๕๙/๑๖/๑๐๖/๕๕๑๓๓)
๕/๑๖/๑๐๖/๕๕๑๓๓
๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๘๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐
ผู้ดูแล : ศษ.ญ. ๓ คำสอนไพโร อำนวยวินัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑-
โทร. ๐๖-๔๕๐-๖๕๕๕ ต่อ ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสนธิ พันธุ์สำเนียง ชุมชนบ้านแคบปัส
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงขออนุญาต
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออัญมิตนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปวงไธ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุทธาราม)

ผู้ประสานงาน นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ต่อ.๐๘๔-๑๑๕-๙๐๘๔

ลงชื่อ นางสนธิ พันธุ์สำเนียง
(นางสาว สนธิ พันธุ์สำเนียง)
5 / กพ / 2459

ที่ ศธ ๒๐๕๒/๑๕๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารโอบุญบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระบาทสมเด็จพระ ภูมิพลอดุลยเดช ๒๐๒๐๐
อยุธยา : ๓๙ หมู่ ๓ ตำบลอัมโลบล อำเภอวิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒๑๑
โทร. ๐๒-๐๘๖-๒๑๕๙ ต่อ ๒๒๒๐, ๒๒๒๑, ๒๒๒๒

๑๖ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิตยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสมาน พิมพ์เสน ชุมชนบ้านแคมปัส
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิตย ๕๕๐๑๕๐๕๓๑
นิตยหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาต
เผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตยดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญเลิศ อินทปณฺโณ,รศ.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วัดศรีสุดาราม)

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรศัพท์ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ลงชื่อ น.ส.สมาน พิมพ์เสน
(..... นางสมาน พิมพ์เสน)
๑ / ๑๗ / ๕๑

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสังเกต
(Observation Form)

ภาคผนวก ค

เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆพัฒนา
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”
แบบสังเกต (Observation)

คำชี้แจง

๑) แบบสังเกตชุดนี้ เป็นแบบสังเกตในเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) แบบสังเกตชุดนี้ มีทั้งหมด ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับสภาพประชากรโดยทั่วไป ได้แก่ ลักษณะความเป็นอยู่/การประกอบอาชีพ/ระดับการศึกษา/การนับถือศาสนา

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระ/การแสดงพระธรรมเทศนา/การสอนศีลธรรมในโรงเรียน/การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน/การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับโครงการที่พระสงฆ์จัดทำขึ้นในแต่ละปี ได้แก่ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน/โครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์/โครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ/โครงการปฏิบัติธรรมประจำปี

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับผลจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นกับประชากร ได้แก่ ภาวะพฤติกรรม/อุปนิสัย/การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน/การแสดงออกทางกาย - วาจา

ตอนที่ ๑ สังเกตสภาพประชากรโดยทั่วไปลักษณะความเป็นอยู่/การประกอบอาชีพ/ระดับการศึกษา

๑. ลักษณะครอบครัว.....
๒. ลักษณะที่อยู่อาศัย.....
๓. การประกอบอาชีพ.....
๔. ระดับการศึกษา.....
๕. การนับถือศาสนา.....

ตอนที่ ๒ สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๑. การสวดมนต์ไหว้พระ.....
๒. การแสดงพระธรรมเทศนา.....
๓. การสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....
๔. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน.....
๕. การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม.....

ตอนที่ ๓ สังเกตโครงการที่พระสงฆ์จัดทำขึ้นในแต่ละปี

โครงการประจำปีที่พระจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๔ สังเกตผลจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นกับประชากร การเปลี่ยนแปลงทางกระบวนทัศน์และกิจวัตร

๑. ภาวะพฤติกรรม.....
๒. อุปนิสัย.....
๓. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน.....
๔. การแสดงออกทางกาย - วาจา.....

(ลงชื่อ).....

(นายขณะยุทธ เกตุอยู่)

ผู้สังเกต

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....น.

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
In - depth Interviews Form

ภาคผนวก ง

เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของสังฆาธิการ
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews Form)

+

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง

พระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews Form) ฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางสังฆพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น ข้อมูลทางแบบสัมภาษณ์นี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น จึงขอความร่วมมือให้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามสภาพความเป็นจริง ขอให้ตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ เพื่อนำบทสัมภาษณ์เชิงลึก ไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยฉบับนี้

๒) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ชุดนี้ มีทั้งหมด ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ - ฉานา นามสกุล /อายุ/วุฒิการศึกษา/ตำแหน่ง//วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์/ หมายเลขโทรศัพท์/ลายมือชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม/การศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ/การศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา ฯลฯ

ขอขอบคุณผู้ตอบบทสัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นายชนะยุทธ เกตุอยู่

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๙

**ตอนที่ ๑. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล**

๑. ชื่อ (ฉายา).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
๒. วุฒิการศึกษา.....
๓. ตำแหน่ง.....
๔. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
๕. หมายเลขโทรศัพท์
๖. ลายมือชื่อ.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก พระภิกษุผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑. ท่านได้แนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๒. ท่านได้กำหนดกิจกรรมในการฝึกอบรมให้ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๓. ท่านมีวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๔. ท่านมีวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยอาศัยการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๕. ท่านได้แนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๖. ท่านได้กำหนดกิจกรรมในการฝึกอบรมให้ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาจิตใจอย่างไร
๗. ท่านมีวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๘. ท่านมีวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยอาศัยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๙. ท่านได้แนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๐. ท่านได้กำหนดกิจกรรมในการฝึกอบรมให้ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๑. ท่านมีวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร .
๑๒. ท่านมีวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยอาศัยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๓. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร
๑๔. เป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชน

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๓. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๔. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๕. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๖. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาจิตใจอย่างไร
๗. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๘. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๙. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่ได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๐. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้พัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนในพื้นที่โดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๓. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร
๑๔. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกพุทธศาสนิกชนผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๒. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมทางด้านการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๓. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๔. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร
๕. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๖. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมทางด้านการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๗. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๘. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาจิตใจอย่างไร
๙. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแนะนำสั่งสอนให้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๐. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมในการฝึกอบรมทางด้านการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๑. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๒. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอุบัติเหตุและการดูแลรักษาตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยการพัฒนาสติปัญญาอย่างไร
๑๓. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร
๑๔. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคืออะไร

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสนทนากลุ่ม
Focus Group Discussion Form

เอกสารแสดงความคิดเห็น

สนทนากลุ่มเฉพาะ
Focus Group Discussion

ดัชนีชี้วัด

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางสังคมพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์

โดย

ณ

วิทยาลัยสงฆ์ พ่อขุนผาเมือง

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙

ประเด็นที่ ๑ การศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๒ การศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจ

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๓ การศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๔ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๕ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๖ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๗ การสร้างขวัญกำลังใจเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๘ การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อพัฒนาจิตใจ

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๙ การสร้างขวัญกำลังใจเพื่อพัฒนาสติปัญญา

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๑๐ การสร้างความปลอดภัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๑๑ การสร้างความปลอดภัยเพื่อพัฒนาจิตใจ

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ประเด็นที่ ๑๒ การสร้างความปลอดภัยเพื่อพัฒนาสติปัญญา

ควรแก้ไข

.....
.....
.....

ควรเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ

Focus Group Discussion

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร./โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูสิทธิพรโสภิต

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูชัยพัชรสถิต, ดร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรติดต่o.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๘

ดร.พระครูชัยพัชรสถิต, ดร.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระอธิการสรายุทธ์ ปณฺญาวุฑโฒ,ดร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิติ ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรติดต้อ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๕๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาวิชชัย ธมฺมรสี, ดร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรติดตอ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศร ๖๑๐๕๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระพิระพงศ์ จิตธมโม, ดร.

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่นเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ สุปล ศิริ

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พูนผลเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรติดต้อ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

นายสุพหล ศิริ รก. ๑๕๓๐๐๓ สำนักวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๔๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ปัญญา กันภัย

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๕๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ อานนท์ แจ่มศรี

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่

โทรติดตอ. ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๙๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน ดร. วิรัตน์ ฉัตรวิโรจน์ ผู้อำนวยการสำนักงาน สพม.จังหวัดเพชรบูรณ์ เขต ๔๐
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิติ ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙
นิติหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น.
- ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พ่อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัด
เพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
โทรติดตอ.๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๙๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 เรียน ดร. เนรมิต พรหมทา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดเพชรบูรณ์
 สิ่งที่มาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย นายชนะยุทธ นามสกุล เกตุอยู่ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๑๓๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาใน
 จังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
 มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในวันศุกร์ ที่ ๑๕ กรกฎาคม เวลา ๑๓.๐๐ น.
 - ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ วิทยาลัยสงฆ์พูนผลเมือง เพชรบูรณ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัด
 เพชรบูรณ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความ
 เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชนะยุทธ เกตุอยู่
 โทรติดต่อ ๐๘๔-๓๓๕-๙๐๘๙

ดร. เนรมิต พรหมทา
 จพ.สช. ๓๒๖๐๓ ๐, เขต ๑๐ อ. เพชรบูรณ์.

ภาคผนวก ข
ภาพถ่าย
การสัมภาษณ์เชิงลึก
(In - depth Interview Collection)

พระภิกษุสงฆ์

พระนิคม ขมจิตโต

ประธานสงฆ์ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระครูเวฬุวันพัชรโสภณ

เจ้าอาวาสวัดห้วยไผ่

๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระชิตชัย จนทวีโส

พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระครูปริยัติพัชรโกวิท

เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ

๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระไพศาล วิสุทธิสาร

พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระอธิการอนงค์ อนงฺคโน

เจ้าอาวาสวัดแคมป์สน

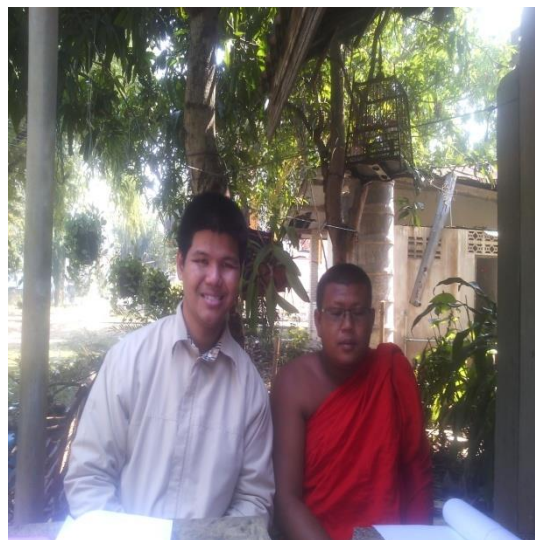
๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระเพิ่มพงษ์ กิตติปัญญา

พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระสมภพ महाลาโก

พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระลอย ขนติโว

พระวิทยากร ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

๑๖ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พระสุรียา ขนติโก

พระวิทยากรศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร

๑๖ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

ผู้นำชุมชน

คุณวีรศักดิ์ วีระพันธ์

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ บ้านแคมป์สน

๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณประไพ บุญมา

อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า

๙ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณประดิษฐ์ ศรีเลย

รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า

๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณบุญทำ สอนบุญมา

กำนันตำบลแคมป์สน

๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณทินมณี สกุลมานันท์

รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาสาธิตเกษตรกรรม มจร.

๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

พุทธศาสนิกชน

คุณทัศนาศูจิตรสกุล

พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณประกอบ อิ่มน้อย

พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณน้ำค้าง เนียมเปรม

พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

๕ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณสนิท พันธุ์สำเนียง

พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน

๕ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณฉั่วขาว สุขกล้า
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๘ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณจรูญ ศรีปาน
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๘ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณสมาน พิมเสน
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณไข่วัณญ์ พิณจันทร์
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

คุณประยูร คล้ายทอง
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

คุณศิลา ตาสู่ย
พุทธศาสนิกชน ตำบลแคมป์สน
๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙.

ภาคผนวก ซ
ภาพถ่าย
การประชุมสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion Collection)

ภาคผนวก ฅ
ภาพถ่าย กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า

(๑) ทำบุญวันเข้าพรรษาเมื่อวันที่ ๓ ส.ค. ๒๕๕๕ ครู นักเรียนได้ร่วมกันถวายเทียนพรรษา ถวายสังฆทาน เนื่องในโอกาสวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา

(๒) รำลึกถึงพระคุณครู เมื่อวันที่ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๕๖ การไหว้ครู คือการที่ศิษย์แสดงความคารวะยอมรับนับถือครูบาอาจารย์อย่างจริงใจว่า ท่านเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ความรู้ ศิษย์ในฐานะผู้สืบทอดมรดกทางวิชาการจึงพร้อมใจกันปวารณาตน กตัญญู กตเวที รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากครูด้วยความวิริยะอุตสาหะ มานะ อดทน เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของการศึกษาตามที่ตั้งใจไว้ การที่ศิษย์ต้องเรียนกับครูนั่น จึงได้ชื่อว่า ศิษย์มีครู การไหว้ครูจึงเป็นโอกาสให้ศิษย์ได้ขอขมาลาโทษต่อครู และมีโอกาสสอบถามกล่าวครูบาอาจารย์ด้วยว่า สิ่งใดที่คิดแล้วเกิดความเจริญสร้างสรรค์สิ่งที่ดีก็ขอให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป แต่ถ้าสิ่งใดคิดแล้วเป็นสิ่งไม่ดี มีการผิดพลาดก็ขออน้อมรับไว้ การบอกกล่าวเช่นนี้เท่ากับเป็นการไหว้ครูช่วยเป็นพยาน และให้อภัยต่อศิษย์

(๓) รำลึกถึงวีเอกโลก เมื่อวันที่ ๒๖ มิ.ย. ๒๕๕๖ นักเรียนและคณะครูโรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า ร่วมกันรำลึกถึงครูวีเอกของโลกและร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดส่งเสริมในด้านคุณธรรม

๒) โรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม

(๑) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ได้ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร เฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช เมื่อวันที่ ๓ ธ.ค. ๒๕๕๕ ผู้อำนวยการกิตติศักดิ์ เรือนจันทร์ รองผู้อำนวยการนิตยา คุ่มทรง และคณะครูโรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม ได้นำนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เข้าร่วมกิจกรรมการเข้าค่ายพุทธบุตร เฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช ณ วัดห้วยไผ่ เป็นเวลา ๓ วันเพื่อปลูกจิตสำนึกในการรู้คุณบิดา มารดา รู้คุณแผ่นดิน เพื่อให้ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันต่อไปส่งเสริมกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาศิลปวัฒนธรรมอันดีของชาติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา

(๒) คณะกรรมการเข้าตรวจเยี่ยมในโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ทางโรงเรียนได้ต้อนรับ ดร. อนันต์ นามทองตัน รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต ๒ ประธานคณะกรรมการ ติดตาม ประเมิน รับรอง ต้นแบบโรงเรียนดีศรีตำบล ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ ได้เข้าตรวจเยี่ยมโรงเรียนแคมป์สนวิทยาคมเพื่อรับรองให้เป็น ต้นแบบโรงเรียนดีศรีตำบล ถือเป็นความสำเร็จและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในโรงเรียน

(๓) อบรมโครงการสร้างจิตสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ทางโรงเรียนได้จัดการ อบรมโครงการสร้างจิตสำนึกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยความร่วมมือของตำรวจสันติบาลจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สนับสนุนในด้านบุคลากรอันได้แก่วิทยากรผู้ให้ความรู้ เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกต่อสถาบัน

(๔) ถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "วันพ่อแห่งชาติ" เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๖ ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรม ถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "วันพ่อแห่งชาติ" เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยความรักความสามัคคี มีกิจกรรมการแสดงทั้งช่วงเช้าและช่วงค่ำ

(๕) ทำบุญวันก่อตั้งโรงเรียนครบรอบ ๓๘ ปี เมื่อวันที่ ๑๖ มิ.ย. ๒๕๕๗ ทางโรงเรียนทำบุญวันก่อตั้งโรงเรียนครบรอบ ๓๘ ปีมีการเจริญพระพุทธมนต์ การสดับพระธรรมเทศนา การสอนศีลธรรม ไปจนถึงวิปัสสนากรรมฐาน มีส่วนร่วมทั้งคณาจารย์และผู้เรียนในกาลนั้น ยังมีโครงการมอบทุน "ปารมีทาน" โดยพระครูปลัดปารมี สุรยุทโธ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาซ้อนแก้ว แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมกันระหว่างสถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย โดยมี นายวิเชียร จันทรโณทัย ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ให้เกียรติเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ด้วย

๓) ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๑) โรงเรียนแก้วนิมิตวิทยา

อบรมนักเรียน โรงเรียน แก้วนิมิตวิทยา อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต ๒ ได้จัดโครงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด นักเรียนก่อนวัยเสี่ยงร่วมกับโครงการธรรมะสู่โรงเรียน ๑ วัน ๑ ความดี ถวายในหลวงโดยคณะพระวิทยากร ศพศ.มจร.

(๒) วัดศรีฐานปิยาราม

โครงการครอบครัวสัมพันธ์ ดำเนินงานโดย มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ณ วัดศรีฐานปิยาราม เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ได้จัดโครงการครอบครัวสัมพันธ์ขึ้นที่ วัดศรีฐานปิยาราม ซึ่งเป็น ศูนย์บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ/ผู้ติด วัดศรีฐานปิยาราม อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการสนับสนุนจากคณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. กิจกรรมโครงการครอบครัวสัมพันธ์ มีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบ อาทิ การสร้างความกตัญญูกตเวทิต์ให้เกิดขึ้นกับบุพการี ไปจนถึงวิธีการแก้ไขปัญหาคชีวิตโดยใช้สติปัญญา ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพุทธศาสนาการฝึกสติ เป็นต้น

(๓) โรงเรียนปริยัติสามัญวัดมหาธาตุ พระอารามหลวง จ.เพชรบูรณ์

โครงการสามเณรดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม เมื่อวันที่ ๒๒ - ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๖ โรงเรียนปริยัติสามัญวัดมหาธาตุ พระอารามหลวง จ.เพชรบูรณ์ ได้จัดโครงการสามเณรดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม ณ ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร. ขึ้น โดยการสนับสนุนจากคณะพระวิทยากร ศพศ. มจร. เป็นเวลา ๓ วัน ซึ่งทุกกิจกรรมนั้นถือเป็นกิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา สร้างความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง สมบัติของผู้ดีทั้งในด้านการศึกษา ฝึกรบม สร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าฝึกรบม อาทิ กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์, กิจกรรมในด้านการฝึกสติ, สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ, การบำเพ็ญประโยชน์ และการให้สัจจะซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นสามเณรที่ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรมตามคำขวัญของกิจกรรมในครั้งนี้

(๔) ศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

โครงการบรรพชาสามเณร เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัด โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี โดยการให้ความสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งชาวชุมชนในพื้นที่และผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามความศรัทธา ในแต่ละปีก็จะประมาณช่วงเดือนเมษายนซึ่งถือว่าเป็นเดือนที่เหมาะสมเพราะอยู่ในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนของนักเรียน และมีเทศกาลทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ อันได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ ส่วนเยาวชนที่เข้ามาร่วมโครงการดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบริเวณใกล้เคียง หรือ เป็นนักเรียนในสถานศึกษาบริเวณนั้น อันได้แก่ โรงเรียนบ้านเหล่าหญ้า หรือโรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม ซึ่งเป็นสถานศึกษาในบริเวณนั่นเอง ซึ่งมีทั้งการบรรพชาสามเณรและการบวชเนกขัมจาริณี ซึ่งโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในปี ๒๕๕๖ รุ่นที่ ๘ นั้น เริ่มตั้งแต่ ๒ - ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๑๖ วัน กิจกรรมในโครงการนี้ถือเป็นกิจกรรมในการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา สร้างความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง สมบัติของผู้ดีทั้งในด้านการศึกษา ฝึกอบรม สร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าฝึกอบรม อาทิ กิจกรรมการไหว้พระสวดมนต์, กิจกรรมในด้านการฝึกสติ, สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ, การบำเพ็ญประโยชน์ และการให้สัจจะซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้เป็นสามเณรที่ดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม ซึ่งแบ่งกิจกรรมออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

๑. วันรับลงทะเบียน และ ปลงพมณาคณะ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ มีกิจกรรมการลงทะเบียน การแสดงความกตัญญูกตเวที การซ้อมขานนาคตลอดจนการปลงพมณาคณะ

๒. วันบรรพชาสามเณร เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมการเดินอัญเชิญป้ายโครงการบรรพชาสามเณร เณิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระบรมฉายาลักษณ์ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากบ้านห้วยหมาก ผ่านบ้านห้วยไผ่ บ้านทางแดง บ้านแคมป์สน มาจนถึงบริเวณพิธิ์, กิจกรรมการขอขมาบิดามารดา กิจกรรมการมอบตัว การเจริญสติ ไปจนถึงการครองผ้ากาสาวพัตร์ตามลำดับ

๓. ความเป็นอยู่ในโครงการบรรพชาสามเณร เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นในแต่ละวัน คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัดกิจกรรมในด้านการฝึกสติและการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกันเพื่อละลายพฤติกรรมสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ

ความเป็นอยู่ในโครงการฯ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษากิจวัตรประจำวันในขณะที่ฝึกอบรม ข้อวัตรปฏิบัติอันเป็นปริมณฑล การไหว้พระสวดมนต์, กิจกรรมในด้านการฝึกสติ, สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ, การบำเพ็ญประโยชน์ และการให้สัจจะซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ความเป็นอยู่บางส่วน ในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการฟังธรรมศึกษาธรรมและกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังฆมณฑล จากคณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ศึกษาบทสวดมนต์ที่จะต้องใช้ในวันบรรพชาและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องใช้ในระหว่างฝึกอบรมในโครงการบรรพชาสามเณร เพื่อให้มีความคุ้นเคยกับพระวิทยากรและสถานที่ปรับปรุงพฤติกรรมของตนและศึกษาพฤติกรรมของมิตรสหายผู้เข้าร่วมโครงการ

ความเป็นอยู่ในโครงการฯ ๙ - ๑๒ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติศาสนกิจของบรรพชิต โดยเริ่มแต่การบิณฑบาตรในชุมชนใกล้เคียงตอนเช้า ทำกิจกรรมเสริมทักษะ การฝึกสติในอิริยาบถต่าง ๆ เช่น การเดิน ไปจนถึงการประกอบศาสนพิธี ซึ่งในช่วงนั้นมีการทอดผ้าป่าจากพุทธศาสนิกชนในชุมชนใกล้เคียง และการทำวัตรเย็นในสถานที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ความเป็นอยู่ในโครงการฯ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติศาสนกิจของบรรพชิต โดยเริ่มแต่การบิณฑบาตรในชุมชนใกล้เคียงตอนเช้า ในวันดังกล่าวมีการทำศาสนพิธีในช่วงเช้า มีการทบทวนหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่ได้ศึกษามาแล้ว มีการแสดงความเคารพระหว่างบรรพชิตด้วยกัน ไปจนถึงการพัฒนาจิตในอิริยาบถต่าง ๆ

ความเป็นอยู่ในโครงการ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๖ กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติ ศาสนกิจของบรรพชิต โดยเริ่มแต่การบิณฑบาตรในชุมชนใกล้เคียงตอนเช้า ในวันดังกล่าวมีกิจกรรม พิเศษ คือ สรงน้ำพระและสามเณรของชาวชุมชนใกล้เคียงไปจนถึงกิจกรรมทำวัตรเย็นในบริเวณศูนย์ พัฒนาศาสนาแคมป์สน มจร.

(๕) โรงเรียนเทศบาลบ้านในเมือง

โครงการค่ายพุทธบุตร ตันกล้าคุณธรรม นารักษ์ท้องถิ่น โรงเรียนเทศบาลบ้านใน เมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ ๑๑ - ๑๓ กันยายน ๒๕๕๖ โดย คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. เป็นเวลา ๓ วันซึ่งทุกกิจกรรมนั้นถือเป็นกิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม แนวทางพระพุทธศาสนา สร้างความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง สมบัติของผู้ดีทั้งในด้าน การศึกษา ฝึกอบรม สร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าฝึกอบรม อาทิ กิจกรรมการไหว้พระสวด มนต์, กิจกรรมในด้านการฝึกสติ, กิจกรรมในด้านความกตัญญูทวดเวที่ต่อบุพการี, สร้างความสามัคคีใน หมู่คณะ, การบำเพ็ญประโยชน์ และการให้สัจจะซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง

(๖) โรงเรียนน้ำหนาววิทยาคม

โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา (ครั้งที่ ๒/ปี ๒๕๕๖) เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๖ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัด โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา อำเภอ้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ (ครั้งที่ ๒/ปี ๒๕๕๖) ซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษา การฝึกอบรมเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความคิดตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพุทธศาสนา การฝึกสติ เป็นต้น

(๗) โรงเรียนบ้านนายม

กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม ตามโครงการเรียนฟรีอย่างมีคุณภาพ สำหรับนักเรียนชั้น ปฐมวัย ชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ ๖ - ๗ มีนาคม ๒๕๕๗ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัด กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมดังกล่าวซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษา การฝึกอบรม ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบ อาทิ ไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมเสริมทักษะด้านศิลปะ ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความคิดตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพุทธศาสนาการฝึกสติ เป็นต้น

(๘) โรงเรียนโลมนิลวงศ์อนุสรณ์

กิจกรรมเข้าค่าย เด็กดีคู่คุณธรรม โรงเรียนโลมนิลวงศ์อนุสรณ์ อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ ๗ - ๘ มีนาคม ๒๕๕๗ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ได้จัด กิจกรรมเข้าค่าย เด็กดีคู่คุณธรรม โรงเรียนโลมนิลวงศ์อนุสรณ์ ภายใต้โครงการ เด็กดีมีคุณธรรมโดยการสนับสนุนของ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World vision) กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมดังกล่าว

ซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษา การฝึกอบรม ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบ อาทิ ไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมเสริมทักษะด้านศิลปะ ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพุทธศาสนาการฝึกสติ เป็นต้น

(๙) โรงเรียนบ้านเข็กน้อย

โครงการบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ครั้งที่ ๑ และ ครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๕๗... วันที่ ๒๘ - ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๗....ณ โรงเรียนบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งถือเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษา การฝึกอบรมเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ไปจนถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านกิริยามารยาท สมบัติผู้ดี รู้รักสามัคคี หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การฝึกสติ เป็นต้น

(๑๐) หน่วยอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัด พิษณุโลก

โครงการอบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดี เมื่อวันที่ ๒๓ - ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ หน่วยอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัด พิษณุโลกได้จัดโครงการ อบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนของ คณะพระวิทยากร ศพศ.มจร. ทั้งในด้านอาคารสถานที่และพระวิทยากร เป็นเวลา ๒ คือ ๓ วัน กิจกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นการฟังธรรมศึกษาธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นข้าราชการที่ดี การพัฒนาจิตใจให้ปราศจากความเครียดการฝึกสติตามหลักวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ การไหว้พระสวดมนต์, กิจกรรมในด้านการฝึกสติ, สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ, การบำเพ็ญประโยชน์ และการให้สัจจะต่อพระบรมฉายาลักษณ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าจะดำรงตนเป็นข้าราชการที่ดีในพระองค์ ซึ่งทุกกิจกรรมสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจิตสำนึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นายชนะยุทธ เกตุอยู่
- เกิด : วันอังคารที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕
- สถานที่เกิด : วชิรพยาบาล แขวงสามเสนใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
- วุฒิการศึกษา : สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนสรรพาวุธ บำรุง กรุงเทพมหานคร
- : สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนสายปัญญารังสิต ปทุมธานี
- : สำเร็จการศึกษาหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นเอก จาก สำนักเรียนวัด กำแพง คณะจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. ๒๕๔๘
- : สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาพระ อภิธรรม รุ่น ๕๑ ประจำปี ๒๕๔๙ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
- : สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชา พระพุทธศาสนา รุ่น ๑๙ ประจำปี ๒๕๕๒ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : สำเร็จการศึกษาภาษาอังกฤษเบื้องต้น ระดับ ๓ หลักสูตร ELICIS Course จาก The University of Pune Maharashtra India. ๙๙/๑๔๖ หมู่บ้านร่มรื่นกรีนพาร์ค ซอย ๑๕ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย พระนครศรีอยุธยา
- ที่อยู่ปัจจุบัน